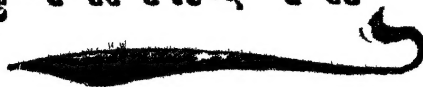

સુખના સિદ્ધ મંત્રો

૧૨૧૨૫

બાબોદય ઓફીસ

અમદાવાદ.

જેઠાલાલ દેવશંકર દવે રચિત ઉત્તમ પુસ્તકો

- કાયદાનો શિક્ષક—જેમા તમામ કાયદાઓનો મંગ્રહ છે. કી. રૂ. ૧૫
- ધનવાન-પંસાદગ બનાવે તેવું હુમર કલોગનું પુસ્તક કી. રૂ. ૧૦-૦
- હિન્દુસ્તાનની તીર્થયાત્રા-હિન્દુસ્તાનના તીર્થસ્થાનોનું વર્ણન ૧૫-૦
- સવિધ્યેચ્છા-જ્યોતિષ, સ્વરોદય, સામુદ્રિક વિગેરે વિગ્રાએ. ૫-૦
- ત્રીકાળદશકંદર્પણ-મેન્મેગીઝમ, પાગ કામગામ મત્રશાસ્ત્ર વિ. ૫-૦
- સ્ત્રીહિતશીક્ષક-જેમા ૧૫૦ ઉપનત સતી સ્ત્રીઓના જીવન છે ૪-૦
- મારતર આક્રમોલેજ-ંગાળી, અગ્રેજી, મગી, ઉદ ગાખવે છે. ૧૦-૦
- શ્રીચરકસંહિતા-મંગમહિત બાપાતર, ૧૫૧-વેદકંતા અથ ૫ ૦
- સ્વધર્મનિર્ણયજીવન અને ધર્મમંરથાપક મ. પુરુષોના જીવન ૬
- મહાત્મા ગાંધી અને દિલ્લા મહાન નમ્નતા ૧-
- સરવે સ્વન્યુ અને કોજહારી કાયદાનું જીથા(૨૦ કાનોસ ગ્રહ) ૬-
- વાહુ ઠુરાણી-રવિન્દ્રનાથ ટાગોરૂત નવલ કથા
- રાજર્ષિ-રવિન્દ્રનાથ ટાગોરૂત નવલકથા
- શ્રુદ્ધિશ્રી રત્નમાળા આ ઉપયોગી સમય નવલ
- મુખી શ્રુદ્ધસંસાર-ગ્રહસંસાર મુખી બનાવના
- તપસ્વી રાજકુમાર-વાર્તાનું ઉત્તમ પુસ્તક
- એકઅતા અને દિવ્યશક્તિ -તન્વજાનને
- વિનોદચંદ્ર-ઉત્તમ સમય નવલકથા
- પરશીઅનનાકટસ-અરેબીયન નાકટસ જેવી
- સ્વર્ગીયમુખ-સુખ પ્રાપ્ત કરાવનાં ઉત્તમ ગ્રન્થ
- ધરનો વેદ-વેદકનું ઉત્તમ પુસ્તક ૦-૧૨
- વેદ અને વેદક બાગ ૧ કો અને બીજો (વેદકના પુસ્તકો) ૧-
- શ્રીમદ શંકરાચાર્યનું જીવનચરિત્ર ૪-૦
- આત્મજ્યોતિ કી. ૩. ૧-૦ દેશીવેદ ૨. ૧-૦ આત્મચિંતન ૩ ૧-૦

વ્યવસ્થાપક ભાગ્યોદય-અમદાવાદ

ભાગ્યોદયની ૧૩ મા વર્ષની ભેટ.

સુખના સિદ્ધ મંત્રો

(તત્ત્વજ્ઞાનસંબંધી અનેક રહસ્ય દર્શાવનાર પુસ્તક)

સંપાદક

ઈશ્વરભાઈ જીવાભાઈ પટેલ

અમદાવાદ

—:૦:—

પ્રકાશક

જેઠાલાલ દેવશંકર દવે

તંત્રી ભાગ્યોદય અમદાવાદ

સ્થળ ૬

સ. ૧૯૮૧

પ્રથમ આવૃત્તિ

સને ૧૯૨૫

મૂલ્ય ૧—૦—૦

પ્રત ૧૫૦૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

આ પુસ્તક શ્રી ભાગ્યોદય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં જેઠાલાલ

દેવશંકર દવેએ છાપી પ્રસિદ્ધ કર્યું

ખાડીઆ—અમદાવાદ

(સર્વ હક પ્રકાશકને સ્વાધિન છે)

ભાગ્યોદય ઓપ્રીસ—અમદાવાદ.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૧૨૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રૂપના સિદ્ધ મંત્રો

વિષય Δ૨

પ્રસ્તાવના.

ભાગ્યોદયની ૧૩ મા વર્ષની ભેટ રૂપે સુખના સિદ્ધ મંત્રો એ પુસ્તક આપતાં હર્ષ થાય છે. આ પુસ્તક શ્રીયુત ઇશ્વરભાઈ જીવાભાઈએ પરસ્પર મિત્રોના આવેલા પત્રો ઉપરથી સંગ્રહ કરી લખેલું છે. તેમાં તત્ત્વજ્ઞાન સંબંધી ઘણી ચર્ચાઓ અને ખુલાસા છે. આ પુસ્તક કેટલાક ગુપ્તમંત્રોના રહસ્યોનું સ્પષ્ટિકરણ કરે છે તે ગ્રાહકોને ઉપયોગી થઈ પડશે એમ માની આ વર્ષની ભેટ તરીકે આ પુસ્તકને પસંદ કર્યું છે.

ભાગ્યોદયમાં મુખ્યત્વે કરીને તત્ત્વજ્ઞાન સંબંધી વિષયો ચર્ચાતા હોવાથી તેના ધર્મિષ્ઠ ગ્રાહકોને આ પુસ્તક વધુ ઉપયોગી થઈ પડશે એમ માનીયે છીએ. પુસ્તક ઘણી ઉતાવળથી છપાવાથી તેમાં કેટલીક પ્રેસની ભૂલો રહી ગયેલી જણાશે, તે માટે આવતી આવૃત્તિમાં સુધારો થશે.

ભાગ્યોદયના ગ્રાહકોને દર વર્ષે આવી ઉપયોગી ભેટ અપાય છે, અને શ્રીયુત ઇશ્વરભાઈએ આવી ઉપયોગી ભેટ કાંઈપણ સ્વાર્થ વગર લખી આપી છે માટે તેમનો અમે આ સ્થળે ઉપકાર માનીયે છીએ,

ભાગ્યોદય ઓફીસ
ચેત્ર શુક્લ રામનવમી
સંવત ૧૯૮૧
તા. ૨ એપ્રિલ ૧૯૨૫

જેઠાલાલ દેવરાંકર દ્વે
પ્રકાશક

અનુક્રમશિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.	વિષય.	પૃષ્ઠ.
અજ્ઞાનંદમાં નિમગ્ન રહેવું	૧	માહેશ્વર યોગ	૬૬
અજ્ઞાયાળ	૨	અધ્યાત્મ ચિંતન	૬૯
અજ્ઞાતત્વ	૬	નટરાજનું તાંડવ નૃત્ય	૭૫
અક્ષિ પુરુષોપાસના	૭	હૃદયમાં સ્વરૂપ	૭૮
નવરાત્રમાં ચિત્તશક્તિ પ્રસરણ	૧૭	ગાયત્રી સ્વરૂપ	૮૦
શિવશક્તિ સ્વરૂપ	૧૮	સાંભવ આવેશ	૮૨
ત્રિપુરાનું સ્વરૂપ	૨૦	પંચાગ્નિ વિદ્યાનું સ્વરૂપ	૮૪
પ્રણવના ચતુષ્પાદ મંત્રો	૨૪	દીર્ઘાયુષી થવાનો લિપાય	૮૭
ત્રિપુપર્ણ મંત્ર.	૩૧	મનની ત્રણ શાખા	૯૯
સંક્રાંતિ સ્વરૂપ	૪૦	હ્રન્દનું સ્વરૂપ	૧૦૧
અજ્ઞાભાવનાની સિદ્ધિ	૪૧	સોમ વિદ્યાનું સ્વરૂપ	૧૦૬
મકરસંક્રાંતિનું આધ્યાત્મિક સ્વરૂપ.	૪૨	શક્તિ આવેશ	૧૧૩
જીવ જગત અને હૃદયની એકતા	૪૫	સાવિત્રી વિદ્યા	૧૨૩
મધુ વિદ્યા	૪૯	ગાયત્રી હૃદય	૧૩૦
શિવરાત્રી વૃત્ત	૫૯	અનાહત પદ્મસ્થ હંસ ચક્ર	૧૩૪
અમારી અયોદ્યાપુરી	૬૨	મહામત્યુંજય જપ વિધિ	૧૩૭
		એકાદશ અક્ષરનું કવચ.	૧૪૦
		વાગભવ બીજ	૧૪૪

ત્રિકાળદર્શક દર્પણ અને પ્રેતાવાહન વિધા

અથવા ચમત્કારીક ગુપ્ત વિધાઓનો ભંડાર.

બીજી આવૃત્તિ.

આ પુસ્તક હમણાંજ બહાર પડ્યું છે જેની અંદર પ્રા-૧-પ્રવેશ, પ્રા-૨ માં મેસ્મેરીઝમ અને હીપ્નોટીઝમ વિદ્યા માન્ય ન કરી હીપ્નોટીઝમનો પ્રયોગ શી રીતે કરવો ત્રીમાગ્નન શી રીતે મેળવવો, અન્યતે શી રીતે વશ કરવું પ્રારણ ૩ માં યોગવિદ્યા, જેમાં રાજયોગ, હઠયોગ મંથરભાક્ત યમ, નિયમ, અસન, પ્રાણાયમ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન, સમાધિ પ્રાપ્ત કરવી, અષ્ટમિદ્ધિ મેળવવાની કળા, મુદ્રાઓ વિગેરેનું વર્ણન, અને તેની ભાષિ. પ્રા-૪ માં ત્રિકાળદર્શક દર્પણ અને ત્રિકાળદર્શી આપના બનાવવાની વિદ્યા-દર્પણ બનાવવાની દવા અને તે બોવાની રીત, ત્રણકાળની વાત શી રીતે બજાવી પ્રા-૫ ત્રિકાળદર્શી વીંટી બનાવવા, હજારત કરવાની વિદ્યા પ્રા-૬ પ્રેતાવાહનવિદ્યા—પ્રેતોને આહવાન કરી તેના સાથે વાતચીત કરવાની વિદ્યા પ્રા-૭ પ્લેન્ટ બનાવવું અને ચલાવવું અને તે દ્વારા પુણેલા પ્રશ્ન ૧ જવાબ મેળવવા. પ્રા-૮ વશીકરણ વિદ્યા. પ્રા-૯ કોકશાસ્ત્ર અને રતીશાસ્ત્ર-અભયય, વીંચ પતન, શરીરરક્ષણ સ્ત્રીપુરુષના બેદ. સ્ત્રીઓની પદ્મિની, ચિત્રણી હાતીની, શાખીની એ જાત અને તેના લક્ષણો-કુમરી સ્ત્રીઓના ખીખ બેદ. જુદા જુદા દેશની સ્ત્રીઓ, સ્ત્રીઓની પરિક્ષા પાતવતા અને દુરાચારણી સ્ત્રીઓનાં લક્ષણો, પુરુષોના-શશક, મૃગ વૃષ અને અશ્વ એ વર્ગો અને તેનાં લક્ષણો, ગૃહસ્થાશ્રમનો આનંદ; પ્રજાત્પત્તિ; પ્રજા કરી થાય; ગર્ભાધાન; આનન મનમાં મુઠ્ઠા થાય તેવા આળોકો જન્મે; ગર્ભની પરીક્ષા-પુત્ર જન્મશંક પત્રી તે જલદી પ્રસવ થવાનો ઉપાય; વધ્ય સ્ત્રીને ગર્ભ રહેવાનો ઉપાય, ગભવતી સ્ત્રી અને સુગર્ભની દવા, વસ્ત્રાલંકારો ધારણ કરવા. પ્રા-૧૦ મુદ્રાશાસ્ત્ર-સ્ત્રીઓની ખુબરતીનું પદ રહસ્ય.

પ્રા-૧૧ મું મંત્રવિદ્યા—વશીકરણુનો; લક્ષ્મી પ્રાપ્તિનો; આજરક્ષણનો; આદાશીશીનો; મહાલક્ષ્મીની સિદ્ધિનો; ધંધો મળે ને ધન વધે તેનો; વેપારમાં ધન મળે વિગેરે અનેક મંત્રો.

પ્રા-૧૨ ચંત્રવિદ્યા—જેમાં કષ્ટનીવારક; વશીકરણુ; આકર્ષક; સુ-અપ્રસરનો એકત્રીસો ચંત્ર-ત્રીસોચંત્ર; કાર્યસિદ્ધિનો ચંત્ર, આજરક્ષક; પીશાચ જવાનો; અખુટ ભંડારનો; વેપારમાં લાભ થવાનો વિગેરે અનેક મંત્રો.

પ્રા-૧૩ તંત્રવિદ્યા—ઉદ્દામન અને જાદુ પ્રયોગો—જેમાં વશીકરણુ તંત્ર; લોભુ ઉછાળવું; નદીમાં દૂરની ધારા ચલાવવી; દીવામળી, વગર દીવા કરવા. કાંકરાનો રૂપીઓ કરવો, ઝાડો મુઠ મારી ગળામાં છરી ધોતવી; દેવતા ઉપર ચાણવું વિગેરે અનેક જાદુ પ્રયોગો છે. પ્રા-૧૪ ચમત્કારીક પ્રયોગોના સમાવેશ છે. પા ૧૫, હિપ્નોટીઝમ અનેક રોગો મટાડવાની વિદ્યા છે. પ્ર. ૧૬ બળરો બચાવી માત્ર પાગીથી મટાડવાની વિદ્યા વિગેરે અનેક ઉપયોગી પ્રયોગોના આ પુસ્તકમાં સમાવેશ છે. તેમાંના કેટલાક પ્રયોગ મિદ્ધ કરવાની રજા ૧ રૂપિય, મેળવી શકાય છે. કી. ૩. ૫-૦-૦

ગૃહિણી રત્નમાળા—અને કુર્માનીની આત્મકથા—આ પુસ્તકમાં સ્ત્રીઓનાં રૂપ ઉપયોગી રૂપ પ્રકરણો છે. જે વાર્તારૂપે રસીક લાષામાં છે, જેમાં પતિ સાથે પત્નીએ કેવી રીતે વર્તવું, પતિ પત્નીનો પ્રેમ, સ્ત્રીઓનું ચરીત્ર, સતીત્વ એજ સ્ત્રીઓનું અમુલ્ય રત્ન છે. સ્ત્રી સાથે પતિનું વર્તન, પાડોશી સાથે કેમ વર્તવું આવક ખર્ચ, સાસુ વહનું કર્તવ્ય, સ્ત્રીઓનો સ્વભાવ, નવગણનો વખત વીરી ગાગવો, સ્ત્રી શીક્ષણનો જરૂર, આજકાલનું પાલન, ગૃહિણીપદ વિગેરે ઉપયોગી વિષયો છે કી. ૩. ૧-૦-૦

સુખી દંપતી—અને જયાદેવીની આત્મકથા—આ પુસ્તકમાં સ્ત્રી ઉપયોગી ૧૫ પ્રકરણો છે. જેમાં કુલ્હા સ્ત્રીઓથી પતિને પડતો નાશ, પતિ પત્નીની ફરજો, પત્નીએ પોતને સહાય કરવી, પતિવ્રતાની કસોટી, ભોળા સ્ત્રીઓ કેમ ઠગાય છે, પડતીમાંથી ચઢતી, આજકાલે ઉછેરવા, મહાપુરુષનો સમાગમ, સ્વગીયસુખનો આનંદ વિગેરે રસિક વિષયો છે કી. ૩ ૧-૦-૦

જેઠાલાલ દેવશંકર દવે રચિત

૭

શ્રી ઉપયોગી પુસ્તકો

સુખી ગૃહસંસાર—અને સુભદ્રાની કુટુંબકથા—આ પુસ્તકમાં ૨૪ પ્રકરણોમાં શ્રીપુરુષને ઉપયોગી અને ઉપયોગી વિષયોનો સમાવેશ છે. ગૃહસ્થાશ્રમમાંના કષ્ટને સહન કરી શી રીતે સુખી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવી, તેનું ઉત્તમ દૃષ્ટાંતરૂપ છે. શ્રીઓ શી રીતે સુધરે, પતિ સેવા, આનંદ મેળવવાનો ઉપાય, સુધારાનો સડો, ખરો ત્યાગ અને સુખી અવસ્થા વિગેરે વિષયો રસીક વાર્તા રૂપે છે. કી. રૂ. ૧)

રસિક નાવેલો અને વાર્તાનાં પુસ્તકો

વહુ ઠકુરાણી—સર રવિન્દ્રનાથ ટાગોરકૃત શ્રીઉપયોગી અત્યુત્તમ બોધક અને રસીક નવલકથા, પ્રપંચીઓનાં કાર-સ્થાન નિર્દયોની પ્રવૃત્તિ, પતિને મદદ કરનાર સ્ત્રીનાં કામ, પ્રેમ અને આનંદથી વિજય શી રીતે મેળવવો, આધ્યાત્મિક જીવન કેમ ગાળવું વિગેરે રસીક વાર્તા છે પાકું પુસ્તક કી. રૂ. ૧-૮-૦

વિનોદય-દ્ર—એક અતિ રસમય અને બોધક વાર્તા છે. આ પુસ્તકમાં સત્યનો જય અને અસત્ય, પ્રપંચ, બલિ-ચારાદિ દુર્ગુણોથી થતા વિનાશોનો એવો ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે કે ખરેખર વાંચનાર મનુષ્ય ગમે તેવો દુર્ગુણી હશે તોપણ તે સદ્ગુણી થશે કી. રૂ. ૧-૦-૦

રાજર્ષિ—ટાગોરકૃત સંસારમાં સર્વ વૈભવ છતાં એક રાજા રૂપિમયજીવન શી રીતે ગાળી શકે છે. અનેક લાલ લાલચથી ન ફસાતાં, પ્રપંચની જાળમાં ન ફસાતાં છેવટે રાજપાટને ઊડી ચાલ્યા જાય છે, અનેક પ્રપંચીઓ તેને હરાવ કરવા મથે છે. છતાં ધૈર્ય ઉપર શ્રદ્ધા રાખવાથી તેને પ્રપંચીઓ વશ થઈ પાછું રાજ મળે છે. કી. રૂ. ૧-૮-૦

આત્મજ્યોતિ કિંવા બ્રહ્મદર્શન

તત્ત્વજ્ઞાનનું ઉત્તમ પુસ્તક—એક કાગળોમાં ૧૫૦ પૃષ્ઠનું છે. તે વાચી મનન કરવાથી યોગ સંપન્ન થી અનેક નવા વિચારો અને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થશે. તેનાં ૧૫ પ્રકરણ છે તેમાં પ્ર. ૧ આત્મજ્યોતિ, પ્ર. ૨ ઇશ્વરદર્શન માટે યોગ્યતા, યમનિયમાદિનું પાલન, પ્ર. ૩ સંધ્યા રહસ્ય, માયત્રીમંત્ર, રહસ્ય, આનન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિનું રહસ્ય, પ્ર. ૪ વાયકરહસ્ય, પ્ર. ૫ મણિપુરચક્રનું સ્થાન અને તેનું રહસ્ય, આત્માનું સ્થાન ૧. ૬ આત્મપ્રકાશ, યોગરહસ્ય, નાદબ્રહ્મ, જપગ્રહસ્ય, પ્ર. ૭ મણિપુર ચક્રમાં સંયમ કરતું કુડચિત્રીનું સ્વરૂપ ઇશ્વરનું સ્વરૂપ, પ્ર. ૮ ઈકાર રહસ્ય, હિદાયક મુનિની યોગ સાધના, પ્ર. ૯ તત્ત્વાવચારદર્શન, અલવન, આત્મા અને બ્રહ્મ પ્ર. ૧૦ દીર્ઘાયુષી શી રીતે થવું. પ્ર. ૧૧ સમ્યક્જ્ઞાનરહસ્ય, પ્ર. ૧૨ ચિત્તજ્યોતિનાં દર્શન પ્ર. ૧૩ સયમની સિદ્ધિ, શોભતી મુદ્રા પ્ર. ૧૪ આત્માનુસંધાન પ્ર. ૧૫ પરમાત્મપ્રાપ્તિ વિગેરે વિષયો છે. કી. રૂ. ૧—૦—૦

એકાગ્રતા અને દિવ્યશક્તિ

અધ્યાત્મજ્ઞાનનું ઉત્તમ પુસ્તક છે. તેમાં મનની એકાગ્રતા શી રીતે કરવી, ચિત્તનો નીરોગ કરવાનો રહેલા ઉપાય, પ્રાણાયામની રીત, વિગેરે ઉપાયાદારા ઇશ્વર સાથે એકાગ્રતા સાધી દિવ્યશક્તિ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થઈ શકે તે ઉત્તમ પ્રકારે સમજાવવાનું છે. કી. રૂ. ૧—૦—૦

આત્મિક જીવન—આ પુસ્તકમાં આત્માનું સ્વરૂપ, આત્મિકજીવનનું રહસ્ય, ખરું આત્મજ્ઞાન, અધ્યાત્મિક જીવનમાં મનની એકાગ્રતાનું સ્થાન, આત્મિક વિકાસ, યૌન્યતાની શિખરતા કર્તવ્યતા નયમે વિગેરે વિષયો છે. કી. રૂ. ૧—૦—૦—

॥ ॐ श्री ॥

॥ श्री सद्गुरवे परमात्माने श्रीमन्नृसिंहाचार्याय नमः ॥

सुप्पना सिद्ध मंत्रो.

अह्वानं दत्तां निमग्न रह्युं.

१ श्री छष्टिना ज्ञानादि अनंत वैभवमां भस्त रह्येनार आपनु
स्मरणु पणु पावन करनार छे.

२ परमात्मानुं स्मरणु करता अंतरमां परमात्मतत्त्वने अनु-
भवता प्रसन्न हशेण. आ अनंत सरणी प्रतित थती मायाना तथा
तेनाथी पर अभाप प्रदेशमां ऐक परमतत्त्वने न सभर अनुभवुं
ऐ न यमतृति मात्रनी पराकाष्टा छे. तेनो हस्तामलकवत् अनुभव
करतां भस्तइपे प्रसन्न रह्येनो.

३ वस्तुइपे आपश्री अमारा अंतर्थांमि छो अने प्रतीतीइपे
आपश्री अमारी आह्वापासनाना प्रनिक छो. उभयइपे आपश्रीनुं
अभो रंक साधको नवीन वर्षना आरंभ द्विसे ध्यानभय यजन
करीअे छीअे. तत्त्वइपे आपश्री अभोने जेयाभिल प्रतित थाअो छो.
प्रतीतिइपे अमारा व्यवहारमां नव नवा उन्मेषना प्रवर्तक थाअो
छो. परमार्थमां अमारा अह्वसाक्षात्कारना आविर्भावमां आपश्री

ઉદ્ધિપક થાઓ અને વ્યવહારમાં અમને પ્રતિભાસંપન્ન કરો એવી પ્રાર્થના છે.

૪ શુભ શાસ્ત્રોના અભ્યાસથી અને પૃથ્વ્યકર્મો કરવાથી તત્ત્વ-જ્ઞાન થાય છે.

૫ મન નામનું આપણું સુપાત્ર બાળક છે તેના પ્રતિનો પિતૃ-ધર્મ છોડીને ગળ ઉપરાંતનો સર્વ ભર એ એકલાના ઉપર નાંખ્યો છે. તેને શક્તિ ઉપરાંતનું પોતાની બાવીશ-આવડ પ્રમાણે વહેતાં કચરાઈ રહ્યું છે. તેના પ્રતિ આનંદદૃષ્ટિપૂર્વક બળને પ્રેરતા પાલન કરતા તેના પિતાની યોગ્યતાનું સાર કામ બતાવી તે કામ ઉપર અમૃતમય પ્રેમરસ રેડતા તેની યોગ્ય પ્રવિણતા અભ્યાસથી આણી મૂકીએ.

૬ શ્રાવણુ માસમાં બાઘ વૃષ્ટિ થાય. તેવી અખંડ બ્રહ્મામૃતની વૃષ્ટિ થવા અર્થે શ્રીસદાશિવનું તાદાત્મ્યાનુસંધાન કરવાનો વિધિ છે. તે પ્રમાણે અનુસંધાન કરનાર આપના જેવા મુનિઓ જગત્માં વિરલ છે.

૭ આ સઘળું વિશ્વપુરુષના યજ્ઞભૂત છે. તે યજ્ઞ દ્રવ્યયજ્ઞ અને જ્ઞાનયજ્ઞ એમ બે પ્રકારે ચાલે છે. અંન્ને યજ્ઞોના પ્રકાર અધિકાર અને યોગ્યતા વિના સર્વાંગ સિદ્ધ થતા નથી. જેમ અસ્તવ્યસ્ત પદાર્થો અગ્નિમાં નાંખવા એ હોમ નથી. પણ માત્ર હોમી છે, તેમ ગમે તેવા વિચારોને મનમાં પ્રવેશ કરાવીને ચેતન અગ્નિવડે ચળકતા કરવા એ જ્ઞાનયજ્ઞ અથવા જ્ઞાનહોમ, હોમ નથી. પણ વિજ્ઞાનનો માત્ર ભડકો છે. હોમ્યાથી અને ભડકાથી ચિરકાળનો લાભ કોઈને થવો સંભવતો નથી.

યજ્ઞોપવિતનો વિધિ, અધિકાર અને સંસ્કારરૂપ છે. અને તેવડે ઉભય યજ્ઞ સધાય છે.

૮ અહ્યાનંદમાં નિમગ્ન રહેશે આપનો પત્ર પ્રસાદ પ્રાપ્ત થતાં
વૃત્તિ ઉદ્ધાસવાળી થઇ, યજ્ઞોપવિત બદલી આપ્યા પછી બાળ ભાવે
અહ્યાનું ચિંતન ઉપનિષદના મંત્ર ઉપરથી થયું. નાચેના એ શ્લોકો
ચિત્તમાં રજ્યા

અહ્યાબાળ.

હું જાણું શિશુ રમ્યભાવથી સદા નિદ્રાંધ આજોટતા,
પત્રાકે સ્મિત મૌકિતકે રસભર્યા અંગુષ્ઠને ચાવતા;
પૂર્ણાંશુરોગ્યથી સ્વપ્નનાં અવયવો વિરતારી મંદ્રાચતા,
કાંચી દામથી શોભતા મહાભયો તાર રવરે ગુંજતા.
જેના મૂર્ધ વિશે સદા વિલસતા જ્યોતિતણા ખંડના,
સમર્પિ પ્રસરાવતા નિજબળે ભાગ્યા તુટ્યા અંશને;
મંદ્રાને કરતી સદા ચમકતી વાગદેવી પત્નીરૂપે,
વંદુ બાળ છતાં સદા ગળી જતા મંસારના કંદને.

ટીપણી:—

મંસારના ક્ષીરસાગરમાં એક કમળના તરતા ફલ ઉપર પર-
માત્મા બાળકરૂપે સૂતા છે. કંઈ ત્રણ દોરારો કંદોરો છે અને ધુધ-
રીઓ હાલવાથી ખખડે છે. એક અંગુષ્ઠ ને મુખમાં ધાલી હસતા મુ-
ખથી ચૂસે છે. અવયવો ઘણાં હૃષ્ટપુષ્ટ અને રમણીય છે. અને
તે અવયવોની ખેંચતાણ કરતા પ્રસન્નતાથી નિર્ભયપણે કમળફલ
ઉપર આજોટે છે. કંઈક અવ્યક્ત ગુંજારવ કરે છે. સમગ્ર વિશ્વના
ચિત્રની રેખાને પોતે આકાશ સામું જોઈ સાત ઋષિઓ અને આદમાં
અરૂંધતી દ્વારા પ્રસરાવે છે.

આવું મનોહર “ બાળગોપાળ ” નું સ્વરૂપ આપણાં પુરાણોમાં ચિત્તર્યું છે. તેનું બીજા ઉપરની અહારણ્યકશ્રુતિમાં છે અને તેના ઉપરના શ્લોકમાં અનુવાદ છે.

ચિત્રનું રહસ્ય નિચે પ્રમાણે છે—

વિરાટ પ્રભુ જ્યારે વિશ્વાત્મારૂપે મનુષ્ય દેહમાં પ્રતિત થાય છે ત્યારે સ્થૂલ શરીરના બીતરના પોલાણરૂપ ક્ષીરસાગરમાં હૃદય તરે છે. તેના ઉપર તે વિશ્વાત્મા સુતા છે. વિષયોનો રંગ તેમને લાગ્યો નથી તેથી તે બાળક જેવા નિર્દોષ છે.

અંગુષ્ઠ માત્ર પુરુષ હૃદયાકાશમાં છે તે સચવવા અંગુકાને ચૂસે છે. ચૈતન્યના અદ્ભૂત પ્રભાવથી સ્થૂળના અણુઓ અને પુટો પૂર્ણ આરોગ્ય અને બળવાળાં છે અને તેથી અવયવોને વિસ્તારી મંકાવ કરે છે. આ લીલા કરવામાં પત્ર ઉપરથી ક્ષીરસાગરમાં અર્થાત મૃત્યુ મુખમાં પડવાનો તેમને ભય નથી. તે મૃત્યુના સ્વરૂપને મિથ્યા માની લેશે છે.

સત્ત્વ રજ અને તમથી ગુંથાયેલા અને પ્રણવ અથવા શબ્દ-અક્ષતની ઘંટડીઓવાળા કંઠના કંઠોરાવડે ગુંગરવ ક્ષીરસાગરમાં થાય છે.

આ લૌકિક ચેષ્ટા કરતા પોતે હૃદયાકાશમાં સૂતા સૂતા મૂર્દ્ધાકાશપ્રતિ નજર કર્યા કરે છે. તે મૂર્દ્ધાકાશમાં રહેલા સાત ઋષિઓ અને આઠમા અરુન્ધતી તેમના મનોભાવને સમજી પોતાના ભાગ્યા-દુટ્યા તેજવડે તેમના ભાવને પ્રકાશિત કરે છે.

બે કાન, બે નેત્ર, બે નાકનાં રંધ્ર અને મુખ મળી સાત મસ્તિષ્કનાં ઇન્દ્રિયદ્વારો સપ્તર્ષિ મંડળ છે અને અક્ષ સાથે અનુસંધાનવાળી અક્ષરંધ્રદ્વાર દ્વિવ મંડળ અને સૂર્યમંડળ સાથે જોડાયેલી

સુષુપ્ત્યા ગત અરૂન્ધતી વિશ્વના ચિત્રને જાંખુ જાંખુ દેખાડે છે. પર-
માત્માના અંતર્ગત મનોભાવને આ ઋષિઓ અને અરૂન્ધતી પૂર્ણ
રૂપે દર્શાવી શકતાં નથી. કેમકે ઇન્દ્રિયો સ્વયંન્વ્યોતિ આત્માના સ્વ-
રૂપને શી રીતે દર્શાવી શકે?

બાળ છતાં આ વિશ્વનું ચેતન સંસારના કંદને ગળી જાય છે.
અંગુઠો કંદનું ભાન કરાવે છે.

ચિંતન કરતાં આ ચિત્ર રસ કૃતપન્ન કરશે એમ ધારી અત્રે
આલેખી બતાવ્યું છે.

બાલં મુકુંદં મનસા સ્મરામિ :

પરમ શિવની કૃપામય વિભૂતિઓનાં પરમકલ્યાણ સાધવા અર્થે
શ્રીમદ્દાશિવ પોતે આ જગતમાં વિવિધરૂપે અવતરી અનુગ્રહ કરી સ્વ-
સ્વાત્માનુસંધાન કરવા પ્રયોગે છે, એવી ભાગ્યશાળી વિભૂતિઓમાંના
એક જેવા આપને શું કંઈ વિશેષ સૂચવવું હોય?

શ્રીગુરુ કૃપાબળે બાહ્ય દેશાદિ જાતિબંધનનો અધ્યાસ છુટી જ-
વાથી પરમ-બ્રહ્મવિશ્વનું આરાધન અને અનુષ્ઠાન થવાથી અંતર્યુક્ત
છતાં જગત્ હીતાર્થે અનેક ગુણ પ્રવૃત્તિ સેવતા અધિકારી દેવ વર્ગમાં
એક આપને એજ અંતર્યામીની અકળ સત્તાવડે જે ભ્રમ જગતને
ધ્રુજાવી રહ્યો છે તેથી ખીલકુલ મુક્ત કર્યા છે. અને અતઃપર પ્રાર-
બધાનું સાર અનેક દિવ્ય વિદ્યાઓના પ્રસારક કે અનેક દીન દુઃખી-
ઓના ઉદ્ધારક સ્થાપે તો તેમાં નવાઈ જેવું નથી.

જીવાઽમય પ્રદાનસ્ય કલાંનાર્હન્તિષોડશી

બ્રહ્મજળ અત્યંત શાંત છે તથા અમૃતરૂપ છે, તે આ તાપ તો
શું પણ સંસારના સર્વ તાપોને શાંત કરવા સમર્થ છે, પણ લૌકિક

તાપને લીધે આ ઝરો અંતરમાંથી શુષ્ક થતો લાગે છે. તમારા પુણ્ય મંકલપથી એ ઝરો ભરપુર વહન થતો રહે તો કોઈ તાપની પ્રતિતી થવાનો પછી સંભવ રહેતો નથી.

તમને દુઃખ વ્યથા કહે એ સંભવ જ નથી, તથા પ્રિતિ અથવા સુખ હર્ષ ઉપજાવે તેમ પણ નથી. દેહ છતાં અને દેહ ત્યાગ કર્યા પછી પણ દેહધારી આત્મા તો જોવો હોય છે. તે પોતે તેવો જ રહે છે. એવો ઉત્તમ જ્ઞાનનો આપની બુદ્ધિમાં પ્રકાશ થયો હોવાથી આપ ક્યા હેતુથી તાપ પામે ? તથા ગમે તેવું અસભ્ય કષ્ટ બેદ પમાડી શકે જ નહીં.

બ્રહ્મતત્વ.

બ્રહ્મતત્વ એક રીતે “લાવણ્ય” જોવો પદાર્થ છે.

લાવણ્યનું લક્ષણ.

મુક્તા ફલેષુ જ્ઞાયાયા સ્તરલત્વ મિત્રાન્તરા

પ્રતિભાતિ પદંગેષુ લાવણ્યં તદિહોચ્યતે

સુંદર સ્ત્રીના અવયવોમાં મેઃતીના દાણામાં જેમ છાયા તરવરે તેમ જે રમણીયતા તરવરે છે તેને લાવણ્ય કહે છે.

તે લાવણ્ય સ્ત્રીની આંખમાં કે મુખમાં કે સ્તનમાં વહેંચાયેલો ધર્મ નથી. પણ તે અખંડ પ્રસરેલો ધર્મ છે. તેમ બ્રહ્મરસ સર્વ પ્રાણી પદાર્થમાં તેવા અખંડ પદાર્થને સર્વત્ર પૂર્ણરૂપે તરતો અનુભવવો એ એક રસીક કલા છે. અને તે ઉપાસકોને શ્રી ઈશ્વાનુગ્રહથી આ-

ગળીઓ ઉપર રમતી છે. ઉપનિષદના ઉપાસનાખંડમાં આવા આવા રસીક દુયકા છે અને તેનો સ્વાદ ઉડા વૈરાગ્ય અને અભ્યાસવાળા ઉપાસકો લાઇ શકે છે.

ઉપરની અક્ષિપુરુષની ઉપાસનામાં મને “ત્રિપુર સુંદરી”નું સર્વાંગ પ્રહ્લમય લાવણ્ય જણાય છે. અને તેથી મોહનરાત્રિએ (કૃષ્ણ જ્યંતિએ) નિશીચે વિષ્ણુપૂજન સમયે સ્મર્યું છે. અને તે આપને વિનોદ અર્થે તેટલા સાફ મોકલ્યું છે.

શ્રી ઇષ્ટના અખંડ રસમય સ્વરૂપમાં નિમગ્ન આપ મહાપુરુષને આવા વિષયોમાં નૂતન જોવું કંઈ જ નથી. પણ અર્પણ કરનારનો પ્રેમ પદાર્થ અદ્ભૂત કિંમત જોઈ કામ કરતો નથી, પદાર્થ શુદ્ધક હોય તોપણ પ્રેમવડે આપનાર લેનારની મતિ તેની વિલક્ષણ કિંમત આંકે છે.

અક્ષિ પુરુષોપાસના

પ્રતિક

ૐ

શ્રી*

હ્રી*

વામની

મામની

(ચંદ્ર)

(સૂર્ય)

વિષ્ણુ

તત્સત્

બ્રહ્મા

હ્રી* (અગ્નિ)

સંયદ્વામ રુદ્ર

વસંતતિલક

જે નેત્ર લક્ષ્ય પુરુષે સ્વરૂપાભિમાની,
 તે અમૃતે અભય બ્રહ્મપદે વિલાસી;
 જેવી રીતે સરી જતાં જળાબિંદુ નેત્રે,
 (તેમ) શુક્લો અને મલિન કર્મ તડે ન તેને. ૧

તે ત્રૈપુરે પુરુષ વાસ કરે સુભાગી,
 વામા અને પ્રખર મામનિ નામ પામી;
 ત્રીજા પદે રસિક સંયદ વામ જાણી,
 નેત્ર ત્રયે વિલસતા શિવતત્ત્વરાગી ૨

જેના હૃદે સ્ફુટ થયું શિવ તત્ત્વ આલું.
 તેની ગતિ અયન ઉત્તરમાં જણાતી;
 શાસ્ત્રીય કર્મથી પુનિત થવાનો બંધ,
 યોગાગ્નિ શુદ્ધ જનને અડકે ન અંશ. ૩

(છાદિગ્ય ઉપનિષદના ચોથા પાઠકના પંદરમા ખંડ ઉપરથી)

ટિપ્પણ

શાસ્ત્રમાં આક્ષપુરુષની ઉપાસનાનો મહિમા ધણો વર્ણવ્યો છે. તે રહસ્યની ગુંથણી આગમ અને તંત્રોમાં ત્રિપુરાંગિકા અને ત્રિપુરેશ્વરના ભજનમાં કરવામાં આવી છે. તે ઉપાસનાનું ખીજ છાદિગ્ય-ઉપનિષદમાં છે અને તેની છાયાનો ઉપરના ત્રણ શ્લોકમાં અનુવાદ છે.

આપણા ઋષિઓ અગમ્ય તત્ત્વને ગમ્ય કરવા ઉપાસનાનું વિધાન કરે છે. તે ઉપાસના લક્ષણદ્વારા ઉપાસ્યનો સાક્ષાત્કાર કરાવે છે. મનુષ્ય દેહના નેત્રરૂપ અવયવમાં કંઈક અગમ્ય તત્ત્વની ઝાંખી થાય છે. મનુષ્યનાં નેત્રો ધણાં ગદ્દ બાવોને વિલક્ષણ રીતે ધગિત

અને કટાક્ષથી જણાવી શકે છે. તેથી અલંકાર અને રસશાસ્ત્રમાં કટાક્ષ મહિમા અને તેના પ્રકારોનું અપૂર્વ વર્ણન કરવામાં આવે છે.

ભોક્ષશાસ્ત્રમાં પણ ગુરૂના ઈંગિત અને કટાક્ષ સાંભળવિ દિક્ષા આપી શકે છે શાક્તિદિક્ષામાં પણ તે કટાક્ષો અપૂર્વ ચમત્કાર કરે છે.

શ્રી ગુરૂના લીલાતનુ પાસે રહી જેઓ સાચા અંતેવાસી અર્થાત પાસે રહી જેઓ શિષ્યત્વ પામનારા થયા છે, તેમને પરઅક્ષિ પુરૂષના મહિમાનો અનુભવ થયો હોવો જોઈએ. શ્રી સદ્ગુરૂના અક્ષિ પુરૂષથી જન્મત થયેલા જીવને પોતાના અક્ષિપુરૂષનું જ્ઞાન ઉપરની શ્રાત ઉપાસના કરાવે છે.

શારિર અને માનસશાસ્ત્રના અભ્યાસક્રમે જણાયેલું છે કે નેત્રો બે છતાં ચાક્ષુષ પ્રત્યક્ષનું કેન્દ્ર એક છે. તેથી બે નેત્રો વ્યાપાર વાળાં છતાં એકજ પદાર્થનું સર્વાંગજ્ઞાન આપણને થાય છે.

જે નાડી બે નેત્રગત નાડીનું અનુસંધાન કરી એક કેન્દ્રમાં લાવે છે. તે નાડીના બળને મહર્ષિઓ ત્રિજ્ઞું નેત્ર કહે છે. અને તે નેત્ર ગુપ્ત અથવા ઢંકાયેલું ગણાય છે. તે નેત્રનું બાહ્યગોલક મનુષ્ય પ્રાણીમાં લુપ્ત થયેલું છે. પણ તેનો સદ્ભાવ મરિતષ્ક ગર્ભમાં છે, એવો યોગીજનોનો અનુભવ છે.

તે નેત્રગત નાડીનું એક કેન્દ્રમાં સંયમન કરનાર નાડીને શિવજીના ત્રીજા નેત્રની ઉપમા આપવામાં આવે છે.

આ ત્રણ ચાક્ષુષ પ્રત્યક્ષનાં નાડીચક્રને યોગશાસ્ત્રમાં આરાચક કહે છે. તેનું પ્રતિક અથવા બાહ્યચંત્ર આ વિષયના મથાળે આવ્યું છે.

શાખાચંદ્ર જ્યાં એ અક્ષિપુરૂષની ઉપાસના કરવાની છે. જેમ સુક્ષ્મ દ્વિતિયાનો ચંદ્ર આકાશમાં રહેલો એકદમ જોઈ શકાતો નથી પણ કોઈ બતાવે કે અમુક ઝાડની શાખા ઉપર ચંદ્રમા છે,

તો તે દિશાએ નેત્રવૃત્તિ વાળતાં આકાશમાં રહેલા ચંદ્રનું શાખા-
દ્વારા ભાન થાય છે, તેમ આ સ્થૂળ શરીરના ઉપર બતાવેલા
“ત્રિકૂટ” અથવા “ત્રિવેણી” સ્થાનના આસાચક્રદ્વારા સર્વ
શક્તિમાન સગુણ પુરૂષ અથવા સદાશિવના સ્વરૂપનું ભાન મુર્દાકા-
શમાં સહઆદલ પદ્મમાં થાય છે.

પહેલા શ્લોકમાં અક્ષિયકના પ્રતિકની લક્ષણા સિદ્ધ થયા પછી
અક્ષિ પુરુષની ઉપાસના “અહંબ્રહ્” રૂપે કરવાની છે એમ સુ-
ચવ્યું છે. અર્થાત્ ઉપાસ્યતત્ત્વ નેત્રમાં બેઠું નથી. પણ “પર”
છતાં નેત્રદ્વારા લક્ષમાં આવે છે. અને તે તત્ત્વ “હું છું” એ પ્રકારના
અહંતાવેષવડે બ્રહ્મ કરવાનું છે.

ઉપાસ્ય પુરૂષમાં (૧) અમૃતત્વ (૨) અમયત્વ અને (૩) નિ-
ર્લિપ્તત્વ એવા ત્રણ ગુણો રહ્યા છે. અને તે ગુણવિશિષ્ટ પુરૂષનું
ચિંતન કરવાનું છે. જેમ નેત્રમાં અશ્રુ બિંદુઓ આવી આવી ખુણાની
નાડીમાં સરી જાય છે. તેમ ઉપાસ્ય પુરૂષના ઉપર શુભ વા અશુભ
કર્મોની વાસનાઓ આવી આવી સરી જાય છે, અર્થાત્ પુરૂષ
નિર્વાસન છે.

બીજો આ શ્રુતિના ઉપર બંધાયેલું પતંજલી ભગવાનનું યોગસૂત્ર
ક્લેશકર્મ ત્રિપાકાશાયૈ ર પરમૃત પુરુષ વિશેષ ईश्वर બીજા શ્લોકમાં
શ્રુતિ પ્રતિષ્ઠાદિત ભાવપ્રધાન ગુણોનું વર્ણન છે. શ્રુતિમાં **मयम**
हाम वामनी भामनी—એ ત્રણ નામથી રહસ્ય ગુણનું વર્ણન છે.

વિષયના મુખ ઉપર આપેલા પ્રતિક પ્રતિ લક્ષ કરતાં જણાશે
કે તેમાં બે દળ અને એક ચોનિ ખંડ છે. આ ત્રણ ભાગમાં ગુણ
વિશિષ્ટ અક્ષિપુરુષની ઉપાસના કરવાની છે, આ પ્રતિકને તંત્રમાં

ત્રિપુર કહે છે. એક દલમાં **વામની** નામની ગુણ કળા કહે છે. આ કળાને તંત્રશાસ્ત્રમાં વામા દેવી નામથી ઓળખવામાં આવે છે તેનું નામ વામની આપવાનું કારણ એ છે કે: તે સત્રળા સૌંદર્યવાળા પ્રાણી પદાર્થોને લાવી આપે છે. વામ એટલે સુંદર. સર્વ સૌંદર્યની પરિસીમા તે વામા દેવી છે તેને ચંદ્રકળા પણ કહે છે. અને તે મોહક વિષ્ણુની પત્ની ગણાય છે. આ કલાનો બીજા મંત્ર “શ્રી” છે. સારાંશ **શ્રી** બીજા મંત્ર સહિત વિષ્ણુ દેવની વામા અથવા **ચંદ્રકલા** વિશ્વના સૌંદર્ય માત્રને ધારણ કરી રહેલી **અંશ્વરુષ**માં ગુંથાયેલી છે એવી ભાવના કરવાની છે.

ઉપાસ્ય પ્રભુ સર્વોગ સુંદર છે, એટલું જ નહીં પણ તે ધણા તેજવાળા છે. તે બીજા ધર્મને **મામની** નામથી વર્ણવવામાં આવે છે. સર્વ લોકમાં ધશ્વર એતન પ્રકાશે છે : (મા-પ્રકાશવું) માટે તે **મામની** કહેવાય છે. આ કળાને તંત્રમાં સાર કળા અથવા સૂર્યની **જેષ્ઠા** દેવી નામથી ઓળખવામાં આવે છે. નેત્રો બીજા મંત્ર “હ્રી” છે. અને તેને **હ્રેહ્રા** પણ કહે છે. આ શક્તિ પ્રકાશદ્વારા પદાર્થ માત્રનો “પ્રસવ” કરનારી હોવાથી સાવિત્રી કહેવાય છે. અને તે બ્રહ્માની શક્તિ છે. બીજા દળમાં બ્રહ્મદેવની **મામની** સાવિત્રીનું ચિંતન **હ્રી** મંત્રવડે કરવાનું છે.

ઉપાસ્ય પ્રભુ પોતે સુંદર છે તથા તેજસ્વી છે, એટલું જ નહિ પણ સૌંદર્ય અને પ્રકાશ બંનેનું સંયમન કરનાર છે. આ ત્રીજી કળાને **સૌંદ્ર** કળા કહે છે. અને તે **અગ્નિ**ની અથવા રુદ્રની છે. તેને **અમ** કળા અથવા **કામ** કળા પણ કહે છે, કારણ કે તે બાળે છે

અને ઉત્પન્ન પણ કરે છે. તેનો બીજા મંત્ર ક્ષીં છે કેમકે તે જન્મ આપે છે અને લય પણ કરે છે. આ ગુણને સંચક્ષ્મ કહે છે. કેમકે તે સુંદરતાદિનું સંયમન કરે છે.

રૂઢ ભગવાને સતીના નાશથી દક્ષ પ્રજાપતિના યજ્ઞનો ધ્વંશ થયો અને ત્યાર પછી કામનો લય કર્યો પુનઃ હિમાલયને ત્યાં પાર્વતીના અવતાર પછી તેમના તપોબળથી વશ થઈ કામનું પુનર્જીવન કર્યું ઇત્યાદિ પૌરાણિક કથા ક્ષીં બીજા વાગ્ય ગુણનું અદ્ભૂત ચિત્ર છે.

આ પ્રમાણે ત્રિપુર વાસિની—શ્રીં હ્રીં ક્ષીં [વામની મામની સંયાદ્ધમ ગુણુવિશીષ્ટ ભગવતિ પોતાના પુરુષને વળગી સદાશિવ નામના અક્ષિપુરુષની ઉપાસનાના અંગમાં ઉતરે છે.

ત્રીજા શ્લોકમાં અમૃત અભય અને નિર્લેપ એવા પ્રથમ શ્લોકમાં વશુવેલા અભાવ પ્રધાન ધર્મવાળા અને બીજા શ્લોકમાં વર્ણુવેલા સર્વર્ણુ સુંદર સર્વ પ્રકાશક અને સર્વ નિયંતા એવા ભાવ પ્રધાન ધર્મવાળા સદાશિવરૂપ અક્ષિપુરુષને તેઓ ઉપાસનાથી અનુભવિ શકે છે.

તેમના શરીરને મરણુ સમયે શાસ્ત્રીય મંસ્કાર થાય, વા ન થાય. અથવા તેમની પછવાડી શ્રાદ્ધાદિ ક્રિયા થાય વા ન થાય. તો પણ તેઓ ઉત્તરાયણુ માર્ગે અર્થાત્ પુનરાવૃત્તિ રહીત “ દેવમાર્ગે ” અથવા આર્ચિ માર્ગે ગતિ કરી ક્રમભોક્ષને અવશ્ય પામે છે. એવા શ્રુતિના સારનો અનુવાદ છે.

૧૩ પરમાર્થનાં સૂત્રો જોએ. વ્યવહારતંત્રમાં વણી જાણે છે તેઓજ સાચા કારીગર છે અને તેવી કુશળતા તમારા કુટુંબમાં પ્રજુએ આપી છે તે જાણી મનને ધણી પ્રસન્નતા થાય છે.

પ્રત્યક્તત્વ એજ બ્રહ્માંડમાં વિલસી રહ્યું છે, એમ અનુસંધાન કરી તેમાંજ સ્થિત થવું એ મનુષ્યોનું પરમ મંગળકારી કૃત્ય છે. એજ જીવન સાદૃશ્યનો મહા મંત્ર છે, એજ અનુસંધાનથી બાહ્ય દેહ-માં અનેકવિધ સૂક્ષ્મ પરિણામ થઈ અંતરમાં ઉડા સંસ્કારો જગી સદેહેજ શિવભાવને પમાય છે. એમ સર્વ મંત્રશાસ્ત્રનો ઘંટાઘોષ છે. કદી કાળ કર્મ એ અનુસંધાન કાળમાં અંતઃશરીરને દગ્ધ કરી તેજોમય કરવામાં બાહ્ય અનેકવિધ આપત્તિઓ આવી પડતી ભાસે, તો તે વિશુદ્ધ કરનાર અને અંતઃસ્વરૂપને જ પ્રજ્વલિત કરનાર શુદ્ધ તપ અને બ્રહ્મનિષ્ઠાગ્નિની જ જ્વાળાઓ છે. એમ માનીને સહેલી જોષએ આદરથી ચહાવી જોષએ. અને એજ આદરથી અંતરમાં રહેલું અલૌકિક સામર્થ્ય જાગૃત થઈ આત્માથી અન્ય સર્વને ધકેલી નાંખી સુવર્ણમય દિવ્ય પ્રકાશથી પ્રકાશી ઉઠે છે. લોકોની પરમહિતકારક ભાવનાઓ સાધે છે તથા ખરૂં જગદ્ગુરુત્વ ધર્મરૂપદત્ત પ્રકટાવી જાય છે એજ સામર્થ્ય એજ સાધના વડે જ ભગવાન શ્રી શંકરાચાર્ય, શ્રી રામાનુજાચાર્ય, શ્રી મધ્વાચાર્ય, શ્રી ચૈતન્યમયી પ્રભુ, શ્રી નિંબાકાચાર્ય, શ્રી વલ્લભાચાર્ય, અભિનવ ગુપ્તાચાર્ય તથા શ્રીનૃસિંહાચાર્યજી વિગેરે મહાપુરુષો તથા શ્રી ઉપેન્દ્રાચાર્યજી આદિ જ્યાં સુધી મનુષ્ય એ તત્વનો પરિત્યાગ કરતો નથી ત્યાં સુધી માનવનો દેહ રહેા કે જાઓ તથાપિ તેની દિવ્યતા એક અંશ પણ નષ્ટ કોઈ કરી શકે જ નહીં. અવ્યાહત ગતિને રોકવા કોઈપણ સમર્થ નથી જ.

ઉપર જણાવેલા જગદ્ગુરૂ આચાર્યોમાંના કે જેને પ્રથમમાં જ રાજ્યાશ્રય મળ્યો હતો? શું રાજ્યાશ્રયથી જ જગદ્ગુરુ થવાય છે? ના.

રાજ્યાશ્રય તો તેને ખોળતો પાછળ પાછળ ચાલ્યો આવે છે.

માટે એ વાતનું વિસ્મરણ શ્રી ગુરુકૃપાએ ન થાય અને શ્રી છષ્ટકૃપાએ દ્વેષ ભાવ ન પ્રકટે એટલે સર્વત્ર વિજય.

૧૫ અખડૈકરસ બ્રહ્મતત્વમાં નિમગ્નવૃત્તિવાળા આપ મહાપુરુષને કર્તાવ્ય શેષ કંઈજ નથી પણ લોક યાત્રાર્થે અને પરોપકારાર્થે આપ સ્વભાવથી જ પ્રવૃત્ત થાઓ છો, એમ સમજી ઉપરની સૂચના કરી છે.

શિવતત્ત્વરૂપે સદાય પંચવિધ તત્ત્વપરાયણ સ્વયં શિવરૂપ છતાં, સ્વયં પૂર્ણ કામ છતાં પૂર્ણ લીલારૂપે સૃષ્ટિમાં જીવભાવ ધારણ કરી અન્યને અધારામાં નાખતા છતાં સ્વયં સ્વસ્વરૂપે સ્થિત આત્મન!

સર્વત્ર અગાધ અપાર સર્વશ્ર્વર્થમય ચૈતન્યાબ્ધિ સભર ભર્યો છે તેમાં હુબકી મારવાથી તેમાં નહાવાથી તેમાંથી યથાશક્તિ પાન કરવાથી જીવાત્મા અદ્ય સમયમાં જ આશ્ચર્ય પમાડે તેવી રીતે પોતાની પરમોન્નતિ સાધીને પરમશિવભાવે સ્થિત થઈ તેના પોતાના ચિત્તમાં જે જે સ્ફુરે તે ઈશ સ્ફુરણુવત્ અમોઘ અને અપ્રતિમ હતભાવથી સ્થૂળમા પણ સાક્ષાત્ કરી શકે છે, અન્યને સાક્ષાત્ કરાવી શકે છે અને ભોગ તથા મોક્ષ એમ ઉભયવિધ ઐશ્વર્યનો લાભ લઈ શકે છે.

યોગ્ય અધિકારીઓને આપી પણ શકે છે, એ વાત સર્વાશે શ્રી સદ્ગુરુચરણશરણુ પરાયણ મનુષ્યને કેવળ શાબ્દપ્રમાણુજન્ય નથી. કિંતુ સ્વસંવેદ જ છે. કાર્પણ્ય વગેરે જીવભાવના આરોપીય ગુણો દૂર નાશી જતાં (પળાતાં) સ્વયં કર્તુમકર્તુ અન્યથા કર્તુ સમર્થ જ અનુભવાય છે.

એવા મહાપુરુષોનાં ચરણ સેવનારાને પણ દૈન્ય નહીં શકતું નથી. તો પછીથી શ્રી મહેશ્વરના લીલાવતાર બ્રહ્મવિદ્યા પ્રચાર કરનાર શ્રી સદ્ગુરુ કૃપાકટાક્ષથી ત્રણે મળ જેના દૂર થયા છે એવા પુરુષ માટે તો શું કહેવું ?

૧૭ પ્રિય અભિન !

સર્વત્ર જ્યાં તું જ છે અને સર્વ કોઈની પ્રવૃત્તિનું મૂળ તને જ સુખ આપવા અર્થે જ છે, એ તું કાંઈ જીવ નથી. પણ પરમ શિવ-તત્વ રૂપે સ્થિત રહીને જ આ જગદાકાર પરિણામને સમાનાધિકરણથી જ્યાં એ તું જ છું એવા પ્રયત્ન અનુસંધાનવડે સાક્ષાત્કરના સર્વત્ર આત્મભાવને જ અનુભવે છે તે છે અને તેથી જ અહીં એટલે અકા-રથી માંડીને હકાર પર્યંત એટલે સંપૂર્ણ વર્ણરૂપ એટલે વર્ણમાત્રનો વાચ્યરૂપ જ પોતે છે એમ અનુભવાય છે. એવા યોગિજનોને તેવા પરમ શિવરૂપ મહાત્માઓને કોણ રોકી શકવા કે તેમનું યુર કરવા કે તેમનું કાંઈ કાર્ય અટકાવવા સમર્થ થઈ શકે ? કોઈ નહિ.

કોઈપણ નહીં કારણ કે દરેક સ્થળે અને સર્વ કામમાં એજ એક જ સર્વરૂપે વ્યાપક છે જ એ પ્રમાણે હોવાથી જ તેમનાં સામ-ર્થ્યની મર્યાદા યથાવસ્થિત કોઈ જાણી શકવા પણ સમર્થ નથી તથાપિ તેઓ પોતે પોતાનું એવું અલૌકિક અગાધ સામર્થ્ય કદી પણ ઇશ સત્તાના સંકેત શિવાય પ્રકટ કરવા ઇચ્છા કરતા નથી અને સામર્થ્ય સર્વ પ્રકારે અધિન હોવાથી અન્ય અજ્ઞાનીને કદી પણ દૃષ્ટિગોચર થતું નથી.

એવાઓ ભીક્ષા માગે છે ખરા તથાપિ પરમૈશ્વર્યસંપન્ન જ હોય છે, એ વાત જગત્કિર્તાર્થે કદી કદી ઇશસંકેત વશવર્તી ભક્તજનોનાં હિતાર્થે દુષ્ટના દમનાર્થે પ્રકટ કરી અનુભવગોચર કરે છે, પરંતુ એથી એવા શ્રદ્ધાત્માઓ સદા સર્વદા એવા ઐશ્વર્યમાં લોહુપ ન હોવાથી પોતાનાં આનંદ સામ્રાજ્યમાં જ સદા સર્વદા નિમગ્ન રહે છે અને ક્ષુદ્ર જીવના અપરાધપ્રત્યે કેવળ ક્ષમા યુદ્ધિ અને ઉપેક્ષા યુદ્ધિ જ ધારે છે.

પ્રિય આત્મન

શ્રી સદ્ગુરુનું કૃત્ય મંત્ર પ્રબોધવાનું છે. અને મંત્ર એટલે વર્ણા-
ત્મક શરીરમાં રહેલું ચૈતન્યતત્ત્વ-એ ચૈતન્યતત્ત્વ સાધકનાં જ અંતઃ
કરણમાં વિરાજીત હોય છે જ, પરંતુ તેને કંઈ આમિકર ન્યાયથી સાધક
વિસરી ગયો છે તેથી જ સ્વકીય સંપૂર્ણ સામર્થ્યથીયુક્ત છતાં સ્વયં
અસમર્થ દીન, હીતાર્થે એ સામર્થ્યની પ્રાપ્તિ માટે જ એવા
સમર્થ પુરુષની સાહાય ચાહે છે. અખડૈકરસ વૃત્તિને સેવનાર
સંકલ્પ માત્રને સર્વાધિષ્ટાતા શક્તિ પ્રેરીત માત્ર તે પ્રત્યેની રાગદ્વેષ
વૃત્તિથી વિહીન મહાત્માઓમાં એ સામર્થ્ય અદ્ભૂત અને અલૌકિક
રીતે સંચાર્ય રહે છે. તેથી કેવળ ચરણશરણ પરાયણ એ ભક્તજન-
નના પર જો કદી ઇશસત્તાના સંકલ્પ વડે દયાની પ્રેરણા થાય છે
તો કેવળ દૃષ્ટિપાતથી જ એ શિષ્યમાં રહેલું સુખતાવસ્થામાં પડેલું એ
અલૌકિક સામર્થ્ય જાગ્રત થઈ ક્ષણમાં શિષ્યને પોતાની અલૌકિક
સત્તાની પ્રતિતી કરાવી સ્વાનંદ નિમગ્ન કરી મૂકે છે જ અને એથી જ
બ્રહ્મવાદની અને યોગિની શ્રીમતી પ્રાતઃસ્મરણીયા ભગવતી મદાલશાએ
પોતાના પુત્ર અક્ષરકંઠના પરમહીતાર્થે ઉપદેશ આપ્યો હતો કે—

સતાં સંગોહિ મેષજમ્

અને એજ પ્રમાણે અક્ષરે જ્યારે શ્રી સદ્ગુરુદત્તાત્રેય ભગવાનનું
ચરણ શરણ લીધું કે તે સમયે જ તેમની કૃપાદષ્ટિથી સર્વ દુઃખ દૂર
ગયું અને સ્વસ્વરૂપનો અનવધી આનંદ સાક્ષાત થયો, એ આનંદ સ્થિર
રહે એજ અર્થે જ પાદિક એટલે જ પ ધ્યાન ભાવના નિઃસંકલ્પ સ્થિતિ
પરમાનંદમય સ્થિતિ વગેરે કિપાયો શાસ્ત્રો મહાપુરુષોનાં આધ્યાનદ્વારા
પ્રબોધે છે. એ મહાપુરુષમાં સ્વાભાવથી જ અન્ય દુખી પ્રત્યે કરુણા,
પાપી પ્રત્યે દયા, પામર પ્રત્યે પ્રેમ વહે છે. એઓને મન તો સર્વનું

હિત સાધવાનું જ રહે છે. તેથી તેઓ કોઇને પણ અનધિકારી ગણવાનું નથી. પરંતુ શ્રીઘટસંકેતથી તેઓને એ અધિકાર પ્રાપ્ત થયો છે કે નહીં તેટલું જ જાણવું રહે છે. એઓના સંકલ્પો શ્રીઘટ તાદાત્મ્યને સર્વદા સર્વત્ર અનુભવતા હોવાથી ઘટસંકેતાભિન્ન હોતા જ નથી અને તેથી જ ભૂમિમાં તેમનો જેટલો અધિકાર હોય છે, તે પ્રમાણે જ પ્રબોધ છે. એથીજ ખરેખર ચિરકાલીન શાશ્વત સાચુ સુખ તેઓ પામી શકે છે અને એથી જ જોનો પ્રાપ્ત કાલીન અધિકાર કર્મ કે ઉપાસના પૂરતો હોય છે. તેને તેઓ તેજ પ્રમાણે બોધ આપે છે. અને જોનો અધિકાર જ્ઞાનમાર્ગનો હોય છે. તેને તેજ પ્રમાણે બોધ આપે છે અને એથીજ શિષ્યોનું પરમ મંગળ સધાય છે.

સ્વરૂપ મહિમાને સર્વત્ર નિહાળતા આનંદમાં મગ્ન હશે.

બ્યાપક સચ્ચિદાનંદનું સ્ફુરણ પિંડમાં શી રીતે કરવું. અને બ્રહ્માંડ ચૈતન્ય સાથે તેનો અભેદ ભાવ કેવી રીતે અનુભવવો તે બાબત જેટલું આગમ અને ઉપાસનાકાંડમાં છે તેટલું નિગમ અને જ્ઞાનકાંડમાં નથી.

નવરાત્રીમાં ચિત્તિશક્તિ પ્રસરણ.

ત્યાર પછી શારદ નવરાત્રી એસસે તે દિવસોમાં ચિત્તિશક્તિનું પ્રસરણ કરી સંભવભાવને પ્રકટાવવાનો વિધિ છે.

પિતૃઓનો મહાલય થયા પછી અર્થાત માનુષ્ય યોનિમાં જન્મેલા જીવોની દેહવાસનાનો પિતૃદેવમાં લગ કર્યા પછી વિદ્યામય દેહનું પુનઃ સર્જન કરવાનું હોય છે. આ વિદ્યામય-દેહ (અથવા નવરાત્રીમાં ઘટ સ્થાપનરૂપ પ્રતિક મૂકાય છે તે) નવરત્રિવાળો અર્થાત સાત મૂર્ધાનાં

અને બે નીચેનાં મળી નવ છીદ્રવાળો દેહ, મંત્ર ચૈતન્યથી નવો ધડવાનો હોય છે. તે ઘટમાં ચિત્તશક્તિરૂપ દીપ સ્થાપી જીવતું જીવત્વ પહોંચાવી શિવપદને અનુભવ કરી આત્મવિનય અથવા સામ્રાજ્ય દસરાના દીવસે સિદ્ધ કરવાતું હોય છે. આ દેવયાન છે અને તે પિતૃયાન પછી આવે છે. પિતૃયાનને ધુમમાર્ગ કહે છે કેમકે તેમાં વિલય છે. દેવયાનને અર્ચિ માર્ગ કહે છે કેમકે તેમાં દિવ્યસર્જન છે. બંને માર્ગ અમુક માર્ગ સુધી જોડાયેલા હોય છે અને તે બ્રહ્માંડમાં વિષુદ્ધત્વથી છુટા પડે છે. અને પિંડાંડમાં મેરૂ ઉપર વિશુદ્ધ, ચક્રદ્વારથી છુટા પડે છે. વાસ્તવ પૂર્ણ પોડશક્લાનો ચંદ્ર સહજ દલમાં અર્થાત દેવયાનના શિખર ઉપર છે.

અને તેનું પરાવર્તન માત્ર વિશુદ્ધ ચક્રના પોડશક્લમાં થાય છે. અને તેથી તે અરુણાચળ જોવો પ્રદેશ છે.

પૂર્ણીમાના દીવસે સાયંસંધ્યાસમયે ચંદ્રોદય નિહાળતાં જણાશે કે—

શિવશક્તિ રહસ્ય

પરાવર્તન પામતું ક્ષિતિજની તીચે રહેલું ચંદ્રબિંબ રક્ત-જાણાય છે અને ક્ષિતિજ ઉપર આવ્યા પછી અર્થાત અરુણાચળ વટાવ્યા પછી ચંદ્ર પોતાના શુદ્ધ ધવલરૂપે ઝળકે છે. આજ નિયમથી વિશુદ્ધચક્રના પોડશક્લમાં ચંદ્રના પરાવર્તનજન્ય-પ્રકાશને અનુભવ્યા પછી ક્ષિતજરૂપે રહેલા ગુહાદ્વારને વટાવી કંઈ દેશના છેવટના મણિ ઉપર થઈ અર્થાત અરુણાચળ આળંગી સાચા સોમ (ઉમા સહિત ઇશ્વરનું સાંકેતિક નામ સોમ છે) બિંબને અર્થાત શિવશક્તિના નવ ચક્રયોગને અને તજજન્ય શોભાને અનુભવી શકીએ છીએ.

આ યોગજન્ય રસને અમૃત કહે છે અને તે યોગિઓના સૌપુમ્મ્ય માર્ગમાં ઉત્થાન સમયે પરમ શીતળતા પ્રકટાવે છે.

જેમનામાં આવે તત્વનો અર્થાત બિંદુ ત્રિકોણનો શિવશક્તિનો યોગ નથી. તેમનામાં વિકૃતિ જન્ય વિષ ઝરે છે. અને તે ઇડા પિં-ગળા દ્વારા શરીરમાં પ્રસરી જરા મરણાદિ પ્રકટાવે છે કેટલાક બિં-દુને પ્રાધાન્ય આપી ત્રિકોણની અવગણના કરે છે. કેટલાક ત્રિકોણને પ્રાધાન્ય આપી બિંદુની અવગણના કરે છે પરંતુ તે બંને માર્ગમાં યોગ નથી પણ વિસર્ગ માત્ર છે. અને બિંદુ વિનાનો વિસર્ગ બળની હાનિ કરે છે.

માતૃકાના ક્રિયમાં પણ ચૈતન્યના બળનો સંગ્રહ સ્વરની પંદર કલામાં કરવાનો હોય છે. અને ત્યાર પછી ચૈતન્યનો વ્યંજનમાં વિસર્ગ હોય છે અને આ કળાને ષોડશી કળા કહે છે.

બિંદુવિસર્ગ માતૃકાના સ્વર માત્રામાં તે શિવશક્તિ યોગ અને શિવ શક્તિ પ્રસરણનાં પ્રતિક છે.

બિંદુમાં ત્રિપુરજય છે અને કામજય છે. વિસર્ગમાં તે જય પછી પુનઃ પવિત્ર કામનો ઉદ્ભવ છે. શિવશક્તિની ગાથામાં પણ આજ રહસ્ય ગુપ્ત્યું છે. અને શિવને સ્થાણું (અર્થાત હુંહું) સુક કરી તેની સાથે શક્તિની અમરવેલી વળગાડી છે અને આ યોગને રહસ્ય માર્ગમાં લતા સાધન કહે છે અને તે ન જાણનારાઓ ધર્મને ઉપહાસ વામમાર્ગમાં કરે છે.

દ્વે—ડાહ્યા છતાં—શિવશક્તિના અપૂર્વ લતાસાધનને જાણ્યું નહિ અને સતી—નામની અમરવેલી સ્થાણુંથી છુટી પાડવા ગયો, વેલી સુકાઈ બસ્ત્રીભૂત થઈ નવા જન્મને મેળવી પુનઃ સ્થાણું શરણ થઈ યોગ સાધ્યો. -

આ વિશ્વમાં દક્ષ જેવાજ પ્રજાપતિઓ સંસારના ભોગ યજ્ઞ-વૈભવવડે કરે છે, બળગ્રાહી બિંદુરૂપ શિવની અવગણના કરે છે, સ્કિતનો વિસર્ગવડે હાસ કરે છે, શક્તિને ગમે તે દ્વારા અધ્યાત્મ-યોગ શિવ સાથે વિજ્ઞાનીની પેઠે કરી લે છે પણ જેણે ખોષ તે તો દક્ષની પેઠે મરે છે અને સંસાર યજ્ઞનો ભંગ થાય છે.

નવરાત્રીનો આ વિશુદ્ધ ધરત્ય બિંદુ ત્રિકોણુ યોગ-જે જાણે છે. ને શારદપૂર્ણિમાના અમૃતભાવને મેળવે છે. જે નથી જાણતા તે દક્ષ જેવા પ્રકટ યજ્ઞ કરી વિષભાવને મેળવી મરે છે.

આપ કે જેમને આ દિવ્ય અધ્યાત્મબિંદુ ત્રિકોણુ યોગ સ્વતઃ સિદ્ધ છે તેમને આ વિચારોમાં નૂતન કાંઈ જ નથી પણ મહાક્ષય પછી શારદ નવરાત્રીના ચિત્તિમય નવજનનને ન સમજનારા શાકત આગમને નિદે તો તેના અજ્ઞાનનોજ ઉપહાસ કરી મૌન સેવવા સાર જ આ વિચારો ગુંથ્યા છે નિજનંદમાં રહી બ્રહ્મવિવર્તને બિંદુ વિસર્ગ જોયા કરવાનો છે.

ત્રિપુરાનું રહસ્ય.

આત્મ સ્વરૂપ પ્રતિબિંબ સુહૃત્તમ શ્રી, આજરોજ શારદ નવરાત્રીના ઘટ સ્થાપનના પૂણ્ય દિવસે આપનું પૂણ્ય પત્ર મળતાં અતિવ આનંદ થયો.

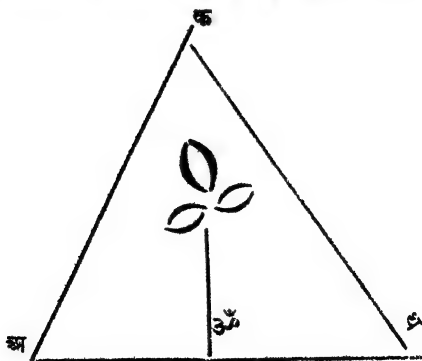
x x પ્રકૃતિ x x બગડી તેના સમાચાર મળ્યા હતા ત્યાર પછી શક્તિના અંતર બહાર સ્વરૂપને નિહાળતો હતો. તેવામાં સુધર્માના સમાચાર મળ્યા અને મનને અંતરમુખ થવાનો આપના પૂણ્ય પત્રથી વેગ મળ્યો. તે વેગના પરિણામમાં લક્ષ્મીજીએ મહાદેવજીની

ઉપાસના બિલ્વવૃક્ષ નીચે કરી શ્રીત્વ પ્રાપ્ત કર્યાની ગાથા સ્મરણમાં આવી.

આપના પત્રથી જાણાય છે કે બિલ્વવૃક્ષ નીચે આપ પણ પીઠ રચી સંયમને આ નવ દીવસોમાં સેવવા ધારે છે. તે આ સંયમમાં કંઈક ત્રિપુરાનું રહસ્ય આપણને વિશેષ સમજાય તેવા હેતુથી જે કંઈ મારી પશ્યંતિમાં સ્ફુરે છે. તે આ પત્રમાં લખું છું.

આ વિષય—સમજવા અર્થે ભાવના કરશો કે એક બિલ્વવૃક્ષ નીચે સર્વાંગ સુંદર સૌભાગ્યવતી લક્ષ્મીજી બેઠાં છે. તેમના સન્મુખ એક નીલલોહિત મહાદેવજીનું રમ્ય બાણ છે. તેના ઉપર ત્રિદલવાળું બિલ્વપત્ર છે. તે ઉપર જ બિલ્વદલની મધ્યગ્રંથી અને શિવના બાણના મધ્યબિંદુ ઉપર પડતી અખંડ અમૃતની વસુધારા અભિષેકરૂપે પડે છે.

લક્ષ્મીજી આ સન્મુખ પૂજનીય પદાર્થપ્રતિ ત્રાટકે સાધી બેઠાં છે. તેના ધ્યાનબળવડે લક્ષ્મીજીને નીચે પ્રમાણે ત્રિપુરાનું રહસ્ય સ્ફુરે છે.

ઉપાસકની મતિમાં સખિજ સન્નાદત્રિખંડ માતૃકા મંત્રનું સ્મરણ પ્રતીક ઉપરના ચિત્રમાં આપ્યું છે. તેના અંશોના ભાવ નિચે પ્રમાણે છે.

= શિવલિંગ. મૂર્ધન્યુરીય-પ્રણવ અલિંગ તત્વ.

સખીજ લિંગ.

ત્રિરેખાત્રિકોણ સંપૂર્ણ માતૃકા યંત્ર શક્તિ તત્વ.

સદાશિવ તત્વ.

અ થી અ=૧૬

ક થી ત=૧૬

થ થી સ=૧૬

હ લ જ ૩

—
૫૧

ત્રિરેખા સ્થિત ૪૮ માતૃકાઓ.

ત્રિકોણ સ્થિત ૩ માતૃકાઓ.

સ્વરની સોળ માતૃકાઓ અમિ ખંડરૂપ છે.

બીજી સોળ સૂર્ય ખંડ ૩૫ છે.

ત્રાજી સોળ સોમ ખંડ ૩૫ છે.

અને હ ળ લિ ખંડ ૩૫ છે.

એ પણ તેને ખંડને સ્પંદ આપનાર છે.

આ સ્પંદ મધ્યસ્થ પ્રણવના નાદમાંથી ઉદભવી પુનઃ નાદ બ્રહ્મમાં શિવલિંગ મૂર્ધમાં શમે છે. અને તેનાં આંદલનો તે કેન્દ્ર ઉપર પડતી વસ્તુધારામાં અમૃતશ્રાવમાં ગુંથાઇ રમણીય ઇન્દ્રધનુષ રૂપે ઉપાસકના ચિત્તિચક્રમાં નાડીવ્યુહમાં પ્રસરે છે. શબ્દબ્રહ્મ-સિવ-શક્તિરૂપે પ્રસરેલા નીચે પ્રમાણે અનુભવાય છે.

અં ઐ=શિવ ૐ ૐ શક્તિ

ઉં ઉં = શિવ ઋં ઋં લૈં લૈં ષંદ

અર્ધ નારિશ્વર બીજ

ૐ ૐ=શક્તિ લાસ્ય

ઐં ઐં =શિવ=શિવતાંડવ

અં=શિવ શક્તિ યોગ બિંદુ.

અઃ વિસર્ગ અથવા વિસૃષ્ટિ

ત્યાર પછીના વ્યંજન માલાનો વિસ્તાર સ્વરયોગ વિના અ-પંગ ગણાય છે. સ્વરના યોગ વડે વ્યંજન સર્વીય થાય છે.

આ પ્રમાણે સોળ સોળ માતૃકાઓ ત્રણ ખંડમાં શિવતત્વ સાથે નર્તન કરે છે. અને કેન્દ્રમાં આવેલા બિલ્વદલની યાંત્રી અને શિવલિંગના બ્રહ્મરંધ્ર ઉપર નિવાસ કરી રહેલા પ્રણવને નમતી નમતી ધૂમે છે.

પ્રણવના ચતુષ્પાદ મંત્રો.

આ ઉપાસના પ્રકર્ષવડે પ્રણવના ચતુષ્પાદ નીચેના સંપ્રુટ મંત્રોમાં પ્રકાશ પામે છે.

(૧) ઐં અહમ્ ઐં=હું સર્વ જગતમાં વ્યાપક હું માતૃકાનો આદિ અ અને અંત હું મળી મારો બીજ મંત્ર અહમ્ થાય છે. આ મંત્ર આત્મસ્વારાન્યનો પ્રકાશક છે. અને તુર્યાપદે રહેલો છે.

(૨) ઐં એં ઐં=હું સર્વવાગ્ ભવરૂપ હું વાણી મારા લાસ્યરૂપે છે મારામાં શિવશક્તિનો યોગ હોવાથી

(અ+આ+રૂ=અ+એ એ

૧ ૨ ૩૪ ૫ ૬

પૃથક્કમાં પ્રવર્તતી વાક્શક્તિરૂપ હું હું

(૩) ઐં ક્લીં ઐં=હું સર્વ કામ પ્રવર્તક કામરાજ અને કામેશ્વરી રૂપ હું હું

કામકુટુંબ બીજી બિલ્વપત્રનું ફલ મારું પ્રતિક છે. મારાથી કે વગનો અર્થાત કામનો ઉદ્ભવ છે.

મારામાં તેજ કામનો લય છે. તેથી જ યુક્ત હું હું. પરંતુ એકલો કામ હું નથી. એટલે હું એકલો કે નથી. તેમ એકલો લયરૂપ પણ નથી. અર્થાત જ નથી પરંતુ શક્તિ બીજી જ સાથે એ કામનો ઉદ્ભવ અને કામનો લય કરવા સમર્થ હું હું તેથી મને ક્લીં કહે છે.

(૪) ઐ હૌં ઐ=વાગભવ કૃટમાંથી ઉન્નતભાવને પામેલા કામ કુ-
ટનો જય કરનારો હું સમગ્રશક્તિ કૃટ૩૫ છું પહેલા
બે કૃટમાં મારો જે પ્રભાવ હતો. તેના કરતાં આ ભૈરવ
ભૈરવી ચક્રમાં મારો પ્રભાવ અદ્ભૂત છે.

ત્રીજાખંડમાં હું તાંડવ કરી રહ્યો છું તે તાંડવના પ-
રિણામમાં હું સખવત્ પડુ છું મારા ઉપર શક્તિ કાલીકા
રૂપે નર્તન કરે છે.

આ પ્રમાણે મૂળાધાર પીઠમાં વાગળીજ, ઉડીયાન પીઠમાં કામ-
ળીજ, જલધર પીઠમાં શક્તિ ળીજ, અને પૂર્ણગીરી પીઠમાં (સહજ
હલમાં) હંસળીજ, સ્કુર્યા પછી ભગવતીનું લયાંગ ચિંતન કરી
પોડશીવિદ્યાને લક્ષ્મીજીએ પ્રાપ્ત કરી હતી. તે પોડશીવિદ્યાને શ્રી
વિદ્યા કહે છે, કારણ કે પંચદશનિત્યા (પંદર માતૃકાઓ અને
પંદર તિથિઓ) તે પોડશીકળા ખરી રીતે પૂર્ણકલા કહેવાય છે.
આ પૂર્ણકલાના પ્રભાવથી બાહ્ય ચંદ્ર પુનઃ પુનઃ કૃષ્ણપક્ષમાંથી
ક્ષય પામી સુકલપક્ષમાં પૂર્ણબળવાળો થાય છે. અને એજ ન્યાયે
પિંડમાં પણ તે કળાના અસ્તિત્વ સુધી શક્તિ ક્ષય અને શક્તિ સંગ્રહ
વડે જીવનબળ ચાલે છે. આ પોડશીનાં કીરણો સતાયુ પુરૂષમાં ૭૨૦
અહોરાત્ર ૧૦૦=૭૨૦૦૦ નાડીમાં પ્રસરે છે. ધણા જીવોની તેટલી
નાડીઓ વિકસિત હોતીજ નથી તેથી જેટલી વિકસિત હોય તેટલા
સુધી પોડશીકલા બળ આપી આયુષ્ય ટકાવે છે, પુનઃ પીંડસ્થ પોડશી
અક્ષાંડની પોડશીમાં ક્ષય પામે છે.

અવિદ્યાનો ગુપ્ત મંત્ર “સકલ હ્રીં” કહેવાય છે. અને તે-
માંથી નીચેનાં બીજો પ્રકટ થાય છે.

ગુપ્ત મંત્ર રહસ્ય.

શ્રી = સ + ર + ૐ (પહેલો ઉપાંત્ય તથા છેલો)

ક્રી = ક્ + લ + ૐ (બીજો ત્રીજો છેલો)

હ્રી = હ + ર + ૐ (ચોથો પાંચમો છેલો)

“ ઐ શ્રી ક્રી હ્રી ઐ હ્રી ક્રી શ્રી ઐ ”

આ સંપુટીત પોડપની બીજ મંત્ર શિવ પ્રણવ (ઐ) અને ઉમાપ્રણવ (હ્રી) થી શ્રુત સ્ફુર્ત્યા.

લક્ષ્મીજીને શ્રીત્વ પ્રાપ્ત થયું છે આ ત્રણ બીજમાં ગુંથાયેલાં ત્રણ ત્રણ અવયવો નવધા નવરાત્રીમાં જેની દિવ્ય મતિમાં સ્ફુરે તેમને આ રાત્રીએ ખરેખર નવ અથવા સંખ્યામાં નવ નથી પણ નૂતન ભાવ આપી શકે તેમ છે. તે વિના આપણે ઘટમાં માતાજીને ખેસાડી જવારા વાવી છેવટે માતાજીને વળાવી પાછા મૃત્યુને વશ થઇ જુના ઘટમાં આવી વસીએ છીએ !!

અમરવેલીરૂપ ભગવતી ત્રીપુરા બિલ્વદલના પ્રતિકમાં ગુંથાઈ સદાશિવલિંગ ઉપર ખેસી જે સોમ ધારા શ્રી વિદ્યાવટે વરસાવે છે તે ધારા જાણનાર વાસ્તવ અમરભાવને પામી વિહરે છે.

જેવું મતિમાં સ્ફુર્તું છે તેવું વૈખરીમાં લખ્યું છે. વૈખરી તેના સ્વભાવ પ્રમાણે ખરતી ચાલે છે. તેથી માત્ર કણો જ છુટા પડે છે આપ પશ્યન્તિવડે મારી પશ્યન્તિને યોગ કરી વિનાદ પામશો.

x x પ્રકૃતિ હવે ઠીક છે.

નિર્બલ શરીર અને વિકૃતિને વશ થીવાથી તેને હવે ધણો પશ્ચાત્તાપ થાય છે.

સંસારનાં દુઃખો પ્રાણીઓનાં ચિત્તશોધક છે. મૃતિતકપાય થયા વિના કોણુ અધિકારિ થયું છે ? પરમાત્મા એક જન્મમાં અથવા અધિક જન્મમાં તેના કષાયોને પકવી સન્માર્ગગામી કરે એજ અંતર સુભાશા છે.

આપણી એકલી શુભાશા કામમાં આવતી નથી. પરંતુ ઉત્સાહઃ શિવઃ એ શિવ સૂત્ર પ્રમાણે સોત્સાહ અંતઃકરણુ સર્વ પાપથી મુક્ત થઇ શકે છે.

પરમાત્મા પશુ પાસ વિમોચક છે અને જોયો તેને શરણુ થાય છે. તેના માયા મલ અને કર્મરૂપ ત્રણુ પાશ ભગવતીના અનુગ્રહથી કપાય છે અને તે ભગવતી પોતાના સ્વામીની અષ્ટ મૂર્તિઓને અષ્ટ ભુજામાં રાખી અસુરરૂપ પાપમાં અથવા મહિષને મારે છે. મહિષ મરી દિવ્યભાવ પામે છે કારણુ કે પાપ વસ્તુ ગત ધર્મ નથી પરંતુ મેધથી જેમાં સૂર્ય ઢંકાઈ રહે તેમ અવિદ્યા કામકર્મના પ્રસાદરૂપ મેધવડે નિર્મળ નિરંજન આત્મ રવિ ઢંકાય છે અને તે સાવરણુ, પૃથ્વી, જળ, તેજ, વાયુ, આકાશ, ચંદ્ર, સૂર્ય અને કર્તારૂપ યજમાન એ અષ્ટમૂર્તિમાં પેસી અમૂર્ત શિવને મૂર્ત બનાવે છે.

અલિંગ શિવને સંપીઠ લિંગરૂપે કરે છે. પીઠ ગત શક્તિ અષ્ટ-ભુજા વાળી થઇ તેને મૂર્તિગત સાવરણુનો ભેદ કરી અસુરને સુરપદે પ્રાપ્ત કરાવે છે.

અસુરમાં માયા મલ કર્મરૂપ અવયવો યજ્ઞમાં અષ્ટમીએ હોમાય છે. પશુપાશ વિમોક્ષ થાય છે અને દુર્ગા ભગવતી પશુને પશુપતિ શરણુ કરી સમે છે પશુ અષ્ટમી યજ્ઞમાં વિશુદ્ધ બની નવમીએ વીર અધિકારી બને છે અને દશમીએ (દશરાએ) દિવ્યપદ ધારણુ કરે છે.

શાસ્ત્ર અને શૈવાગમમાં લખે છે કે:—

પશુ વીર અને દિવ્ય એવા ત્રણુ અધિકાર ત્રણુ દિક્ષાથી પ્રાપ્ત

ચાય છે. અને તેને અધિકાર સિદ્ધિ અર્થે નવરાત્રી અને દશરાત્રી છેલી ત્રણ રાત્રીઓ નિર્માણ થયેલી છે.

આગમ શાસ્ત્રમાં ચારના સમન્વયની ખાસ અગત્ય છે.

સાધન કરનારના મનમાં એક લક્ષ્ય સિદ્ધાંત અથવા જ્ઞાન પ્રણાલિકા જોઈએ તે પ્રણાલિકાને અનુસાર યોગ જોઈએ. યોગને અનુસાર બાહ્યક્રિયા જોઈએ અને ક્રિયાને પોષણ આપે તેવી ચર્યા જોઈએ.

ધણા માંત્રીકો તાંત્રીકોમાં જ્ઞાન, યોગ, ક્રિયા અને ચર્યાનો સમન્વય હોતો નથી. તેથી જીવનનું સામ્ય અને બળ અનુભવાતું નથી. આગમશાસ્ત્રમાં આ ચારને પલંગના પાયા કહે છે. તે વિના આગમ રક્ત્ય પલંગ ઉપર રમ્યભાવે સુધ શકતું નથી.

મેં ધણા નિરંજન જ્ઞાન સિદ્ધાંતવાળા કાંતો હઠયોગને સાધનારા રાજયોગના હિમાયતીઓ, દ્વૈત સિદ્ધાંતનો આશ્રય લેનારા, જ્ઞાન અને યોગવાળા કેટલાક, હોય છે તો ક્રિયા શૂન્ય અથવા ધર્મક્રિયાને તિલાંજલી આપનારા અને આચારમાં કૌલ અથવા વામી જોયા છે.

૨૫ શ્રી હરિ ગુરુ પરમાત્મા આપણા ઉચ્ચ અધ્યાત્મિક આદર્શો સિદ્ધ કરવા કૃપા કરે એ તેમના પ્રતિ નવીન વર્ષ નિમિત્ત નમ્ર પણે પ્રાર્થના છે.

૨૬ શ્રી ઇષ્ટમંત્ર તવ રમ્ય મુખે રટાજો,
પ્રત્યક્ષિતિ હૃદય મંદિરને સુહાવો;
મૂર્દાવિષે પ્રણવ ગ્રેરક રમ્ય જાજો,
આ વર્ષ નૂતન વર્ષે અભિલાષ મારો.

જેવી કલા નવ નવાં જૂવનો રમે છે,
તત્ત્વો તથાં ગહન મર્મ જણાવી દે છે;
તે શબ્દ શક્તિ સધળી સ્ફુટ ભાવ પામી,
શ્લેષ પદે તવ સખે રમજો રૂપાળી, ૨

ને વાક્યમાં રસિક વ્યંજ્યથી લાસ્ય સેવી
વાક સિદ્ધિ યા પ્રભુની મહતી કૃપાથી
શક્તિતથા પતિતથા નવનૃત્ય ભાળી,
રાજો સખે ! સમરસે નવ વર્ષ માંહી. ૩

તમારા પુણ્ય સંકલ્પોથી સર્વ પ્રકારે વિહિત પ્રવૃત્તિઓજ થતી રહે છે. અને સર્વ પ્રકારનું શ્રેયસ તથા પ્રેયસ એ સંકલ્પોની પાછળ ચાલતુ રહે છે તેથી આ નવીન વર્ષમાં એ પુણ્યસંકલ્પો આ વ્યક્તિના હિતના પ્રેરવા કૃપા કરતા રહેશે.

તમે પોતે કૃતકૃત્ય થઇ જીવન્મુક્તિના આનંદનો હસ્તાકમલવત અનુભવ કરતા રહો છો. તેથી તમારે પોતાને માટે કર્તાવ્ય અવશિષ્ટ રહ્યું નથી તેથી તમારા વડે જેમ ગત વર્ષોમાં મંડળનું વિવિધ પ્રકારે હિત થતું આવ્યું છે. તેમ આ નવીન વર્ષમાં અધિક વેગથી એ થતુ રહે અને તમારા જીવન્મુક્તિના આનંદમાં અભિવૃદ્ધિ થતી રહે એજ શ્રીછટ્રપ્રતિ યાચના કરવાની મારા જેવાએ તો રહે છે.

શ્રી હૃષ્ટિ અનુગ્રહથી સર્વ કુશળ છે.

આપનું પુણ્ય પત્ર મળતાં નયન અને હૃદયને આનંદ થયો.

મેં મધ કાલે પ્રાતઃકાળે આપનું મંત્રમય દિવ્ય સ્વરૂપ ચિંતવ્યું હતું. જેને જે છટ્રમંત્ર દક્ષિણમાં મળ્યો હોય તે મંત્રાનુસાર તનું

ધ્યાય છે અને તે તનુ રહસ્ય ઉપાસનાના પરિણામે મંત્ર દેવતાના પ્રકાશનું દાર બને છે.

મને એ ત્રણ દિવ્ય તનુઓ શ્રી હૃષ્ટ સંકેતને અધિકારી અંતઃકરણમાં પ્રકટ કરે તેવાં લાગે છે અને તેમાં આપનું તનું છે.

નવા ઉત્સવના પ્રસંગે આપના મંદિરે વિરામ લેવા હચ્છા છે એ ત્રણ દીવસ શાંતિથી નવનવી વાતો કરીશું જગતની હોળી બલે સળગ્યાં કરે આપણે પરમાત્માના રસમય અમૃતના મેધની અખંડ વૃષ્ટિમાં આપલાવન કર્યું છે અને અમૃતભાવ વર્તમાન જન્મમાં જ પ્રાપ્ત કરીશું.

શ્રીમાર્કંડેય ઋષિએ વિવિધ બીજને બહુ છુટ આદિથી અંતઃકુધી એ વાક બીજનો ખાસ કરીને ઉપયોગ કર્યો છે. આખા ચંડીપાઠમાં એ એકંદરે ૫૪૦ વાર આવે છે. એ વર્ણ સંસ્કૃતમાં બહુ ઓછા આવે છે. નમોદેવ્યૈ એ શુક્તમાં ૧૦૫ વાર એ આવે છે નમસ્તસ્યૈ એમાં એ ની પુનરુક્તિ કરવામાં આવી છે.

દેવી ભાગવતમાં છે કે—સત્ય વાક્ય નામના મુનિએ ભવાર્થ અવસ્થામાં એ નો પોકાર કર્યો ને સર્વ દૈવીવિદ્યા પ્રાપ્ત કરી.

યઃ વાયુ બીજ ર અગ્નિ બીજ વ અમૃતબીજની દૃષ્ટિથી અધ્યાય ૪ અવલોકન કરવા યોગ્ય છે ગણેશાર્પણશીર્ષઃ માં તો ય ર લ વ ની અવધી આવી જાય છે. એ બહુ ચમત્કારી છે બીજ વિદ્યાનો અભ્યાસ બહુ ઉપકારક છે.

આપની શુભેચ્છાઓ ઉચ્ચ આદર્શ રાખવામાં બહુ ઉપયોગી હોવાથી ઉપકારક છે. પરમાર્થ સન્મિત્રનું પુણ્ય કાર્ય કરનાર આપનો

ઉપકાર એ બાબતમાં મારે ખાસ માનવાનો છે એ બદલો હું શી રીતે વાળી શકીશ.

શ્રી દુર્ગોપાસના કલ્પદ્રુમ નામનું પુસ્તક સાથે લાવીશ. ખામી પુરુષાર્થની છે. નિયમ પાલનપૂર્વક યોગ્ય પુરુષાર્થ કરવામાં આવે તો શ્રી ઇષ્ટદેવનું હૃદય પરમાર્દ્ર થયા વિના રહે જ નહીં અને આપણા ઉપર કરુણાવૃષ્ટિ થવી જ જોઈએ.

૩૦ તમારા વિશુદ્ધઅંતઃકરણના સિદ્ધસંકલ્પોરૂપ આશિશને વર્ષાવતો વર્ષારંભે પત્ર મળ્યા. થોડા દીવસ પછી આપ આ તરફ પધારો તો મારે તીર્થયાત્રા જેવું દુઃખ થાય.

વ્યવહાર પરમાર્થની સારી ચચાં થઈ પછી બ્રહ્માનંદ ઉભરાશે.

૩૧ મંસારના કર્દમને ઉલ્લંઘી તમારી વૃત્તિ નિર્ભય અને પ્રશાંત રમણ કરી રહી છે અને તેથીજ જ્ઞસ્ય આનંદમય જગત

એ ન્યાયે સર્વત્ર નિર્ભયતા અંત સુખ અને શાંતિનો અનુભવ થતો રહે છે હવે તમારે જે કાંઈ કર્તવ્ય છે તો તે લોક સંગ્રહાર્થે જ કરવાનું છે.

ત્રિષુપર્ણ મંત્ર

પરમાત્માના અનુગ્રહથી આ ક્ષણપર્યંત સર્વ કુશળ છે.

શ્રી ઇષ્ટના દિવ્ય લીલાતનુના આવિભોવના કૃષ્ણપક્ષમાં પડતી આજની એકાદશી ઉપર ઉત્તમ બ્રાહ્મણધર્મ વડે શું દાન કરવું એવો વિચાર કરતો હતો તેવામાં ત્રિષુપર્ણ મંત્રનો મહિમા સ્ફુર્ચો. આપણા ધર્મશાસ્ત્રમાં યજુર્વેદનો આ ત્રિષુપર્ણ મંત્ર સર્વ રહસ્ય પ્રાય-

શ્રિતોમાં હૈયા પદને ભોગવે છે તત્વજ્ઞાનમાં પ્રતિબંધક બ્રહ્મહત્યાદિ મહાપાતકની નિવૃત્તિ કરવામાં આ મંત્ર સમર્થ મનાય છે.

આતે અર્થવાદ કે વસ્તુસ્થિતિ તેનેા ધણા દિવસથી વિચાર ચતો હતો વૃત્તિમાં સ્ફુર્ત્યુ કે અર્થવાદ નથી, મંત્રનો સાચો મહિમા છે.

બીજી એ ત્રિષુપર્ણ મંત્ર સંબંધમાં વિશેષ વર્ણન છે.

વેદનો કોઈ પણ મંત્ર જાણના વિનાના અર્થાત અયાત્યક જનને દાનમાં આપવો નહિં પણ આ ત્રિસુપર્ણ મંત્ર ન માગે તો પણ કાને નાંખવામાં બાધ નથી ને ઉડતો ગરૂ જેવો મંત્ર છે. તેની ત્રણ પાંખોમા બળ એવું છે કે તેને જે વળગે તે વિષ્ણુની પેઠે ગગન-વિહારિ થાય.

વિષ્ણુ ગરૂઉપર બેઠાની પૌરાણીકભાવનાનું રહસ્ય આ મંત્રમાં છે.

બીજી વસણ કરેલા બ્રાહ્મણો મહાદેવજીની સુદાભિષેકાદિ પૂજા કર્યા પછી જલ સિંચેલા ત્રિદલ બિલ્વપત્રને લઈ આવે છે અને યજ્ઞ-માનને કૃણ આપતી વખતે ત્રિદલમાંથી ટપકતાં જળવડે યજ્ઞમાનનું પ્રોક્ષણ કરી ત્રણ નેત્રે તે જળ લગાડવામાં આવે છે.

આ વિધિનો મર્મ ત્રિષુપર્ણ મંત્રમાં છે. યાનુષમંત્ર ત્રણખંડનો અને પ્રત્યેકમાં ત્રણ પંક્તિવાળો મળી નવાંગ છે અને તેને ધારણ કરનાર વાસ્તવ ચક્ષોપવિત્તી ગણાય છે.

આવા હૈડા રહસ્યથી ભરેલો છતાં સર્વના હાથમાં બળ્ય તો વાંધો નહીં.

એવો ત્રિષુપર્ણ મંત્ર આજ આપને મારા પોતાના અધ્યાત્મ પ્રસાદ અર્થે દાનમાં આપું છું તે કૃપા કરી હાથેથીના પારણાના દિવશે સ્વિકારશે.

હું આપુ ત્રિષુપર્ણમંત્ર તમને, માગ્યા વિના પ્રેમથી;
કાં જે અહ્મ સનાતને જણવી છે દાને મહત્તા ખરી! (ઋગ્વેદ)
દેવામાં અણુમૂલ લાભ મળશે, ચિંતામણીના સમેા;
જાતે પાવન થઇ સદા, જગમગી પાવિત્ર્યને પ્રેરશે. ૧

બ્રહ્મ મેતુ મામ્ મધુ મેતુ મામ્
બ્રહ્મ મેવ મધુમેતુ મામ્

પ્રથમ મંત્ર

વિદ્યાના કળનેા મંત્ર-
ઋતંભરાપ્રજ્ઞાનો મંત્ર

પહેલા પર્ણ વિષે રહ્યા રસ ભર્યા મંત્રાર્થને ચિંતવો,
કાં જે અર્થવિહીન વાગ્ વહીને વેદો ન રાજે કદી;
શબ્દોમાં સુરતા લગાવી ધ્વનિને હૃદયમાં લાવજો,
નીચેના અનુવાદથી કંઇ જાંડા વ્યગાર્થને પામજો. (૨)

વિશ્વોમાં સધળાં બળેાથી ભરીયું જે અહ્મ વેદે કહ્યું,
તે ખાલી નથી શુષ્ક ખોખુ પણ દે, માધુર્ય ભાવે ભર્યું;
તે વરશે મધુરૂપ થઇ મય મને, શાંતિ તણા આપથી,
*વૈરાગ્યાદિ ચતુષ્ટયે ભજવજો, ઐશ્વર્યના આધને (૩)

આ મંત્ર પંખીની ધર્મ અને વૈરાગ્ય પાંખો છે, જ્ઞાન આત્મા
છે. ઐશ્વર્ય પૃષ્ઠ બળ છે.

વિદ્યા પ્રાપ્તિનો મંત્ર.

બ્રહ્મ મેઘ યા મધુ મેઘ યા ॥

* ધર્મ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ઐશ્વર્ય.

મધુ મતિ સિદ્ધિનો મંત્ર.

બ્રહ્મ મેવ મધુ મેવ યા

શબ્દ બ્રહ્મ મધી અગમ્ય ઘટના. તત્વાચને ઢાંકતી,
બીજા પર્ણ વિશે રહેલી ચમકે વિદ્યુત સમી ભાસતી;
મારી આ ભવ *મંત્રુરા, શું જણવે વાણીભવાની તને,
તોએ પ્રેરણા થાય છે. મમ હૃદે નાદાનું સંધાનથી. (૪)
પૂર્વે જે મધુરૂપ બ્રહ્મ જણવ્યું તે આજ દષ્ટિ થકી,
કો કાળે સ્ફુટ નહિ થશે, રસ રૂપે તે ધ્યાનમાં રાખજો;
પ્રજ્ઞાના સધળા પ્રસાદ બળથી નેને સદા પામજો,
તે પ્રજ્ઞા ગુરુ શાસ્ત્ર મધુમતિ બ્રહ્માત્મને સ્દારશે (૫)
વિવિ દિષ્ટાનો મંત્ર.

બ્રહ્મ મેઘવા મધુ મેઘવા

બ્રહ્મ મેવ મધુ મેઘવા

આ મંત્રવડે મધુ પત્તીકા સિદ્ધિ થાય છે. મધવડે ભરેલું મુખ
છે માટે મધુ પત્તીકા.

ત્રીજા પર્ણ વિશે પ્રસાદ ભરીને પ્રેમે સદા અર્પતી,
દેવી આ શ્રુતિ માનુભાવથી જગે બાલાલ સંતપતી;
જે પ્રજ્ઞા જગ ધાતુનું મર્તુરૂપે દર્શાવતી વર્ણવી,
યજ્ઞાદિવડે ઉગી નિકળતી પ્રાતઃ પ્રભાની સમી ૬

વિષ્ણોસ્તત્ત્વરમપદમ્

આ ઉંચા ગગને રહેલ પદમાં લાવી મુકે વેગથી,
તેથી આ બળવાન મંત્ર જગમાં વિષ્ણુ ખનેશે મળ્યો;
ને આ શું ત્રિદળે જવાયુ શિવનું જ્યોતિ પુરાણો ભણે,
આ રીતે ત્રિસુપર્ણ મંત્ર તમને વિદ્યા વિધિ દાખવે. ૭

* પ્રપંચથી વિલાવતી વૈખરી, પ્રપંચથી પર શિવતત્ત્વને.

(ગુરુ) જ્યોતિર્લિંગ બીલીનાં ત્રણ દલથી ઠંકાએહું.

અસ્તુ

આ મંત્રનો પ્રતિગ્રહ કરી દાન કરનારને પવિત્ર કરશે.

શ્રીઘૃણા લીલાતનુના આવિર્ભાવના ઉત્સવના સંકેતનું ચિંતનન કરતો પ્રાતઃકાળે “આજ આપના પ્રાત અધ્યાત્મદ્રષ્ટિ નાંખી બેઠોઃ હતો તેવામાં આપનું ત્રિપુપર્ણ મંત્રનું પ્રતિગ્રહ જણાવનાર પત્ર મળતાં દાનની સાર્થકતા જણાઈ. વૃત્તિ પુનઃ અંતરમુખ થઈ અને નીચેની વાગ લલરિઓ સ્ફૂરી.

“ મેં જોયા શિવના અઘાત રસને, વ્યાપેલ ચિદ વ્યોમમાં.

અભયી છવરાયલા વસુરૂપે, મેરૂ તટે ખૂંકતા,

બિંદુ ભાવ ધરી ગુહાહિત થઈ, ધારારૂપે વર્ષતા,

સર્વે કુંજ ભરી રસાળ વિપિને હૃત્પદ્મવાસી થતા. (૧)

સાદા યોગ થકી સદાશિવ બની મંત્રાર્થરૂપે સ્પૃધા

કરણી ચાદ તથા ચતુર્દશ જગે વ્યાપ્તિ કરી નિરખ્યા;

તેનું વ્યસ્ત સમસ્તરૂપ બનીને લીલાતનું ઉદ્દભવ્યું,

કો જાણે પરભાગમાંથી સ્રવતા ચૈતન્યના ઓધને. (૨)

લોકો પંચ દશે ગણે ગણી જતા સામાર્થ ધારી પ્રભુ,

કિંતુ પોડસીયોગથી નવ થતા કૈલાસવાસી વિભુ;

આ દિક્ષા વિરભલિકા દધ મને આશ્લેષબધે ધર્યો,

તે શ્રીમન્ત્રસિંહ સદ્ગુરુ તણી આ વિષ્ણુતિ ઓળખે. (૩)

પ્રથમ લોકમાં ચિદવ્યોમમાં બાપજીશ્રીનું વ્યાપક રસરૂપે વર્ણન છે. મૂર્દાકાશમાં સહઅદલ પદ્મની નીચી કર્ણીકાના ધ્રુમટમાં આ રસ વ્યાપી રહ્યો છે. ઉંચા મુખવાળી હાદશાળું કર્ણીકા અંત

રિક્ષ સ્થાને છે. ત્યાં તે રસ-જામે છે અને વાદળાંનું રૂપ ધરે છે અને તેના કણ બંધાય છે.

તે આંતરિક્ષમાં રહેલાં આયુર્ઓ બિંદુરૂપ ધારણ કરી પ્રાણા-યામના વેગના અથડાવાથી મેરૂ દંડ ઉપરની વિશાળ ભૂમિમાં વસુ-ધારા રૂપે તે અમૃત વર્ષે છે.

તે ધારા શુભાદારમાંથી મેરૂ વંશમાં પડી સધળા ચક્રોના કુડો ભરી દે છે. અને ૭૨૦૦૦ નાડી મંડળના જંગલને લીધું હરીઆગું બનાવે છે અને છેવટે તે રસ હૃદયસરોવરમાં પદ્મ ઉપર આવી ઠરે છે. આટલું વર્ણન છે.

ત્યાર પછી હૃદયમ્લમાં ગૌરી અથવા સાદા અર્થાત્ પ્રસાદ આપનારી શક્તિનો યોગ થતાં તે અમૃતરસ ધૃત બને છે. અને કેવળ શિવ હવે સદાશિવ નામ ધારણ કરે છે.

આ મંત્રની અધિષ્ઠાત્રી દેવતા છે.

આ સદાશિવ તત્વ ઉપર કહેલા પર ભાગમાં એટલે ચિદ્ ભગ-નમાંથી પડતો ઘનીભાવ પામતો ચૈતન્ય રસ છે અને તે ચાહ કરણો અને સાત પાતાળ અને સાત ભૂમાદિ લોકમાં પરાવાયેલો છતાં દિવ્ય લીલાતનુના ઘટકાવયવરૂપે પુટ રૂપે જમી માત્ર વર્જિક ઉપાસ્ય તનું જન્મે છે તેનું વ્યસ્ત રૂપ પ્રત્યેક અધિકારી જનના હૃદયમ્લમાં છે. અને સમસ્ત રૂપ અર્થાત્ સર્વ સાધારણ જોઈ શકે તેનું ભૌતિક તનું બાહ્ય ભૂમિમાં હતું અને હાલ પણ ઉપાસકને અનુભવાય તેમ છે. ચતુર્દશીના યોગમાં તે તનુ પ્રકટ થયું તેનું કારણ ચતુર્દશ ભૂવન અને ચતુર્દશ કરણથી પર પોતે છે અને ધતરને પર લાઇ જવા સમર્થ છે. આ ભાવ બીજા શ્લોકમાં છે.

ત્રીજા શ્લોકમાં લોકો એમ ગણે કે અમા યોગથી આપજીશ્રીનું તનું બીજાં શરીરો ગમે તેમ ક્ષાયોગમાં ગળી જતું હશે. પણ તત્ત્વજ્ઞો જાણે છે કે જીવોમાં માત્ર પંચદશ કલા સોમની અર્થાત અમૃત ધારી દેવની છે. પરંતુ શ્રી હૃદમાં ષોડશાં નામની દિવ્ય અમૃત કળા છે એ વડે પંચદશ અનિત્ય છતાં જિન્દગા ગણાય છે. આ ષોડશી યોગ આપજીશ્રીના તનું જ્યારે જોઈએ ત્યારે નવું જ ઉપજી શકે છે. અને પંચદશકને આશ્રિત રહેનાર જીવોના જન્મ પેઠે ભૌતિક સામગ્રીની અપેક્ષા રાખતા નથી. આ રહસ્ય વિગ્. ૧ દીક્ષાવડે સમજાવી. આપજીશ્રીએ આલિંગન આપ્યું અને પોતાના જન્મના સંકેતનો સ્કોટ કર્યો. આ વિચારો ગુંથાયા છે, મારો ભાવ વૈષ્ણવીમાં આવ્યો લાગતો હોય તો આપના વિનોદાર્થે રહેવા દેશો.

જીવો જે જે પ્રાણી પદાર્થો સાથે લૌકિક સંનિકર્ષવડે અથડાઈ માત્ર જડત્વની પ્રતીતિ કરે છે. તેમાં કવિઓ તથા સહૃદય શાસ્ત્રજ્ઞો અલૌકિક સંનિકર્ષવડે ચેતનના તરંગોને અવલોકી શકે છે.

સ્ત્રીઓ “લહેરીઆ” તે નામના વસ્ત્રને અંગ ઉપર ધારણ કરે છે. પણ “લહેરિને” તે ભાતના મર્મને જાણતી નથી. અને માત્ર અંગ આચ્છાદનનું કાર્ય સાધે છે.

તેવી રીતે ધૃત્વરના ચિન્મય તરંગોથી રંગાયલા આ વિશ્વના વસ્ત્રમાં આપણે માત્ર અંગ દાકવાનો લાભ મેળવીએ તો સામાન્ય જીવમાં અને આપણામાં ફેર શો? આપણે તો તે તરંગોના ચિન્મય નર્તનને જોવું છે. આપણામાં દિવ્ય પ્રતિમા કદ્ય થતી જોઈએ.

જડ તર્ક બુદ્ધિના બીતર પ્રદેશમાં તે રહેલી છે. પ્રતિભાત એ એનો રસ છે. બુદ્ધિ કાચલું છે અને મતિ પોચું ટોપર છે.

બુદ્ધિ ભૂતગામી રક્ષણ કરનારી છે. મતિ વર્તમાનગામી પોષણ

આપનારી છે. પ્રતિભા ભવિષ્યગામી, વ્યાપક આત્મ રસરૂપ છે તેના વડે કોષર અંધાય છે અને કાચલું કંઈક ચેતનતા વાળું (નળ જેવું રહે છે.)

ત્રિષુપર્ણમંત્ર માલામંત્ર છે અને તેથી ત્રણનો સાથે જપ કરવાનો છે ત્રિદળ બિલ્વપત્ર ઉપર લખી શિવજીને ચઢાવવામાં ઘણું પુણ્ય શાસ્ત્રમાં માન્યું છે પણ તે પ્રયોગ બાળકોના અર્થે છે તે બાલ્યજનન છે.

૩૪ બ્રહ્મમેતુ મધુમેતુ મૃત્યાદિ ત્રિષુપર્ણમંત્રમાં બ્રહ્મ+મા—
પતુ એટલે પ્રહતત્વ મને પ્રાપ્ત થાઓ.

પતુ (ई) જવું અથવા પ્રાપ્ત થવું એ ધાતુમાંથી નીકળેલું . પદ છે મા = મને

મેઘચા બીજન પર્ણમા અને મેઘચા ત્રીજન પર્ણમાં છે, તેમાં પ્રથમ રૂપ મેઘા = પ્રજાનું ત્રિયાનુરૂપ છે એટલે પ્રજાવડે-અવે! અર્થ થાય છે બીજનમાં મેઘચા=મેઘવન=ચક્ષુવનું જાન્દસરૂપ છે અને તે પ્રહત અને મધુનું વિશેષણ બને છે. પ્રહતયજ્ઞવડે પ્રાપ્ત થાય છે. યજ્ઞમય છે મૃત્યાદિ શબ્દાર્થ છે. ભાવાર્થ અનુવાદમાં શ્લોકમાં આણ્યો છે.

૩૫ મારા લેખના સંબંધમાં આપના પ્રમંસાત્મક હિદ્ગાર આપના નિર્મળ હૃદયના ઔદાર્ય અને સ્નેહ પક્ષપાતને સૂચવે છે.

૩૬ નાંસર્ગિક મનાતા ઉપદ્રવો કર્મફળપ્રદતાની સત્તાનુસાર જ આવે છે. અંત નિયમ પ્રમાણે જ પ્રવર્તે છે એ નિઃસંદેહ છે, અગર જો એ નિયમ જીવેને જ્ઞાત નથી પણ નિયમ વિના એ પ્રવૃત્ત થતા નથી જ એ સિદ્ધ છે. તેમ જોનું આયુષ્ય છે તેને કોઈપણ ઉપદ્રવ હાની કરતા નથી અને તે જોતે નથી તે ગમે ત્યાં જાય છે તો તે હવાથી મરાતું નથી એ પણ સિદ્ધ જ છે પણ માત્ર આવા પ્રસંગે

તે તે સ્થળ ઉજડ જેવું થઇ જાય છે. તેથી ત્યાં રહેવું અનુકૂળ પડતું નથી વળી જીવસ્વભાવ હોવાથી એના વિચારો બીજા તરફથી પણ સ્પ્રુવાય છે તે સાથે લોક રીવાજથી અત્યંત પ્રતિકુળ વર્તન રહે છે તો લોકોને મિથ્યા બોલવાનું રહે છે તેથી ગાડરીયા પ્રવાહની માફક યથાપિશુદ્ધ એ ન્યાયે કેટલીક પ્રવૃત્તિઓ જેમ કરવી પડે છે તેમ આ એક છે તેથી જ નિષ્પદ્રવવાળું લોકમા મનાતા સ્થાનમાં બને તો રહ્યા.

બધા માત્રને અતિક્રમણ કરી ગઇ. નિર્ભય અને પ્રશાન્ત મદમાં રમણ કરનારી વૃત્તિ તો સદા નિર્ભય જ રહે છે. અને બધેનો કે વિચારનો તેમાં અવકાશ જ નથી તેમ વાસ્તવ કોઇ હાનીનો પણ મંભવ નથી જ. છતાં ઉપરના કારણોથી લોક મંત્રાર્થે જ પ્રવૃત્તિ કરવાની રહે છે.

તમે કર્મ ઉપાસના અને જ્ઞાનના સંબંધમાં લખ્યું છે એ યથાર્થ છે. જ્ઞાન ઉપાસના વિના તેજ રહેતું નથી. અને તેજ નહી રહે તો ધાર્યું કાર્ય કરતું નથી તેથી ઉપાસનાની ખાસ જરૂર છે જ.

મંત્ર, જપ અને ધ્યાન એ સર્વોત્તમ ઉપાસના છે, આપણ શ્રી ના સાચા અનુગ્રહની વૃષ્ટિ તમારાપર થતી રહે છે તેથી તમે જ્ઞાન અને ઉપાસનામાં આરૂઢ ભૂમિએ વિરાગને છો અને તેને લીધે જ જ્ઞાનમંદિરમાં જગત એ સૂત્ર પ્રમાણે સર્વત્ર આનંદવાનતત્વને અભિન્નરૂપે વિવસી રહેલું સતતપણે અનુભવ કરો છો.

મારે વ્યવહારનો વિશ્લેષ અધિક રહેલો છે તેથી તમારા પુણ્ય-સંકલ્પોથી જ જ્ઞાનને તેજવાળું રાખવા યત્ન કરાય છે. અગર મને ઉપાસનાનું બળ સંપાદન કરવા અવકાશ ઓછો રહે છે.

સંકાંતિ રહસ્ય.

આવતી કાલ સંકાંતિના આરંભનો દિવસ છે; મનુષ્યજીવનમાં એવા અનેક સંકાંતિના કાળ આવે છે. તોપણ તેમાં સૌથી મુખ્ય મળુવા યોગ્ય સંકાંતિનો કાળ તે જીવત્વની નિવૃત્તિસંપન્ન ઇશત્વની પ્રાપ્તિનો છે. એ કાળ પ્રાપ્ત થતાં અર્થાત્ એ અનુભવ પછી વિદ્વાનો મૃત્યુનો સ્વીકાર કરતાં પણ કરતા નથી અને ત્યાં પર્યંત મૃત્યુને સ્થંભવવાની ઇચ્છા રાખ્યા કરે છે.

આ જીવોએ પણ ખરું જોતાં આજ પ્રકારની ઇચ્છા સેવ્ય છે જીવત્વ અને જીવત્વને અનુકૂળ ઉપાધિઓ ગમે તો અસંખ્ય પ્રમાણમાં મેળવવામાં આવે અને તેના અવધિએ અવસાન પ્રાપ્ત થાય તોપણ તે ઇચ્છવા યોગ્ય નથી, જીવત્વની નિતાંત નિવૃત્તિ પછી જ અવસાન થાય તો તે ઇચ્છવાયોગ્ય છે આથી કદાચ જીવત્વના કાળમાં મૃત્યુ આવી પહોંચે એ વિચારથી તે પૂર્વે જ પોતે તે જીવત્વની મર્યાદાનું અતિક્રમણ કરવા સાવધાનતા સેવવી જોઈએ.

કેમકે ઇશત્વની પ્રાપ્તિમાં થતું મરણ એ મરણ નથી પણ મરણ ઉપર પગ મૂકીને આગળ પ્રયાણ કરવાનું છે. અર્થાત્ જીવોને જ્યારે મરણ મસ્તકે ઝડુમે છે ત્યારે તે જીવત્વનો હય કરી ઇશત્વને પ્રાપ્ત કરનારના પગ નીચે મરણ રગદોળાય છે આ ભેદ જ સાધકે અનુભવવાનો છે અને તેમાંજ સાધકપદની વિશેષતા છે.

લોકમાં અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયે તથા આગળ પાછળના સંબંધીઓને સંતોષ પ્રકટાવીને થયેલું મરણ જેમ શ્રેયસ્કર મનાય છે. તેમ સાધકને જીવત્વની મર્યાદાના અવસ્થાના સંપૂર્ણ અવધિએ અને તેને પોતાને પ્રાપ્ત સંબંધી રૂપ જે તેના અંતઃકરણાદિ છે. તે સર્વને પરમ

વિષયરૂપ પરમાત્માનો અનુભવ કરાવી તેનાથી તેમને મંતોષ તૃપ્તિ આદિ અર્પિતે પછી થતું અવશાન એજ અચરકર છે અને એજ પુનરાવૃત્તિ રહીત મરણ છે, બાકી બીજાં બધાં મરણ તે મરણ નથી પણ અભિમાનીને અમુક કાળ પયંતની અધારી કાટડીની કેદની શિક્ષા છે. એવી શિક્ષા આપવી એ આપણો ધર્મ નથી, અધિક ઉચ્ચ અનુભવમા કાયમને માટે સ્થપાતું એવું જે મરણ હોય તોજ તે સ્વીકારવાનું છે અને તે તો જીવત્વના વિશેષ લયના સમયે થાય તોજ તે યથાર્થ છે આવું મરણ તે કિંસવ રૂપ હોય છે. બીજમ સરખા મહાવીર પણ આવા મરણને ઇચ્છાપૂર્વક સ્વીકારે છે.

અહમ્મખાવનાની સિદ્ધિ.

આ જીવત્વનો લય ત્યારે જ થાય છે કે જ્યારે અજ્ઞાન સર્વ અંશથી નિવૃત્ત થાય છે આ અજ્ઞાનની નિવૃત્તિ પુરુષાર્થ વડે જ થવી ઘટે છે એમ અનુભવીઓ કહે છે. એ પુરુષાર્થ તે અન્ય કોઇ જ નહી. પરંતુ ગુરુ ઇશ્વરના યોગવંડે નિરંતર થતી અહમ્મખાવનાજ છે. શુદ્ધ દ્રઢ અહમ્મખાવના જ અજ્ઞાનનો નિઃશેષ લય કરવા સમર્થ છે. પરંતુ જેમ બળવાન માયાની સાથે તેન યોગ્ય અનુપાનોની જરૂર પણ છે. અનુપાનના યોગ્ય સંમેલન વિના વૈદની માત્રા લાભને બદલે હાની કરે છે. તેમ અત્યંત દૈવી એવી જે આ અહમ્મખાવના રૂપ માત્રા કંઈ પણ એના યોગ્ય અનુપાન વિના ગ્રહણ કરાય છે તો હાનીજ થાય. તેનો દ્રષ્ટાંત આપણે આથે શોધવાનો નથી આપણે પોતેજ છીએ.

આપણી પોતાની આસપાસના મનુષ્યોથી જ તેની સત્યતા જણાય છે. અનુપાનના પાલન વિના એ માત્રા પચવાને બદલે કુટી નીકળી છે.

આ અનુપાન તે ભક્તિ અને યોગ છે તે સાથે સાથે થતી બ્રહ્મભાવના જ ફળને પ્રકટાવે છે.

એ ઉભયથી રહીત મનુષ્યો બ્રહ્મભાવનાની સિદ્ધિને અનુભવી શકતા નથી આથી તે અનુપાનોનું આગ્રહપૂર્વક પાલન કરવાની જરૂર છે. તમારા સરખા વિરલ સમજીને યોગ્ય વિધિથી તે માત્રા ખાય છે તો તેનો પ્રકટ લાભ પણ અનુભવે છે.

આ સંસારમાં બ્રહ્મભાવનાને યથાર્થ સાધી તેના તીર ઉપર રહી નિર્ભાતપણે સંસાર અને સંસારીની ચેષ્ટાઓને જોઈ નિર્લેપ રહ્યા તેને વિલાસરૂપ જાણી તેનાથી પ્રકટતા વિવક્ષણુ આનંદને અનુભવે એ પણ સ્વાભાવિક જ છે.

મકરસંક્રાંતિનું આધ્યાત્મિક રહસ્ય.

+ + મકરસંક્રાંતિ ઉપર પિંડબ્રહ્માંડના પ્રાણની એકતાનું સ્ફુરણ કરાવતું આપનું પૂણ્ય પત્ર મળતાં ઘણો આનંદ થયો.

આ વિશ્વમાં એક જ બ્રહ્મતત્ત્વ સ્પંદભાવે અને અસ્પંદભાવે વિદ્યસ્તી રહ્યું છે, જેમ મહા સમુદ્રની નિસ્તરંગ અને અંતરંગ અવસ્થા હોય, તેમ ચિદાબ્ધની અસ્પંદ કળા અને સસ્પંદ કળા હોય છે, અસ્પંદ કળા પૂર્ણાત્મતત્ત્વરૂપે ગણાય છે અને સસ્પંદ કળાને પ્રાણતત્ત્વ કહે છે. બાહ્ય પ્રાણ પાનાદિ નામનો વાયુ માત્ર પ્રાણતત્ત્વનો અભિવ્યંજક છે. બાકી પ્રાણતત્ત્વ આત્મતત્ત્વની લહરિ-વાળું નિરાળું સ્વરૂપ છે. અને તે શબ્દબ્રહ્મથી સગર્ભ હોય છે.

સસ્પંદ બ્રહ્મતત્ત્વ પ્રાણરૂપે પિંડ અને બ્રહ્માંડમાં જીવનની પ્રતિત્તિ કરાવે છે. અને તેનું બાહ્યકેન્દ્ર આદિત્યમંડલ છે, અને આંતરકેન્દ્ર

હનમંડલ છે. આદિત્યમંડલના પોલાણમાં તે તત્ત્વસંભાવે પ્રવર્તે છે જેમ ઘણાં ઉંચાં નિચાં પાણીનાં મોજાંના અંતરાલમાં સરખી લેવલનું જળનું સ્વરૂપ હોય છે, તેમ સર્વબૂત પ્રાણીના હૃદયકાશમાં અને આદિત્યમંડલના કેન્દ્રમાં સમભાવવાળું પ્રાણુતત્ત્વ હોય છે, તે તત્ત્વની આણુ બાણુ તરંગો અને છોળો ઉછળવાથી તે કેવળ નિસ્પંદ હોતું નથી, તેમ વિશિષ્ટભાવે ઉછળતું પણ નથી. પણ સ્પંદકળાપ્રતિ ઉન્મુખ હોય છે. અર્થાત્ જેમ ચાતકપક્ષી ચંદ્રિકાને લેવા ઉંચું મુખ કરી રહે છે, તેમ આત્મતત્ત્વ સ્પંદભાવના વેગવાળું પ્રાણુતત્ત્વ જે અધ્યક્ષની સત્તામાં હોય છે તેને વિરાડ અભિમાની કહે છે અને માત્ર પિંડમાં જે અધ્યક્ષની સત્તામાં હોય છે તે અધ્યક્ષને વિશ્વ કહે છે. પરંતુ વિશ્વ નામનો અધ્યક્ષ અદ્વય અને પરતંત્ર હોવાથી તે તત્ત્વમાં ઉદ્ભવ પામતાં તરંગોને અટકાવી શકતો નથી. જ્યારે વિરાડ અભિમાની તે સર્વ મોજાંના ચઢતા ઉતરતા ક્રમને અંકુશમાં રાખી શકે છે. આ ઉપાસ્ય અધ્યક્ષ સૂર્યનું નામ કશ્ચપ કહેવાય છે.

કશ્ચપ શબ્દ અવળવાણીનો અર્થાત્ પશ્ચિમનું (જેનાર) અવગુરૂપ છે. અને તે સૂર્ય મહા મેરૂનો ત્યાગ કરતા નથી. જ્યારે બીજા સાત આરોગાદિ નામના સૂર્ય મેરૂની ઉપલી ભૂમિકામાં ત્રણ મધ્ય ભૂમિકામાં એક અને નીચી ભૂમિકામાં ત્રણ મળી સાત સ્થાને મેરૂની પછવાડે ફરે છે સામાન્ય જનો આરોગ નામના સૂર્યને જોઈ શકે છે. કેમકે સ્થળ અણુઓનું શોધન કરનાર સૂર્ય તે છે. જ્યારે યોગિ-જનો મેરૂ માર્ગમાં થઈ કશ્ચપ સૂર્યને અનુભવી શકે છે.

પિંડમાં મૂર્દ્ધા મેરૂનો ઉપરનો પ્રદેશ છે. અને તેમાં જેના સિ-ક્કાનાં રંધ્ર અને મુખનું રંધ્ર જીવન સૂર્યનાં કિરણોને મેરૂના નિચેના પ્રદેશમાં અર્થાત્ મૂળાધાર પ્રતિ લઈ જાય છે. એ કર્ણુરંધ્રમાં થઈ

અને એ તેજના મધ્યકેન્દ્રમાં થઈ ત્રણ રશ્મિઓ સૂર્યના ઉંચા સુખમાં હોય છે, અર્થાત તે મેરૂના નિચેના પ્રદેશમાં ઉતરતાં નથી અને મેરૂની મધ્યકર્ણીકામાં થઈ દ્વાદશાર્ણ કમળમાં પ્રવેશ પામતી શુષુમ્ણા નાડીના સાથે સંબંધ ધરાવનાર આહમા કશ્યપ સૂર્ય બ્રહ્મ રંધ્રદ્વારા પિંડનો યોગ જાળવે છે. આ પ્રમાણે સાત સૂર્ય વિકારી અને ફરતા છે અને આહમો કશ્યપસૂર્ય મહામેરૂને કદી ત્યજતો નથી.

કશ્યપ સૂર્ય સાથે જોતો સંબંધ સિદ્ધપણે જામ્યો છે અને અનુભવમા આવ્યો છે તેઓ ઇડા પિંગલાની સંક્રાંતિનું પર્વ સાધવું પડે છે. કશ્યપ સૂર્ય સાથેનો સંબંધ દર્શાવનાર મેરૂ ગગનનું ભાન કરાવનાર અને અધ્યાત્મવૃત્તિ જાગ્રત રાખનાર મકરસંક્રાંતિનું પર્વ આપણા પૂર્વ પુરૂષોએ પાવન માન્યું છે.

૪૦ જ્ઞાનીના સંબંધમાં દુઃખ, અજ્ઞાન, મૃત્યુ, અંધકાર વિગેરે કંઈ વિલક્ષણ સ્વરૂપને ધારણ કરે છે.

૪૧ તમારું નિવાસસ્થાન હવા પ્રકાશના પૂર્ણ સંચારવાળું છે, તેમ અલાયદું અને વિશાળ છે. તેથી હાલના વિજ્ઞાન પ્રમાણે પણ ભય રહિતજ છે અને તે સાથે તમારી બ્રહ્મોપાસનામાં રમણ કરી રહેલી વિશુદ્ધ આત્મિકી વૃત્તિના પ્રભાવે વસ્તુતઃ પણ નિર્ભય થઈ રહેલું છે તેમજ દુર ઉપદ્રવ હોય તો તેની અસર દૂર થતી નથી. તેથી સ્વતંત્રતા આદિના પક્ષે અહીં નિવાસ કરવાનું પસંદ કર્યું તે યોગ્ય જ છે.

આપનું નિર્દોષ બ્રહ્માનંદના તરંગોથી ભીંજાયેલા જીવન સંબંધમાં આવનાર સર્વને આકર્ષક થાય છે. શ્રીઘૃણના વિવેકાણુ સંકેતવડે કંઈક અગમ્ય ભૂમિકાનો આપણા એ અભિમાની સાથેનો સંબંધ અંતર વેદન વડે સમજાય છે. જો કે સર્વથા વિસ્પષ્ટ થઈ શકતો

નથી જીવનની આંતરખાલી પ્રણાલિકાનું જેઓ અનુસંધાન યોગ સ્થિતિ કરી શકે છે. તેઓ લક્ષ્ય ઠીક પદથી કદી અચ્યુત થતા નથી.

જીવ, જગત અને ઇશ્વરની એકતા.

મારા અનુભવથી મને સમજાય છે કે: વૈરાગ્ય બોધ અને ઉપરતિ એ ત્રણનો સમખળો યોગ આપના જેવાને ઈષ્ટ અનુગ્રહ માત્રમાં જ હોય છે. મારા જેવાને ઉપરતિની ખોટ હોય છે. વ્યવહાર કિલ્લો હોય છે અને તેથી વૃત્તિને અકિન્ન બૂમકામાં રાખવા પ્રયત્ન પણ કરવો પડે છે. અત્ર શુદ્ધ સંગતો અભાવ છે. તેથી આપ નિવૃત્ત થઈ થોડો સમય સહવાસ આપો તો મને પોતાને અધિક આનંદ થાય. કદાચ એક માસ રજા લઈ હુંજ આપની પાસે દશ પંદર દીવસ ગાળુ એમ ઉત્કટ વાસના રહે છે, પરંતુ વ્યવહાર ધૂરા પ્રભુ સત્તામાં હોવાથી ધાર્યા પ્રમાણે બની શકતું નથી આપના પત્રના છેવટના ભાગની મારા પ્રથમના પત્રમાં આલેખાયેલા વિચારોને અવલંબી પ્રશ્ન થયો છે કે: પ્રત્યેક શરીરમાં સ્ત્રીતત્વ અને પુરુષતત્વ બંને હોય છે તેનો શરીરમાં કયા ક્રમથી સંયોગ કરવો એ ક્રમ જાણવા ઇચ્છા છે, વિગેરે આ સંબંધમાં મારું જ્ઞાન ધણે ભાગે પરોક્ષજ છે જો કે તે અપરોક્ષ ભાવે ગુરુશાસ્ત્રના અનુગ્રહથી ઉદય પામે તેવું છે.

મારા ચિંતનના પરિણામમાં મને સમજાય છે કે આ વિશ્વની ત્રણ ત્રિપુટી જીવ જગત અને ઇશ્વર એકજ તત્ત્વના અથવા દ્રવ્યના વિલાસો છે તે ધાતુ બ્રહ્મ શબ્દથી વ્યવહારાય છે. સામાન્ય રીતે મન વાણીથી અગોચર તે તત્ત્વ છતાં અમુક મર્યાદાવાળા વિશુદ્ધ ચિત્ત-

તત્ત્વમાં તે ગ્રાહ્ય રૂપે આવે છે જેમ વાસ્તવ સૂર્યમંડલ પૃથ્વી કરતાં અસાધારણ મોટું અને નેત્રવડે સર્વાસ ગ્રાહ્ય નથી. છતાં ગોલકરૂપે આપણી ચક્ષુરિન્દ્રિયને ગ્રાહ્ય થાય છે અને તે મર્યાદાવાળા સ્વરૂપ-માંથી તે મંડળનું અમર્યાદ સ્વરૂપ બુદ્ધિવૃત્તિને સમન્વય છે, તેમ આ બ્રહ્મતત્ત્વ અથવા જગત્ ધાતુ ઇશ્વર બિંબદ્વારા ગ્રાહ્ય થઈ શકે છે. જે કે વસ્તુતઃ બિંબ કરતાં પણ તેનું સ્વરૂપ અતિવ વિસ્તૃત છે. પણ બિંબના આશ્રય વિના તે તત્ત્વ કદી અનુભવના વિષયરૂપ બનતું નથી. વિશ્વ ધાતુનું આ બિંબ ભૂત સ્વરૂપ કિરણો દ્વારા અનંત પ્રતિબિંબોને ઉત્પન્ન કરે છે. અને તે પ્રતિબિંબો કેટલાંક બિંબ ગામી હોય છે અને કેટલાંક બિંબથી સામે જનારાં હોય છે. જે કિરણ-જાલ ઇશ્વરબિંબમાંથી નિકળી જડ જગત્માં પ્રવેશ પામે છે. તે જડમાં ચિત્તિશક્તિની અભિવ્યક્તિ કરે છે અને જે કિરણ જાલ પરાવર્તન પામી ઇશ્વર બિંબ તરફ પાછાં વળે છે. તે બિંબના સ્વરૂપને અભિવ્યક્ત કરે છે. ઇશ્વરબિંબમાંથી પ્રસરણ પામતાં આ કિરણો બે ધર્મવાળાં હોય છે, ઉષ્ણ અને શીત. તેમાં જે ઉષ્ણ હોય છે તે અગ્નિ તત્ત્વરૂપે શિવ અથવા પુરુષરૂપે સમન્વય છે. જે શીત હોય છે તે સંતમ તત્ત્વરૂપે શક્તિરૂપે સમન્વય છે, કેવળ અગ્નિ અથવા કેવળ સોમ વિશ્વમાં ગ્રાહ્ય થઈ શકતો જ નથી અને તેથી અગ્નિ સોમાત્મકં બિદ્ધિ જગદેત ચરાચરમ્

આ ચરાચર જગત્ અગ્નિ અને સોમના સંયુક્ત કાર્યરૂપ છે એમ આગમમાં અનુભવિઓએ વર્ણવ્યું છે, આ અગ્નિસોમાત્મક ભિન્ન દ્રવ્ય પણ ભૂમિકામાં હોય છે.

(૧) અવ્યાકૃત અથવા અવ્યક્ત

(૨) વ્યાકૃત છતાં સુક્ષ્મ

(૩) વ્યાકૃત થઇ સ્થૂળ

પ્રથમ ભૂમિકાવાળા સંયુક્ત દ્રવ્યમાં અણુઓવડે આપણે કારણ દેહ ઘડાયેલો હોય છે બીજાવડે સુક્ષ્મ દેહ ઘડાયેલો હોય છે અને ત્રીજા વડે સ્થૂળ દેહ ઘડાયેલો હોય છે.

આ ત્રણ દેહમાં ઘટકાવયવો શિવશક્તાત્મ જ હોય છે અને તેના પ્રેરક તરીકે ઇશ્વરખિંબ હોય છે, અને કર્તા અથવા અધ્યક્ષ એતન તરીકે કિરણ જાલ એક કેન્દ્ર કિરણ હોય છે તેને સુષુમ્ણા કહે છે.

કરોળીઆની ઝીણી જાળ આપણે જોઇએ તો મધ્ય ખિંદુમાં પીઠ સ્ત્રી કરોળીઓ જાળના વિસ્તાર તથા સંકોચની લીલા કરે છે, તે મધ્યપીઠને અધ્યક્ષ એતનની ભૂમિકા કહે છે અને તે પીઠને વળગી સઘળા કરોળીયાના જાળનું અંધારણ હોય છે, તે જાળ પ્રમંગે પ્રમંગે તુટે તોપણ મધ્ય પીઠમાં જન્મ કરોળીઓ નવા તંતુને મેળવી નવા તાંતણુવડે જાલ શોધી લે છે. આ ક્રમ જ દેહના નવીકરણમાં તથા જન્મોત્તર પરિણામમાં ચાલુ રહે છે. જેઓ આ અધ્યક્ષ એતનપીઠને વળગી શકે છે તેમને આ કિરણજાલના માર્ગ અને તેની નાની નાની ગુંથો અથવા વિધીઓ ઝટ સમજવામાં આવે છે.

આ પીઠ ત્રણ પગથીવાળી હોય છે એક પગથીને મૂળ પીઠ, બીજાને જાળધર પીઠ અને ત્રીજાને પૂર્ણગીરી પીઠ એવાં નામ આપવામાં આવે. મૂળ પીઠમાંથી જગતજાળના સ્થૂળ તંતુઓ પકડાય છે.

જાળધર પીઠમાંથી સુક્ષ્મ તંતુઓ કમજો આવે છે અને પૂર્ણ ગિર પીઠમાંથી કારણ દ્રવ્યોનાં અંશુઓ પકડાય છે, જેઓ મૂળ પીઠમાં નિવાસ કરે છે તેઓને પ્રધાનપણે શક્તિના અનુગ્રહની અપેક્ષા હોય છે.

સ્થૂળ શક્તયોગ વિના સ્થૂળ અણુઓની જાળ સમજાતી નથી

આ વિશ્વમાં સમાન શક્તિયોગ ધણે ભાગે બનતો નથી. અને તેથી મૂળ પીઠમાં ધણું અધ્યક્ષ ચેતનને આવી શક્તિ જ નથી, તેઓ દેહ જળના કોષ કોષ તાંતણા ઉપર લટકતા ગ્રહે છે અને પ્રસંગે જળમાંથી ડુટી નીચે પડે છે અને પુનઃ વૃક્ષાદિ સાધન મેળવી તેમને નવી જળ-માં રચવી પડે છે આ સ્થિતિને મરણ અને જન્મ કહે છે.

કોષ પુણ્યવાન સાધકો મૂળ પીઠમાં શક્તિના સદાયથી લના-સાધનવડે ભ્રષ્ટ થયા વિના સ્થૂળ જળના તુટતા અંશોને શાધી શકે છે અને જરૂર જણાય તો સ્વેચ્છાથી નવી જળ રચી શકે છે.

કેટલાક પુણ્યવાન સાધકો જલધર પીઠમાં વાસ કરતાં આપી-કનો મહીમા એવો છે કે સોમ તત્વ અધોગામી થતું નથી તેમ હોયે પણ જતું નથી પણ અંતરીક્ષમાં વસે છે તેથી તે પીઠને જાલધર (જળનું ધારણ કરી રાખે છે માટે) આ પીઠમાં અધ્યક્ષ ચેતન સૂક્ષ્મ શરીરમાં ઘટકાવયવોને અંતરિક્ષના સોમરસ વડે અમૃતભાવ આપે છે.

બ્યારે મૂળ પીઠ અગ્નિપ્રધાન છે અને તેથી શક્તિયોગની અપેક્ષા રાખે છે. પૂર્ણગિરી પીઠમાં વસેલા સાધકો સમસ્ત તો ત્રણ ભૂમિકામાં હોય છે એટલે તેમનામાં શિવશક્તિનું સમસ્ત હોય છે.

આ પીઠમાંથી જલધર પીઠમાં મૂળાધાર પીઠમાં અંત ત્રણે પીઠ-માં સાથે સંબંધ ધરાવનાર કારણ સૂક્ષ્મ અને સ્થૂળ દેહની જળમાં સાધક સ્વેચ્છાથી વિહાર અને વિલાસ કરી શકે છે.

આ પીઠમાં સ્થિત થયેલા સિદ્ધ પછી તે લોક દૃષ્ટિથી પુરુષ હોય અને સ્ત્રી હોય જનમા અગ્નિ અને સોમનું સમ જળ હોવાથી તેઓ અર્ધ નારીશ્વર કહેવાય છે. આ પીઠમાં સ્વાદા શક્તિનો અખંડ યોગ હોવાથી અધ્યક્ષ ચેતન સદાશિવ કહેવાય છે. આ ભૂમિકામાં આવ્યા પછી ઉપર કહેલા ધર બિંબની પકડ આવે છે અને ત્યાર

પછી બિંબના સાચા સ્વરૂપને અર્થાત્ બ્રહ્મતત્વના અનુવધિ સ્વરૂપનું અપરોક્ષ જ્ઞાન થાય છે.

ઉપર પ્રમાણે ઉષ્ણ શીત અને અનુષ્ણ શીત ભૂમિકામાં રહી અગ્નિ સૌમ્યાત્મક મિશ્ર દ્રવ્યના સર્વ રહસ્યને સમજી ચક્રેશ્વર થવાનું સામર્થ્ય આવે છે આ પ્રક્રિયા મારા મનમાં જેવી સમજાય છે તેવી લખી છે. અનુભવમાં વધારે સ્પષ્ટ થાય તે ખરી, પણ માર્ગનું અને લક્ષનું જ્ઞાન થઈ શકે છે. આપને આ વિચારોમાં કંઈ જ નૂતન નથી પણ મારા વિચારોની પરિશુદ્ધિ અર્થે આપને માત્ર નિવેદન કરું છું શ્રી ઇષ્ટ આ મધુ વિદ્યાને સમયસર અભિવ્યક્ત કરશે જ.

૪૩ ગળા ઉપર ઘૂસરી નાખ્યા પછી બળદ નવો હોય તે માથું ધુણાવે. પણ કણ પડ્યા વિના ભાર વહન થઈ શકતો નથી, શેડો વખત લોહી પણ આવે અને ચામડી ઘસાય પણ ખરી. પણ વખત થયા પછી ગમે તેટલો ભાર ખેંચી શકાય છે.

સંસારમાં આપણું અસાધારણ જ્ઞાન અને શક્તિ ગુપ્ત ધનરૂપ હોય છે તે આપણને સંકટના સમયમાં કેપીટલની ગરજ સારે છે. બાકી પુરતું ધન તો વ્યવહારમાં થોડું જ હોય છે. બધું ફરવીએ તો બીખારી થઈએ માટે જહઘલ્લોકમાચરેત્ એ ન્યાય યુવકોએ જ સેવવાનો છે.

મધુ વિદ્યા.

૪૪ બ્રહ્મ-મધુ-રથૂળ સુક્ષ્મ અને કારણરૂપે મૂળાધાર એવી પ્રતિષ્ઠા છે-આ મધુ ભગવાન સવિતામાંથી પ્રસરતો એક ચૈતન્ય રસ છે. તે

રસઃ અગ્નિસોમ્નાસ્ક્રમ છે એમ ગયા પત્રમાં વર્ણવ્યું છે તે મધુરસના સ્વરૂપનું વર્ણન કરનાર નિચેનો મંત્ર મનન કરવાનો છે.

“ તસ્યવિતુર્દૃણીં મહે વયં દેવસ્યમોજનંમ્,
શ્રેષ્ઠં સર્વં ધાત મય તુરં મગસ્ય ધીમહિ ”

આ મંત્રનો બાપાર્થ એવો છે કે: વિશ્વના પ્રસવને કરનાર ભગવાન સૂર્ય દેવના ભોજનને અત્રે (મંત્રદ્રષ્ટા) માગીએ છીએ તે ભોજન સર્વનું ધારણ કરનાર હોવાથી શ્રેષ્ઠ છે અને તેમજ નામના દેવના ચોથા પદમાં સમાયેલું હોવાથી અમે તેનું ધ્યાન કરીએ છીએ.

આ મંત્રના પ્રત્યેકશબ્દ સર્વિતુ મોજનમ્ સર્વ ધાતમમ્ તુરં મગસ્ય ધણા ઉગ્ર મર્મવાળા છે આ મંત્રવડે મંથન અને સંપાતકર્મ આનો વિધિ છે, અને પાર્ણભાસીએ દીક્ષા લાઇ અમાવાસ્યા સુધી શ્રુત કરી દંપત્તિએ દધી તથા મધુનું મિશ્રણ કરી તે વડે દરરોજ ચાર આહુતિઓ અગ્નિમાં આપી અર્વાશિષ્ટ દધી મધુનું ભોજન કરી, અગ્નિ સમીપ મૃગચર્મ ઉપર સુવાનું હોય છે અને આ મંથન સંપાતકર્મના અવધિએ સુવાસિની સ્ત્રીના દર્શનનું સ્વપ્ન આવે તો કર્મ પોતાના કષ્ટકળને પ્રકટ કરવા પ્રતિ ધાવન કરે છે. એવું સૂચન છે.

આથી બાહ્ય કર્મ મૂળાધાર પીઠના અધિકારીને લગતું છે.

બાહ્ય દ્રવ્યો અને સાધનની સ્ફુર્તિ કરાવે છે આપને સ્ફુટ થયા વિના રહેશે નહિ. આ દધી મધુની ચાર આહુતિઓ મંથન+સંપાત કર્મની નીચે પ્રમાણે હોય છે.

૧ જેષ્ઠાય શ્રેષ્ઠાય સ્વાહા ૨ વસિષ્ઠાય સ્વાહા

૩ સંપદે સ્વાહા ૪ આયતનાય સ્વાહા

પહેલી આહુતિ દક્ષિ + મધુના મિશ્રણની ક્રિય (હોમવાની ક્રીડા)માં લઈ પ્રથમ દક્ષિણાગ્નિમાં પીળું ગ્રાહ્ય પત્ત અગ્નિમાં અને ત્રીજી આવહનીય અગ્નિમાં અર્થાત્ સ્થળ સુક્ષ્મ અને કારણભૂત અગ્નિ પીઠ માં નાંખવાની હોય છે. અને અવશિષ્ટ અંશનું આચમન કરવાનું હોય છે. આકૃતિએ અગ્નિમાં બળી ભસ્મ થાય છે અને અવશિષ્ટ આચમન દક્ષિ+મધુનું અગ્નિસોમાસ્ત્રક બની મગસ્ય તુરં (તુરીયમ) ભગદેવતાના ચતુર્થ પીઠમાં ગતિ કરી આચમન ભાવે અર્થાત્ ધર માંડી યજમાન શરીરમાં કરે છે. આ કર્મ અને તેની વિદ્યા અથવા ઉપાસના જેને સિદ્ધ થઈ છે તેના સંબંધમાં અર્થવાદ એવો છે કે સૂકા ઢુંકાને તે પુરુષ પ્રાણપ્રતિષ્ઠા આપે તો તેમાંથી નવાં અંકુરો ધ્રુટેછે.

અર્થવાદ કંઈ ગુણવાદ નથી પણ યથાભૂતાર્થ વાદ છે. તે લક્ષમાં આવી શકે તેમ છે. અસ્પષ્ટ અંશે ભાગ્યેજ આપને લાગશે.

૪૫ x x સંબંધમાં હકિકત જાણી તમે આરંભમાં

+ + કરી હતી તે સમયે પણ તેને વ્યવસ્થામાં મૂકી ભાગી-દારોના હિતમાંજ એ કામ કર્યું હતું તથા શ્રી + + ભાષના સંબંધમાં કામ પણ તેમનાજ હિતમાં કર્યું હતું તેમ આ પણ કર્યું.

તમારી સઘળી પ્રવૃત્તિ શ્રી છાટના સંકેતાનુસાર પરાર્થે જ થતી આવી છે. તેથી આ પ્રવૃત્તિ પણ પરાર્થેજ થઈ છે. એમાં મને આશ્ચર્ય થતું નથી. તેમ લખો છો તેમ એમાં ચાલતું હાલ નહીં હશે. તો એને અગે તમારે * * કરવું પડ્યું હશે તેને લીધે ચિંતા કોઈ કોઈ સમયે થતી હતી તેથી શ્રી છાટે પછીથી એમાં લાભ નહીં હોય તો એનો સંબંધ છોડી દઈ અન્ય કોઈને નિમિત્ત કારણ રહે નહીં. તેમ થયું * * આદિ સર્વને લાભ થયો એતો યોગ્યજ છે.

x x વ્યવસ્થા બરાબર ચાલ્યા કરે તો એ નિભાવા જેવું છે.

હવે તમારે ત્યાં રહેવાનું વહેલું માંડુ નહીં રહેશે તેથી અન્ય વ્યવસ્થા એ સંબંધે કરવાની રહેશે. અને જે સ્થળવા ભાગ્યનો ઉદય થતો હોય ત્યાં તમારે રહેવાનું થશે.

પણ તે હાલ છાટ નહીં હોવાથી એ સંબંધમાં કાલથી વિચાર કોઇ કોઇવાર આવે છે.

+ + કાર્ય નહીં હશે તો x x રહેવું થાય તો સર્વનેલાભ છે.

અગર જે હાલ તો ઘણાએ જાભ લેતા નથી પણ શ્રીષ્ટિ સમીપ રહેવાનું થાય તો તે પણ એક પક્ષે વિશેષ છાટ છે એ સંબંધમાં જ્યારે કોઇ નિર્ણય થાય ત્યારે જણાવવા કૃપા કરશો.

હવે ત્યાં કાર્ય નહીં હોય અને ત્યાં ઉપદ્રવ પણ છે તો અહીં આવવું થાય તો વિશેષ આનંદ અમને બધાંનું થશે અહીં નિવૃત્તિ પ્રાપ્તિ સ્થાન છે. x +

શ્રીષ્ટિરૂપાથી સર્વ કુશળ, તમારું પૂણ્ય પત્ર યથાસમય. પ્રાપ્ત થયું હતું તેથી આનંદ થયો હતો. તમે લખો છો તે સર્વાંશે સત્યજ છે તમારી નિડરતા સ્વભાવ સિદ્ધજ છે અને એનાથી જે સહસ્રાંશ પણ મારામાં નથી છતાં આતો એક વ્યવહાર નીતિ જે આપણે પાલન કરતા, આવ્યા છીએ તેને અવલંબીનેજ લખ્યું હતું અન્ય કરશે હેતુ નહોતો.

જ્ઞાનની ખેંસા કમાવામાં ઉપયોગીતા અથવા સાર્થકયતા છે જ નહીં. જ્ઞાનનો ઉપયોગ સ્વસુખ સ્વેચ્છા અને શ્રી છાટાભિમુખતામાં જ છે તેથી એમાં કંઈ વિશેષ વિચાર કરવાનું નથી લાગતું તમારું અસાધારણ જ્ઞાન અસ્પૃહા, શ્રદ્ધા, ભક્તિ અને તત્ત્વ નિષ્ટા એતો ક્યાં x x માં કે મીલમાં ઉપયોગનાં છે ?

એ શ્રી ઇષ્ટ શ્રીના મુખે અવણુ કરેલી વિદ્યાનો શકુન્તલા કે માલતી માધવ નાટક શીખવવામાં ક્યો ઉપયોગ છે ? શ્રી ઇષ્ટેચ્છાથી જે યોગ્ય હશે તેજ નિર્ણય થશે એ નિઃસંદેહ છે.

૪૭ શ્રી ઇષ્ટ પરમાત્મા આપણી ચત્કિચિત ભાવનાને વિશાળ માની સ્વીકારે અને દિવ્ય અધિકાર પ્રાપ્તિ અર્થે આપણને અતુલ પુનઃપ્રાર્થ બળ આપે એ પ્રાર્થના છે.

ઉપાસના સંબંધનો પિયાર આગળ ચલાવશો.

૪૮ અસ્વસ્થ પ્રકૃતિમાંથી સ્વસ્થતા ઉત્પન્ન કરનાર આપ મન્થર એતનને જાગૃત કરી આ પત્ર લખવારૂપ વ્યાપાર કરે છું.

પ્રાણીમાત્રમાં વ્યક્તરૂપ અથવા અવ્યક્તરૂપે જે જન્મપર ગાયત્રીનો નાદ ચાલે છે. તેનું માનુષ્ય પ્રાણીમા અદ્વૈતમત્તઃ એ પ્રકારનું ધ્વન્યાત્મક સ્વરૂપ હોય છે અને તેને હસમંત્ર તરીકે આપણા વિદ્વાનો કહે છે આ હંસ મંત્ર પત્રટાઇ સોહમ્ રૂપ પકડતાં અને વ્યંજન ભાગ બાદ થતાં ઓમ્ અર્થાત્ પ્રણવબ્રહ્મની શબ્દબ્રહ્મની પ્રતીતિ થાય છે. આ નૈસર્ગિક શબ્દ બ્રહ્મના ઉદયમાં જીવ બ્રહ્મ એક છે. એવી લક્ષણા-હું તે છું-એ સોહમ્ વાક્યાર્થમાંથી સ્ફુરે છે, પરમાત્મવાચક આ દિવ્ય શબ્દ વર્ણમાતૃકાઓને જન્મ આપી. ચરાચર જગતમા હૃદવાસ કરી અર્થાત્ કેન્દ્રભાવમાં પ્રવેશ પામી હૈં કાર નામના ઉમા પ્રણવરૂપે પિલસી રહે છે જ્યારે શિવ શિવ પ્રણવ ૐ મૂર્દામાં ઉચ્ચારના અવધિએ વસે છે. ત્યારે પાર્વતી પ્રણવ હૈં હૃતપદ્મમાં આવી વસે છે. બંને પ્રણવમાં ત્રણ અથવા પાંચ માત્રાઓ હોય છે.

જ્યારે ઓમ સિવ વાયક છે. ત્યારે હ્રીં શક્તિ વાયક અથવા જીવ કલાનો ઉદ્ભવ કરનાર છે. શિવશક્તિનો યોગ કરનાર અર્થાત્ સામ રસ્ય પ્રકટ કરનાર શુદ્ધ વિદ્યારૂપ એક શક્તિ છે અને તેને ચાંદ્રી શક્તિ કહે છે અને તેનો બીજ મંત્ર ઐશ્રી છે. આ ત્રણ બીજમંત્રો વિનો મંત્ર શાસ્ત્ર અગમ્ય રહે છે. અને તેને સોમ સૂર્યાગ્ને અથવા ત્રિપુરા એવું નામ આપવામાં આવે છે, આ ત્રિપુર મિશ્ર શબ્દ બ્રહ્મ સોળ કળામાં ચંદ્ર રૂપે, આર કળામાં સૂર્ય રૂપે અને દશ કળામાં અગ્નિરૂપે ઉપાસકોને અનુભવાય છે. અકારાદિ સોળ સ્વરમાં સોમ મંડળ ક કારાદિ (મકાર વિનાના) ચોવીસ વર્ણના શિવ શક્તિરૂપ જોડામાં દ્વાદશ સૂર્ય મંડળ અને ચક્રારાદિ દશ વર્ણમાં અગ્નિમંડળ વ્યાપ્ત થઇ શબ્દ બ્રહ્મ પરા પર્યંતી મધ્યમા વૈશ્વરી નામની ચાર ભુમિકામાં ઉતરે છે.

મકાર ધ્વજર ચેતનરૂપ હોવાથી અને બિંદુ બાવે સ્થિત હોવાથી ૩૮ કળાના પ્રેરકરૂપે વિદ્યમાન રહે છે.

શબ્દ બ્રહ્મના ઉપાસકને જે પ્રતિભાનો હિદય થાય છે. તે આ બિંદુભાવવાળા મકારના પ્રેરણ પ્રેરણાથી અને વૈષ્ણવી વાણીમાં અ-રના અર્થાત્ વિસર્ગ પામતા છુટના વર્ણ ધ્વનીની ગુંથણીના પ્રભા-વથી થાય છે.

આ ત્રિપુર પદનો મહીમા એવો છે કે સોમ કલાવડે, અર્થાત્ સોમ બળથી તે કામ રૂપ પુરુષાર્થ સાધે છે.

દ્વાદશ કળાવડે અર્થાત્ સૂર્ય બળથી અર્થ સિદ્ધ કરે છે. અને દશ કલાવડે અર્થાત્ અગ્નિ બળથી તે ધર્મ સિદ્ધ કરે છે. આ ત્રિ વર્ગની સિદ્ધિ આપનાર “ ઓમ શ્રીં હ્રીં ” ત્રિપુર પદનું બાહ્ય પ્રતિક

આ પ્રમાણે હોય છે, અને યજ્ઞન પુજનમાં અર્ધધાર

અર્ધપાત્ર અને અર્ધરસમાં ઉપાસકો જુએ છે. અર્ધધાર-કુંડ-અગ્નિ છે. અર્ધપાત્ર દ્વદશ સૂર્ય છે. અને સોમ રસ અર્ધ તત્વ રૂપે છે. શૈવાગમ અને શાકત આગમનું આ રહસ્ય નહિ જાણનાર દારૂનાં પાત્રો ગોઠવે છે !!!

છષ્ટશ્રીએ આપેલા સાધકોના મંત્રોમાં આ ત્રૈપુર પદ ઘણે ભાગે યોજેલું હતું એવું મારી જાણમાં છે. અને તેનો સ્ફોટ આ રીતે થઈ શકે છે. આ બીજા મંત્રો છે. અને મુખ્ય મંત્ર પદ્મવરૂપ ગણાય છે.

બીજામાંથી પદ્મવમાં રસ આવે છે અને તે રસ પુનઃ મૂળ બીજામાં પાછો ફરે છે. આ પ્રક્રિયાને મંત્રવલ્લરી કહે છે. જેઓ મંત્રવલ્લરી સાધી શકે છે તેને યાત્રીકો સિદ્ધ મંત્ર એવું નામ આપી વૃક્ષ સાથે અમરવેલી “ અથવા ” સ્થાણું સાથે પાર્વતી યોગ અથવા શાંખ અંબા સાથેના શિવનું બાહ્ય પ્રતીક તરીકે પૂજે છે.

પરમાત્માના અનુગ્રહ વડે આ સાંખપદ, અથવા સિદ્ધ પદ જેમને મળ્યું છે, તેઓજ ધન્ય છે. તેઓજ કૃતકૃત્ય છે અને તેઓજ વસ્તુતઃ જીવે છે. જેઓ સ્તંભ પદથી વિખુટા છે. તેઓ જીવતા છતાં મુએલા છે તેઓને અર્થે બાહ્ય ભૂતિઓ અને પ્રતિકો રહસ્ય ઉદઘાટન કરવા મહેનત કરે છે. તેઓ પશુ છે પશુપતિ નથી. પાશુવત્ત રહસ્યને અખંડ સિદ્ધ કર્યું છે એવા આપને હું શું અધિક લખું ? આંતર અનુભવનો અનુવાદ માત્ર કઈ છું અને સ્વસ્થતા નૈસર્ગિક પુનઃ પ્રાપ્ત કરે છું.

આપનું પૂણ્ય પત્ર મળતાં વૃત્તિ ઉદ્ધાસ વાળી થઈ છે, ચિત્ત-

કલના સંક્રાંત્ય વિકાશના હેતુભૂત ક્ષેત્ર સૂર્ય સાથે જોમનો અબેદ સંબંધ રશ્મિદ્વારા અખંડ સિદ્ધ છે. તેમને આ વિશ્વમાં કલેશનો અવકાશ નથી. જો કે તે કલેશ સામગ્રીથી આવૃત હોઈ શકે.

ચિ. * * ના પુત્રને પુત્ર થયાના સમાચાર જાણી ઘણો આનંદ થયો. વૈવૃક્ષ પ્રપાત્ર પર્યંત વિસ્તર્યું અને પોતે મધ્યમાં સરસ જીવનવાળું થયું એ ઓછું પાપ જળ નથી, તે શિશુના કાનમાં વેદોસિ વેદોસિ વેદોસિ એ ત્રણ નામ સંસ્કાર મારા તરફથી આપશો.

૫૦ ચિ. ધર્મજયનું સર્વ કાર્ય રૂઢી રીતે થઈ ગયું હશેજ.

થોડાજ સમયમાં વસંતનો પ્રારંભ થશે. સૃષ્ટિગત વનસ્પતિ નવ પશ્ચવિત સુંદર પુષ્પમય થશે. આતર સૃષ્ટિનાં કરણ વા વૃત્તિઓ રૂપ વનસ્પતિઓ પણ એજ રીતે સુંદર પુષ્પથી ખીલી માનવ જીવને પ્રદુષ્ટિત કરે તે અર્થે તેણે પણ જળવાન કર્તવ્ય કરવાનું રહે છે વનસ્પતિ જેવી વસ્તુ વસંતની સ્થિતિ ભોગવે અને મનુષ્ય પાનખર ઋતુમાંજ રહે એ શું !! મનુષ્યે પોતાના આત્મામાંથી વસંત ઋતુને પોતાનામાં પ્રકટાવવીજ જોઈએ. મૂળ વિધાન ઉત્તમ પ્રકારે થઈ ગયું તે જાણી આનંદ થયો.

એ તો શાસ્ત્ર વિધિ પ્રમાણે કરવાનું હશે. પણ તમારા લખવા ઉપરથી એમ સમજાય છે કે એ વિશેષ પ્રકારે કરવામાં આવ્યું હશે, અહીં તો લોકો સામાન્ય રીતે કરે છે. x x શ્રી અને સરસ્વતીની એ જે દેવની ઉપાસના સાથે કરવાની કડીન પડે એમ છે. લક્ષ્મી કમાવામાં ઉદ્યોગમાં ધ્યાન આપતા સરસ્વતીની ઉપાસના કરવામાં વિશેષજ આવે છે. અને સરસ્વતીની ઉપાસના કરવામાં સહજ વ્યા-

પાર પ્રતિ ધ્યાન આપી શકાય તેમ નથી. તેથી મારા જેવાએ તો અદ્વાયી શ્રી હષ્ટેચ્છાનુસાર જે જણાય તે પરજ પ્રવૃત્ત થવાનું રહે છે. + +

પર આપના પુણ્ય પત્રથી ઘણો આનંદ થયો મિષ્ટ સંભાષણ મિષ્ટ પ્રક્રિયાની પ્રાપ્તિમાં, ઉપકાર મિષ્ટ. અત્ર મિષ્ટ સમાગમ અને મિષ્ટ અત્તરનું મર્દન એ ઉપરાંત કંઈ મિષ્ટતાની ખામી આપને જણાઈ કે આતિથ્યની ખાખતમાં સંકાયને વશ થવું પડ્યું ?

આપણો સંબંધ ઠંઠ જીવન્મુક્તિ પર્યંતનો છે અને તેમાં બાલ્ય ઉપચારોને પ્રાધાન્ય આપવાની જરૂર નથી.

શ્રીષ્ટ મંભાવેશ સમયે આપનું સવિશેષ સ્મરણ કરૂ છું અત્ર શ્રી હષ્ટ કૃપાથી આનંદ છે પ્રસન્નતાની મૂર્તિ આપ મસ્ત હશે, દિવ્ય આશ્રમની યોજનામાં આપનું મગજ રોકાયું છે એ અતિ યોગ્ય છે. પુરૂષાર્થ કરી આપણી અલૌકિક પ્રતિભાની છાપ આપણે જગત ઉપર પાડવી જોઈએ.

મને ખુશ ખબર આપ્યા કે + + થી આપ નિવૃત્ત થયા અને હવેનું જીવન નિર્જન પ્રદેશમાં કોઈ રમ્ય આશ્રમ સ્થાપી ગાળવા ધારો છો. આપ એ ચાર મીલના એજન્ટ બનો અને જે આનંદ ન થાય તે આ સમાચાર સાંભળી થાય છે.

પરમાત્મા આપને સ્વસ્વરૂપને! અપરોક્ષ સાક્ષાત્કાર કરાવી અમારા જેવા જીવોને કૃપા કિરણ વડે પોષી આનંદ અને ક્રિસાહ પ્રેરે એ પ્રાર્થના શ્રી હષ્ટ પ્રતિ છે.

* * તમારા પુણ્ય સંકલ્પબળથી જ્યાં ત્યાં અનુકુળતા સદા સ્થપાઈ રહે છે એ પણ એક મોટી યોગની સિદ્ધિ છે.

વસંતમાં વનસ્પતિ નવીન બળ કાઢે છે વિગેરે તમે જે લખ્યું છે તેજ પ્રક્રિયા બહારણ્યકોપનિષદમાં પુછાએલા છે, અને તેતું ઉત્તર ત્યાં જે આપવામાં આવ્યું છે તે દુર્મોક્ષજ છે. મનુષ્ય કયા મૂળમાંથી નવ પશ્ચિવિત થાય. એ પ્રશ્નનું ઉત્તર ત્યાં સંક્ષેપમાં દુર્મોક્ષપણેજ લખી દીધું છે અને તેથી તે ગુરુ ગમ્યજ રાખ્યું છે અથવા વિરલ અધિકારી પરત્વેજ રાખ્યું છે એ મૂળ તે ગુરુ જેના વશ થાય. તેને અજ-રામરતા અને સદા યૌવન સિદ્ધજ હોઇ શકે તમારૂં પ્રણય સ્મરણ થતું રહેતાં વૃત્તિમાં શાંતિ અને પ્રસાદનો અનુભવ થતો રહે છે.

આપે હવે x x એથી મુક્ત થવાનો કરેલો નિશ્ચય અતિ કિતમ છે. આપનો સાક્ષાત્ ઇશ્વર છો એક મંકર્ય સાથે ધારો તે કરી શકો તેમ છે.

આપ સંસારના પંજામાંથી મુક્ત યુક્ત થશો પણ આપ ઇશ્વર રૂપ મુક્તાત્માના પંજામાંથી સંસ્કાર કાંઇ મુક્ત થર્મ શકતો નથી. આપને માટે કોઇ પાત્રુ જાતનું વાસ્તવિક બંધન છેજ નહીં.

ધારો તે ક્ષણે ઇચ્છાનુસાર કરી શકો તેમ છેજ. કારણ આપની દ્રષ્ટિમાં દ્વૈતભાવ છેજ નહીં, જ્ઞાતા અને અજ્ઞાન ઉભય વૃત્તિરૂપે તો સમાન અર્થાત્ વિકાર રૂપજ છે. એટલે હવે અવિકારી અવિનાશી પદની પ્રાપ્તિ (જે સ્વતઃ સિદ્ધ અને નિત્ય પ્રાપ્ત છે.) તે માટે નિવૃત્તિ રૂપ વિજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ અર્થે યોગ્યજ નિશ્ચય કર્યો છે. અગર જે કે આપ જેવા મહાત્માઓનું કરવું ન કરવું શરીર અક્ષરીર સર્વ જીવોના બદ્ધ જીવોની દ્રષ્ટિમાંજ રહેલું છે. આપ પોતે તો આપના અનુપમ આત્માનુભવને યોગે સદાકાળ જ સર્વથી રહીત એટલે કર્તા છતાં અકર્તા અને ભોક્તા છતાં અભોક્તાજ માનો અને અનુભવો છો, વિશેષ શું.

૫૬ પરમાત્મા યથા સમયે યથાયોગ્ય ક્રયાંજ કરશે. બ્રહ્મચિંતન કરતા પ્રસન્ન હશે જ.

૫૭ શ્રીદષ્ટ અનુગ્રહથી અત્ર કુશળ છે.

શિવરાત્રી વૃત્ત.

મઠ કાલે શ્રી મહા રાત્રીના વૃતનું પાલન કરી નિશીથ સમયે શ્રી મહેશ્વરનું બાહ્ય તથા આંતરપૂજન કરવાના સમયે આપનું ઉત્કટ સ્મરણ થતું હતું આજ પ્રાતઃકાળે પારણાના સમયે આપનું પત્ર મળતાં વૃત ચારિતાર્થ થયું અનુભવાયું.

આપ અલ્પ સમય રહ્યા અને જે ક્ષણે આપે અત્ર ગાળી તેમાં અનંત સંવત્સરના પૂણ્ય સંસ્કારનો પરિપાક એટલી વખતે કર્યાનું અનુભવાય છે. આપણે વાર્તા થઈ હતી. તે પ્રમાણે કાલ એ મનની કલ્પના માત્ર છે. અને તેનું માપ સ્થૂળ સુક્ષ્મ અને કારણ સૃષ્ટિમાં જુદું જુદું હોય છે. તે નિયમ પ્રમાણે સ્થૂળ ક્ષણો આપણા સ્થૂળ સંમંધની અનંત કલ્પ તુલ્ય બની છે.

આપના નિર્વાજ પ્રેમબળથી આતિથ્ય પણ અકૃતિમ રૂપે જ થયું છે અને તેનો પ્રસાદ ચિં...ને મળે એવી ઉત્કટ ઇચ્છા છે.

શ્રી સદાશિવના અર્ધ નારીશ્વર સ્વરૂપમાં અલિંગ શિવ તત્વનું સ્ફુરણ જીવનમાં (પિંડમાં) ત્રણ લિંગ દ્વારા થાય છે. એવું આંતર-યામિ મહર્ષિઓનું માનવું છે. મુળાધાર અને સ્વાધિષ્ઠાન ચક્ર સાથે સ્વયંભૂલિંગ જોડાય છે. મણિપુર અનાહત સાથે બાણલિંગ જોડાય છે. અને વિશુદ્ધ આજ્ઞા સાથે હૃતરલિંગ જોડાય છે. અને તેના ઉપર અર્જુન સહસ્ત્રાર પદ્મમાં અલિંગ પરમાત્માનો અનુભવ થાય છે.

આ સ્થૂળ શરીરના નિર્વાહક અને નવ શરિરના જનક અથવા નવ પ્રજનનના હેતુભૂત અર્જુઓ ઉપર આધષ્ટાત્ થતાં સ્વયંભૂલિંગ છે. અને તે કુંડાલનીના ત્રણ વેષ્ટનથી વિંટાયેલું છે. તે રક્ત વર્ણનું આપણે જેવું સૂર્યોપ્પ અસ્ત પામતાં જોયું હતું તેવું છે. શક્તિના યોગથી આ સ્વયંભૂલિંગથી પર જતાં ક્ષેત્રો બાહ્ય-લિંગનો સ્પર્શ કરવાનો હોય છે. બાહ્ય શબ્દ ઉપનિષદમાં શરીરના વાયક છે અને તે લિંગ પીતવર્ણનું હોય છે. અને તેનો ગૌરીપટ વિશાળ હોય છે અને તેમાંથી એક દ્રવ હૃદયપ્રતિ અને બાજો ચક્રપ્રતિ વહે છે રક્તશુદ્ધિ વિગેરે પરિણામો આ કેન્દ્રગત લિંગના શક્તિસ્રવથી બન્યાં જાય છે. જો કે સામાન્ય જનો તે જાણતા નથી. ત્યાંથી પર ભાગમાં પ્રયાણ કરતાં સ્વેતવર્ણના ધૃતરલિંગનો આશ્રયક્ષેત્રો કરવાનો હોય છે, હું કાલવાયક વર્ણ છે. અને અનેક કાળનું અતિક્રમણ કરી મહાકાળ તરફ લઈ જવાનું જેમાં સામર્થ્ય છે, તે લિંગ ધૃતર કહેવાય છે.

આ લિંગનો ગૌરીપટ તાલુના ઉપરી ભાગમાં ધન્દ્રનીલ વર્ણનો લંબિકા સાથે સ્પર્શ કરી રહેલો હોય છે. તેના અખંડ વર્ષણથી મુખમાં અમી રહે છે. અને તેની સાથે સમાર્પિત થતાં ક્ષેત્રકાલનો જ્ય કરી શકે છે.

સામાન્ય ભુવનોમાં અર્થાત પિંડોમાં આ લિંગો અને ગૌરિપટો સમબળમાં હોતો નથી. તેથી વિષય યોગ હોવાથી અમૃતને બદલે વિષનો પણ શ્રાવ થાય છે.

જે પુણ્યવાન ગુરુ મંથરના અનુગ્રહથી સમયોગ સાધે છે તેઓ સામરસ્યને અનુભવે છે. તેઓ સ્થૂળ સુક્ષ્મ અને કારણ શરીરનો સ્વેચ્છાથી પ્રવર્તક હોય છે. અને સાચા અદિષ્ટાતા હોય છે.

જેમ બગડેલા રાજ્ય મંત્રમાં જેને જેમ કાવે તેમ વર્તે છે.

તેમ વિષમ યોગમાં ભુવનાદ્વામાં ચોવીશ તત્વો અને ચાર કળાઓ દ્વારે તેમ વર્તિ ભુવનાધ્વાનું શોધન થતું નથી. અને ભુવન ભંગ થાય છે. અર્થાત મરણ થાય છે. સામરસ્ય સેવનાર શક્તિના પ્રસાદથી કલાદ્વા અને ભુવનાદ્વાનું સર્વોત્તમ શોધન કરી શકે છે. અને સુદ્ધાદ્વા થયા પછી અર્થાત ઐયો માર્ગ વિશુદ્ધ થાય પછી સુદ્ધાદ્વાનાં શિવ શાક્ત સદાશિવ ઇશ્વર અને શુદ્ધ વિદ્યા એ પાંચ તત્વો ઉપર ક્ષેત્રજનું અધિષ્ઠાતાપણું અને છે. અને ત્યાર પછી તેના શરીરમાં વિલક્ષણ ઓન્સ (આપણશ્રીમાં અનુભવાતું તેવું) પ્રકટ થાય છે.

પરમાત્મા તેવા બ્રહ્મ વર્ચસને સામરસ્ય યોગથી આપણામાં કાઢને પણ પ્રકટાવે એવી તીવ્ર ઇચ્છા છે.

બ્રહ્મરસમાં નિમગ્ન રહેનાર આપને આ કલા યોગ અનુભવે નથી પણ ચિંતનાર્થે ચિત્ત છું.

૫૮ પત્ર પ્રસાદ મળતા ધણે આનંદ થયો.

શાંતિથી મળવાનો યોગ ન આવ્યો પણ અધ્યાત્મ યોગ અરુણ યોગ આપણો જગતો છે.

આજરોજ નિવૃત્ત એ શીક્ષા દિક્ષામાં અમૃતિકરણ નામનો યોગ વર્ણવ્યો છે, જે નીચ્છાયા આરુણ કેતુક અગ્નિ ચયનમાં આરણ્યકમાં આવે છે. તેના ભાવ-શિખરિણી માણમાં ગુંથી આપને એક અષ્ટક રૂપે આ સાથે મોકલું છું તે મંત્ર સાર સ્તુતિ છે; આપનેજ ઐકાન્તક ચિંતનમાં ઉપયોગી થશે એમ ધારી લખી મોકલું છું કેટલાક મર્મભાવના શબ્દોનું ટીપણ નીચે આપ્યું છે તેથી મંત્રાર્થનો સ્ફોટ થશે બ્રહ્મવર્ચસથી સવિત્ર મંડળવત શોભતા આપના મુખારવિંદથી સંબંધમા આવતાજનો પ્રસન્નતા અનુભવ્યા જ કરશે.

અમારી અયોધ્યા પુરી.

શિશ્યારિણી.

- અમે રાત્રી બેઠા સુખમય અને રમ્ય ભુવને,
 રમે વિશ્વેદેવા વળી વસી ઈન્દ્ર ગ્રહને;
 અમે ત્યાં સંસારી ગ્રહ પતિ બની યજ્ઞ કરીએ,
 લતા રૂપે પાત્નસહ શરીરને વૃક્ષ ગણીએ. ૧
- અપત્યોને સ્વાર્પી પ્રતિનિધી રૂપે યજ્ઞભવને,
 આધષ્ટાતા પ્રેરે અદિતિ કૃલના આશ્રમ બળે;
 અમારાં આરક્ષો-સુધરીત તનુ' સત્વ બળથી,
 મરુદેવો હ્રસ્વ પ્રકટ વળી આદિત્ય ગણથી. ૨
- સુધાના સ્ત્રોતોથી પુટ અમતણા નિર્મળ બનો,
 વળી ભીંન્નમન તનુ' ઘટનને સુંદર કરો;
 અમારી આ પુરી દુઃખ રહીતને સુખથી ભરો,
 રત્ના આપો દેવી યમન બળથી અંતર રમી ૩
- તમારાં અહ્વાટે ચક્ર ચક્રિત બાવે વિલસના,
 સ્વયંભુ રશ્મિઓ રવિ શશિ અને અગ્નિ ગણનાં;
 ત્રિ સૃષ્ટિ તે નાડી વ્યુહમદો રમી દિવ્ય તનુને,
 અમારાં દિપાવો ચિતિ પ્રસરથી જાણ્ય હણીને ૪
- હિડો જાગે રાત્રો ભરત ભૂમિના દિવ્ય તનુજો,
 જગાવો આગને સીતળ બનજો સ્વામી રસથી;
 સદા સાથે રાખી મહિષી-મહિષિને યજ્ઞનમાં,
 વળી ત્રિજગુટે યજ્ઞ સવિતૃભાવે વિલસ જો. ૫
- સવિતાના સોભાયમ કિરણ જાળે લપટીને,

આદિત્ય=પ્રત્યક્ષ સૂર્ય મંડળની દેવતા વિરાડાત્મા સ્થૂળ તનુના નિયામક ન્યાસમાં અંતર્મુખ થતાં આ દેવો પુટાનું રક્ષણ કરે છે.

૬ આ શ્લોકમાં સુધાસ્ત્રવણુનો આખલાવન નામનો યોગ છે.

અગ્નિ સૂર્ય અને સોમ એ ત્રણ ત્રિપુર દેવતાનાં ૩૬૦ કિરણો એક સંવત્સરમાં પ્રસરેલાં રહે છે. તેમાં ૧૦૮ અગ્નિનાં ૧૧૬ સ્ત્રીનાં અને ૧૩૬ સોમનાં મળી ૩૬૦ થાય છે. તે કીરણો એક અદોરાત્રમાં ૭૨૦ અને સો નાડીમાં ૭૨૦૦૦ બની પેસે છે.

આ સ્વયંભૂ રશ્મિઓ યોગિજનના તનુના પુટાને શાક્ત યોગથી પલટાવી નાંખે છે. અને નવી કરણુ કરે છે. આને પિંડ બ્રહ્માંડ યોગ કહે છે. અને આગમમાં તેને અમૃતિકરણ પ્રક્રિયા કહે છે.

૮-૯-૧૦ અગ્નિ સોમ અને સવિતૃ એ રહસ્ય દેવતાના સુચક છે. તે આપને જાણવામાં છે.

૧૧ અમૃતિકરણુ થયા પછી તનુ ઉપાના જેવું દિવ્ય થાય છે. આને કવચ પ્રાપ્તિ કહે છે.

૧૨ ત્વક ર્ધાર માંસ મેદ અસ્થિ મજ્જા શુક્ર અને ઓજસ-એ આઠ ધાતુઓ અષ્ટ ચક્ર સ્થાને છે.

સામાન્ય જીવોમાં આ ચક્રના આરા બગડી ગયેલા હોય છે. તેથી રથ બરાબર નિર્ભયપણે ચલાવી શકાતો નથી ઉપરના યોગથી આઠ ચક્ર સુવ્યવસ્થિત ચાલે છે.

૧૩ મસ્તકમાં સાત અને વાયુ તથા ઉપસ્થ મળી નવ દ્વાર.

૧૪ અયોધ્યા-યોગબળથી બદલાયેલુ તનુ સંસાર યુદ્ધમાં ટકી શકે તેવું હોવાથી અયોધ્યા કહેવાય છે, તેવું બીજું નામ અપરા-જિતા અથવા બ્રહ્મપુરી છે કોણથી પરાજય ન થાય તેવી તે નગરી છે.

૧૫ સહસ્રારપદ્મમાં ચિંતામણી પ્રદમાં સ્વર્ગ લોકનો અનુ-
ભવ વર્ણવ્યો છે,

૧૬ ઉત્થાન કાળે પ્રત્યક્ષ ભૌતિક દ્રવ્ય આ યોગનું વર્ણવ્યું છે
સારાંશ ભોગ મોક્ષને આપનાર આ આરિય કેનુક યોગ છે

પૂર્વના આઠ શ્લોકના અનુસંધાનમાં

દુઃખોને કાપીને હરીણીસ આ દિવ્ય પુરીશું,

વળી આ જો ધાતુ કવચ થકી શોભામય બની;

કદી જ્યાં ના ભીતી લય તણી ગણાએ ભુવનમાં,

ખરે તેથી કહેતા જીત રહીત આ ભવ્ય નગરી. ૯

પ્રવેશી ત્યાં ભેડા યશમય પદે વિશ્વ કરતા,

ત્રિ મૂત્રો જ્યોતિનાં ધરી અજ અને નિર્ભર બની

અવિનાશી ભાવે છદ્ધ પર પદેર્ભક રસતા,

જણાવે દેવોને વળી અક્ષર પિંડે સમખજો. ૧૦

ખરે તેની શક્તિ ભુવન મહી વાગભાવ ધરીને,

કરે ગુંજારો ત્યાં વળી પ્રસરતી કોય કલિકા;

પતિને બક્ષીને વૃત ધરી તપી ચાતક બની,

ઉચ્ચે જ્યોતિ વેધે પીયુષમય આકાશ શશિને ૧૧

વરેલી જોને છે દૂલ મદ્દર કુંડસ્થ સ્ફુલિની,

ભલે તેના ચિત્રો મલ રહીત કે કલેશમય હો;

અધિકારિ હોવા અનધિત હોવા યજ્ઞનમાં,

તથા પિતા ઝંખે-જન સુખ-કદી-સ્વર્ગજ તણાં. ૧૨

ત્યજીને દેવીને જન પ્રતિરભાવેજ ભજતા,

કદી તે છદ્ધાગ્નિ ભજન દ્રવ્ય આપી ન શકતા;

કણો રેતીનાં જો ભુવન ઘટના આ કરી શકે,

ખરે તો આ ભક્ત સુખ રસ કદી મેળવી શકે. .૧૩

અને આ લોકોનાં વળી સુખ ધણું સ્વર્ગ જ તણાં,

તને પામે જે આ અરૂણપુરીમાં મૂઢજ રહ્યા;

જણાવે આ ચર્મો સુરસીક કવી ચૌદ પદથી,

ઋષિ પ્રજ્ઞ નામા ગડન અનુકારણ્યક મહી. ૧૪

૧ અપરાજિતા નામ છે.

૨ આ શ્લોકમાં '૧' વાગભવ ખીજ ક્ષી' કામખીજ અને સૌ' શાકત ખીજનો ધ્વનિ છે

૩ કુંડાલિની શક્તિ પિ ઉગત ચૈતન્ય શક્તિ ઉત્થાનભાવ પામેલી.

માહેશ્વરયોગ.

૬૧ શ્રી ઇષ્ટ અનુમંદથી અત્ર સર્વ કુશળ છે.

આ સાથે પ્રથમ મોકલેલા આઠ શ્લોકના અનુસંધાનમાં ખીજ વધારાના છે શ્લોક શિખરિણી વૃત્તના મોકલ્યા છે એટલે ૧૪ શ્લોકમાં અરૂણોપનિષદના સાર આવી જાય છે તેમાંના વિચારો આપને કામ રીતે નૂતન નથી પણ હાલના વેદાન્તીઓ દેહના નવીકરણ મંથનમાં ઉપેક્ષા ધરાવે છે, તેમને આ ઉપનિષદ બનાવે છે કે દેહ અરૂણપુરીરૂપે જીવન્મુક્તને અનુભવાંતો જોડાયે. બ્રહ્મ દેહત્વ માપન્ન વારિબુદ્બુ-દતામિવ એ શુદ્ધિ સ્પષ્ટ જણાવે છે કે: જેમ જળ બુદ્બુદનું રૂપ ધારણ કરે છે. તેમ બ્રહ્મ તત્વરૂપના દેહરૂપે પ્રતિભાસ પામે છે.

જ્યારે અલ્પજ્ઞ જીવના દેહ જરૂરે ચિદર્પણમાં ધાખારૂપ જણાય છે, ત્યારે તત્વરૂપના દેહ સુંદર જીવી રૂપે તે દર્પણમાં ઉકલે છે બાપ-જીમીનું તનું બ્રહ્મતત્વમાં પ્રત્યક્ષ પ્રતિબિંબરૂપ હતું એવો આપણો સ્વાનુભવ છે.

આ સંબંધમાં સુક્ષ્મ વિચાર કરતાં જાણાય છે કે જેમ મહા સમુદ્ર નિસ્તરંગ ભાવમાંથી જ્યારે સતરંગ ભાવમાં આવે છે. ત્યારે તેની ક્રમસઃ ત્રણ અવસ્થાઓ અથવા ભૂમિકાઓ થાય છે. પ્રથમ તો જળરાસી માત્ર હાલં ડોલં થાય છે—સમરપણાનું જ્ઞાન કરાવે છે આંતર અસાધારણ બળનું અનુમાન ઉત્પન્ન કરે છે. આ ભૂમિકા ને પરાનંદ ભૂમિકા માહેશ્વર દર્શનમાં કહે છે. એટલે કે પરશ્વશિવ પૂર્ણાનંદ ભાવથી સમર સ્વાતંત્ર્ય ભાવથી ડોલે છે. જ્યારે સર્ગનના નાટ્યનો પ્રથમ અંક અહીંથી શરૂ થાય છે. પછી નદી શક્તિ પાતાના ઉત્સંગમાં નટને ધારી જળરાસીને કંઈક કંઈક રૂપ આપે છે. આ ભૂમિકાને પરાનંદ લામ ભૂમિકા કહે છે. કેમકે તેમાં ચિદાનંદનો રસ કિંચિત્તભાવ ધરે છે, અર્થાત્ ત્રિંગાત્મક બને છે. ત્યાર પછી તે મધ્ય જળ રાશિના ત્રિંગમાંથી ચારે બાજુએ તરંગો ફેંકાય છે અને ક્રમ સઃ તે કાંઠા પર્યંત અથડાય છે આ ભૂમિકાને પરનંદ પ્રાહ્લાસ ભૂમિકા કહે છે. આ પ્રોલાસ ભૂમિકામાં ચિદાનંદના તરંગો અથવા શાંભવ મરીચિઓ અનુગ્રહ જનનાના ચિત્ત સામે અથડાય છે. જેમ સદાશિવના આજ્ઞ શાંભ (અર્થાત્ અંબા સહિત શિવત્રિંગ) પ્રતીકમાં જળાધારીને કાંઠા હોય છે ત્યાં મુખી શિવત્રિંગ ઉપર સ્તવનું અભિષેક જળ પવિત્રતા અર્પે છે, તેમ શિવ શક્તિના યોગનું સદાશિ વાત્મક દ્રવ્ય (અખંડ આનંદ આપનાર રસ) છલકાય છે.

અદ્ભૂત છલકાતો જળનું શાંભવ શક્તિપાત કહે છે અને તે શક્તિપાત જેના ઉપર પડે છે તેઓ પરપાસથી મુક્ત થાય છે.

આ શાંભવશક્તિપાત અનુગ્રહના વર્ષણરૂપ પડતા પડેલાં જેમ પ્રત્યક્ષ વૃષ્ટિ ચોમાસાની થયો પૂર્વે તોફાન અને ગાજવિજ થાય છે અને વિદ્યુતશક્તિનો ક્ષોભ થયો મેઘ તૂટે છે. તેમ અનુગ્રહ

ચિત્ત ભૂમિ ઉપર પડતા પહેલાં પુર્યષ્ટકરૂપ અંતરિક્ષમાં ભારે સ્થોભ થાય છે. અને આવરણ કરનાર વાસનાના કાળા મેઘ (વૃત્ર) ભેદાય છે અને શુદ્ધ વિદ્યાનત્ત્વમાથી વિદ્યુતના ચમકારા થાય છે અને શક્તિપાત સુસરો સદાશિવના છલકાતા દ્રવ્યમાંથી પડે છે અને જેમ વિદ્યુત પોતાના મૂળ રૂપમાં પ્રસરી ભેદી પાછી જાય છે તેમ શક્તિપાત ચિત્ત ભેદી આત્મચૈતન્યને ઉર્ધ્વગામી થવાનું બળ આપી સદાશિવમાં ભળી જાય છે અને તે કદી ઓળંગાતો નથી. સદાશિવના બાહ્ય પ્રતિક ઉપરથી સ્વર્ગના અભિષેકનો રસ જે કુંડમાં જાય છે તેને ઓળંગાય નહીં તેમાંથી માત્ર રસ આગળી ઉપર લઇ માત્ર આપણા ત્રણ નેત્રને લગાડી દિવ્ય ચક્ષુ મેળવાય. ઇત્યાદિ પાશુપત ધર્મની બાહ્ય ક્રિયાઓ આ રહસ્યને સુચવે છે.

અને નિવૃત્તમ શક્તિપાત ઉમા દૈત્યવતિની કંઈલાવડે ઇન્દ્રદેવને પ્રાપ્ત થયો હતો અને તેથી તેમણે પરમાશવને સર્વાન્તમભાવે વિશ્વમાં પ્રત્યક્ષ અનુભવ્યા હતા એવી શ્રીત કેનોપનિષદની આખ્યાયિકા છે. **इदमद्राक्षीत् शिवरूपे यक्षणे (पूज्य भूर्तिने)** તે દેવે આ રહ્યા એમ પ્રત્યક્ષ જોયું મારે **इदंन्द्र** નામ પડ્યું અને વચ્ચે દે રહસ્ય સાચવવા કહાલ્યો અને તેથી તે ઇન્દ્ર કહેવાયા. આ ઇન્દ્રની પરમ શિવના અદ્વૈત ભાવને જોવાની શક્તિ પ્રાણીમાત્રમાં છે પણ તે માત્રાથી અવૃત્ત છે. **इन्द्रो मायाभिः बहुलपः** ઇન્દ્ર માયાવડે બહુ રૂપ થયા એમ શ્રુતિ કહે છે, તે ખરૂં છે. જો ઇન્દ્રાણી યુક્ત થઈએ તો આપણે પણ ઇન્દ્રભાવે શિવતત્ત્વને પ્રત્યક્ષ અનુભવિએ.

હઠયોગ અને રાજયોગ કરતાં માહેશ્વરયોગમાં કંઈક ચમત્કૃતિ અધિક છે.

માહેશ્વર યોગ સદા વિભૂતિ સાથેનો હોય છે જ્યારે ખીજા યોગમાં કષ્ટ અને ગોપીચંદન વીગેરેનો લેપ હોય છે. માહેશ્વર યોગ અસ્પર્શ ભાવનો છે. સારે ખીજા સ્પર્શ ભાવના છે.

અનુકૂળતાએ અહ્યાત્મભાવનો ઉદ્ધાસ કરાવશે.

અધ્યાત્મચિંતન.

૬૨ શ્રીમદ્ અનુગ્રહથી અત્ર કુશળ છે આપનું સ્વરૂપ અવગાહનના મહિમાને જણાવનાર પુણ્ય પત્ર ગદ્ય કાલે પ્રાપ્ત થતાં અતિવ પ્રસન્નતા થઇ છે.

આ મંસારમાં અધ્યાત્મચિંતનને જોવા ઉંચો રસ નથી. વ્યવહારના ચિંતનના જે રસ છે. તે કટુ કથાયાદિ વર્ગમાં પડે છે. પરંતુ મધુર રસ તો અધ્યાત્મ ચિંતન અને અહ્મનિષ્ઠનો છે.

સ્તોત્રૈષ્ઠ: એમ શ્રુતિ વાક્ય કહેલું અને વૃત્તિ તે રસનું અવગાહન ન કરે તો વાણી અર્થહીન બોલ્યા જેવું થાય છે, શ્રુતિ અથવા મંત્રના સ્વર અને ધ્વનિ સાથે તાત્પર્ય અથવા મંત્રચેતન્યની સ્ફુર્તિ થવામાં ચિત્તની કળા ચઢીઆતી થવી જોઈએ. તે ચિત્તમાં નવ નવ ઉન્મેષને પ્રકટાવવાની પ્રતિભા હોય થવી જોઈએ. આવું પ્રતિભ જ્ઞાન શાંભવ યોગ કરનારને ગુરુ ધ્યક્ષરના અનુગ્રહથી સત્વર થાય છે, માહેશ્વર યોગના સ્વરૂપ મંત્રધ્વનિમાં જણાસા દર્શાવી અને તેથી શાંભવ યોગનો વિષય યથામતિ ચર્ચુ છું.

યોગ શાસ્ત્રની બે પ્રણાલીકાઓ અનાદિ કાળથી ઉતરી આવેલી છે.

૧ અદ્વૈત દર્શનને અનુસરતી માહેશ્વર યોગની અને (૨) દ્વૈત દર્શનને અનુસરતી હૃરણ્ય-ગર્ભ યોગની. જેમ વેદાન્તશાસ્ત્રની શિષ્ટ

અને અવધુત એમ બે પ્રણાલીકા છે તેમ યોગ શાસ્ત્ર પણ અહીં અને ત્યાગી એમ બે મુખ્યાધિકારીને અવલંબી રચાયેલું છે.

અદ્વૈત દર્શનને અનુસાર યોગનું મૂળ સ્વરૂપ આઘ જ્ઞાપતિ શિવશક્તિમાં ગુપ્ત રહેલું સદાશિવતા લીલાતનુ દ્વારા પ્રકટ થયું હતું. અને તેનો આઘ ઉપદેશ મહેશ્વરે આઘશક્તિને ક્યો હતો અને તે રહસ્યનું જ્ઞાન રક્ષિતે થયું હતું અને ત્યાર પછી જૈમી શબ્દ મુનિએને થયાનું જણાય છે.

દ્વૈતદર્શન ઉપર ઘડાયેલું અર્થાત પુરુષ પ્રકૃતિના ભેદ સિદ્ધાંતને અવલંબી રચાયેલું યોગદર્શન હિરણ્યગર્ભ (બ્રહ્માને) તે પ્રથમ સ્કુન્દેલું અને તેનો લોપ થવાથી તેનું પતંજલીએ અનુસાસન કર્યાનું જણવામાં છે. હિરણ્યગર્ભનું આઘ યોગદર્શન ગ્રંથરૂપે લાલ ઉપલબ્ધ થતું નથી પણ અનુસાસન રૂપે પાતંજલયોગ નામથી પ્રચલિત છે. આ દર્શનની સાધન શ્રેણી કંઈક સખત અને ક્રિયા યોગને પ્રાધાન્ય આપનારી છે. અને ઘણે ભાગે સંસારનો ત્યાગ કરનારા ચતુર્થાશ્રમી અથવા નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારીના પ્રધાન અધિકારનો તે વિષય છે.

અહીંએનો તે યોગમાં મારા સમજવા પ્રમાણે ગૌણ અધિકાર છે.

તત્ત્વજ્ઞ અથવા જ્ઞાતારુ ત્રિવર્ણિક પ્રજ્ઞને સરલતાથી સ્વરૂપની નિષ્ઠા અથવા આત્મચેતન્યની સ્ફૂર્તિ અનુક્રમે સિદ્ધ કરાવે તેવું માહેશ્વર યોગદર્શન છે. તે દર્શનનું મૂળ સ્વરૂપ હૈરણ્યગર્ભ યોગની પેઠે હુપ્ત થયું છે તોપણ શૈવાગમમાં તેના ખડો મળી આરે છે અને વસુગુપ્ત કલ્પટ ઇત્યાદિ માહેશ્વરોના ગ્રંથોમાં અનુસાસનરૂપે પ્રકટ થયું છે.

આ યોગ કાશ્મીરમાં મહાદેવ નામના ગિરિ ઉપર લગભગ શેા સૂત્રોના રૂપમાં શારદા લીપીમાં ગંધર્વોએ આલેખેલો જણાય છે. તે સૂત્રો તથા તેના ઉપરની ટીકા અને વાર્તિકો મારા અવલોકવામાં

આવ્યાં છે અને તે ઉપરથી આ દર્શનનું જિંચું સ્વરૂપ મારા સમ-
જવામાં આવ્યું છે.

ત્રણ હેતુથી આ મહેશ્વરયોગ હૈરણ્યયોગ કરતાં મને ચઢીઆતો
જણાયો છે.

- (૧) આ યોગ અદ્વૈતસિદ્ધાંતની ઉપર ઘડાએલો હોવાથી તત્ત્વજ્ઞાનની
કસોટીએ ટકી શકે તેવો છે.
- (૨) અહીંઓથી સુક્ષ્મતાથી સાધી શકાય તેવો છે.
- (૩) ભૂમિકા દ્વૈતદર્શનની નહિ હોવાથી તે અસ્પર્શયોગ કહેવાય
છે તેમાં વિરોધાભાસ અલંકાર છે. કારણ કે યોગ કહેવો અને
અને સ્પર્શ ન થવો એ પ્રથમ દર્શને વિરોધ છે પણ શિવ-
તત્ત્વના સભર છલકાતા સ્વરૂપને ભેદભાવે નહિ પણ અભેદભાવે
અનુભવવાની કળા હોવાથી વિરોધ શમે છે.

આ યોગના ત્રણ ખંડ છે. પ્રથમ ખંડ ઉત્તમાધિકારીને ઉપ-
યોગનો છે. તેમાં શાંભવ ઉપાયનું પ્રતિપાદન છે. અને તેનું બંધારણ
ચૈતન્યમાત્મા એ સૂત્ર ઉપર છે. આ ખંડમાં જેમ વેદાંતીઓ નિર્વિ-
કલ્પ અથવા નિસ્તરંગ ચિત્તિરૂપે બ્રહ્મનું સ્થાપન કરે છે. તેવું શિવ-
તત્ત્વનું સ્થાપન નથી. સામાન્ય જ્ઞાન અથવા નિર્વિકલ્પ ચિત્તિરૂપ
નહિ પણ સામાન્ય તથા વિશેષ ગર્ભિત વિશ્વભાવે ઉન્મુખ થતું.
સ્ફુરત્પ્રકાશ શિવ ચૈતન્યનો સ્વીકાર છે. આ ચૈતન્ય જેમ સંવિતાનો
પ્રકાશ સૂર્યમંડલમાં અંતરિક્ષમાં અને પૃથ્વીના સ્થાવર જંગમ
પદાર્થમાં પ્રસરી ત્રણ પ્રકારનો જણાય છે તેમ શુદ્ધ ધ્વામાં મિશ્રા-
ધ્વામાં અને અશુદ્ધ ધ્વામાં રહેલા પાંચ, છ અને પચીસે તત્ત્વોમાં
પ્રસરે છે. બ્યારે હૈરણ્યગર્ભયોગમાં પુરૂષ સાથે પ્રકૃતિનાં ચોવીસ મળી
પચીસ તત્ત્વનો સ્વીકાર છે ત્યારે આ મહેશ્વરયોગમાં તે પચીસ તત્ત્વો

અશુદ્ધ અધ્વા (માર્ગમાં) ગણાય છે અને તેના ઉપર માયા વિદ્યા કલા રાગ નિયતિ અને કાલ એ છ મિશ્ર તત્ત્વો અને શિવ શક્તિ અને સદાશિવ ધ્રુવ અને શુદ્ધ તત્ત્વો એ શુદ્ધાધ્વાનાં તત્ત્વો રહેલાં છે. શાંભવ ઉપાયમાં બળવાન ગુરના શક્તિપાતથી જેમ વિદ્યુત્ ભૌતિક મલને કાપે છે તેમ અભૌતિક મલનું ઝટિતિ શોધન થઈ શિષ્યની પ્રજ્ઞા એકદમ પચીશ તત્ત્વ અને તેનાં ભુવનોને બેદી મિશ્રાદ્વાનાં. અંતરિક્ષનાં વાદળાં કાપી સુધ્યાદ્વાના શિવ મંડળમાં પ્રવેશ કરે છે. આ પ્રવેશ કરનારી મતિને પ્રતિભા કહે છે કારણ કે તે મતિ શાસ્ત્રના અભ્યાસથી ઉત્પન્ન થતી મેદ્ધા નથી. તેમ ન્યાયાદિના અભ્યાસથી ઉત્પન્ન થતી પ્રજ્ઞાનથી પણ અલૌકિક શાંભવ સનિર્કર્ષવડે ઉત્પન્ન થતી શુદ્ધાદ્વાનાં તત્ત્વો તથા ભુવનોનું પ્રતિબિંબ ધારણ કરે એવી સ્વભાવથી ઝળકતી વૃત્તિ છે. જેમ હાથમાં દર્પણ લઈ જળ સામે ધરવામાં પરાવર્તન પામતાં પ્રકાશનાં કિરણો ભીંત ઉપર ચાંદાનો તરવરતો આભાસ ઉત્પન્ન કરે છે તેમ સાધકની વિશુદ્ધ મતિ શુદ્ધાદ્વાના તત્ત્વ-રસમાં પરાવર્તન પામી નવા નવા ઉન્મેષના આભાસને આપણા પુર્યષ્ટકની ભીંત ઉપર પાડે છે.

સામાન્ય કવિઓમાં કળાવિદ્માં આવી પ્રતિભાની હાયા આવે છે. પણ તે ચોમાસાની વિજળીની પેઠે-નિમેષમાં લય પામી પુનઃ ધન અધકારને પ્રકટ કરે છે. ત્યારે શાંભવયોગમાં પ્રતિભા સ્થિર સૌદામિની જેવી હોય છે. વિજળીના સ્થિર દીવા જેવી હોય છે.

ન્યારે પ્રતિભા દર્શનની યોગ્યતા સાધકને શાંભવયોગમાં પ્રાપ્ત થાય છે. એટલે તે અબેદદર્શન અને ભેદપ્રદર્શન સત્ત્વર કરી શકે છે. અને વિદ્યાધર અથવા ગંધર્વની પેઠે તે ગુપ્ત છતાં અગમ વા-

હીમાં આત્મદર્શન કરાવી શકે છે. એક દ્રષ્ટાંતથી આ ભૂમિકાનું ચિત્ર આપને ચિતરી બતાવીશ.

વિજળીની બેટરી ઘણા અંતરે મુકેલી હોય છે. ત્યાંથી વિદ્યુત પ્રચ્છાદક તાર વડે વિદ્યુત શક્તિ કાચના સુંદર ગોળામાં ગોઠવાઈ રહેલા ઝીણા ધાતુના તારમાં ઉન્મુખ બાવે સ્થિત કરી રાખવામાં આવે છે. જ્યાં સુધી બટન આપણે ખસેડતા નથી ત્યાં સુધી ગુપ્ત બાવે આ વિદ્યુત વિદ્યાધરી જેવી રહે છે. બટન ખસેડતાં એકદમ અપ્સરા જેવી ધાતુના ઝીણા તંતુમાં સરી સઘળું દિવ્ય પ્રકાશવાળું કરે છે. આ પ્રકાશ સ્થિરભાવવાળો હોય છે. અને બેટરી તથા બે પ્રકારના વાલ્ક અને પ્રચ્છાદક તારમાંથી ગુપ્તપણે અખંડ ચાલે છે. તેમ શુદ્ધ વિદ્યા તત્ત્વની બેટરીમાં શિવ ચૈતન્ય અભિવ્યક્ત થઈ માન્યાદિ છ કંચુકમાં અર્થાત મિશ્રાદ્યામાં પેસી પ્રયાતાના (પુરુષના) આત્મચૈતન્યમાં પેસી તેમાં મન ઇન્દ્રિયો-ઉપર અદ્ભૂત પ્રકાશ નાંખે છે. મન ઇન્દ્રિયો શિવ ચૈતન્યની સ્ફુરત પ્રકાશને ધારણ કરી વીજળીના દીવાની પેઠે તગ તગે છે.

પ્રતિમા દર્શનમાં અને પ્રજ્ઞા દર્શનમાં જેટલો વિજળીના દીવામાં અને કેરોસીનના દીવામાં ફેર છે. તેવો ફેર છે.

દેરણ્ય ગર્ભ યોગ પ્રજ્ઞાનો પ્રકર્ષ કરે છે તોપણ ઋતંભરા પ્રજ્ઞાનો ઉદય સત્વર કરી શકતો નથી. શાંભવ ઉપાયથી પ્રાતિભદર્શન સત્વર થાય છે.

બીજા ખંડમાં શાકત ઉપાયનું વર્ણન છે તેમાં ચિત્ત મંત્રઃ એ સૂત્ર ઉપર અમર્યાદ સ્વતંત્ર શિવ ચૈતન્ય નિચેના અદ્યામાં ઉતરી સમર્યાદ ચિત્તરૂપે બને છે અને તે ચિત્ત મંત્ર વડે વિકાસ પામી યુગઃ ઉર્ધ્વભાવે ચૈતન્યાકાર પામવાનો ક્રમ છે. આ ઉપાયમાં ચિતિ

ચિત્ત રૂપ શી રીતે બને છે. તે ચિત્ત ચૈતન્યરૂપ અર્થાત્ વિષયરૂપ કેવી રીતે થાય છે અને તે ચૈત્ય-શબ્દ અને અર્થરૂપે કેવી રીતે બને છે. ધ્યાનદિ ગહન રહસ્યોનું વર્ણન છે. આ મધ્યમ શક્તિપાતવાળાના ભાગ છે. અને તેમાં શક્તિના અનુગ્રહથી માધ્યમત્ર કપાય છે. તેથી તે શક્તિ ઉપાય કહેવાય છે.

ત્રીજા ખંડમાં આત્મા ચિત્તમ્ એ સૂત્ર ઉપર મંદાધિકારીના આશુવ ઉપાયનું બંધારણ છે. જે આત્મા ઉત્તમાધિકારી તે ચૈતન્ય રૂપ છે તેજ આત્મા મધ્યમાધિકારી તે મંત્રદ્વારા ચૈતન્યરૂપ પ્રકટ કરે છે અને તેજ આત્મા ચિત્ત રૂપે પ્રકટ થઈ જગદ વિલાસ અથવા વિભૂતિને સધાવે છે.

આ પ્રમાણે આત્મા=ચૈતન્યમ્=ચિત્તમ્=મંત્રઃ એ ચાર પદાર્થો સમાનાધિકરણ વડે એક વાક્યાર્થના અખંડેકરસ પ્રકટ કરે છે.

જેમ સુવર્ણનો કુમ્ભ ઊના સોનાના રસનું રેડે છે. એ વાક્યમાં અખંડેક રસ સોનાની બિન્ન બિન્ન પ્રતીતિનું બાન થવાની સાથે સુવર્ણના એક રસપણાનું બાન રહે છે તેમ શિવરૂપ ચેતન ઇવરૂપ (આત્મારૂપ) તે ચેતન બની શબ્દ બ્રહ્મવડે ચિત્તાકાર થઈ ચૈત્યરૂપ જગત્ દર્શાવે છે, એ મહા વાક્ય શિવતત્વના સ્વયંભૂ સામર્થ્યનું અદ્ભૂત વર્ણન કરી સદાશિવમય અખંડ સોદામિનીને પ્રેકટાવે છે.

ધાર્યા કરતાં અધિક વિસ્તાર શ્રેણિનીએ કર્યો છે. પણ આપે માહેશ્વર યોગ સંબંધમાં પ્રશ્ન કરેલો તેથી ચિત્તમાં સ્વાધ્યાયના ફલ રૂપે પ્રવચનનો વેગ આવવાથી વાણીઓ મનોભાવો ચિતરી કાઢ્યા છે.

ચિત્રનો પશ્યંતિવડે આપને જેવું અનુભવાય-તેવું માની લેજો પશ્યંતિ જ ચિત્રના શુભ દોષને જેવા સમર્થ છે. અને ઉર્ધ્વો અધ્ધાનો વિષય સ્થાનો ઉપર આપની પશ્યંતિ થડો માંડી પશ્યનું દાન કરતી

જણાય તો ઘડો અને દોરડાં આપવાનું પૂણ્ય મારૂં અને પાણી અને વેહેંચવાનું પૂણ્ય ઇશ્વરનું સમજવું.

૬૩ જગતને શુન્ય માનનારા ખોટા છે. જગતને માયામય કહેનારા પણ ખોટા છે; પરંતુ જગતને બ્રહ્મમય જ્ઞેનારા ખરા છે. આપ તે કોટિના છો અને તેથી સર્વથા વંદજ છો.

૬૪ + + સ્થાનાંતર થવાના બળુકારા મારા સંબંધમાં સાંભળ્યા છે. પરંતુ અદૃષ્ટ સત્તા દૃષ્ટ ભૂમિમાં જે જે પરિણામો લાવે તે જ્ઞેવાના છે.

વ્યવહાર અને અભ્યુદય તો નિત્ય પ્રાપ્ત જ છે એને અર્થે હવે બળવતી વાસના નથી, માત્ર ચિદાસનાની ધારાની અપેક્ષા છે.

અંતર્યામિ ઇશ્વરના સ્ફુરત પ્રકાશ પ્રતિ જોઓ દૃષ્ટિ નાંખે છે. તેની પ્રતિભા અગમ્ય રહસ્યોને પકડવા સમર્થ થાય છે.

ચક્રોરજ ચંદ્રમાના સ્ફુરત પ્રકાશ અથવા જ્યોત્સ્નાના બિંબને અખંડ જોયાંજ કરે છે, અને ઈતર પાંખીઓ-પોતાનો ચારો અજવાળી રાતમાં ભૂમિ ઉપર શોધે છે. તેજ ન્યાએ બિંબભૂત પ્રભુના જળહળતા સ્વરૂપને કોઈ વિરલ જ અવલોકે છે. હજારો મનુષ્યો માત્ર તેના સામાન્ય પ્રકાશ વડે વ્યવહારજ સિદ્ધ કરે છે. પરમાર્થ ચંદ્રિકાને સ્પર્શ કરી શકનાજ નથી!! યથાવકાશ બ્રહ્મ સ્ફુરણ કરાવતા રહેશો.

નટરાજનું તાંડવ નૃત્ય.

૬૫ પરમાત્માના સતરંગ અને નિસ્તરંગ સ્વરૂપને કરામલકવત અનુભવનાર આપને આ વિશ્વમાં કંઈ વસ્તુતઃ નૂતન નથી. માત્ર તર-

ગોના વ્યુહો અને રચના કંઈ નવા નવા ઉન્મેષ જાગ્રત કરે છે અને તે વડે અહ્માનંદનો રસ છલકાય છે. ઘણા વિદ્વાનો અહ્મતત્ત્વને શાંતાત્માનું સ્વરૂપ સમજે છે, પરંતુ તે સ્પંદભાવવાળું ભરછક આન્દોલન પામતો રસ રાશિ છે. એવું ઘણાજ થોડાના અનુભવમાં આવે છે. જો પરમાત્માના ચિદ્રસમાં સ્પંદકલા ન હોય તો શૂન્યમાં અને ચેતન રસમાં ફેર શો? બૌદ્ધના વિચારમાં અને આપણા આગળ આ પ્રધાન ભેદ છે.

ત્યારે બુદ્ધ ભગવાન વિશ્વને કાંતો વિજ્ઞાનધારારૂપે અથવા શૂન્ય રૂપે સમજે છે ત્યારે આપણા ઐત-વિજ્ઞાનવાદીઓ તે તત્ત્વને સભર ચેતન્યરૂપ સમજે છે. પરંતુ આ બીજા પ્રકારના સમજનારા પણ નિસ્તરંગ શાંત ચિત્તિરૂપ અહ્મતત્ત્વ છે, એવું માની પુનઃ શૂન્ય પક્ષપાતી જાણે અજાણે થાય છે. ગુરુશાસ્ત્રના અનુગ્રહવાળા આ બ્રાંતિને સેવતા નથી. તેમના અનુભવથી જણાય છે કે અહ્મતત્ત્વ કેવળ સંતભાવવાળું મસ્ત બળને પ્રકટ કરનાર હૈરવ જેવું છે અને તે સભર તત્ત્વના વિલાસરૂપ આ વિશ્વ છે. તેનું બાન સદાશિવના ચિદ્વ્યોમમાં થતા તાંડવવડે નજરાજના વર્તનમાં કરાવે છે.

જેઓને પ્રતિભા છે. તે આ તાંડવ રહસ્યને સમજે છે, જેને કેવળ તર્કશીલ બુદ્ધિ છે. તે આ નટરાજની નર્તન કરતી મૂર્તિમાં મૂર્તિ વિના કંઈ ઉડુ જોઈ શકતા નથી.

આ નટરાજની મૂર્તિમાં ત્રણ ભાવો મહાર્ષિઓએ ગુંથ્યા છે. તેનો એક પગ ભૂમિને અડ્યો ન અડ્યો એવો રાખ્યો છે. બીજો પગ અડ્યો વગેરો અંતરીક્ષમાં રાખ્યો છે. અને તેનાં અસ્તભાવવાળાં નેત્રાનું અને ત્રીજા નેત્રનું બહાર નિકળતું જ્યોતિષ્ણોક પ્રતિગાતિ કરતું દર્શાવ્યું છે. આ ભૂ ભૂંવર અને સ્વલોકમાં

સ્વતંત્ર વિહાર કરનાર મહા હૈરવ-નટરાજ પોતાની અંતર્ગત ત્રિપુરા શક્તિને બહિર્ભાવમાં વિશ્વરૂપે દર્શાવે છે. આ જગત્પાટક કરતાં મહેશ્વર ભેદ પ્રસરણ કરતા છતાં અભેદ રસથી વિખુટા પડતા નથી. તે તેમની નૈસર્ગિક અથવા જ્ઞાતિ સિદ્ધિ છે. તે નટરાજના પ્રતિકરૂપ જીવન્મુક્તોને તપોબળથી પ્રાપ્ત થાય છે. આ સંબંધમાં પણ માહેશ્વર-યોગ પાતંજલ યોગ કરતાં ચઢીઆતા સાધનનું જ્ઞાન કરાવે છે, એ બાબત સર્વિશેષ ચિંતન થવા અર્થે નિચેના વિચારો જણાવું છું. ભેદ રાસીમાં રહ્યા છતાં અભેદ સૂત્ર શી રીતે આપણી પકડમાંથી ન જાય આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં સર્વ રહસ્ય સમાયુ છે. મહા સમુદ્રમાં ભારે મોજામાં ઢિછાળા છતાં વહાણ અથવા સ્ટીમર જે લંધરના પ્રભાવથી સ્થાન બ્રષ્ટ ન થતાં અનંત પ્રાણી અને પદાર્થોને ધારણ કરી વિશ્રામ લે છે, તેમ ચિતિ સમુદ્રમાં પોતાના વિશાળ ચિત્તરૂપ નૌકાને લંધર લગાડી અનંત ચૈત્યોને અર્થાત દ્રશ્ય સમુદ્ધને ધારણ કરતા છતાં વિશ્રામ ભૂમિએ રાખી શકાય છે. આ પ્રભાવ લંધરનો છે અને ઉંડાણમાં ભૂમિ સ્પર્શ કરી વળગી સ્ટીમરને પકડમાં રાખે છે. ત્યારે આ સમુદ્રના ઉંડાણમાં કદા ભૂમિને આપણે વળગવું અને કયા લંધરનો આશ્રય લેવો એજ વિચારવાનું અવશેષ રહે છે.

મોટાની ચેષ્ટાથી નાનાએ શી રીતે વર્તવું તે સમજવાની નીતિ છે તેજ નીતિનો આપણે આશ્રય કરીએ.

મેં આપને એક વખત લખ્યું હતું કે સુર્યાબિંબ વિરાટાત્માનું હૃદય છે. સર્વ સ્થૂળ પ્રપંચ અથવા બ્રહ્માંડનો હૃદયસ્થાને સુર્યમંડલ છે. એ મંડલને આ મંડલના અસાધારણ મોટા સ્વરૂપને આપણે ભૂલોકવાસી થાળી જેવડા બિંબરૂપે જોઈએ છીએ અને તે બિંબમાં મંડળની સઘળી ચમત્કૃતિ સમજવાની યોજના પરમાત્માએ રાખી છે.

આ સૂર્યબિંબ પોતાના કિપરના ભાગમાં પ્રસરતા જ્યોતિ જાળને ક્રિયા શક્તિથી કિરણવડે લોકલોકાંતરમાં ફેલાવે છે. પરંતુ આ બિંબમાં ગુહા અથવા પોલાણ છે. જેને સૂર્યનાં ધાત્માં કહે છે. આ ગુહા આપણને પ્રકટ અપ્રકટ થતી ઝળકતી જણાય છે, તે ગુહામાં અનંત અર્થ અને શક્તિ છે. જેના પ્રેરણામળથી જ્યોતિ જાળ પ્રકટ કિપર-હોને પ્રકાશ આપે છે.

હૃદયપદ્મ સ્વરૂપ.

અણાંકનાં પ્રત્યેક શરીરમાં આવું નાનું બિંબ હોય છે. જેને હૃદયપદ્મ કહે છે. તે પદ્મની અંદર કર્ણિકામાં પોલાણ હોય છે, તેને યોગીજનો હૃદયુહા કહે છે. ઇધિરાભસરણુના તે ગુહામાં થતો જવાના અને બહાર નિકળવાના ક્રમમાં તે ગુહાદ્વારમાંથી રુધિર ચેતન્ય જ્યોતિને લઇ જ આવ કરે છે. તે પદ્મની આગળ પાશ્વળના પ્રદેશને પુરીતત કહે છે આ પ્રદેશ સૂર્ય બિંબના કારોના અથવા કિરણ જાલ જેવો છે અને જેમ દીવસના અવધિએ સૂર્ય રશ્મિઓ સંકોચ પામી તે જાળમાં આવી હરે છે તેમ આપણી સુષુપ્તિના સમયે ચિદ્રશ્મિઓ સંકોચ પામી આ પુરીતતમાં આવી હરે છે, તેથી સંધ્યાસમયે લોક લોકાંતરનો પ્રકાશ બંધ થાય છે. તેમ આપણા અભિમાનીનો પણ જગત્ વ્યવહાર સાધક પ્રકાશ-બંધ થાય છે. સૂર્યબિંબનું બાહ્ય પટલ કિરણોના સંકોચનું સ્થાન છે. અને ગુહાને કિરણોનું પ્રસારક બળનું સ્થાન છે એજ ન્યાયે પુરીતત વિજ્ઞાન રશ્મિઓનું સંકોચ સ્થાન છે અને હૃદ ગુહા તે રશ્મિઓના પ્રસારતા પ્રેરક બળનું સ્થાન છે આથી યોગીજનો ચિત્તનો સંધક અર્થાત્ વૃત્તિઓના પ્રસારણને સંકેતી ધૃતિ આવ-પ્રથમ પુરીતતમાં અને પછી હૃદગુહામાં કરે છે. જેઓ પુરી

તત્ત્વમાં લાવી અટકે છે તેઓ સામાન્ય જનોની પેઠે સુષુપ્તિ સુષ્પ અનુભવે છે. જેઓ હૃદયગુહામાં લાવી દે છે તેઓ સમાધિ સુષ્પ ભોગવે છે. વિશ્વ નાટ્યનો આ પ્રસાર અને સંકેત નટરાજ સૂર્યબિંબ વડે આપણને નેત્રના ઇંગીતથી સુચવે છે જેઓ ન સમજે તે કટાક્ષના રહસ્યભાવવિનાના જડ મનુષ્યો છે, સમજે છે તે સહૃદય છે. આ કારણથી માહેશ્વરયોગમાં કહે છે કે હૃદયવ્યોમમાં ચિત્તનો સંકેત કરવાથી દ્રશ્ય જગત લય પામે છે, એટલું જ નહીં પણ અદ્રશ્ય જગત વિલશે છે. ન્યારે પાતંજલદર્શન હૃદયમાં સંયમ કરવાથી ચિત્ત સંવિદનું જ્ઞાન થાય છે એટલું જ વર્ણવે છે ત્યારે માહેશ્વરસૂત્ર દ્રશ્ય સ્વરૂપ દર્શન બતાવે છે. અર્થાત દ્રશ્યવિક્રાય છે એટલું જ નહીં પણ તત્ત્વદર્શન થાય છે એમ જણાવે છે.

હૃદયગુહાના વ્યોમને જે સમજે છે તે બ્રહ્માંડના સૂર્યબિંબના વ્યોમને લંઘનના સ્થાનરૂપ સમજી શકે છે. પુરીતત ખુંડી છે, હૃદયગુહાનું વ્યોમ લંઘર છે અને સૂર્યબિંબનું ગુહાની અંદરનું વ્યોમ તે લંઘર લાગતાની જૂંમ છે. સુષુપ્ત્યાનું રશ્મિ વહાણનું સ્થૂળ શરીરને પુરી તત્ સાથે એક છંદે અને સૂર્યબિંબ સાથે બીજે છંદે જોડનાર દોર છે આ સંપંચમાં સંયમ કરી દોષ હોય તો જણાવશો.

૬૬. + + તમારૂં પત્ર મળ્યું x તમને ૬૦ માં વર્ષનો પ્રવેશ જાણી પ્રસન્નતા થઇ શ્રી ઇષ્ટ કૃપાથી તમને દિર્ઘાયુષ્યની પ્રાપ્તિ થઇ રહેશે-શ્રી ઇષ્ટપ્રતિ યાચના છે.

તમારી વિદ્યમાનતાની પરાર્થમાટે સર્વ સાધકો માટે ખાસ આવશ્યકતા છે અને શ્રી ઇષ્ટ તમારા શરીરને નિરામય રાખી દિર્ઘ સમય સુધી તમારાદ્વારા થયા છે તેમ હવે પછી પણ ઉત્તમ કાર્યો કરાવવાનો યોગ આણશે જ.

૬૭ જેમ સ્વભાવસિદ્ધ પ્રજ્વલિત અગ્નિ ધૂમંધી આવૃત્ત થાય તેમ નિરામય ચેતન્ય જ્યોતિ વ્યાધિમય ધુમંથી ઢંકાય છે. પરંતુ ધુમ અગ્નિજન્ય છે તેમ શરીર પણ બ્રહ્મજન્ય છે. બ્રહ્મનો જ અક્ષરનો જ ક્ષર પરપોટો છે, પ્રાણીઓ તેને સ્થાન પદાર્થ માને છે પણ તેના આત્મભૂત તત્ત્વભાવને જોતા નથી, સભર ભરેલા બ્રહ્મતત્ત્વમાં નિમગ્ન રહેનાર આપ નિજનંદ લહરિથી આપ્તજાનિત હશે.

ગાયત્રી રહસ્ય

જે દેવતા ભૂત હોયે વિરાજે, જે દેવતા વાગ્ય હૃદયે વિરાજે;
તે દેવતા ગાન વડે ભજતાં, ગાયત્રીરૂપે ઋષિઓ પ્રયોધે.
તે દેવી રક્ષા કરનારી સાચી, અંતર બહિર વ્યાપક થઈ જનારી
પૃથ્વીતણા આત્મપદે પ્રવેશી, ભૂતાત્મિકા બાહ્યચરિ ગણાતી.
અંતઃશ્વરી થઈ પુરુષે પ્રવેશી, હૃદયમાં વાસે મહીમા જણાવે
પ્રાણો તણાં સૂત્ર ગુંથે હોયે રહી, ચતુષ્પદા ષડ્ વિધ ભાવ પામી
ત્રિપાદ માયામય સૌ જણાવી, પ્રચ્છન્ન રાખે નિજ કાન્ત જ્યોતિ.
અંતઃશ્વરી બાહ્યચરી પ્રભુની, શક્તિતણા વ્યાપક મર્મ જાણે,
તે પૂર્ણરૂપે જગમાં ગણાશે, લક્ષ્મીતણા ઓધથી નહિ હણાશે.

ટીપણ

- (૧) ગાન કરનારનું ત્રાણ એટલે રક્ષણ કરે છે માટે ગાયત્રી કહેવાય છે એનું નિર્વચન ૭ પંક્તિમાં છે.
- (૨) ચિચ્છાન્નરૂપ ગાયત્રી પૃથ્વી આદિ ભૂતોમાં પ્રવેશ પામી બાહ્યચરી લોકોમાં “બહુચરી” નામથી પ્રસિદ્ધ થાય છે. સરીર.

હૃદય અને પ્રાણમાં પ્રવેશ પામી ખંતશ્વરી તંત્રોમાં “ કુલ કુંડ-
લિની અથવા “ કુલસુંદરી ” નામથી ઝોળખાય છે.

- (૩) ગાયત્રી મંત્રના છ છ અક્ષરના ચાર પાદવાળી તે ચતુષ્પદા
ગણાય છે અથવા પ્રસિદ્ધ ગાયત્રી મંત્રમાં પરોરજસે સાવદોમ્
એ ચોથો અથર્વ વેદનો પાદ ઉમેરવાથી આઠ આઠ અક્ષરનો
ચાર પાદ થાય છે.

વળી ૧ વાણી ૨ ભૂત ૩ પૃથ્વી ૪ શરીર ૫ હૃદય : અને ૬
પ્રાણ એ છ ઉપાધીમાં પ્રવેશ પામી ષડ્ વિદ્યા થાય છે પૃથ્વી, જળ
અને તેજ એ ત્રણ આત્મપાદ ગાયત્રી મંત્રના આઠ અક્ષરના ત્રણ
પુણા પાદ માત્રામય છે.

- (૪) સંસારરૂપ મહાસરોવરમાં શરીરરૂપ કમળના છોડ ઉપર આવે-
લા હૃદયમંત્રી કર્ણીકામાં બેગી આ અદ્ભુત માયા દેખાડનારી
નાગ કન્યા કમળ પુષ્પના કેસરો અર્થાત પ્રાણરૂપ તંતુઓની
જળ ગુંથે છે અને તે પડે પરોરદિવા પ્રભુના બિતર રહેલા
મહિમાને ઢાંકે છે. તે મહિમા પરોરજસે સાવદોમ્ એ મં-
ત્રના ચોથા પાદમાં આને હાર્દ આકાશમાં છે અને ગાયત્રી
નું તુરિયપદ પણ કહે છે.

- (૫) ગાયત્રી રહસ્યને જાણનાર ઉપાસક પૂર્ણ થાય છે, એટલુંજ નહીં
પણ તેની શ્રી કદી પાછી પડતી નથી.

૬૯ + + આપનો આભપ્રાય જગતમાં સત્ય નિષ્કપટ દયા
ધર્મ એ દૈવી તનુઓમાં સિદ્ધજ હોય છે.

૭૦ દેહ સંબંધમાં બય ચિંતા ધરવી એ પ્રાપ્ત વિવેકીને
ચોગ્ય જ નથી.

૭૧ બ્રહ્મા ચિંતન કરતા પ્રસન્ન હશે.

આ જીવો અદ્યક્ષ અને અદ્ય શક્તિવાળા છે, છતાં તેમનામાં પણ વસ્તુતઃ ધ્યક્ષ વિરાજ રહ્યા છે. તેથી તેમના બળની પ્રેરણાથી સાધકનું કાર્ય સર્વથા વિજયી થાય. એવી ધ્યક્ષરૂપ સંકલ્પોને જીવો અંતઃસ્થ શ્રીધશ્વપ્રતિ યાચનારૂપે નિવેદન કરે છે.

૭૨ ભરદ્વાજ, કશ્યપ, ગૌતમ, ત્રિ વસિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર, જમદગ્ન એ સમર્પિ છે.—

પ્રેમ પાંચ પ્રકારનો હોય છે.

શાત, વાત્સલ્ય, મધુર, સખ્ય અને દાસ્ય,

૭૩ શ્રી ધૃષ્ટ અનુગ્રહથી આ બાળ વૃદ્ધ સર્વ કુશળ છે. દરીયા કાંઠે એક નાના સવડવાળા મકાનમાં બંદર ઉપર નિવાસ છે, અને સમુદ્રનાં અખંડ દર્શન અને સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્તની પાવન પ્રતીતિ થાય છે. ગયા સોમવારે નિકળ્યા પછી આંતર તથા બાહ્ય દ્વા બંધ છે.

શ્રીધૃષ્ટેચ્છા છેતો પ્રકૃતિ પોતાની સ્વાભાવિક સ્વસ્થતાને આ સાત્ત્વીક ઉપાયોથી પ્રાપ્ત કરી લેશે. * *

સાંભવ આવેશ.

૭૪ જેવો સાંભવ આવેશ ઉપયોગી છે તેવો આણુવ આવેશ પણ ઉપયોગી છે, અને બેનું અનુસંધાન શાકતઆવેશ કરે છે, પિતા તથા પુત્રનું અનુસંધાન માતા છે. શિવ તત્વનો આવેશ ધણુ ઉંચા પ્રદેશમાંથી જાણે ઉત્પન્ન થયે. તેનાં આંદલનો છ કંચુકોમાં થઈ પ્રકૃતિ અને તેનાં પરિણામી ત્રેવિશ તત્વ જળમાં પ્રસરે છે. પરંતુ શુદ્ધ વિદ્યા તત્વનું જીવન અથવા હીરાનું લોલક છે કંચુકોના અવધિએ-ધડાયેલું હોય. તો તેમાં તે સાંભવ આવેશ ઉપરાવર્તન પામી પ્રકૃતિ

અને તેના પરિણામી તત્ત્વોમાં ચૈતન્ય ચમત્કાર કરે છે. સાંભવ યોગિઓ પોતાના મસ્તક ઉપર ચંદ્રકળા નિચે આવું સુંદર લોલક નિલમણિનું લટકતું બાહ્ય રાખે છે. અને તે ભીંતરના કંટરથ ઇન્દ્રનીલનું સૂચક છે.

શિવ તત્ત્વના આવેશનું પરાવર્તન ચંદ્રના મધ્યસ્થ શાકત મંડળમાં થઈ ઇન્દ્રનીલ દ્વારા પ્રકૃતિ અને તેની તેવીશ વિકૃતિમાં ઉતારે છે. પ્રત્યેક કિરણને ઉપાસકના સ્પૂળ અને સુક્ષ્મ ઉપાધીના અણુઓને સતેજ કરે છે. અને આ આવેશને અણું આવેશ કહે છે. જીવન ઘટનાનો આ ક્રમ છે.

આ યોગિમાં પણ છે. યોગિમાં પણ છે આ યોગીને જોયર નથી. તેથી તથા ઉદ્ય અને અસ્ત ઉપર કર્મપાસ લાગેલા હોવાથી તેનું અંકુશ નથી. યોગીજન પાસે આ શિવના આવેશની કલા ભુવન બેદી કેવી રીતે હોઈ શકે તેનું જ્ઞાન હોય છે, તથા તે સાથે પાશ સાથે અંકુશ મુદ્રા હોય છે તેથી શક્તિદ્વારા માતૃકા પીજ દ્વારા અણુમાં શિવ ચેતન પ્રવેશાવી શકે છે. શિવચેતન ઘણું પ્રસંગે કોસેટામાં પડી રહેલા પતંગને પોષે છે. એમ પણ પોષણ કરે છે, બાંગી તોડી નવ સર્જન કરવું એ શૈવ સ્વભાવ છે. આથી

ભાવા ભાવકારં કલા સર્ગકારં રેવં મે ત્રિદુસ્તં જહુસ્તનુમ્

એ શ્રુતિ પ્રમાણે પંચભૂતના ભાવોને અને અભાવોને ઉત્પન્ન કરી વિચિત્ર શાકત કળાદ્વારા ભુવનના અણુઓને રચી સ્વરૂપભૂત શિવને ઓળખનાર આ દેખાતા દેહને કોશેટા જેવું ગણી ત્યજે છે. આવા નિર્ભળ અને અજર અમર શૈવ દેહને ધારણ કરનાર શખજેવા ભૂત માત્રાના દેહમાં કોઈ રીતનું મમત્વ ધરતા નથી.

૭૫ x x મંગળ મહુર્ત જાણી આનંદ થયો.

શ્રી ઇષ્ટેચ્છાથી એ મહુર્ત તેતું પરમ ઉત્કર્ષક થાય અને તે દ્વારા વિપુલ અર્થ સિદ્ધિનો અનુભવ થાય એજ પરમાત્માને યાચના અને અંતરની અભિલાષા. એ શુભ કાર્ય થયાના સમાચાર અતુંકુળતાએ જાણાવશે.

ભાઈ + + પ્રસન્ન હશે એમને હસ્તે યશ રેષા છે. અને તેઓ યશસ્વી નિવડ્યા છે. આ કાર્ય પણ તેમના દ્વારા યશ પ્રદ થાય એજ જ્ઞા—

પંચાગ્નિ વિદ્યાનું રહસ્ય.

૭૬. શ્રી ઇષ્ટ અનુગ્રહથી પ્રકૃતિ સ્વસ્થતાને પ્રાપ્ત કરતી ચાલી છે. સ્થૂળ દેહ આરોગ્યને સત્વર પ્રાપ્ત કરી શકશે.

આ બધા દૃષ્ટ ઉપચારો થયા છે. અને થાય છે. પરંતુ અત્ર આત્મા પછી મેં જે અદ્રષ્ટ પ્રયોગ આરંભ્યો છે. તે આપના મનનાર્થે લખું છું.

આપને મેં પ્રથમ વાર્તા અગાસીમાં બેસી કરી હતી—

અક્ષિત માસિ, અંચ્યુંતમાસિ, પ્રાણ શં સિત માસિ ।

એ ત્રિવિધ ચૈતન્ય રસના પ્રબોધક મંત્રોનો પ્રાતઃ મધ્યાહ્ન અને સાયંકાળે જપ થયાશક્તિ કરે છે અને સુતાં સુતાં પંચાગ્નિ વિદ્યાનું રહસ્ય ચિંતવું છું. આપ જાણો છો કે—ચરાચર જગત અગ્નિ તથા સોમ-રૂપ છે.

શિવ તથા શક્તિરૂપ છે. અગ્નિ તત્વ અથવા શિવ તત્વ પાંચ પ્રકારે આપણા પિંડમાં અને બ્રહ્માંડમાં નિચે પ્રમાણે સ્થાન કરી રહ્યું છે.

પિંડમાં.	બ્રહ્માંડમાં.	ઉપાસ્ય અગ્નિનું નામ.
૧ અહણીમાં એટલે મોટા આંતરડામાં (પૃથ્વી તત્વ પ્રધાન)	૧ કાષ્ટ પાશાણરૂપ વિષયોમાં	૧ પાર્થિવાગ્નિ (ભૂલોકમાં)
૨ અસ્થિ પંજરમાં (જળ તત્વ પ્રધાન)	૨ સમુદ્રનું જળ જેમાં તરે છે તેવા પૃથ્વીના ગોળના પંજરમાં	૨ વાડવાગ્નિ
૩ મૂળાધાર અથવા પાયુ મન્દ્રિયમાં (તેજસ્તત્વ પ્રધાન)	૩ પૃથ્વીના ભીતરના સાત પાતાળમાં	૩ કાલાગ્નિ
૪ હૃદયાકાશમાં (વાયુ પ્રધાન)	૪ અંતરિક્ષમાં (ભુવરમાં)	૪ વૈદ્યુતાગ્નિ
૫ મૂર્દામાં (આકાશ પ્રધાન)	૫ સ્વર લોકમાં (સ્વરમાં)	૫ સૂર્યાગ્નિ

આ અગ્નિતત્વ અથવા શિવતત્વ પોતાના સ્વભાવ પ્રમાણે દ્રવ્યને બાળે છે ભાંગે છે. અને તેના બાળવા ભાંગવાના પ્રમાણમાં સોમતત્વ શાંતિ આપે નહીં તો દેહ પિંડ અને બ્રહ્માંડ નાશ પામે છે અથવા રૂપાન્તર અથવા જન્માતરને પામે છે. તો પિંડનું અથવા બ્રહ્માંડનું જન્માન્તર કયા વિના રૂપાન્તર કરવું હોય અથવા પુનઃ દેહની ઉત્પત્તિવિના નવીકરણ કરવું હોય તો સોમતત્વને અગ્નિનું સાંત્વન કરે તેવા પ્રમાણમાં અભિમાનીએ પ્રકટ કરવું જોઈએ. આ પાંચ અગ્નિનું સાંત્વન કરે તેવા સોમરસ પણ પાંચ પ્રકારના જણાય છે.

૧ પાર્થિવાગ્નિનું સંતર્પણ—અન્ન રસ કરે છે.

૨ વાડવાગ્નિનું સંતર્પણ—પાન રસ કરે છે.

૩ કાલાગ્નિનું સંતર્પણ—પ્રાણ રસ કરે છે.

૪ વૈદ્યુતાગ્નિનું સંતર્પણ—બુદ્ધિ રસ કરે છે.

૫ સૂર્યાગ્નિનું સંતર્પણ—વિદ્યારસ કરે છે.

બ્રહ્માંડ દેહમાંથી આપણા પિંડને ઉપયોગી અન્નરસ આપણે મેળવી લેવો અને સ રહસ્ય તે રસ ગ્રહણ કરી પાર્થિવાગ્નિ શાંત પડે છે. તેથી મહાદેવજીના ઉપર અભિષેક કરતા હોમએ એવી ભાવના કરવી. લીલાંકળ તથા શુદ્ધ જળવડે વાડવાગ્નિનું સંતર્પણ તેજ રીતે કરવું.

અક્ષિત મસિ—એ મંત્ર બોધિત પ્રાણ રસવડે કાલાગ્નિને શાંત કરવો એટલે કાલાતિક્રમણ અભિમાની કરી શકે છે.

શુદ્ધ મહત્ અથવા બુદ્ધિના સાર વડે વૈદ્યુતાગ્નિનું સંતર્પણ કરવું અને યોડસાવા દિત્યે સોસાવહમ્ એવા અહઃગ્રહરૂપ અસ્મિતા દ્રવ્યના રસ વડે સૂર્યાગ્નિનું સંતર્પણ કરવું. અગ્નિ સંતર્પણના આરંભમાં

અમૃતોપકરણમસિસ્વાહા

અમૃતપિ ધાનમસિ સ્વાહા

એ મંત્ર અર્થસહિત બળવા. આ પ્રમાણે કરવાથી જાણે અગ્નિ તથા સોમની વિષમતા પિંડની દુર થઇ શામ્યભાવ પ્રકટે છે અને દેહનાં ઘટક અણુઓ પોતાના અધ્યક્ષના હિતાર્થે પ્રવૃત્ત થઇ રાણીની પાછળ ભરણકે રચાઈ રહે અને મધુને જરૂર પડે તો દ્રવવા દે તેમ દેહનું આરોગ્ય થઈ શકે છે.

આ અદ્રષ્ટ ઉપચાર અથવા ઉપાસના મને ધણી સત્વર ઉપકારક થઈ છે અને તે એકજ અઠવાડીયામાં બ્રહ્માંડનો ઉપકાર ખરો, સ્થાનાંતર અને હવા ફેરનો પણ ખરો પરંતુ આ અદ્રષ્ટ ઉપચારે સત્વર ફેરફાર કયો જણાય છે.

પરમાત્મ ચિંતન કરતા આપણા સ્વાભાવિક શૈવ તનુની અ-
જરામરતા નિહાળતા તથા આ ભૌતિક શરીરની વિકૃતિ તટસ્થપણે
નિહાળતા શ્રીઘ્ન વૈભવમાં મગ્ન હશે.

દીર્ઘાયુષી થવાનો ઉપાય.

૭૭ શ્રીઘ્ન અનુગ્રહથી અત્ર કુશળ છે.

આપનું કૃપા પત્ર પહોંચ્યું મારૂં પરમ દિવસનું પત્ર અગ્નિવિદ્યા
તથા સોમવિદ્યાના પ્રયોગનું આપને મળ્યું હશે. એ પંચાગ્નિવિદ્યા
તથા પંચ સોમરસના સમયોગથી ઉત્પન્ન થતા દેહના સામ્યનું
સ્વરૂપ આપને સમજાયું હશે.

આપણા દેહના આરોગ્ય અને દિર્ઘાયુષ્ય સંબંધમાં જે સર્ગનો
તે દેહ છે. તે સર્ગના સ્વાભાવિક ગુણનું અજ્ઞાન હોવાથી ધણાઓ
અણુધટતા અને અયોગ્ય ઉપચારો વડે જાણે તે સર્ગના સ્વાભાવિક
ગુણને વટાવી દહ અજરામર થઈએ. એવી દુર્વાસના સેવે છે. પ્રકૃ-
તિના સર્ગમાં જે જે ગુણનો ઉત્કર્ષ થાય, તે તે દ્રવ્યાનુસારી જ
થાય છે દ્રવ્યનો અન્યથા ભાવ થતો નથી.

અન્યથા ભાવ કરવો હોય તો સર્ગોન્તર થાય અથવા યોન્મંતર
એટલે જન્મોન્તર થાય. પાંચ પ્રકારનો તૈર્થિક સર્ગ એક પ્રકારનો મ-
નુષ્ય સર્ગ અને આઠ પ્રકારનો દેવ સર્ગ હોય છે. તેમાં પશુનો, સ-
ર્પનો, મચ્છનો, પક્ષીનો અને પ્રેતનો એવા પાંચ પ્રકારના સર્ગ મનુષ્ય
યોનિમાં આવનારને તો પ્રથમ વટાઇ ગયેલા હોય છે, તેથી તે તે યોનિની
મનુષ્ય યોનિમાં કોઇ કોઇ વાસના જાગે ત્યારે જાણવું કે તે તે યો-
નિના ભોગનો અનુશય ચિત્તાશયમાં રહ્યો છે અને તે પકવ કરી, નાશ

કરવો જોઈએ. તેવી રીતે મનુષ્ય દેહમાં જન્મ્યા છતાં મનુષ્ય યોનિમાં સફલ ન થઈ શકે એવી અસાધ્ય વાસનાઓ જાગે ત્યારે જાણવું કે આપણામાં પિતૃયાનમાં ઉતર્યા પછીનો પ્રાચીન પુણ્યનો અનુશય છે, અથવા દેવયાનમાં કોઈ સંકેત પ્રમાણે અથવા અદૃષ્ટ વિશેષ વડે તે તે વાસના ઉર્ધ્વ લોકના આપણા નૈસર્ગિક નિવાસની જાગે છે.

૧ બ્રહ્મ, ૨ પ્રાણપત્ય, ૩ અન્દ્ર, ૪ યામ્ય અથવા પૈત્ય, ૫ ગાંધર્વ, ૬ યાક્ષ અથવા કુબેર લોકની, ૭ રાક્ષસ અને ૮ પૈશાચ આ આઠ સર્ગની વાસનાઓ મનુષ્ય સર્ગથી ચઢીઆતી શક્તિ ધરાવનારી હોવાથી દિવ્ય ગણાય છે. મનુષ્ય સર્ગ અને તર્કગયોનિ સર્ગ બૂલોક અને તદંતરસ્થ સપ્ત પાતાલમાં વાસ કરનારો છે. જ્યારે ગાંધર્વ, યક્ષ, રાક્ષસ પિશાચ બુવલોકમાં વાસ કરનારો છે.

યામ્ય સ્વલોકમાં વાસ કરનાર, અન્દ્ર મહલોકમાં, પ્રાણપત્ય જન લોકમાં, બ્રહ્મ તપ લોકમાં અને સાક્ષાત વિરાડાધિપતિ સત્ય લોકમાં વાસ કરે છે.

મનુષ્ય સર્ગમાં જન્મેલા પરંતુ મહલોક, જનલોક, તપલોક અને સત્ય લોકની વાસનાવાળા આપણે કેટલાક શ્રેયસ્સાધકો છીએ.

કોણ કયા લોકના અનુશયવાળા છે તે તે તે તે સાધકના અંતરાત્મા જાણે, પરંતુ આ સાધકો બૂલોકમાં વસતા છતાં સ્વરથી પર ચાર લોકની વાસના દેહાંતર પારણામ થયા વિના સિદ્ધ થયેલા જોવા ઇચ્છે છે. સામાન્ય રીતે આ અસાધ્ય સિદ્ધિ કહેવાય. કારણ કે કર્મ વિપાક અમુક યોનિની અથવા જન્મની ભોગ સિદ્ધિમાં અપેક્ષા રાખે છે તોપણ ત્રિવિપાક કર્મ સામાન્ય નિયમ છે અને એક વિપાક કર્મ અપવાદ રૂપ છે. જન્માંતર વિના માર્કડેયને ચીરંજીવીત્વ અથવા દીર્ઘાયુષ્ય પ્રાપ્ત થયું હતું. પરંતુ તે અપવાદ પણ સામાન્ય

નિયમની સિદ્ધિ કરે છે. જે ઉપાસના માર્કડેયે કરી હતી તેવી ઉપાસના કરનારને કાલનું અતિક્રમણ એકજ દેહમાં પ્રયોજન પુરતુ થઈ શકે છે.

કાલાગ્નિ રૂપની ઉપાસનાથી ધૃતરાતા (જુ એટલે કાલ તેને તરનારી નગ્ન સ્ત્રી) પુત્ર મહીદાસ વેદર્ષિને ૧૧૬ વર્ષનું દીર્ઘાયુષ્ય ત્રણ અરિષ્ટો વટાવી પ્રાપ્ત થયું હતું. એતરેય મહીદાસને (મહી-પૃથ્વી તેનો પુત્ર એટલે પાર્થીવતનું ધારણ કરતા ઋષિકાલાતિક્રમણ કરનાર માતાના અનુગ્રહ પ્રભાવથી દીર્ઘાયુષ્ય ધારણ કરી શક્યા હતા.) ત્રણ પર્વમાં અરિષ્ટ યોગ પ્રાપ્ત થયો હતો. અઠ ચોવીશ વર્ષના અવધીએ, એક ત્યાર પછીના ૪૪ વર્ષે અને ત્યાર પછીના ૪૮ વર્ષે થયો હતો. એમ ૧૧૬ વર્ષ પર્યંત તેમણે પોતાના જીવન સમયે અથવા દેહચરણે બ્રહ્માત્મજ્ઞાનના ઉદય પર્યંત ટકાવી રાખ્યો હતો અને તે યજ્ઞ રહસ્ય એતરેય મહીદાસે ધોર આંગિરસને આપ્યું હતું અને તે આંગિરસે દેવકી પુત્ર શ્રી કૃષ્ણને પ્રાપ્યું સમયે આપ્યું હતું અને સ્વેચ્છાથી દેહ સ્થિતિ દેહ ત્યાગ અને પુનરુત્પાદન—

અદ્વિત મસિ અચ્યુત મસિ—પ્રાણશંસિત મસિ ।

એ ત્રણ જપ્ય મંત્રોવડે સૂચવ્યું હતું.

આ સ્વેચ્છાથી દેહ સ્થિતિ, દેહ ત્યાગ અને પુનરુત્પાદન થયું. એ કર્મ વિપાકના સામાન્ય નિયમનું અતિક્રમણ છે કારણ કે પ્રાણીઓનાં જન્મ આયુષ્ય અને ભોગ કેવળ કર્મોદ્ધીન અને કાલાધિન હોય છે. જ્યારે આ વિપાકો ભોક્તાની ઇચ્છાને અધિન હોય છે.

બંને વિપાકમાં અંતર્યામી પ્રેરક છે, પરંતુ બીજા વિપાકમાં સત્ય કામ ભોક્તા હોવાથી અંતર્યામિ દેવ માત્ર સહાયક થાય છે.

જ્યારે પ્રથમ વિપાકમાં તે કર્મ અને કાળના નિમિત્તોને અનુકૂળ રહી ફળ પ્રવરતાવે છે.

આ એક અગમ્ય કર્મ વિપાકનો ભેદ છે જેનો યોગિજનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

મનુષ્ય સર્ગનું પરપક્વ આયુષ્ય ૧૦૦ વર્ષનું માને છે. પરંતુ ઐતેય મહાદાસ ૧૧૬ નું માને છે, આ વેદર્ષિનું મંતવ્ય બ્રહ્મા ઉંડા અનુભવ ઉપર રચાયેલું જણાય છે. ૨૪+૪૪+૪૮ આ સંખ્યાંક મર્મ વાળા છે. મનુષ્ય દેહના પગથી માંડી મૂળાધાર પર્યંત સપ્ત પાતાળનાં કેન્દ્રો મેરુની શિસ્તમાં આવે છે, અને મૂળાધાર ઉપર ભૂલોકનું બાહ્ય કેન્દ્ર છે. મૂળાધાર ચક્ર આગળ મનુષ્ય દેહની પ્રતિષ્ઠા છે, તે પુચ્છ સ્થાને છે. મૂળાધારથી સ્વાધિષ્ઠાન પર્યંત ભૂવલોક સ્વાધિષ્ઠાનથી મણિપુર પર્યંત સ્વલોક, મણિપુરથી અનાહત સુધી મહલોક, અનાહતથી વિશુદ્ધ પર્યંત જનલોક, વિશુદ્ધથી આજ્ઞાચક્ર સુધી તપોલોક અને આજ્ઞાથી બ્રહ્મરંધ્ર પર્યંત સત્ય લોકનાં કેન્દ્રો રહેલાં છે. તે તે લોકનાં દ્વાર અત્ર રહી ઉઘાડવાં હોય તો આ પિંડના તે તે કેન્દ્રનાં બટનો દબાવવાંજ પડે છે. આ કારણથી વિદ્વાનોનું સૂર્યમંડલ લોકદ્વાર છે અને અવિદ્વાનનું તે ઢાંકવાનું દ્વાર છે એવું શ્રુતિ કહે છે તે અક્ષરસઃ સત્ય છે.

હવે જ્યોત્સના-ભૂલોક ભુવલોક અને સ્વલોકનો ભેદ કરી ગયા હોય છે તેમને અનાહત, વિશુદ્ધ, આજ્ઞા એ ત્રણ ચક્રોનો વેધ શેષ હોય છે.

અનાહતનાં દ્વાદશ સૂર્યનાં શુકલ કૃષ્ણ પક્ષના બે ભેદવડે ચોવીસ વર્ષ આદિત્યના પ્રાતર્યજ્ઞનાં ગણાય છે. વિશુદ્ધનાં પરાવર્તન પામેલી સોમચંદ્ર કળાના ઉલટા સુલટી ૩૨ છાયા તથા પ્રકાશ કળામાં દ્વાદશ પ્રાણપદ સૂર્યનાં રશ્મિઓ ઉમેરીએ તો ૪૪ કળા થાય

અને તે ૪૪ વર્ષ માધ્યહ્નિ યજ્ઞની સમાપ્તિ થાય, ત્યાર પછી તે ૪૪ માં આશાચક્રની બેઠણની શિવશક્તાત્મક યુગલની ઉલટસુલટી હાયા પ્રકાશાત્મક કળા ઉમેરીએ તો ૪૮ કળા સાથે યજ્ઞની થાય. આ પ્રમાણે મનુષ્યના પૂર્ણ જીવનના યજ્ઞમાં ૧૧૬ કલા એટલે ૧૧૬ વર્ષ થાય.

પછી ખંડીત થાય તો ૧૧૬ માસ ૧૧૬ દીવસ ૧૧૬ અહો-રાત્ર ૧૧૬ ધટ્ટી વિગેરે આયુષ્યનું ખંડન થાય છે.

મનુષ્ય દેહ માતાના ગર્ભમાં પાકે છે. તે ભૂપ્રષ્ઠ અને સ્વર લોકનાં સંધી કેન્દ્રો વચ્ચેજ પાકે છે. ગર્ભાશયનો વિકાસ તથા સંક્રમ્ય મૂળાધારથી મણિપુરચક્ર પર્યંત (નાભિસ્થાન પર્યંત) થયાં કરે છે તેથી આપણે અમૃતસ્ય નામામાભાવિચ જાણે અમૃતની નાભિમાં પાકીએ છીએ એમ શ્રુતિ કહે છે. કેટલો ઉંડો મર્મ? મૃત શરીરી આપણે અમૃતકુંડીમાં સત્ય લોક પર્યંતનાં દર્શન કરવાના વૃત્ત અને દીક્ષા સહીત અવતરીએ છીએ, પરંતુ વૃત્ત અને દીક્ષા ભંગ કરી આપણે જીવનયજ્ઞનું પ્રાતઃ સંવન (૨૪ વર્ષનું) કરતા નથી. તો ત્યાર પછીનાં ૪૪ નું માધ્યહ્નિ સંવન ક્યાં? અને ત્યાર પછીનું ૪૮ વર્ષનું સાયં સંવન ક્યાં કરીશું.

આપણા મનુષ્ય યજ્ઞો વચ્ચેમાં ખંડીત થાય છે, એ શાશ્વતીય છે. ઉત્તર લોકમાં કેન્દ્રો આ જન્મમાં ઉધડે અને ત્યાર પછી સ્વેચ્છાથી ૨૪ માસ કે ૨૩ ધટ્ટી કે ૨૪ ક્ષણ પર્યંત જીવાય તો તેમાં કંઈ હાની નથી, પણ સવાસન ધસડાવું એ કર્મના પવનમાં તણાવાનું છે તેમાં મોક્ષબળ નથી પણ બંધનું શાસન છે.

૭૮ * યુદ્ધિમાન મહા પુરુષો દુષ્ટના બળથી કંપાયમાન થતા નથી પણ મૃદુ અને શાંત રહેતાં ઉત્સાહ ધારણ કરે છે ઉત્સાહ

વંત પુરુષો જગતમાં અતિ દુષ્કર કાર્યને વિષે પણ કદી અકળાતાનથી
૭૯ + + તપોર્થમાયુ તપને અર્થે જ આયુષ્ય ઈષ્ટ છે, નહિ
તો તે ભાર ભૂત અને પાપપોષક છે.

આ દ્રષ્ટિ ઉઘાડી જેઓ કાશ્મીર લાનોલી વિગેરે હવા ખાવા
જાય તેઓ તો ખરા પણ બાકીના તો 'ઉદર' ભરિ મોઢપાઈ
સ્વર્જીવિતિ મિથ્યા પેટ ભરી પાપ પુંજ કરવા જીવે છે !!

આપણી જીવન વાસના મરણ બચને લીધે ટકેલી નથી પરંતુ
તપસિદ્ધિને અર્થે છે.

આ ભેદ ઠાણ મર્મજ સમજશે ?

૮૦ x x ચિ + એ નવા ધરમાં ધર્મ કર્મ કરી વાસ
કર્યો તે સર્વોત્તમ થયું છે. તમારા તથા શ્રી * ના આશીરવાદથી
તેનું કલ્યાણજન થશે. તે ધરનો વાસ તેને યશસ્વી અને તપસ્વી બ-
નાવે એમ ઇચ્છું છું.

૮૧ * * તે કહે છે કે મનુષ્યમાં એવું એક અંતર્યામિ તત્વ
રહેલું છે જેનું પ્રયત્નથી થઇ શકતું નથી અને સઘળા મોટા વિચા-
રકો આ જોઇ શક્યા છે આ અંતર્યામિ તત્વ એ આપણું અંતઃ
પ્રજ્ઞાવાણું મન છે, એની ભાષા એ શબ્દ બ્રહ્મ છે.

૮૧ આપણો પિંડ અને બ્રહ્માંડના સામ્યને જેવું માગીએ
છીએ જેટલા વેગથી અને બલકે તેથી પણ અધિક વેગથી લિંગાત્મા
અને પરમાત્માનું સામ્ય મેળવવા તલ પાપડ થવું જોઈએ.

મુર્ચ ભગવાન પોતાના જોલકમાં સામ્ય ઉપરાંત અંતઃસ્થ દ્વિ-
વ્યયમય પુરુષ ના સામ્યને અધિક ઝંખે છે.

આપણે જ્યારે તેના સુષુમ્ણ (સુખ આપનાર નાડી) સુષુમ્ણ રશ્મિને પ્રહરંધ્ર દ્વારથી પકડતા થઈશું, ત્યારે જેમ કરોળીઓ-લાંબા તાર વડે નિચે ઉતરી પુનઃ સ્વેચ્છાથી કેન્દ્રગામી થઈ સુખે નિવાસ કરે છે. તેમ આ ભૂલોકના ક્ષુદ્રપિંડમાં ઉતરી આવ્યા છતાં એક નિમેષવડે આદિત્ય મંડળસ્થ પુરુષને આત્મરૂપે ઓળખતા થઈશું.

આ તાર સુષુમ્ણ નાડીનો પ્રહરંધ્ર દ્વારથી “ધોરઆંગિરસ” મુનિએ દેવકી પુત્ર કૃષ્ણને પકડાવ્યો હતો. અને તેથી જ તે “બંસી-નાદ” કરતા પુર્ણાવતારી વિષ્ણુ તરીકે યદ્યાપિ પૂજાય છે.

વેદ કાળમાં અથવા પ્રાક્ષણ સમયમાં મારા તમારા જેવા સામાન્ય જન તરીકે કૃષ્ણ ઓળખાયેલા, પરંતુ અંગોના ધોર રસના સ્વરૂપને (પ્રાણુને અંગોના રસ તે તે અંગોના દાહ કરી નવાં નવાં અણું અણુંઓને સચેતન શરીરમાં પડે છે એ વિદ્યા જેને મળી તે ઘોર આંગિરસ ઋષિ થયા હતા) જેઓએ અધોર એટલે મંગળલાલે

અંહિત મસિ, અચ્યુતમસિ, પ્રાણસંશિત મસિ ।

એ જપ મંત્રોવડે ઓળખાવ્યો તેના અગાધ જ્ઞાન ગાંભિર્યમાં સ્નાન કરવામાં અને કરાવવામાં હું પ્રાક્ષણનું ધર્મ કર્મ સમજી છું.

પ્રિય શ્રી ! દીર્ઘાયુને ઇચ્છનારા આરોગ્યને ઝંખનારા ક્ષુદ્ર મનુષ્યો અગ્નિ તથા સોમનો યોગ કરે છે તેઓ પશુ અન્ન અને પાનને લે છે. અને સ્થૂળ શરીરનું ભરણુ પોષણુ કરે છે. પરંતુ તેઓ ધોર રસમાંથી અધોર રસ ઉત્પન્ન કરી શકતા નથી.

સાપને દુધ પાનાર જેમ વિષને પકવે છે તેમ અશુદ્ધ અદ્વાનાં ચોવીશ તત્વોમાં રચી પચી રહેલા પચીસમા પુરુષને જેઓ અન્નારિ રસો વડે પોષે છે. તેઓ ખરી રીતે વિજ્ઞાના જીવોની પેઠે માત્ર

પોષાય છે. અને અન્ય ભોક્તાના ભોગ્યજ બને છે. જેવી રીતે આ-
કુસની કેરીનું આપણે ભક્ષણ કરી આપણા શરીરને પોષીએ છીએ.
તેમ અશુદ્ધ અદ્વાના શરીરીઓ પોતે આખાને આખા અન્ય શરી-
રીઓના ભોગ્યજ થાય છે, જેઓને અદ્વાના ઉપર રહેલા શુદ્ધ દ્વાનાં
તત્વો પ્રાતઃ દષ્ટિ કરી પોતાનું અધોરતનું અથવા ભૂવન રચતા
નથી, તેઓ જડ કીડા જેવા છે, પરંતુ કુશળ કરોળીઓ જેવા સ્વ-
સ્થાનને તાર વડે ઝટપટ મેળવી એસનારા નથી.

આંગીરસ મુનિએ જે રસને આત્મારૂપે ઓળખાવ્યો છે. તે
ભૌતિક સમુદ્ર અથવા સરોવરના જળ જેવો ક્ષિત એટલે ક્ષય પામી
સુકાય તેવો નથી. (અક્ષિત રસરૂપ છું) વળી તે પારાના જેવો
રસ નથી. કે ઢળી જાય અથવા ખસી જાય (ચ્યુત ઢળી ગયેલો
અચ્યુત ન ઢળી જાય તેવો સર્વત્ર ફેલાયેલો વિષ્ણુ રૂપ) તેવો નથી,
પણ અચ્યુત છે. ક્ષય ન પામે તેવો અને ઢળી ન જાય તેવો આ
જીવન રસ વનસ્પતિ અને પ્રાણી વર્ગમાં અથવા જાતિમાં પ્રસરેલો
છે. પરંતુ તેણે જ્યાં સુધી વ્યાકતરૂપ આયતન એટલે ઘર મેળવ્યું
નથી, જ્યાં સુધી તેણે જીવન ઘડી વાસ કર્યો નથી, ત્યાં સુધી તેનું
જીવન કર્મના વેગથી ધક્કે ચાલતા ધુળના વંટોળીયા જેવું છે, પરંતુ
સૂર્યના સ્વેચ્છા વિહારિ સ્વતંત્ર ભ્રમણ રૂપ નથી. કર્મ પરતંત્ર અને
સ્વેચ્છાતંત્ર રસયોગ પ્રાપ્ત શાંતિ કહેવાય છે. તરવારની ધાર
જેમ ઝીણી હોય તેમ આ પ્રાણાત્માનો જીવન રસ તીવ્ર તત્વરૂપ છતાં
જીવનના વૈભવને પ્રકટાવનાર છે. અગ્નિમય છતાં સોમાત્મક છે. મિશ્ર
રૂપરૂપ છે. જેમ એ હાઇડ્રોજન અને એક ઓક્સીજનના અણુના
મોલેક્યુલી મિશ્ર જળતત્વનું અણુક ધડાધ ધડાક શોસક સુષુ ધર્યો પ-
સદાધ-સીતલ અને ઘટક દ્રવ્ય રચાય છે તેમ અગર અમર ચૈતન્ય

રસ-પણુ (અનિલ તથા અચ્યુત રસ) જરા મરણવાળા દેહમાં જીવન રચી શરીરી બને છે. જેમ કાર્બન હીરાનું રૂપ પકડી કોલ-સાની ખાણમાં સ્થપાઈ કોઈ રાજના મુકુટમાં મણિરૂપે વિરાજે છે તેમ કોઈ પુણ્ય યોગિ જરા મરણવાળા દેહમાં ગ્રાણ જ્ઞાતિ થઈ એટલે પ્રાણવડે ઝંજીરો ધારવાળો થઈ જીવન રસનો કણુ સ્થિર બની, કોઈ ગોલકના અધિપાતના મુકુટમાં અથવા સાક્ષાત વિરાડાત્માના મસ્તિષ્કમાં સાયુજ્ય ભાવે રહે છે, આ રહસ્ય યોગ જીવન રસનો કોણુ કયો હતો? ધણાએ કયો છે ધણા કરે છે. પણ તેના મર્મને ઉકેલનાર કોયડાને સમજનાર થોડા છે.

મંત્રવિત્ નારદને ન જણાવાથી આત્મવિદ સનત્ કુમાર જેઓ સ્કંદ રૂપે અવતર્યા હતા તેમને આ ચૈતન્યરસનો કોયડો ઉકેલ્યો હતો. મંત્રદ્વારા આત્મા ઉઘડ્યો હતો. શી રીતે? પુરાણના કોયડાની અગમ્ય ભાષા ઉકેલવાથી પુરાણ કહે છે કે—“શિવજીએ કામદાહન કર્યા પછી તારકાસુર જાગ્યો, ત્રિજીવન તેના નામથી તપ્યું-કામનું પુનરજીવન કરવા સતી દિમાચળને ત્યાં પુત્રી રૂપે થયાં અને તેમણે ઉમાદેવીનું રૂપ ધર્યું. તેમણે તપ વડે જ્ઞાનમય આલોચનવડે શિવ-જીનું ત્રિજી સળગતું નેત્ર શાત કર્યું. પરણ્યાં અને દંપતિએ કુમારને પ્રકટ કર્યા. ને કુમારદેવ સેનાના નાયક થયા. અને તારકાસુરને દેવોએ હણ્યો. વળી કહે છે કે આ કુમારનો જન્મ અયોનિજ હતો. પાર્વ-તીથી શિવતીર્થ ધારણ થઈ શક્યું નહી, ૭ વૃત્તિકાએ તેમને ઝીલ્યુ, ૭ મુખે તેમને ધવડાવ્યા તેથી તે પણ મુખ કાર્તિકેય થયા, મળ માતાએ તેમને પોતાના બાળક તરીકે ઓળખ્યા પરંતુ પાર્વતીએ પોતાના દેહમળમાંથી ઉત્પન્ન કરેલા મણુપતિ પ્રતિ પક્ષપાત કરી બે સ્ત્રીઓ પરણાવી. અદ્વિતિદ્વિવાળા કર્યા તેથી મયુર ઉપર વાહન

કરી પૃથ્વી પદક્ષિણા કરી આવનાર કાર્તિકેયને ક્રોધ ચઢ્યો અને હજુ પણ તેઓ સ્ત્રી જાતિપ્રતિ રોષ કરી અવળે માંહે ક્રોધ પર્વત ઉપર રહ્યા છે.

આ ગાથામાં શું શું પુરાણ વિદે ગુપ્ત્યું નથી? મંત્રવિદ આત્મવિદ થાય તો ગુપ્તણી સમજાય. શિવરસ શાક્ટરસ સાથે સમભાવે મળે. ત્યારે જે ફળ પ્રકટે, એકતો અધો રેતસ્તવના ફળ રૂપે ઇન્દ્રિય ગણાનો અધ્યક્ષ, ભૂત માત્રાનો પતિ “ગણપતિ” જન્મે. કોઈ દેવાદિવર્ગમાં અથવા મનુષ્ય વર્ગમાં દેહ ધારણ કરી જન્મ થાય.

પિતાની ઓળખ થોડી રહે, પૃથ્વી માતાની ઓળખ વધારે રહે. આ પુત્ર માતૃપક્ષ પતિ થાય પણ ધર્મવિદ હોવાથી અબ્યુદય ભાગી થાય, ઋદ્ધિ સિદ્ધિવાળો થાય. પૃથ્વીના મર્મોને શોધે, બૂચરી વિદ્યા મેળવે મૂષક વાહન થાય. નીચે જોઈ “અણો રેણીયાન” તત્વને શોધે.

ખીજુ ફળ ઉર્ધ્વરેતસ્તવનું અખંડ કૈમાન્નત ધારણ કરનાર રક્તદાવતારનું થાય ને ભૂત માયાને પંચભૂતોના અણુઓને ન શોધે પણ શુદ્ધ અધ્વાના શિવશક્તિ સદાશિવ ઇશ્વર અને શુદ્ધ વિદ્યાની ભાવ માત્રાઓને મહતો મહિયાન્ ને શોધે. તે પિતૃ પક્ષપાતિ થાય. તે બેચરી વિદ્યા સેવે તે મુસક ઉપર ન બેસે પણ આકાશના ધન ગર્જનથી સામે કંકારવ કરનાર રંગ બેરંગી મયુર ઉપર બેસે. તે ગણપતિની પેઠે મૂળબંધ વડે અપાન શોધન ન કરે, પરંતુ કુમારની પેઠે જાળધરબંધ વડે પ્રાણ શોધન કરે અને સ્વર્ગસ્થ અમૃતની દૃષ્ટિ પડે તેને ઝીલી લઈ અગ્રામરતાના મર્મને ઓળખે. ને સહઅદ્ય પદ્મમાંથી પડતા રસને સોમાખ્ય ચક્રમાં ઝીલી પરાવર્તન કરાવડે વિશુદ્ધચક્રમાં સોમરસને ઉતારે અને અનાહતચક્રથી ઉંચી દૃષ્ટિ તથા કંઠ કરી કેકારવ કરે.

હૃદયાકાશમાં રસ ઉતારી લાવે પણ અનાહતથી નીચેનાં કેન્દ્રોમાં જીવનરસને વ્યર્થ ન ગુમાવે. માતૃપિતાના સામ્યવડે શિવશક્તિના યોગવડે બિંદુ વિસર્ગરૂપ પકડે. દ્રવરૂપ થઇ તેમાં ગર્ભ બિંદુ તરે તેથી સ્વરની સોળ માતૃકાઓના ઉદય પછી એટલે વિસર્ગાત્મક સંકાર- (નો આદેશ સંકાર થાય છે.) થયા પછી બિંદુ+વિસર્ગાત્મક=હંસઃ (અનુસ્વાર + વિસર્ગ) થઇ કં જળબીજમાં સૃષ્ટિ ક્રમ શરૂ થાય, પરંતુ સોમાખ્ય દ્રવ્યમાં આકાશાત્મક ભાગ છે તે ભાગ ન બૂલાય. તેથી સ્વં બીજમાં સ્કંદ અવતરે અને પ્રાણ બીજરૂપે (હૃદયેષારૂપે હૃદયમાં (આ ગુહામાં રહ્યા હૃદિઅયમ) આવે અને કેવળ જળ નહિ કેવળ ભૌતિક આકાશ નહીં પણ સચેતન પ્રાણમય અજરામર શિવઃશક્તાત્મક કુમાર છું એવો બળવાન કેકારવ અનાહતચક્રમાથી ગગનભેદી કરે, તે સ્કંદ ક્રાધથી ન ડભાય તેવો બળવાન “ શિવકુમાર ” થાય. પ્રાણંચ કંચ સ્વંચ બ્રહ્મ એ સ્કંદ વિદ્યાનો મંત્ર આગિરસ વિદ્યા સાથે (અક્ષિતમસિ, અચ્યુતમસિ, પ્રાણસંશિત મસિ) જોડો જોડી સમ-જો છે, તેઓ અન્નમય દેહના આરોગ્ય તથા આયુષ્ય સાથે પ્રાણમય, વિજ્ઞાનમય અને આનંદમય આ આયુષ તથા “ આરોગ્યને સિદ્ધ કરી શકે છે, નારદ પ્રભુનું મન છે તે મંત્રવિદ્ છતાં આત્મવિદ્ ન હોવાથી સ્કંદ પાસે પૂર્વાવતારમાં સનતકુમાર અવતારમાં જૂમાનું અહ્મ-તત્વનું રહસ્ય શિખવા ગયું હતું. ત્યારે કેવળ અહ્મવિદ્યાને શિખ્યું હતું. પરંતુ વિશિષ્ટ બળવાળી “ હાર્દ આકાશની પ્રાણવિદ્યા શિખ્યું ન હતું તે વિદ્યા સ્કંદાવતારમાં જૈગીષવ્યાદિ મહર્ષિઓએ મેળવી હતી.

ઇતિહાસ પુરાણ વિના ઉપનિષદો વંદ્ય સ્ત્રી જેવાં છે. સમર્થ છતાં ઉપનિષદોના કોડ અથવા દોહનો ઇતિહાસ પુરાણ પુરી શકે

તેવા કોડ પુરાયા વિનાનાં સગર્ભાં સ્ત્રીનાં બાળકો પણ નિર્માલ્ય પાકે. તેવું વેદવેદાંતનું અધ્યયન પ્રસંગે ધણાને વાંઝીયું અને ધણાં નિર્માલ્ય પ્રજવાળું નિવડે છે. અને તો ઇતિહાસ પુરાણ મંત્રશાસ્ત્ર વિગેરે એક રહસ્ય શાસ્ત્રના કોમડા લાગે છે. ત્રણ રૂપમાં દેખાય એવી છબી દષ્ટિ કોણ બદલાવાથી ત્રણરૂપે દેખાય નહીંતો એક રૂપની લાગે તેવી રીતે અધિભૂત અધિદેવ અંત અધ્યાત્મરૂપવાળી આપણા રહસ્યમય જીવનવિદ્યા છે. શ્રી ગુરુદેવનો અનુગ્રહ જ દાષ્ટ કોણ કેવો રાખવો એ જણાવે છે

૮૩ આગમાપાથી વિશ્વના સ્વરૂપને ઓળખનાર તે પ્રાપ્ત વિવેક પુરૂષ સત્વર સ્વરૂપ પ્રતિષ્ઠત થઇ જશે જ.

૮૪ પોતે આ હું છું એવું જણાતા હોવાથી ઇદં દ્ર એટલે ઇન્દ્ર થયા. તેવી રીતે આપણીના વાસ્તવ કુમાર પણ છે સેનાની પણ છે આ મર્મો સર્વ દેશ કાળમાં લાગુ પડતા શાશ્વત નિયમો છે. અને તે સર્વ વ્યક્તિઓને સમાન હકથી પ્રાપ્ત થઇ શકે તેવા છે. તેથી ઇન્દ્ર બદલાય પણ ઇન્દ્રાણી બ્રહ્મપ્રતિષ્ઠા ન બદલાય એવો ભાવ પણ પૂર્વથી ચાલ્યો આવે છે.

૮૫ x x મારા પત્રો માત્ર નવરા મનમાં નખોદીયાં જેવા લાગે, પરંતુ સંસારીક રસ પણ ઉદ્દાપન વિલાવથી જાગે છે. મરચાં આદિનો જાત્રાદમાં રસ ઉત્પન્ન કરવા શીવાય બીજો કંઈ ઉપયોગ નથી. તેમ મારી વાણી પણ માત્ર આપના અંતસ્થ અંતર્યામીના સ્વાભાવિક અસંસારીક શિવરસને ઉદ્દાપન કરવા પુરતી જ છે. ઉપયોગી છે બાકી તેમાં પોષક ગુણ નથી સ્વરૂપના અનાદિ અનંત વૈભવ ને અવલોકતા પ્રસન્ન હશે.

૮૬ x x પ્રિયલાઠ

તમેને આ પ્રતિકુળતા જણાય છે પણ ચિત્તને સ્વસ્થ કરી દુર્બળતાવાળી મતિનો ત્યાગ કરવો.

૮૭ નપ્થાર્થ પુરૂષને તેનો નાશ પામેલો અર્થ હિલોગ વિના પ્રાપ્ત થતો નથી અને તે પ્રાપ્ત કરવા માટે જેને ઉત્સાહ છે તે પુરૂષ જ બળવાન જણાવો. ઉત્સાહના કરતાં ઉત્તમ બીજું બળ કંઈજ નથી માટે ઉત્સાહી પુરૂષને ત્રણે લોકમાં કશુંજ દુર્લભ નથી. હિલોગમાં ઉત્સાહ રાખનારા પુરૂષો કદી અકળાતા કે મનોભંગ થતા નથી. માટે હિલોગમાં ઉત્સાહનો આશ્રય વિજય અર્પે છે. મૃતાત્મા અને મહાત્મા એવા તમારા આત્માને શું તમે જણાતા નથી ! ! !

નમોઽહં પદાર્થાય, લોકાનાં સિદ્ધિ હેતવે

સચ્ચિદાનંદ રૂપાય શિવાય પરમાત્મને

વશ્ય ધાતુ-કાંતિના અર્થમાં અત્યંત રૂપવાળો વસિ થયો તેથી અવળો શિવ

વશ્ય કાંતો પશ્યક કશ્યપ વત સુરેષ્ઠ સુરેન્દ્ર સ્વયંપ્રકાશ સૌંદર્ય અને પ્રકાશ અલંપદનો શુદ્ધ અર્થ તેજ શિવ

શિવોહં એ સહજ બોલાય પાણુ બીજી રીતે તે મેળ ન આવે.

મનની ત્રણ શાખા

૮૮ મનની ત્રણ શાખાઓ છે એક આપણું રોજનું વિચાર કરતું બાહ્ય મન બીજું તેના અંતરગત સ્વપ્નાવસ્થાવાળું મન અને ત્રીજું તેનાથી ઉંડું દૈવ્ય મન.

આ ત્રીજા મનની સાખાએ પહોંચવું કે જોથી તાત્કાલિક પરિણામો પ્રકટાવી શકાય.

દરરોજ બે વખત અડધો અડધો કલાક સંયમમાં બેસવું. એકજ સ્થળ એકજ આસને સમાન સિરસ ઓવા અને પીઠ રાખી બેસવું. મસ્તકને ધરાધર ઉઘાટ અને સહજ આગળ નમતિ મુદ્રાવાળું રાખવું. પૃષ્ઠ વંચને સમસ્થિતિ ઉપર રાખવો. નેત્રને બંધ રાખવા અને જ્યાં સુધી અત્યંત વેગથી વિચાર કરવાની શક્તિ મેળવી શકે નહીં ત્યાં સુધી નીચેનાં વાક્યો સાત વાર મંદ સ્વરે ઉચ્ચારજો. સાતવાર દીર્ઘ સ્વાસ અથવા સાત પ્રાણાયામ કરી શરીરને શર્વાશે શીથીલ કરજો અને નીચેની ભાવના કરજો.

૧ હું સમસ્ત જીવન રસથી ભરાયેલી શક્તિના સમુદ્રમાં તરજી.

૨ આ શક્તિ મારા દેહના પ્રત્યેક ભાગમાં તગતગે છે.

૩ હું આ શક્તિનો અવરોધ કરતો નથી અને તેનો વિસર્ગ થવા દઉં છું.

આ વાક્યોના ઉચ્ચાર પછી બાણા શાંત થઈ જશે અને ફરીથી ઉચ્ચારજો કે મેં મારું હાર બંધ કર્યું છે !

આ પ્રકારે ઉચ્ચાર કર્યા પછી કોઈપણ પ્રકારનો વિચાર તમારા મનમાં પેસવા દેશો નહિ. અને પછી મનમાં ઉચ્ચારજો કે હું ઉડે જાઉં છું. જાણે કોઈ ખાણમાં ઉતરતા હો તેવી રીતે ભાવનાથી ઉડે ઉતરજો અને તેમ ઉતરતાં ઉતરતાં મણિપુરચક્રના પ્રદેશમાં અટકજો અને ત્યાં નીચેનાં વાક્યો મનમાં સ્ફુરાવજો.

૧ હે ! જીવ તું શાંત થા અને જાણ કે હું પરમેશ્વર છું.

૨ હું સદૃશ છું.

- ૩ હું પૂર્ણ છું.
- ૪ હું પૂર્ણ જીવનરૂપ છું,
- ૫ હું પૂર્ણ આરોગ્ય છું.
- ૬ હું પૂર્ણ સુખરૂપ છું.
- ૭ હું પૂર્ણ વિજયી છું.

૮ હું જે જે ઇચ્છું તેને સિદ્ધ કરું એવો છું એ સમજવાનો પ્રયત્ન કરજો. આ હું છું (સૌહ) એ પરમેશ્વરનું વાચક નામ છે અને પરમેશ્વરનો સ્વર છે અને પરમેશ્વર જ તમારા દ્વારા એ શબ્દ બોલે છે આ પરમેશ્વર તમારા મગજમાં સહસ્ત્રદલ પદ્મના ઉંચા શિખર ઉપર રહેલા છે અને જ્યારે તમે પરમેશ્વરમાં સાયુજ્ય ભાવથી ડુબો છો ત્યારે તમે જે ઇચ્છો તે પ્રાપ્ત કરી શકશો.

૧૯ અહીં—હું એ અન્યથા છે એ સિદ્ધાંત સાચો જ છે અને એ આત્મા જ છે. એ નિઃશંક છે તેથી જરાએ ભેદ નથી.

૨૦ શ્રી ઇષ્ટના અનુગ્રહથી અત્ર કુશળ છે + ÷ પ્રકૃતિ સં-અંધમાં કંઈ ચિંતા કરવા જેવું નથી, સમુદ્ર તટે શ્રીઇષ્ટચિંતન કરી પ્રાણુગાળતી જમાવટ કરીશું.

મારા ઈન્દ્રજાળ જેવાં પત્રો કદાચ ઇન્દ્રવારણના રૂળ જેવાં રૂપાળાં લાગે પરંતુ તેમાં ધુમાડાં વિના કંઈ નહિ એવી પ્રતીતિ થવાના ભયથી મૌન ધરું હતું. મારા વિચારોમાં આપને રસ પડે છે. તેથી કંઈક વર્ણુ વૈચિત્ર્ય ધરૂં.

ઈન્દ્રનું સ્વરૂપ.

૨૧ સામાન્ય વર્ગને સમજાય એવી દેવના અધ્યક્ષની કૃતિને ઈન્દ્રજાળ, ઇન્દ્રવારણ, ઇન્દ્ર ધનુષ્ય ઇત્યાદિ સંજ્ઞાઓ અપાય છે. તેમાં

જેવી કૃતિ છે એવા અધ્યક્ષ દેવને સાચુ સ્વરૂપ કહે છે અને તેથી તે ઇન્દ્ર કહેવાય છે (ઇન્દ્ર એટલે પોતાનું સ્વરૂપ આ (ઇન્દ્ર) જાણે હાથમાં આંખળુ હોય એવું જુએ અદ્રક્ષીત જોયું, તે ઇન્દ્ર તેમાં વચ્ચે દંડી જાય એટલે ઇન્દ્ર કહેવાય) અને તેની માયાવી મોહક કૃતિઓ જાળ, બારણું ધનુષ્ય ઇત્યાદિ સ્વતઃ સત્વ વિનાની પણ પીકના સત્વને લીધે અત્યંત શોભાવાળી કૃતઓ ઇન્દ્રજાળ, ઇન્દ્રવારણું ઇન્દ્રધનુષ એવી સંજ્ઞાવાળી કહેવાય છે. આવું ઋત પરમ સત-શિવ અથવા બ્રહ્મ) અને સત્ય (અપર સત-શક્તિ અથવા માયા) નું યુગલ અથવા સંયુક્ત મિથુન જગત મોહક હોય છે. તે જગત મોહક તત્વ ઇન્દ્રોમાયામિઃ પુરુષ રૂપ પરમાત્મા ઇન્દ્ર પોતાની માયા વડે બહુરૂપી થાય છે એ શ્રુતિમાં આ તત્વના ઉદયનો મર્મ છે.) કેવળ શિવરૂપ એટલે કે શાંત નથી તેમ કેવળ શક્તિરૂપ એટલે કે ચંચળ પણ નથી. પરંતુ તે પુરી ભરતિ આવ્યા પછી મહા સમુદ્રનાં મોજાં બહુ ઘટ્ટાવાળાં નહીં પણ ડાખા જમણી - ભર મર્યાદામાં જેમ ડાલે તેવું ડાલતું સ્પંદવાળુ હોય છે, આ તત્વનો જ્યારે આપણામાં ઉદય થાય ત્યારે જગદ્ભાવ જ્યારે નિમેષ થાય. ત્યારે સ્વરૂપભાન ધારા વાહીક થયાં કરે એવી “મનોન્મતી” મુદ્રા જાગે છે. તેથી તે અખંડ પ્રસાદવાળુ શિવતત્વ (સદા-એટલે પ્રસન્નતા આપનાર) કહેવાય છે આ શમના (શક્તિ બળવાળી) મુદ્રા તથા ઉન્મુત્તી (શિવ પ્રધાન ભાવવાળી) મુદ્રાથી કંઈક જુદા પ્રકારની ત્રીજી “મનોન્મતી” મુદ્રા જાગે છે ત્યારે સદાશીવ તત્વનો વૈભવ આપણા જીવનના જીવનમાં ઉદય થયો કહેવાય છે. તત્ત્વ પૂર્ણ રૂપમાં પકડાતું નથી. પરંતુ તેઓ કોઈક ખંડ સાકર જેવો આપણા પિંડાભિમાનમાં રોકાય તેને કલા

કહે છે અને જ્યારે તે ઘર માંડી સુંદર રચનાવાળો અનુભવાય ત્યારે તે ભુવનવાળુ થાય છે.

દ્રવ્યની તત્વ કળા અને ભૂવનવાળી અવસ્થા સમજવાની અ-
મત્ય છે. સમુદ્રનું વ્યાપક જળ એ તત્વ છે. કાંઠા ઉપર ખાડાવાળા
ભાગમા ભરતિઓટના સંબંધમાં રહેતું જળ તે કળા છે. અને ક્ષાર
અથવા મીઠાનું રૂપ પકડતું જળ તે ભુવન છે.

સૂર્યનો આકાશમાં પ્રસારેલો પ્રકાશ તત્વ છે, પૃથ્વી ચંદ્ર ઇત્યાદિ
ગ્રહો અને ઉપગ્રહોમાં ગુંચાયેલો પણ સૂર્ય સંબંધમાં રાત્રી દીવસના
સંબંધવાળો પ્રકાશ તે કલા છે અને તેનો ગ્રહ અને ઉપગ્રહ સ્વયં
પ્રકાશ જેવો જણાય તે તેનું ભુવન છે.

આ પ્રકારે શિવતત્વ શાકત રસવાળુ જ્યારે આપણા પોંડના
ભૂવનમાં ગુંચાય છે, ત્યારે તે કલા કહેવાય છે. અને તે કલા જ્યારે
પુર્ણ થઇ જીવન્મુક્ત મહાત્મા રૂપે પ્રકાશે છે. ત્યારે તેણે ભુવન રચ્યું
કહેવાય. આ ભુવન રચનાર ચેતન અથવા શક્તિ યુક્ત શિવ તત્વ
મનોન્મતિમાં જાગે છે. પિંડસ્થ જીવની આ મુદ્રા શી રીતે જાગે તે
સમજવા સારૂ આપણા મહર્ષિઓ બ્રહ્માંડ જીવનના કેટલાક પ્રકાર
“અવળવાણીમાં” વર્ણવ્યા છે. એમ કહે છે કે: શિવ અજન્મા છે.
અવતાર તો વિષ્ણુ ધારણ કરે. તેમ છતાં શિવનો શક્તિ સંબંધથી
સંવત્સરમાં એકવાર આવિર્ભાવ થાય છે અને તે આવીર્ભાવની રાત્રિને
માહારાત્રિ અથવા મહાશિવરાત્રિ રહે છે.

દક્ષ પ્રજાપ્રતિને ત્યાં સતીનું દહન થયું તે રાત્રીને કાલરાત્રિ
કહે છે. અને સતીના ખીજા ઉમાના અવતારમાં કાળનું પુનર્જીવન
કરી કુમારનો અવતાર થવાની જે રાત્રિએ યોજના થઈ તે મહારાત્રિ
કહેવાય છે. બરાબર એથી માસમાં કાલરાત્રીથી મહારાત્રિ આવે છે

એટલે કે: આશ્વિન કૃષ્ણપક્ષ ચતુર્દશીએ સતીદહન અને માઘકૃષ્ણ પક્ષની ચતુર્દશીને શિવનો કામેશ્વર રૂપે આવિર્ભાવ થયો છે. પ્રત્યેક માસમાં પશુ આવી કામેશ્વરના આવિર્ભાવની ચતુર્દશી કૃષ્ણપક્ષની હોય છે, મંત્ર મર્મજો કહે છે કે: લય પામતા પહેલાં સતીએ પોતાના પગના અશુદ્ધામાંથી અગ્નિ પ્રકટાવી પોતાનું જીવન બાળ્યું એટલે સદેહે ભરમીભાવને પામ્યાં. આ પોતાના પ્રત્યક્ષ શરીર વિના પતિનો આવિર્ભાવ કરી સતી થવાની કળા માત્ર તે દેવીનેજ હતી, તેથી તે અમા કહેવાયાં. આ એ અનુતર શિવબીજ છે મ એ મહેશ્વર બીજ છે અને આ એ શરીરધારી શિવ સંબંધ વડે જે આનંદ થાય તેને જણાવનાર આનંદ બીજ છે.

આ ત્રણ બીજના યોગથી સતીએ અમા પદવડે પોતાના અશુદ્ધ જીવનનું દહન કર્યું તેથી તે કાલી અથવા આઘશક્તિ થયાં, કૃષ્ણપક્ષની ચતુર્દશીએ ચંદ્રમા પોતાની એક બે કલાવડે પાછલી રાત્રે સૂર્યોદય પહેલાં દેખાય છે. અને પોતાનું સમગ્ર જીવન સૂર્યબિંબમાં ઝંખલાવી સળગાવી દે છે અને અમા તિથિએ પોતાના બિંબને સૂર્યબિંબના પડદામાં ઢાંકે છે અને તેથી તે તિથી અમાવાસ્યા એટલે પોતાના જીવનને પરજીવનવડે વાસે છે-ઢાંકે છે. તેવી સત્તાવાળી થાય છે. પરંતુ સળગ્યા પછી મેલા જીવનને બાળ્યા પછી તે તિથિ દર્શ એટલે સુંદર દર્શનિય ગણાય છે અને તેથી તે તિથિએ અગ્નિ-હોત્રી ઇષ્ટિ કરે છે.

ચંદ્રમા આ પ્રમાણે પોતાનું જીવન પ્રત્યેક કૃષ્ણચતુર્દશીએ સૂર્ય બિંબમાં હોય છે અને સતીની પેઠે આત્મદહન કરે છે અને સૂર્યના તથા પોતાના અભેદ અનુભવના બળથી એટલે પોતાની સૌ-

ળમી અમૃત કળાવડે (ષોડાશ કલાવડે) શુકલપક્ષમાં લય તિથિ પછી ચોથી રાત્રિએ પશ્ચિમ દિશામાં દ્વિતિયા ચંદ્ર તરીકે દેખાય છે. આ તિથી તે ઉમાના જ જન્મની છે અને તે કામ સંજ્ઞવની છે, જ્યારે (અમા કાલી) સૂર્યોદય પહેલાં પ્રકટ થઈ દર્શી અને છે ત્યારે ઉમા (ગૌરી-કૌમવતિ.) સૂર્યાસ્ત પછી પ્રકટ થઈ શુકલપક્ષના દેહને નવો ધ્રોણ છે. જેમ કૃષ્ણ ચતુર્દશીમાં અકાટમાં શક્તિનો લય થઈ તે આનંદમય થાય છે, તેમ શુકલપક્ષની દ્વિતિયાએ શક્તિ નવ વધુ જેવી ઉન્મેષ પામી ઉકારમા ઝળકે છે. અને મહેશ્વરના સંબંધમાં આવી આનંદ પામે છે. આ કારણથી માંત્રિકો-ૐ પ્રતિકમાં કાલી અને ગૌરી એવી બે શક્તિનો અકાર અને ઉકારમાં યોગ કરી મકારને નાદાન્ત કરી એક સ્વતંત્ર નવા બીજને ૐકારને પ્રકટ કરી કામેશ્વર અને લલિતાના યોગથી લલિત બાવ ઉપજાવે છે, અને તેથી કામેશ્વર અને લલિતાના યોગવાળું સુંદર સદાશિવાત્મક તત્વનું ભુવન મંત્રદ્વારા ધ્રુવની કલા બતાવે છે. એમ કહે છે કે સંવત્સર પુરુષની એટલે સૂર્યના અધ્યક્ષની આ સૂર્ય અને ચંદ્ર બિંબમાં યોગથી મેલુભુવન બાળી નવું ભુવન રચવાની સ્વાભાવિક યોગકળા સોમવતી અમાવાસ્યાએ પ્રગટ થાય છે.

એટલે કે તે અમાવાસ્યામાં સોમવારનો સ્પષ્ટ સંબંધ હોવાથી સતીએ પોતાનો દેહ કેવી રીતે શિવાર્પણ કર્યો અને શરીરે તે નવા જન્મમાં હિમાચળને ત્યાં ઉમા રૂપે અવતર્યા તેની જાણ સમજાય છે. ઉમા સહીત શિવ તે સ્વામ અને અમા સહિત શિવ તે શાંભ આવી સંજ્ઞા મર્મને ઉઠેલનારી છે.

આપને આ પત્ર સોમવતી અમાવાસ્યાએ મળશે એટલે સદાશિવ તત્વનું ભુવન પોતાનું મેલું ભુવન બાળી સુંદર ભુવન અતીથીએ

શી રીતે કર્યું તેની કુંચી સવિશેષ સમજશે. જેણે તેણે આમ લીન અધાના દેહને-ભુવનને પોતાના સ્વરૂપ (શિવ) પતિવડે ઉપજાવી પોતાની કલાને પૂર્ણિમા પર્યંત પ્રકટાવીને અખંડ ચંદ્ર જેવો જીવ્યો તેણે સતીની અમૃતસંજીવીની વિદ્યા મેળવી અને જેઓ ન સમજ્યા તેઓ ખંડ જીવનવાળા જન્મમરણવાળા રહ્યા અને બળવાનો વેષ કર્યો તો તે વેષ ફેરાસીનથી લુગડાં સજાગાવી બળનારી આ કાળની સતીઓ જેવો થયો.

સતી દહન અને અમૃતસંજીવીની કળા ચંદ્રમાએ જાણી છે. ચવન આદિ મહર્ષિઓએ જાણી છે, અગસ્ત્ય અને લોપામુદ્રાએ જાણી છે. આપણે પણ જાણીએ અને આપણી શક્તિને ડમા બનાવીએ અથવા લોપમુદ્રા પણ કરી શકીએ. કોયડો ઉઠેલી આચારમાં મુકનાર કલા સિદ્ધ કરવાની છે.

સોમયતીએ અમો નિષ્કલંક મહાદેવનાં દર્શન કરવા જમ્મશું અને આપનું ચિંતન સમુદ્રસ્થાન સમયે કરીશું.

સોમવિદ્યાનું સ્વરૂપ

હર અત્ર કુશળ-શરીર-નવીન આરોગ્ય અંપાદન કર્યું છે.

મર્ષ કાલે એક પત્ર સવિસ્તર સ્કંદ વિદ્યાના અનુપ્રધાનમાં સોમ વિદ્યાના સ્વરૂપનું પ્રકાશ કરનાર લખ્યું છે. આપને પણ સમાન વિચારના વેગવડે નમઃશિવાય સોમાય એ આરંભ મંત્રવાળું પત્ર લખવા વેગ અગેસો જણાય છે તે પત્ર વાંચી પ્રતિ વેગ સ્વાંથી કલમ હાથમાં લઈ આપના ચિત્તમાં સમાન રક્ષિત યોગવડે સોમ વિદ્યાના ઠેટલાક અવિશેષ મર્ષો પ્રકટાવવા પ્રયત્ન કરૂં છું. ગયા પત્રમાં અમા શી રીતે ડમા રૂપે પ્રાદુર્ભાવ પામ્યાં તે વર્ણવ્યું છે. તે

હિમા સાથેના ચંદ્રનો જોવા સાથે સ્પર્શ જણાય એવા ખગોળના યોગને સોમવતી અમાવાસ્યાની પૂણ્યતિથિ કહે છે.

પ્રિય બંધો ! સતીના અમાલયમાં જે કાર્ય ચંદ્ર બિંબે કર્યું, તે કાર્ય પ્રત્યેક શાંભવ યોગિએ કરવું જોઈએ. ચંદ્રમંડળભૂમંડળ સાથે આદ્ર એટલે ભીંગ જ્યોતિના સંબંધવાળું છે.

જ્યારે સૂર્ય મંડળ ભુમંડળ સાથે જવલંત એટલે સળગતા જ્યોતિના સંબંધવાળું છે પ્રત્યેક પિંડમાં આદ્ર જ્યોતિ અને જવલંત જ્યોતિના પરસ્પર સંબંધવડે ત્રીજો જઠરાગ્નિ જન્મે છે. અને તંત્રજો ખાત્રીના જ્યોતિનું નામ તનુ ન પાત એટલે તનુને દેહને ન પાડનાર દેહનું આરોગ્ય અને આયુષ્યનું રક્ષણ કરનાર એવું કહે છે.

આદ્ર જ્યોતિ ચંદ્રનું જવલંત જ્યોતિ સૂર્યનું અને મિશ્ર જ્યોતિ પિંડસ્થ અગ્નિનું આ પ્રકારે ત્રણ આધિ દેવ જ્યોતિ ચળકે છે. પ્રત્યેક પ્રાણીના જીવનમાં આ ત્રણ જ્યોતિ પોતાનાં નિયત કાર્યો કરે છે, પરંતુ આ યોગો સરસ વિરસ અને સમરસ એવા ત્રણ પ્રકારના પરિણામો પ્રકટાવે છે.

જેમાં શક્તિનું બળ આગળ પડે તે સરસ યોગ, જેમાં શક્તિનું બળ કમી થાય તે વિરસ અને જેમાં શિવતત્વ સાથે શક્તિ રસ-તન્મય થઈ જ્યોતિર્ભિંગ વડે જેમ પારાનું હરગૌરી રસવડે મારણ થઈ. પારાના ચિંતામણી થાય તેમ ત્યારે સમરસ થયો કહેવાય. આ સમરસને ઉપજવનાર આ જગત્માં શાંભવ યોગિઓ ઘણા દુર્લભ છે. સરસ ભાવ ઉપજવનાર ઘણા યોગીઓ મળી આવે ઘણા કવિઓ તેવા સરસ ભાવની ક્ષણો જીવનમાં ઉપજાવે પરંતુ સ્થિર ચિંતામણી સમરસ વિના બનતા નથી. આવા સ્થિર આંચલક જેવા ચિંતામણિ સમરસ વિના બનતા નથી, હિમાદેવીએ કર્યા હતા તે મર્મને સમજી અગસ્ત્ય પતિ ક્ષોષામુદ્રાએ કર્યા હતા.

જેમાં સતીએ જન્મ-આન્તર કરી ઉમાનો દેહ ધર્યો તેમ લોપા-
મુદ્રાએ પુરુષ જાતિ પલટી સ્ત્રી જાતિનો દેહ ધરી અગસ્ત્ય સાથે
કાંપત્ય સુખ મેળવ્યું હતું. એમ કહે છે કે લલિતા દેવીનો યાવક લાક્ષ્યા
રસ (લાખનો રસ) કામેશ્વરના સુખ રસ (ધોળા રસ) સાથે મ-
ળતાં એક ચિંતામણિ પ્રકટ થયા અને તેના પ્રભાવ વડે અગસ્ત્યનો
આંતર જઠરાગ્ન ધણોળ બળવાન થયો તેઓ સર્વ ભક્ષી થઇ ગયા
હતા. રાક્ષસોને સ્વાહા કરતા હતા. સમુદ્રનું પાન કરતા અને તેને
રાક્ષસો અને સમુદ્રનું અભિમાન છોડાવી પોતે પોતાના રૂપમાં સ્થિત
રહેતા. પરંતુ તેમનો ચિંતામણી અતિવ ચળભાવ વાળો હતો અને
તેને લોપામુદ્રાએ સ્થિતિ આપી. અને ત્યાર પછી તેઓ દક્ષિણ દિશા-
માં સ્થિતિ કરી રજા એટલે તેમનામાં ઉત્તર દિશાનું વામિપાત્રું હતું
તે નિવૃત્ત થયું અને દક્ષિણનું શુદ્ધ શાંભવ અથવા શાકતબળ પ્રાપ્ત થયું.

વામ એટલે દેખાતું અવળ અને બીતરમાં સવળ અથવા સુંદર
દક્ષિણ એટલે આંતર બહીર સુંદર અને સરલ ઉમા હેમવતીનો દેહાં-
ન્તર કરવાનો માર્ગ ભયંકર હોવાથી વામ ગણાયો કાલી પી એષ્ટા
સતીનું હૃદય, શિવનું ભૈરવપાત્રું, સતીના દેહનું પ્રાણુ વિલાયા પછીનું
શબ, ત્રિશુલ ઉપર ધરી ભૈરવ અવસ્થામાં તે શબને વિષ્ણુએ ચક્ર
મુકી કાપવાનું પરિણામ તે તે અવયવો જ્યાં જ્યાં પડ્યાં ત્યાં ત્યાં
શક્તિ પીઠોની સ્થાપના ઇત્યાદિ અગમ્ય ધોર ચોણઓમાં ગુંથાએલા

અર્ધા વામદેવજ સમજતા હતા. અને તેથી તે મહર્ષિને ગર્ભાવસ્થા
માં જ બહારાત થયું હતું. પરંતુ શ્રી શિવજીએ કૃપા કરી દક્ષિણ માર્ગ
અગસ્ત્ય લોપામુદ્રા જેવાં જેડાં મારફત પ્રગટાવ્યો હતો. લોપામુદ્રાએ
નીચેનો મંત્ર સાધ્યો જણાય છે.

આદ્રં જ્વલતિ જ્યોતિ રહમસ્મિ

જ્યોતિર્જ્વલતિ બ્રહ્મા હમસ્મિ

યોઽહમસ્મિ બ્રહ્માહમસ્મિ

અહમસ્મિ બ્રહ્માહમસ્મિ

અહમવ અહંમાં જુહોમિ સ્વાહા

આદ્રં જ્યોતિ (ચંદ્રમંડળની શક્તિ) તે હું છું. સળગતું જ્યોતિ
બ્રહ્મા (આદિત્યમંડળની જ્યોતિ) તે હું છું (મારામાં આવી સ્ત્રીની
અને પુરૂષની એવી બે મુદ્રાઓ છે) પરંતુ જે હું (પતિરૂપ) બ્રહ્મા
(પતિરૂપ) હું છું મારાવાળા અહને પાત્નભાવને મોટા અહમાં
(પતિભાવમાં) હું હોમું છું (સ્વાહા=સ્વરૂપમાં સારા ભાવથી બોલાવી
સ્થિતિ કરવી.)

આ મંત્રના ધ્યાનયોગવડે અગસ્ટ્ય અને લોપામુદ્રા સામગસ્ય
પ્રકટાવી સ્થિર ચિંતામણીને ધારણ કરનારાં થયાં.

મર્યાદાવાળા અહંજ્યોતિનું અમર્યાદ બ્રહ્મજ્યોતિમાં ચંદ્રમંડળને
સૂર્યમંડળમાં લય કરી જેઓ નવા જીવનને શુકલપક્ષની દ્વિતિઆની
પેઠે ઘડે તેઓ પૂર્ણ ચંદ્રના બિંબને કેમ ન પ્રકટાવે ?

શાંભવ યોગિઓ અને યોગિનિયો આ સોમવિદ્યાના મર્મને
જાગતો રાખવા ધર્મધ્વજ તરીકે પોતાની જટામાં અથવા ચોટલામાં
દ્વિતિયા ચંદ્રના ચિન્હને રાખે છે. પરંતુ સમુદ્રના ઉપર ફરતાં વહા-
ણોનાં જીહાં જીહાં રાજ્યોનાં વાવટાનાં ચિન્હો બધા મુસાફરો કંઈ
ઓળખી શક્તા નથી. માત્ર તે તે રાજ્યની પ્રજા પોત પોતાનાં ચિન્હો
જેવાં કે “ યુનિયન જેક ” વિગેરે ઓળખી શકે છે. ફેટલાક યોગી-
ઓને અને યોગિનીઓને આ ચિન્હ સામુદ્રિક તરીકે દેહમાં જણાય છે.

આપણીને સ્પષ્ટ જણાતું હતું પણ તેની કોણે ઉકેલ કરી હતી? આપણે પરંપરાથી સાબળ્યું કે ચંદ્રકળાનું ચિન્હ હોવાથી આપણ શ્રી મહેશ્વરનો અવતાર હતા. પરંતુ તે ચંદ્રકળા સાથી મહેશ્વરભાવ સુચવે છે? તેનો આપણામાંના ધણાએ વિચાર સરખો પણ કર્યો નહિ, અને કોયડા ઉકેલ્યા વિના રહ્યા! એમ કહે છે કે પાર્વતી ઉપર લગ્ન થયા પછી શિવજીએ અનુગ્રહ કર્યો કે મારા આવિર્ભાવની તિથિ (ચતુર્દશી) જે તિથીએ આપણશ્રીનો આવિર્ભાવ થયો હતો) પહેલાંના સોમવારે પ્રદોષ સમયે જાઓ શિવપૂજન કરે તેઓ શિવના સ્વરૂપને સમજી શકે, એટલે કે ડમ્મા સાથેના શાકત સંબંધ કરી જાઓ. સોમ ભાવથી પ્રદોષ સમયે ઉપાસના કરે તેમને શિવરાત્રીના (ચતુર્દશી) વૃત્તનો અધિકાર શાકત અનુગ્રહ વિના વિદ્યાદેવીની કૃષ્ણા વિના શૈવ અનુગ્રહ કોને થયો છે? કોઇને નહી. ઈન્દ્ર અગ્નિ અને વાયુને પણ ડમ્મા હૈમવતીના અનુગ્રહ વડેજ શિવના યજ્ઞાવતારનું સ્વરૂપ સમજાતું હતું તો આપણ ભૂલોકના વસનારાને તે અનુગ્રહની જરૂર હોય તેમાં શું આશ્ચર્ય!

આ તાંત્રિક સૂર્ય અને ચંદ્ર આદિજ્યોતિ અને જ્વલંત જ્યોતિ પદાર્થ માત્રમાં ગુણાએલાં છે પણ તેનાં ચિત્રો ધુણાક્ષર ન્યાય જેવાં એટલે કે ઝાઝના થડમાં એક છોડો ખોતર ખોતર કરી લિપી જેવી આકૃતિઓ કાઢે તેની ઉકેલ કરવી જેવી કઠીન તેવું આ ચંદ્ર સૂર્યની મિશ્ર મુદ્રાઓ ઉકેલવાનું કઠિન છે અગત્ય જેવાએ ઉકેલી. લોપામુદ્રાના લોપ પામેલા મુદ્રાના આઘ યોનિના ભોક્તા થાય

મોટી મોટી મહત્ત્વ યોનિમાં હું ગર્ભ સ્થાપું છું એવું શ્રીકૃષ્ણનું ગીતાનું વાક્ય ધણા ઉડા ભાવવાળું છે મમ યાનિર્મહદ્ બ્રહ્મ તસ્મિન્

ગર્ભદધામ્યહં ચંદ્રની આદ્ર ન્યોતિમાં સૂર્યનું જવલંત તેજ (મર્ગઃ ભરણુ કરનારૂં રમણુ કરનારૂં અને ગમન કરનારૂં) પેશી આ ભૂલો-કની વનરપતિ અને પ્રાણીનાં શરીરોને પોષણુ આપે છે. તેવું, પ્રત્યેક શાંભવ યોગિનું તેજ શક્ત પાતવડે પર ચિતોને સગર્ભ બનાવે છે. વનરપતિઓ અને પ્રાણીઓ આ ચંદ્ર સૂર્યના ઉપકારને જાણતાં નથી. તેમ સિદ્ધ મહર્ષિઓ અને ઋષિ પત્નિઓના આ પર ચિતોને વિચાર ગર્ભવાળા કરવાનો વિલાસ સામાન્ય સાધકો-જાણી શકતા નથી.

પ્રકૃતિના સર્જન કાર્યો અગમ્ય ભૂમિકામાં થાય છે તેવાંજ આધકારી ચિતોને સગભ કરવાનાં મહર્ષિઓ અને મહર્ષિ પત્નિઓમા કાર્યો અગમ્યજ હોય છે.

આથી શ્રુતિ કહે છે કે

યોડપાન પ્રાણયો રૈકયં સ્વરજો ।

રેતસો સ્તથા સૂર્યાચંદ્ર મસો

યોગો જીવાત્મ પરમાત્મનો

જે ક્રમથી પ્રાણુ અને અપાનનું ઐક્ય થાય છે જે રીતે મનુષ્ય જાતિમાં રજસ અને રેતઅનું ઐક્ય-યષ્ઠ ગર્ભ બંધાય છે. અને જે ક્રમથી સૂર્ય અને ચંદ્ર એક મેક થઈ વિશ્વને જીવન આપે છે. તેજ ક્રમથી જીવાત્મા અને પરમાત્માનું સમરસપણું થાય છે. આવું સમરસ એક પણુ શ્રેયસસાધકને જાગે તો બાપજીશ્રીનો શાંભવ આવિર્ભાવ-ચતુદશીનો સફળ થયો ગણાય.

૯૩ સુખ સ્વરૂપ વ્યાપક તત્વના આશ્રયને અનુભવનારને ચિંતા હવે કેવી રીતે બાધ કરે? એક નહિ તો અન્ય દિશામાં અદ્રષ્ટને વેગ મળેજ છે. ગમે ત્યાંથી ખાતાં શર્કરા મિષ્ટજાલાગે છે.

૯૪ તમારા અદ્ભુત આતિથ્ય વડે મને જન્મ પર્યંત યાદ રહે એવી અતિશય તુમિ થઇ છે. હવે તું નિર્વિધનપણે તારું કાર્ય સિદ્ધ કર તારા જેવું જેનામાં ધૈર્ય દીર્ઘ દૃષ્ટિ, બુદ્ધિ કાલોચિત્ત કર્મ કરવાનું સામર્થ્ય નથી તેઓ પોતાના કાર્યમાં કોઇ પણ દીવસ વિજય પામતા નથી.

૯૫ ઉત્સાહ એ શ્રી પ્રાપ્ત કરવાનું અને સુખ પામવાનું મૂળ છે. અને ઉત્સાહભરે કાર્ય કરનાર કાર્ય સિદ્ધિને અનુભવે છે તેમજ તપ અને ચિત્તનિરોધ વડે અશ્વર્યને મેળવાય છે.

૯૬ ધન સંપાદનના સંબંધમાં તમે લખ્યું છે તે સર્વાંશે સત્યજ છે. અને એ ગૌણપણે વર્તમાન ઉદ્યમપર અને પ્રધાનપણે પ્રારંભ પરજ આધાર ઉદ્યમ રાખે છે. એજ નિયમ ખાસ વ્યવહાર માટે પણ સત્ય છે. જે પ્રારંભે શરીર ભોગ આપવા અર્થે રચ્યું છે તેજ તેમાં નાનાવિધ ભોગની સંપ્રાપ્તિ કરે છે અને યતનની ગૌણપણેજ અપેક્ષા રાખે છે.

શરીરનું રચાવું બહુધા તત્વજ્ઞાન અર્થે હોતું નથી. તેથી તે સર્વને તેને માટે જ ખાસ પ્રયતનની અપેક્ષા રહે છે.

૯૭ બ્રહ્માન્દની છોળો ઉઘાળતું પત્ર મલ્યુ હતું અને અત્ર તો રસની રેણું છેલ થઇ રહી છે. મેઘ અખંડ વૃષ્ટિ કરી રહ્યો છે. અંતરમાં એવી ચૈતન્ય વૃષ્ટિના સામ્યની કલ્પના અભિનવ આનંદ ઉપજાવી રહે છે.

આપના જેવા મહાત્મ્યવાળા અંતઃકરણના શુભાશિર્વાદોથીજ એવી સ્થિતિના કમપર ચક્રાચ છે આવા અખંડ અભિનવ આનંદની કલાવૃદ્ધિને પામતી અનુભવાય એજ હાલના શુભ દિવસે વાસના હોઇ શકે

શક્તિ આવેશ.

૯૮ સ્વરૂપમાં અવસ્થિતિ કરવાનો વેગ એ સમાન ચિત્તવાળા અભિમાનીઓ શું શું નથી કરતો? સર્વ પ્રતિબંધોને નિવૃત્ત કરવા સાંભવ અથવા શક્તિ આવેશ સમર્થ છે.

ગયા પત્રોમાં આપણે સોમ વિદ્યાના કેટલાક અંશોનું અવલોકન કર્યું. આજરોજ આપણે તે વિદ્યાના કેટલાક બાકીના અંશોનું ચિંતન કરીશું.

અમા તથા ઉમાનો પ્રાદુર્ભાવ શી રીતે બ્રહ્માંડમાં થાય છે તે ગયા પત્રોમાં આપણે ચિંતવી ગયા છીએ.

કાળ રાત્રિ મહારાત્રિમાં શી રીતે પરિણામ પામે છે સતી શી રીતે પાર્વતી થાય છે.

શબ્દ બ્રહ્મ (પ્રણવ) આદિ, અકાર (અનુત્તર) બીજવડે મહેશ્વરને શી રીતે વળગે છે. (મા રૂપ ધરે છે) તથા તે પ્રણવ મધ્યમ ખંડમાં ઉત્કર્ષ (ઉકાર) ને પામી પુનઃ મહેશ્વરને શી રીતે વળગે છે. (મા રૂપ ધરે છે) અને તે કૃષ્ણચતુર્દશીની લયનાંતકલા અને શુકલપક્ષની દ્વિતિયાની ભુવનાંત કલા શી રીતે બિંદુ અને વિસર્ગ બાવને પામે છે. અને શિવતત્ત્વનું શક્તિતત્ત્વ સાથે સમરસ સંયોજન કરી બ્રહ્માંડમાં સોમ સૂર્ય શી રીતે ચેષ્ટા કરી જીવનબળ પ્રકટાવે છે. એ વિગેરે વિચારોનું અનુસંધાન કરી આપણે પૂર્ણ ભુવન રચાવાના ક્રમમાં અર્ધભુવન યોગ કેવો થાય છે તે વિચારીએ.

અર્ધ બિંબ શુકલપક્ષની અષ્ટમિએ અને કૃષ્ણપક્ષની અષ્ટમિએ આપણી દૃષ્ટિમર્ચાદમાં આવે છે, તેમાં શુકલપક્ષની અષ્ટમિએ તે મધ્યદિને ઉદય પામી, સંધ્યા સમયે દેખાય છે. એ મધ્યરાત્રીએ

લય પામી એટલે અસ્ત થાય છે. વળી કૃષ્ણપક્ષની અષ્ટમિએ મધ્યરાત્રીએ એટલે નિષીથ સમયે તે ભુવન ઉદય પામે છે. અને સૂર્યોદય સમયે લય થાય છે.

શિવના અર્ધાંગનો કબજો પાર્વતીએ કરી સર્વોશ શિવનું આ-
છાદન કરવા શક્તિ દેવી મથે છે. અને શિવના શાંત સ્વરૂપનું અમાએ
તિરોધાન કરી શાકત શિવના સૂર્ય ભુવનના અંતઃપુરમાં લીન થઈ
જાય છે. કૃષ્ણઅષ્ટમીનો અથવા મોહ રાત્રીનો આ સામરસ્ય પ્રતિ
લઘ જનારો યોગ શ્રી કૃષ્ણના જન્માવતારમાં પારીણીકાએ ચિતર્યો
છે. પણ તેનું રેખા ચિત્ર ઘણા ઉકેલી શકતા નથી. મોહિનીનું સમ
ક્ષે અવતરણ તેને શિલા ઉપર કંશે પછાડી અને તે વિદ્યુત રૂપે
આકાશમાં ઉડી દેવવાણી વડે કૃષ્ણ બાલનું ભુવન કોમળથી ભેદાવાનું
નથી. વિગેરે ઉદ્દગાર કાઢી, મોહિની પ્રશાંત થયાની વાત કાણુ નથી
જાણતું ? પણ આ અર્ધ ચંદ્ર બિંબ પોતાના ભુવનને અમામાં શી
રીતે લયાન્ત આણી મૂઠી બિંદુ આકાર શી રીતે થાય છે. એ મર્મ
શાંભવ યોગિઓજ જાણે છે.

શુકલપક્ષની અષ્ટમીએ સૂર્યચંદ્રનો માધ્યદિન ભુવનભેદી યોગ
હોય છે. અને કૃષ્ણપક્ષની અષ્ટમીએ સૂર્યચંદ્રનો મધ્યરાત્રીનો
ભુવનભેદી યોગ હોય છે, એટલે કે શુકલપક્ષની અષ્ટમીએ જૂલોક
ઉપર મધ્યદિને સૂર્ય હોય આપણે દેવ યજ્ઞન કરનાર હોય મનુષ્યોના
મસ્તક કેન્દ્ર ઉપર હોય ત્યારે આપાદાન્ત (ક્ષિતિજ ઉપર) હોય, આ
કારણથી પ્રાતઃસંધ્યા અને સાયંસંધ્યા કરતાં સુષુપ્ત્યનો યોગ સંધાવે
તેવી સંધ્યા માધ્યદિનિ અને નિષીથ સમયની આગળ વાદીઓ માને
છે. આ બે સંધ્યા સમયે પૃથ્વીદેવ યજ્ઞની સૂર્યચંદ્રનો તથા શક્તિનો
પૃથ્વી ઉપર સુતેલા યજ્ઞમાનના શરીરનો પૃષ્ઠવંશમાં થઈ અક્ષરવંશથી

આપદાન્ત વિદ્યુત યોગ સધાવે છે. અને સૌપુમ્ણુ રશ્મિનું ભૂવનને બેદી ચંદ્રાબંધને સ્પર્શ કરે છે. જ્યારે પુણ્ડ્રીમા તરફ વળતો શુકલ પક્ષનો અર્ધચંદ્ર અમૃતનો પૂર્ણ ભુવન રચવાનો મધ્ય વિસર્ગ કરે છે ત્યારે અમા તરફ વળતો કૃષ્ણપક્ષનો અર્ધચંદ્ર ભુવનાન્ત કરતો બિંદુભાવને પામે છે.

આથી પુણ્ડ્રીમાએ અમૃતબિંદુભાવને પામી પ્રણવનો ઉકાર મકાર થાય છે એટલે આથી અધિક થવાનું નથી.

તમે કૃતકૃત્ય થયા છો. શાકત બળવાળા છો એવા ભાવનો પ્રબોધક ઉમા શબ્દ જાગે છે, પ્રણવનો નાદાન્ત ઉચ્ચાર થયા પછી સતત ઘંટાનાદ જેવી ઉમા શક્તિ ઉચ્ચારના અવધિએ થતી આપ અનુભવિ શકશો. શુકલ પક્ષનો ચંદ્ર આ પ્રમાણે બિંદુ પક્ષપાતિ છે. ત્યારે કૃષ્ણપક્ષનો અર્ધચંદ્ર વિસર્ગ પક્ષપાતિ છે. પૂર્ણચંદ્ર થયા પછી લયક્રમ અને અમાચંદ્ર થયા પછી સૃષ્ટિક્રમ શરૂ થાય છે. અને આ ક્રમની પુનરાવૃત્તિ દેવચળની પૃથ્વી ઉપર થયાં કરે છે અને અગ્નિ અને વાયુ આ સૂર્યચંદ્રના સ્પર્શ યોગની વાલક દેવતાઓ થાય છે. ભૂલોક સૂર્યચંદ્રનું જાણે સંકેત સ્થાન છે. અને અગ્નિ વાયુ સંદેશા લઈ જનારા જાણે દૂત છે.

માંત્રિકો આ મોહરાત્રી (અષ્ટમી) ના યોગમાં સમરસવાળી શિવ શક્તિની ભૂર્તિને અર્ધ નારીશ્વર રૂપે આલેખે છે.

સૌપુમ્ણુ સંધી નર-નારીના અર્ધા અંગના સંધીમાં દર્શાવે છે. તેના વાલક પણ નંદિ અને સિંહ અડધા અડધા પણ મિશ્ર રૂપમાં આલેખે છે.

શબ્દ બ્રહ્મનું લયાન્ત અને સર્વનાંત બિંદુમાં અંત પામતુ અને વિસર્ગમાં અંત પામતુ સમરસવાળુ સમબળવાળુ આ કોઈ અગમ્ય

ચિત્ર ઉપાસનાને અર્થે ઉત્પન્ન કરેલું છે. યજ્ઞ વેદીમાં જ્યારે વસો-
ધારા થાય છે. એટલે યજ્ઞની પૂર્ણાહુતિ સમયે ધીની અથવા દુધની
સતતધારા સળગતા અગ્નિ દેવ ઉપર કરવામાં આવે છે. ત્યારે અગ્નિ
દેવ અડધો ઓલવાતો અને અડધો સળગતો જ્વાલામાંથી થતો જ-
ણાય છે. તે ઓલવાય છે અને ભસ્મરૂપ પકડે છે તે વૃષભોરો—
ગર્જન કરતો પ્રણવરૂપ વૃષભ (નદિ છે) જે જ્વાલા માંથી થાય છે.
તે ઉમાદેવીને વહન કરતો સિંહ છે, એમ કહે છે કે: આ મદ્દો
વૈશ્વામર્યો આન્નિવેવ આ તેજસ્વી દેવ સાદા વૃષભ અને
સિંહના મિશ્ર ગર્જન કરતા રૂપમાં મરણુશીલ જીવોમાં પેડો છે. શ્રુતિ
કહે છે કે આ કલા સર્ગકર દેવને જે જાણે તેઓ મર્ત્ય શરીરને
ત્યજી અમર થાય છે.

પ્રણવ અકાર ઉકાર મકાર રૂપ નહીં પરંતુ નાદાન્ત પ્લુતિ ઉ-
ચ્ચારમાં ઉમાકાર ઘંટાનાદ જેવો માધ્યસ્થિત અથવા નિષિથ સંધીએ
શાંભવ યોગ્યો જગવે છે.

શબ્દ બ્રહ્મનું અકાર ઉકાર મકારનાદ બિંદુએ પાંચ ભૂમિકા
પહોંતું શક્તિરૂપ હું મુખ છે. અને તેથી ષડ્ઞવય શાંભવો શક-
સાંત પ્રણવેચ્ચાર કરી જપ સિદ્ધિ કરે છે સધોજાત વામદેવ અ-
ઘોર તસ્પુરણ અને રૂશાન એ પાંચ મુખો અકાર ઉકાર મકાર
નાદ અને બિંદુથી સૂચવાય છે ત્યારે હું ઋષ્યબલ મુખ છિન્ન મ-
સ્તક છતાં “મૃત્યુંજય” અને “અમૃતસંજીવિની” વિદ્યાનું પ્રણો-
ધક મનાય છે.

શબ્દ બ્રહ્મની આ અભિધા શક્તિની ચેષ્ટા વાયકશક્તિનું
નર્તન જ્યારે અર્થ બ્રહ્મની અભિધેય શક્તિની ચેષ્ટાને જગવે ત્યારે

નટીનું “લયલાસ્ય” સદૃશ થયું મનાય. નાચનારીના ઈંગિતને અને અભિનયને તથા તેના સ્વર મર્મેને જોયો સમજી શકે નહીં તેમજે જલસામાં શું કરવા જવું ?

ભેંસ સાંભળે છે અને જુએ તેમાં અને આ અસિક મનુષ્યોમાં આકૃતિ વિના કંઈ ફેર નથી, તેવીજ રીતે શબ્દબ્રહ્મના ઉપરના મર્મો મંત્રિકાના મંત્ર માલાના ગરબામાં ગવાતા સૂરથી તથા અભિનય દ્વારા-સ્ફુટ થાય તેમજે મંત્રશાસ્ત્રના આંગણમાં માત્ર શિશોટીઓ વગાડતા એટલા ખોરોની પેઠે અસભ્ય ગણાવા આવડું નહીં. તેમને વાસ્તે મીઠોની શિશોટીઓ અને કારખાનાં ઉઘાડાં છે. ત્યાં રૂની છીટી અને ધુમથી રંગદોળાવું ? !

એમ કહે છે કે ઉમાદેવીએ જ્યારે નિષિથ સમયે શિવ સમીપ શબ્દબ્રહ્મનું લાસ્ય કર્યું અને શિવને આપાદ્યી બ્રહ્મરંધ્ર પર્યંત શંભવ આવેશ વાળા કર્યા ત્યારે શિવે વરદાન આપ્યું કે, મારો શબ્દ બ્રહ્મ પ્રણવ ઐં જ્યારે ઉપાન્ત ઉચ્ચારિત થશે ત્યારે દીર્ઘ ધંદા નિનાદ જેવું માફ તથા તાફ સમરસવાળું અદ્વૈત અર્ધનારીશ્વર સ્વરૂપ અનભવાશે તે વિના પ્રણવ નંદિ નહીં થાય (આનંદ આપનાર નહીં થાય.) પરંતુ બળદ રહેશે અને તારા સિંહના ગર્જનથી દબાશે-અને સંસારથી ભડકશે.

જ્યારે ઐં કાર ઉમાકાર થશે. શિવ પ્રણવ શક્તિ પ્રણવનું રૂપ ધરશે ત્યારે નંદિ અને સિંહ વિરોધ ત્યજી ભેગા થઈ આપણુ ખેનું અદ્વૈત ભાવે વલન કરશે. અને આ સંસાર જે અયોગિઓને જે દુખ રૂપ છે. તે શાભવ યોગિઓને સંસાર એટલે સુખરૂપ છે.

સંસારમાં રહેલા જિંદુરૂપ વિષને હું મળામાં રાખી તારા (વિ-

સર્ગ) અમૃતને હું સાર રૂપે જલધર યોગથી ધરી રાખી સસાર
એટલે સારવાળો કરીશ.

પ્રિય બંધુ !

આ જગતના જ્ઞાનીઓ આ પ્રણવના ખિંદુના વિષમાં હાલા-
હલમાં બળે છે, તેમની શબ્દ જાળમાં પેટેલો શબ્દ બ્રહ્મ માત્ર બળદનું
રૂપ ધરી રહ્યો છે. તેને કોઈ આનંદનું વર્ષણ કરનારો નંદિ બના-
વશે. અને સિંહના જવાલા માલીરૂપ સાથે તન્મય થયેલો જોશે ? !
હા, માત્ર શિવયોગિ જ મંસારની સસારતા જોશે. છતર સર્વ વિષમાં
બળશે અથવા સમુદ્રના જાળમાં ડુબશે. શિવના ૩૬ રૂપમાં સળગશે.
અથવા કાલીના આસ થશે. શિવના કલ્યાણકારી સાદા શક્તિ સાથેના
નિત્ય યોગવાળા સદાશિવના રૂપમાં દરગૌરિભાવે મર્ત્યમાં અમર્ત્યભાવ
અનુભવતા નહીં થાય.

૯૯ + x એકજ પરમાત્મા અનંત ચિત્તમાં પ્રકાશે છે. અને
તેથી માયાવિ પુરુષ રૂપે ભાયાવડે અનંત ક્ષેત્રજભાવે તે બળકે છે
એમ શ્રુતિ કહે છે.

સમાન ધર્મા-મારા જેવા સાધકના ધણકાળના વેદાર્થના પરિ-
શીલનના ફળરૂપ નિશ્ચયે શ્રીહરેચ્છાથી યોગ આવે ત્યારે બાણી લેશે
તો તે અધ્યયન અને પ્રવચનમાં ઉપયોગી થશે. અધ્યયનની કસોટી
પ્રવચનમાં છે અને તેથીજ હું મારા અધ્યયનને મારા બે ચાર અંગત
ચિત્રોમાં પ્રવચનની કસોટીએ ચઢાવું છું.

મારા ચિત્રકાળના વેદશાસ્ત્રના અધ્યયનથી એવા નિશ્ચય ઉપર
આવ્યો છું કે:

હિંજ માતા ગાયત્રીના મંત્રવડે સંધ્યોપાસના કરનાર જેટલી

જેટલી ચિત્તશુદ્ધિ કરી શકે છે, તેવી ભૂતાત્માની શુદ્ધિ બિંબ ઉપાયોથી થઈ શકતી નથી.

બ્રહ્મવિદ્ મહર્ષિઓ પરમાત્મા અથવા પરમેશ્વરનો આપણા મયાદાવાળા જીવનમાં અદ્વૈતભાવે સાક્ષાત્કાર શી રીતે કરવો એના વિવિધ ઉપાયોની ઘટના કરવામાં આ સંધ્યાવંદનના પદ્ધતિને અગ્ર-સ્થાન આપે છે તેઓનું એવું સ્પષ્ટ મંતવ્ય જણાય છે કે: આત્મદેવ અંતરબહિરભાવે પ્રત્યેક પિંડમાં અને પ્રત્યેક બ્રહ્માંડમાં પૂર્ણરૂપે જ વિલસે છે તેનું બાહ્ય યજ્ઞન કરવા યોગ્ય મૂર્તરૂપ સૂર્યમંડળમાં અને આંતર યજ્ઞન કરવા યોગ્ય અમૂર્તરૂપ હ્રિમંડળમાં વસેલું છે. સહજ રૈશિમં: શતઘા વર્તમાન: પ્રાણ: પ્રજાના પુદય ત્યેષ સૂર્ય:—આ સૂર્ય સદસ્ય રશ્મિવાળા અનંત લાવેવડે ભૂતમાત્રામાં પ્રવેશી પ્રજ્વળના પ્રાણ તત્વરૂપે ઉદય પામે છે.

આ મંત્રમાં સૂર્યને માત્ર અધિભૂત સજગતો ગોળો માન્યો નથી, પરંતુ પ્રાણોનાં બળવાન કિરણ કેન્દ્રો અધિદેવ ત્રિંબાત્મા માન્યો છે આ ત્રિંબાત્માને સાચા આત્મા તરીકે ઓળખવા સારૂ ગાયત્રીનું સં-ધ્યોપાસન વિધિરૂપે અને તે પછી અપૂર્વ વિધિરૂપે વેદમાં પ્રકટ થયેલું છે.

આ ત્રિંબાત્મા જ્યાં સુધી પરોક્ષ અથવા સૂર્યમંડળમાં રહે ત્યાં સુધી મર્મ ઉદ્વડતો નથી. પણ હૃદયકાશમાં ત્રિંબરૂપે અથવા પ્રતિબિંબ રૂપે અપરોક્ષ અનુભવમાં આવે ત્યારે ઉપાસના સાર્થક્ય થઈ ગણાય. એક જ વસ્તુ ઉપાધીના સંજોગોને લઈ પૂર્ણ અંશમાં પણ નાનારૂપમાં અથવા આકૃતમાં અનુભવાય. ત્યારે ત્રિંબ સાક્ષાત્કાર થયો કહેવાય. જેમકે પાંચ હાથનું આપણું શરીર કોઈ શિખર ઉપર ઉભા રહી તળે-ટીમાં જેનારને વેંતીબા માણસનું જણાય. આમાં દર્શના સર્વ અંશો સંકુચીત આકૃતિમાં જણાય છે. જ્યારે વસ્તુ ઉપાધીમાં પ્રવીણ થઈ

પેતાના અંશુ જલવડે નવા આકારમાં અનુભવાય ત્યારે પ્રતિબિંબ સાક્ષાત્કાર કહેવાય. જેમ દર્પણમાં આપણી આકૃતિ છબીઓ મૂર્તિઓ વિગેરે.

સૂર્યમંડળના અધ્યક્ષ હિરણ્યમય પુરુષ આપણા હૃદયાકાશમાં જે રૂપે અનુભવમાં આવી શકે છે.

(૧) બિંબરૂપે (૨) પ્રતિબિંબરૂપે.

અહંતા અથવા અભિમાનના દર્પણમાં સ્પૃષ્ટ થતા પ્રતિબિંબરૂપે અને અહંતાના પરભાગમાં પ્રકાશતા બિંબરૂપે પ્રતિબિંબ પ્રાણાત્મા છે. બિંબ શુદ્ધાત્મા ક્ષેત્ર છે રહસ્યવિદ્ એમ કહે છે કે મધ્વરાત્માનું હૈરણ્યગર્ભ સ્વરૂપ સૂર્યમંડલસ્થ અધ્યક્ષ હિરણ્યમય પુરુષનું પ્રત્યેક હૃદયગુહામાં વસતું અંતર્યામી બિંબ “ભર્ગસુ” એ નામથી ઓળખવાતું છે. અધિભૂત તેજ જેવાંકે લૌકિક સૂર્યબિંબનું ચંદ્રબિંબનું અગ્નિના જ્વાળામય સ્વરૂપનું “ભર્ગ” શબ્દ વાચ્ય નથી કારણ કે તે તેજ અથવા જ્યોતિ સર્વમાં સંભર ભરેલું નથી. સર્વમાં રમતું નથી તેમ સર્વ તેમાં સમન એટલે લય પામતું નથી. સૂર્યમંડળસ્થ હૈરણ્યગર્ભ પુરુષનું તેજ પ્રત્યેક પ્રાણીના હૃન્મંડળમાં ભરાય છે (મરણાત્) તેમાં સસુદ્રનાં મોજાંની માફક હાલડોલ થઈ રમ્યા કરે છે.

(રમણાત્) અને લૌકિક પ્રાયણ અથવા મરણ સમયે એક બિંદુરૂપે એક ચિત થઈ ગતિ કરે છે. (ગમનાત્) આથી ભર્ગ કહેવાય છે.

સંધ્યાસમયે હૃદયગુહામાં રહેલું આ સુંદર બિંબભૂત ભર્ગનું પ્રત્યેક પ્રતિબિંબ ચેતને ધ્યાન કરવાતું છે. આ ભર્ગ પૂર્તિ અને સૂર્ય મંડળની બીજીરની હિરણ્યમય પુરુષની મૂર્તિ વસ્તુતઃ એકજ છે બાહ્ય કક્ષામાં રહીને જુઓ તેને હિરણ્ય મર્મ મૂર્તિ સૂર્ય ગુહામાં અનુભવાય; આંતર કક્ષામાં રહી જુઓ તો તેને ભર્ગ મૂર્તિ અભ્યાસ

વસ્તુ કરવા યોગ્ય (વરેણ્યમ્) સુંદરતાની અધિષ્ઠાત્રિ દેવતા રૂપ આ ભૂર્મિ મૂર્તિ જગત સર્જન કરનાર : (સર્વિતા) એકજ દેવની છે અને તેથી ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે આ ધ્યાન શા પ્રયોજનને લઈ કરવું? બુદ્ધિનાં કિરણોમાં તે પ્રવેશ પામી તેના જાડ્ય ને બાળે અને તેના પ્રસાદને પ્રકટાવે અને પ્રતિબિંબ મૂર્તિ પ્રાણાત્માની તેમાં ખડી થાય તેટલા સાફ આ ધ્યાન કરતવ્ય છે (ધિયો યોનઃપ્રચોદયાત્

પરમાત્માના હૈરણ્યગર્ભ સ્વરૂપની મગ મૂર્તિ આ પ્રમાણે ધ્યાનમાં લઈ તેના ફળરૂપે ચિત્તની પ્રત્યેક વૃત્તિમાં પ્રતિબિંબિત : કરનાર ઉપાસક પ્રથમ પાદ વડે મૂર્મિ રન્તરિહંદ્યૌ-આઠ અક્ષરવાળી ત્રિકો-કિના મર્મને ઉઠેલી શકે છે દ્વિતિય પાદ વડે ઋચોયજૂષિ સામાનિ એ અષ્ટાક્ષરવાળી વેદત્રયી અથવા વિદ્યાત્રયીના મર્મને ઉઠેલી શકે છે અને ત્રીજા પદ વડે પ્રાણાપાન વ્યાન એ અષ્ટાક્ષરવાળી પ્રાણુત્રયી ના મર્મને ઉઠેલી શકે છે.

સંસારના રજકણોથી પર ભાગમાં જોઈ શકે છે

(નમસ્તે તુરીયાય દર્શતાય પરીરજસે આ ચોથા પાદની ગાયત્રી પરોરજસેડસાવદોમ્ એ આઠ અક્ષરથી ઉપાસકેં બોલી જાણે છે પરોરજાઃ સંસારની રજથી પર પરમાત્માને નમસ્કાર કરે છું. શું મોઢા છે તેથી નમસ્કાર કરો છો? ના તે અને આ હું એ એક છીએ એવો અનુભવ જાગવાથી તેના મહિમાનું હું ગાન કરું છું.

(અસૌ અદઃ ઓમ્=અસાવદોમ્)

ગાયત્રીનું આ અધ્યાત્મ અદ્વૈત સાક્ષાત્કારનું ફળ જેમને મળ્યું છે તેઓ સૂર્ય જેવા અધ્યક્ષ પરોરજા સંસારવાળા થાય છે અને તેઓને શાપ આપવાનું અને અનુગ્રહ કરવાનું સામર્થ્ય પ્રકટે છે અને

જ્યારે શાપ આપવો હોય ત્યારે પરોરજસે પછી અસૌ(દેવદત્તઃ)
 અદઃ (કામઃ) માપ્રાપત્ અમુક નામવાળો પુરુષ અમુક કામને અ-
 થવા ફળને ન પ્રાપ્ત થાઓ. એવા શાપ વાક્યને જોડે છે જ્યારે અનુ-
 ગ્રહ કરવો હોય ત્યારે પરોરજસે પછી અહમંદઃ પ્રાપમ્ અથવા અયં
 અદઃ પ્રાપ્નોતુ હું આ અર્થર્થને મેળવું અને આ પુરુષ અમુક અર્થ-
 ર્થને મેળવો એવા ભાવના વાક્યો મંત્રના અવધિએ જોડે છે અને
 તે મંત્રને અસ્ત્રરૂપે જલ સાથે છોડે છે આપ્ય મંત્ર પવમાન થઇ જાય
 છે આથી શબ્દજન્ય સિદ્ધ ઓદલનો મંત્રનાં પર ચિત્તમાં પ્રાણરૂપે
 (કેંકાઇ અંદર જઇ નાશ કરે તેથી અસ્ત્ર કહેવાય છે. સૂર્યનાં સાવિત્ર
 બળવાળા “કટક કે પૂરને” તે કર્ણે ધાર્યાં હતાં ત્યાં સુધી તે લથ્થા
 તેમ ન હતું-એ પૌરાણીકી વાર્તામાં ઉપાસનાનો મર્મ છે.

ભગવતિ ગાયત્રી આવા બળવાળાને જોઓ હૃદયમાં ઉપરિચિત
 કરે છે તેઓ હૃદયમંત્રને જાણે છે.

પ્રિયર્થધો ! ગાયત્રીનું નામ નિર્વચન (નામવ્યુદ્ગતિ) ગાય-
 ત્રીનો મંત્રાર્થ ગાયત્રીના ત્રણપાદ અને તેમાં રહેલા મર્મો તેનો ચોથો
 પરોરજાપાદ તેમાં સમાયેલો શાપઃ અને અનુગ્રહનાં સામર્થ્યનો અર્થ.
 ગાયત્રી દેવીની અધ્યાત્મમંડળમાં પ્રતિષ્ઠા હિરણ્યમય પુરુષ અને
 ભર્ગ ભૂતનો સમન્વય અને જીવનો શિવ સાથેનો અંબ સાક્ષાત્કાર
 ઇત્યાદિ ભાવો સ્વભાવથીજ આ પત્રમાં આલેખ્યા છે. ગાયત્રી મંત્રનો
 પ્રણવમાંથી આવિષ્કાર વ્યાહર્તિમાં પ્રણવખીજનાં અંકુરો શી રીતે
 ફૂટે છે. ગાયત્રીનો અંકુર પછી પશ્ચવ શી રીતે થાય તેની માલા દેવી
 રીતે અને ગાયત્રીનું હૃદય ક્યાં, ગાયત્રીનું સિરસ ક્યાં, હૃદયમંત્રનો
 સિરોમંત્રનો પરસ્પર યોગ શી રીતે થાય, બીજ અંકુર પશ્ચવ માલા

હૃદય શિરસ વિગેરે સર્વાંગ પરીવાર દેવતા સાથે ગાયત્રી પઠલ શી રીતે તૈયાર થાય અને તેનું કવચ કેવી રીતે ધારણ થાય ઇત્યાદિ મંત્ર શાસ્ત્રના કેટલાક અગમ્ય પ્રદેશોમાં આપણે ભેગા થઈએ તો જઈ જીએ. હાલ તો હું મારી અને આપની મર્ગ મૂર્તિમાં બિંબ શાક્ષાત્કાર કરી તાર વિનાનો વિલક્ષણ સંદેશો શબ્દ જાળમાં મોકલું છું તે ઉકેલશે અને વળતા સંદેશાથી આનંદનો વધારો કરાવશે.

શ્રી ઇષ્ટ ચિંતન કરતા પ્રસન્ન હશે.

સાવત્રી વિદ્યા.

૧૦૦. શ્રી ઇષ્ટ અનુગ્રહથી અત્ર આખાલવૃદ્ધ કુશળ છે આપનું પત્ર મળતાં વૃત્તિ ઉત્થસિન થઈ.

બાધિ નિવૃત્તિનાં દૃષ્ટ ઉપચાર ને ભેષજ્ય પ્રયોગ આજ પૂર્ણ થયો અને તેના આચાર્ય (ડાક્ટરને) ને દક્ષિણા આપી મનુષ્ય ઝલણથી મુક્ત થયા છીએ.

અદ્રષ્ટ ઉપચારના પ્રયોગના વસ્તુતઃ આપ આચાર્ય છો અને આપ ઇશ્વરની પ્રત્યક્ષ મૂર્તિ છો (વિભૂતિ) તેથી છેવટની વાકદક્ષિણા આપી મારે દેવઝલણથી મુક્ત થવું જોઈએ.

આજરોજ શુકલપક્ષની ચતુરદશી છે આજ રોજ અમારી ડમા (દ્વિતિયાચંદ્ર) લગભગ પૂર્ણ ભુવન રચી આવતી કાલેશિવમાં આપ્ત્વાવન પામશે પોતાને શાક્તમંડળમાં સિવાત્માને પ્રતિબિંબિત કરી શંભુના મહિમાનું પૃથ્વી ઉપર વર્ષણ કરી સાંખ ભાવે પ્રત્યેક ભૂમંડળના સચેતન આર્ણમાં જણાશે.

આવતી કાલે આદ્ય છે. અહા વિદ્વાન આયતન આપનાર તે

પૂજ્ય શરીરનું પ્રાદ કરી આપ્લાવન કરી પરમ દીવસે બે બહાવિ-
દનાં દર્શન કરી કૃષ્ણપક્ષની દ્વિતિયાએ પુત્ર સ્થિતિ કમમાંથી સંહાર
કમમાં આવીશું.

બે પંખી જેવા આપણે સમાન બ્રહ્મવૃક્ષ ઉપર નર-નારાયણ
જેવા રહીએ છીએ નરાભિમાનીએ રાગ અને આરોગ્ય રૂપ પિપ્પલ
ખાધાં અને નારાયણ અભિમાનીએ દૂર રહી ભોગથી અલિપ્ત રહી
નરમાં નારાયણનું ભાન જગવું.

કેટલાક વેદાંતિઓ એમ માને છે કે ભોગ માત્ર જીવને છે
અને ધમ્મર તો સાક્ષી પદેજ રહે છે પરંતુ આગમ રહસ્ય જાણનારા
એમ કહે છે કે પર આત્માના અંતઃ પ્રવેશવાળા ધમ્મર અને જીવ
બંનેમાં ભોગ ભૂમિકા છે. જો એમ ન હોય તો શ્રુતિ 'અનેબ્રહ્મ-
ન્નત્યો, મિત્રાકર્શીતિ એટલે બે મિત્ર પંખીઓમાં એક પિપ્પલ
(સુખ દુઃખ રૂપ) ખાય છે. અને બીજી પંખી વગર ખાધે આનંદ
ભોગ ભોગવે છે એવો ઉપદેશ કરત નહીં. વગર ખાધે આનંદ ભોગ
ધમ્મરનો તો તે કેવા પ્રકારનો? રાગદ્વેષાદિથી પ્રકટ થતા સુખ દુ-
ખોનો ભોગ જીવનો એક પ્રકારનો છે અને રાગદ્વેષ વિનાનો જીવને
સ્વરૂપાનંદ જગવવાથી ઉત્પન્ન થતો. બીજા પંખીનો (ધમ્મરનો)
આનંદ બીજા પ્રકારનો છે ધનવાન ધન અર્પણ કરી તથા વિદ્યાન
વિદ્યાનું અર્પણ કરી પ્રતિગ્રહ કરનારના ભોગને જોઈ જે આનંદ
માણે છે તે ભોગ જન્ય આનંદ નથી પરંતુ ભોક્તાના ભોગના સાક્ષી
રૂપે અવલોકનનો આનંદ છે આથી ધમ્મરને પણ સાક્ષીપણામાં સર્વિ-
શેષ નિર્દોષ બ્રહ્માનંદ હોય છે આપ કેવળ આનંદ રૂપ થઈ જાય
તેના કરતાં વિશિષ્ટ ધમ્મર રૂપે આનંદી થાઓ એવું બીજી પિપ્પલ
ખાતાં પણ કંબે છે.

સ્કંદ વિદ્યા વડે અને શોભ વિદ્યા વડે અદૃષ્ટ લેખન્ય સાધી આરોગ્ય મેળવ્યું પરંતુ વિશ્વ વ્યવહાર ખેડવામાં આપણે ઓળે બળ નોંધએ છીએ. આ ઓળસ ક્યાંથી મેળવવું? મંત્રવિદ એમ કહે છે કે ક્ષેત્રજ્ઞો નિવાસ-ઓળસમાં અથવા છેવટના ધાતુના પરિણામમાં પ્રકટ થતી ઓરામાં હોય છે. અને સવિત્ર મંદળના ઓરા સાથે તે જીવન કાલે સંયુક્ત રહે છે. સવિત્રના જન્મ સમ કિરણો હોય છે તેમ દેહની ઓરા અથવા ઓળસ પણ સમ કિરણવાળું હોય છે. પરંતુ આ ઓળસ સત્વરૂપ-સત્વ રજો રૂપ-સત્વ તમોરૂપ, રજોરૂપ રજસ સત્વરૂપ, રજસ તમોરૂપ કે તમો રૂપ છે તે જાણવા સાઈ કિરણોનું પ્રથમકરણ કરનાર શુદ્ધ સત્વરૂપ એક આદર્શ અથવા લોલક નોંધએ તે આદર્શમાં થઈને અથવા તે લોલકમાં થઈ ઓળે ધાતુનું પ્રથમકરણ થાય છે. અને તે પ્રથમકરણથી સમગ્રજ છે કે અસુક ક્ષેત્રજ્ઞની ઓરા મલિન સત્વાના સાત દ્રવ્ય પૈકીના કયા દ્રવ્યની છે ક્ષેત્રજ્ઞની ઓરાનું આ પ્રથમકરણ કરવાથી પરચિત્તના સ્વરૂપને કરામલક વત્ પરખી શકાય છે આવું આદર્શ અથવા લોલક સાવિત્રી વિદ્યાવડે ઉપાસક થઈ શકે છે. અને આ કારણથી ત્રાગ્નીન મહર્ષિઓ હાર્દજ્યાતિ ને કંઈ જાણ એ ડમર નાદ વડે જાગવતા હતા. ક્ષેત્રજ્ઞના અંતર્યામિ આદિત્યના હિરણ્યમય પુરુષની ભર્ગ મૂર્તિએ સુખના આભાસને ઉત્પન્ન કરનાર (કં) વિશાલ ચિત્તાકાશ (જ્ઞં) માંનું સુંદર ચેત્ય (ચિત્તવૃત્તિથી ધડાએલી મૂર્તિ) બ્રહ્મ છે અને તે વડે પુરુષનો તથા પુરુષોત્તમનો જીવ ચેતનનો અને ઇશ્વર ચેતનનો સાક્ષાત્કાર થાય છે. પ્રત્યેક અભિમાની અથવા ક્ષેત્રજ્ઞ છત્રીશ તત્વોથી વિંટલાએસો છે.

સાવિત્રી વિદ્યા શાંખ્ય-યોગાનું સારી છે તેથી શાંખ્યનાં ૨૪

૪૩ તત્વો ૨૫ સુ પુરુષ ૩૫ જીવ-તત્ત્વ અને ૨૬ મું ધ્વિરરૂપ ચેતન તત્ત્વ ગણવામાં આવે છે.

શાંભવ અથવા માહેશ્વર વિદ્યામાં આ સાંખ્યનાં ચોવીશ ૪૩ તત્વો મલીન અધ્વાનાં જીવ ચેતન પુરુષ પણ મલિન અધ્વાનું પ્રમાતા ચેતન અને સંકોચ લાવનાર છ કંચુકો મિશ્ર અધ્વાનાં અને સર્વ વિકાસ લાવનાર શિવશક્તિ સદાશિવ ધ્વર અને શુદ્ધ વિદ્યા અમ પાંચ શુદ્ધ અધ્વાનાં મળી કુલ ૩૬ (૨૫+૬+૫=૩૬) તત્વો સ્તીકાર-વામાં આવ્યાં છે મલીન અધ્વાનાં અભિમાની તો પત્નીસમાં ગુન્યા-યેલો અને જીવીશમા ધ્વર ચેતનથી નિયંત્રિત થયેલો હોય છે, તેથી જ સાવિત્રી વિદ્યા જીવીશ તત્ત્વ પરિક્ષારૂપ છે. આવિદ્યા પ્રથમ પ્રણુવ બીજમાં રહેલી વિશ્વામિત્ર ઋષિના હૃદયાકાશમાં પ્રથમ વિષ્ણુદાકારે ઝળકી હતી. તે પ્રણુવ બીજમાંથી ઋષિના ચિત્તમાં મૂ મૂવ, સ્વર એવી ત્રણ વ્યાહતિ રૂપે અંકુરિત થઈ વૃક્ષ રૂપે વિકાસ પામવામાં તેણે ૨૪ સાંખ્યતત્ત્વોનો આશ્રય લીધો તેથી તે સાંખ્યાચનન ઓત્રા કહેવાઈ, અને ૨૪ અક્ષર માત્રામાં પ્રત્યેક તત્ત્વની કલા લઈ તે વિદ્યાએ પોતાનો શબ્દરૂપ દેહ ધર્યો અને ઋષિએ તે દેહમાં પ્રાણ પ્રતિષ્ઠા કરી તેમાં સવિતાનો આત્મા મૂક્યો એટલે તે દેહની સવિતા દેવતા થઈ. અને તેથી સાવિત્રી નામ વાળી થઈ. તે વિદ્યાદેવીના મુખમાં અગ્નિની પ્રતિષ્ઠા કરી બ્રહ્માને શિરમાં વાસ આપ્યો વિષ્ણુને હૃદયમાં એસાડ્યા રુદ્રને શિખામાં એસાડ્યા. ત્રણ પદ્મવાળી કરી છ કુખવાળી કરી પાંચ મસ્તક આપ્યાં. અને પોતાના હૃદયાકાશમાં સચે-તત્ત્વ મૂર્તિરૂપે ઉભી કરી તેની અખંડ પ્રતિષ્ઠા ત્રિલોકીમાં કરી તેની પાસે વર માગ્યો કે જે કોઈ તારી આ દિવ્ય મૂર્તિને હૃદયાકાશમાં ઉભી કરે તો તેને

આપો ય્યોતિ રસો મૃતં બ્રહ્મ મૂ મૂવ સ્વરોમ્

(જુઓ નિચે છ અક્ષર વડે થયેલી મંત્ર શરીરની છ કૂખો જુઓ આગળ આવતાં હૃદયાય તનનાં પાંચ મુખો.

કોઇ અલૌકિક દ્રવને પ્રકાશ રૂપે અને આનંદ રૂપે ભોગવે અને ત્રિલોકીમાં તે બ્રહ્માત્મરસને પ્રસરાવે એવી ખાત્રી થાય.

(ૐ અનુસવથી ખાત્રી કરનાર શબ્દ છે ગુજરાતીમાં હું ખર એ અર્થમાં સંસ્કૃતમાં ઐમ્ કહેવાય છે.)

સાવિત્રી દેવીએ અનુગ્રહ કરી કહ્યું કે ૐ અસ્તુ પણ સમન્વ્યં કે જે રીતે તેમને આદિત્ય મંડલમાંથી ઉપજીવી નિચે આણી તે રીતે નિત્ય ત્રણ વાર મને બોલાવશે અને વિસરજન કરશે તેનાં ચોવીસ તત્વોનાં માલિજનન્યને હું દૂર કરીશ પત્નીસમા પુરુષના વિદ્યે-પને હું મટાડીશ અને છત્રીસમા આદિત્ય પુરુષ સાથે તેનો અંબેદ યોગ કરી હું નિવૃત્ત થઇશ.

આ વિશ્વામિત્રનો સાવિત્રી વિદ્યાના ઉદ્યનો ઉપકાર દિવ વર્ગના મનુષ્યો ભૂલી ગયા અને કૃતધી થયા છે!! પણ જે કાર્ય બ્રાહ્મણ વસિષ્ઠથી ન થયું તે ક્ષાત્રય વિશ્વામિત્રે કર્યું અને એકેજ દેહમાં જાત્યંતર પરિણામ પ્રકટાવ્યો એ મર્મ કોઇ વિરલ પુરુષ જ ઉઠેલી શકે છે,

ૐ (પ્રણવ બીજ)

મૂ મૂવ સ્વર (ત્રણ અંકો)

{ ખંડમાં ૭ ૭ અક્ષરના ચાર
રચાયું તે દેહનું પૂર્ણભુવન

(૬૬)

તત્સ વિતુર્વરે'	અયં મર્ગો દેવસ્ય	{ ત્રિપદા ત્રણ પદ.
૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬	૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬	
ધીમહિ ધિયો યો	નઃ પ્રચોદયાત્	
૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬	૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬	

૨૪ અક્ષરો સાંખ્યના ૨૪ તત્ત્વોની વર્ણુત્તમક કલાઓ સમજવી.
તત્સવિતુર્વરેણ્યં મર્ગોદભેસ્ય ધીમહિ ધિયો યોનઃ પ્રચોદયાત્ ॥

ચત્તુસિ-હૃદય પ્રાણે આત્મનિ

તત્સવિતુર્વરેણ્યં મર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ ધિયો યો નઃ પ્રચોદયાત્ ।

આ શબ્દ અહ્યાત્મક ૨૪ તત્ત્વની વર્ણુ કલાથી ઉત્પન્ન થયેલી
ભુવન મૂર્તિના ઉપર સિરેા મંત્ર,

આપો જ્યોતિ રસો મૃતં બ્રહ્મ મૂર્ભૂવ સ્વરોમ્ મુહી તેના ઉપર
અભિષેક કર્યો એટલે તે શાબ્દી મૂર્તિ સપ્રાણ અને સચેતન થઈ
બોલી “મને હે ઉપાસક ! તું કયા અર્થમાં શોધીશ અને મને તું
કેવી રીતે સ્વરૂપ પ્રતિષ્ઠિત કરીશ જગતમાં મૂર્તિઓને ઉભી કરવી
સહેલી છે પરંતુ તેની પ્રતિષ્ઠા કરવી કઠીન છે મારી ઘણી મૂર્તિઓ
નિવૃત્તિ કલામાંજ રહે છે એટલે જડ પૃથ્વીમાં માટીની મૂર્તિ જેવી
પડી રહે છે.

કેટલીક પ્રતિષ્ઠા કલામાં એટલે બીજાઓલા રસ મિશ્ર ઘાટમાં-
જળનેથી ઘટનામાં આવી રહે છે પણ અપકવ હોવાથી તેમાંથી દેવ-
તાત્ત્વ સ્વરૂપ નિકળી જાય છે કેટલીક વિદ્યાકલામાં આવે છે અને
તે તેજોમયી તપે છે, પરંતુ તેમાં સોમરસ નહીં હોવાથી માત્ર બલે

છે અને દેવતાના આત્માના નવાસને લાયક થતી નથી, કેટલીક શાંત કલાવાલી થાય છે. પરંતુ સ્પંદવિનાની તે અન્યના આત્મામાં પેશી શકતી નથી પણ કેાઇ પુણ્યવાન સાત્યતિત કલાવાળી આકાશાત્મક અલ્પમયી મારી મૂર્તિ ઘડે છે તેવી સાત્યતિત કલાવાળી મૂર્તિમાં ચોવીશ તત્વો મારા ઉપર થયેલા અભિષેકના જલ (અગ્નિઃ) વડે આપ્તવાન પામી પ્રતિષ્ઠિ થાય છે. તે જળમાં રહેલા (જ્યોતિ) તે તત્વો વિદ્યાવાળાં તેજસ્વી થાય છે અને તેના મધુર સ્સવડે (સ્વાડગ્રન્થ) તત્વો સ્વભાવે મૃત છતાં અમૃત બને છે. આ અલ્પવિદ્યાની સાવિત્રી મૂર્તિ આ પ્રકારે વાગવ્યવહાર કરનારી ઉભી થઈ તેણે પોતાના નિવાસનાં સ્થાનો નિચે પ્રમાણે વસાવ્યાં.

હું જે હાલ વાગ્ રૂપાણું તેને ૨૪ અક્ષર માત્રાની કલાવડે ગુપ્તી ચોવીશ તત્વોના અંશઓને મૂ મંડળના પ્રત્યેક ભુતાત્મામાં પેટેલા જોઈ મને ઓળખી કાઢ.

મંત્રમયીને	ભૂતોમાં	પ્રતિષ્ઠિત ભુઓ
ભૂતોમાંથી	પૃથ્વી મંડળમાં	પ્રતિષ્ઠિત ભુઓ
પૃથ્વીમાંથી	શરીરમાં	પ્રતિષ્ઠિત ભુઓ
શરીરમાંથી	પ્રાણમાં	પ્રતિષ્ઠિત ભુઓ
પ્રાણોમાંથી	હૃદયમાં	પ્રતિષ્ઠિત ભુઓ
હૃદયમાં	ગયા પછી	તમે ભુવર્ગામી થશે

હૃદયાયતનમાં સાવિત્રી વિદ્યાને પ્રતિષ્ઠિત કર્યા પછી ભુવર્ગેદિ શી રીતે થાય.) અહીં સાવિત્રી ગાયત્રીનું રૂપ પકડે છે, વાણીમાં મવાયેલી તે ઉપાસક ડ ત્રણ કરે છે તેથી ગાયત્રી કહેવાય છે પછી જવા આવવાના ધર્મવાળા પ્રાણ ગગા પ્રાણ ઉપર તે પગ મુકી મોટી સાવિત્રી બને છે, જીવને શિવરૂપ બનાવે છે તેથી પણ ગાયત્રી કહેવાય છે, આ સ્થાનમાં શબ્દાત્મિકા દેવી અર્થાત્મિકા બને છે.

વાચક અને ઉપાંશુ જપ વડે ચોવીશ તત્વથી રચાયેલા કલાના

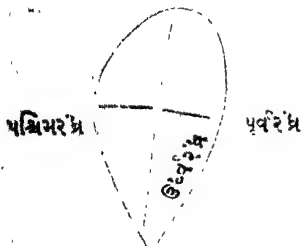

અંતર્યામી વડે ધ્યાનમાં મંત્રરૂપ જીવનમાં ક્રમવડે એકલે એક પછી એક એવા અવયવના અનુભવમાં ઉતરી હતી તે હવે માનસ જપ વડે સંપૂર્ણ અવયવી રૂપે અક્રમ ભાવે પશ્યંતિ વાણીમાં અનુભવાય છે. પણ હજી આ દેવીની શબ્દરૂપ દેહનો આશ્રય લેવો પડે છે. ક્રમરૂપ શબ્દો નહીં પણ અક્રમ મંત્રાત્મક દેહ દ્વારા તે ભાવનામાં ઉતરે છે તે દેવીના આત્મામાં અભેદભાવે પેસતા પહેલાં પંચબ્રહ્મ પુરુષો દ્વારા પાલ તરીકે હૃદયાયતનનું રક્ષણ કરે છે.

॥ ગાયત્રિહૃદય ॥

“ગાયૈત્રિ એક પદિયસિ દ્વિપદિયમિ ત્રિપદિઅસિ ચતુષ્પદિયસિ અપદિઅસિ નહિપદસે નમસ્તે તુર્યાય દર્શિતાય પદાય પરોજસે સાવદોમ્ ”

હૃદયાયતન
ઉત્તરરંધ્ર

કેન્દ્રમાં અથવા બિંદુમાં
પરૈરજા આદિત્યાતર્ગત હિર-
ણ્યમ્બ પુરુષ જેની સાથે ઉપાસકે

અહંબ્રહ્મ—હું હું

એ પ્રકારનો આવેશ કરવાનો છે.

દ્વારપાલ મન્દિર્ય દેવતારૂપ ફલ
પૂર્વમાં.

પ્રાણ, ચત્તુસ્ સૂર્ય તેજો ભાવમ્
તેજસ્વી અન્નાદ ભવતી

દક્ષિણમાં

વ્યાન, શ્રોત્રમ્ ચંદ્રમા

શ્રીશ્ચ યશશ્ચ-શ્રીમાન્ યશસ્વી ભવતિ

પશ્ચિમમાં

અપાનઃ વાક્ અગ્નિ બ્રહ્મવર્ચસ
બ્રહ્મ વર્ચસનિય ભવતિ

ઉર્ધ્વમાં

ઉદાન-વાયુ આકાશ ઓજશ્ચ મહશ્ચ

ઓજસ્વી મહસ્વાન ભવતિ

આપણી પદ્માસનવાળી સ્થિતિમાં હૃદયનો ઝાતી તરફનો ભાગ, પૂર્વ પીઠ તરફનો પશ્ચિમ ડાબા હાથ તરફનો, ઉત્તર જમણા હાથ તરફ એ દક્ષણ અને છાતિના પોલાણમાં હૃદય અવયવનો મસ્તક તરફનો હિતા નામની નાડી તરફ વળતા ખંડને ઉર્ધ્વભાગ સમજવો.

આ ઉપાસનાના પ્રભાવથી ઉપાસક તેજસ્વી શ્રીમાન્ યશસ્વી પ્રહ્લવર્ચસવાળો પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ કાંતિવાળો પ્રભાવાળો ઓળે ધાતુ વાળો થાય છે.

આવો ઓજસ્વી ઉપાસક સાવિત્રી વિદ્યાના પ્રભાવથી પારકા ક્ષેત્રજ્ઞનાઓને ધાતુના સાત વર્ણોનું ઉપર કહેલું પ્રયકરણ અંતર્મુખ થઈ હૃદયપટ ઉપર કરી શકે છે.

આ કલાને ભુવર્જોદ કલા કહે છે કારણ કે સ્થૂલ ભૂલોકના દેહમાં ઢંકાએલા ભુવર્લોકના ઓળેમય તનુની પ્રયકૃતિ કરવાની કલા હાર્દપ્રદેશમાં જન્મને સિદ્ધ થઈ છે તેઓ સ્વર્વિહારી થાય છે, તેઓ માયત્રીની ત્રીજી વ્યાહતિની ભૂમિકામાં પોતાપણુથી (સ્વ પોતાપણુમાં રમવાનો પ્રદેશ) રમે છે.

આ સ્વર્લોકનો ભેદ હૃદયાયતનના કેન્દ્રમાં બિંદુમાં રહેલા ચિદાકાશમાં થાય છે. ન્યારે ભૂલોકના પ્રાણી પદાર્થો ચિદાકાશમાં એટલે હૃદયના ચાર ખંડ અને પાંચમા ઉર્ધ્વ ભાગમાં રમે છે ત્યારે સ્વર્લોકના પ્રાણી પદાર્થો ચિદાકાશમાં રમે છે. આ લોકના પ્રાણી પદાર્થોનાં ભુવનો દેહો—ભુવરમાં અને ભુમાં રમતાં ફરે તોપણુ તેની નિચલા લોકનાં પ્રાણી પદાર્થોને ખબર પડતી નથી. જેમ ધૂમકેતુના અત્યંત પાતલા પુછડાનાં અણુઓમાં થઈ આપણી પૃથ્વી પસાર થાય છે. તોપણુ પૃથ્વીના લોકોને જણાતું પણ નથી કે ધુમકેતુના અંશમાં થઈ આપણે ચાલી ગયા તેમ સ્વર્વિહરણુ કરનાર ઉપાસકના ચિત્ત

સત્વના લાંબા પદમાં થઇ આપણે અને આપણો સંધર્મો મેંસાર આ-
કબર આજ્યો જાય તો તેની ખબર આપણને તે દિવ્ય દષ્ટિ નહિ
હોવાથી પડે નહીં એ સ્વાભાવિક છે. પણ જો સ્વ ભૂમિકામાં આપણા
ચિત્ત સત્વને આપણે લાવી મુકયું તો સમાન કક્ષામાં શરીરીઓના
વિદાર જણાય. તેમાં લેશ પણ શંકા નથી.

આ લોક પરોઝા કહેવાય છે કેમકે મૂં મુવર અને સ્વરની
રજકણો ધુળથી લેપ પામ્યા વિનાનો આદિત્ય હિરણ્યમય પુરુષનો તે
સ્વાભાવિક વિદારનો પ્રદેશ છે અને તે પ્રદેશ આપણા હૃદયાકાશના
મધ્ય કેન્દ્રમાં—બિંદુમાં થતા પ્રદ્યોતનમાં હોય છે આ અને પ્રદેશ
—૦—૦ સુર્યચંદ્ર પેડે સદા સર્વદા સંબંધવાળા છે. અને એકમાં
થતો ક્ષોભ બીજામાં તરત પ્રતિબિંબિત થાય છે. વગર તારના મેદેશ
જેમ કૌતિક આકાશમાં યંત્ર રૂપના વડે અપાય છે અને ગ્રહણ થાય
છે. તેમ આ પરોઝા નાની હૃદયગુહા સુર્ય મંડલના આંતર પ્રદેશના ક્ષોભ
આપણી નાની હૃદય ગુહામાં સમજાય છે. તે આપણે હૃદયાકાશમાં
યાત્રિક ક્ષોભ કરીએ તો તે સાવિત્રી વિદ્યાના પ્રભાવથી સુષુમ્ણા
રશ્મિ વડે ત્યાં પહોંચે છે. જે અહીં તે ત્યાં અને જે ત્યાં તે અહીં
એવું જ્ઞાન વાક્ય આવી સાવિત્રી વિદ્યા જેવું ઓજસ્વી અને તેજ-
સ્વી બનાવનાર કોઈ સાધન નથી. અને તેથી શ્રુતિ કહે છે કે—

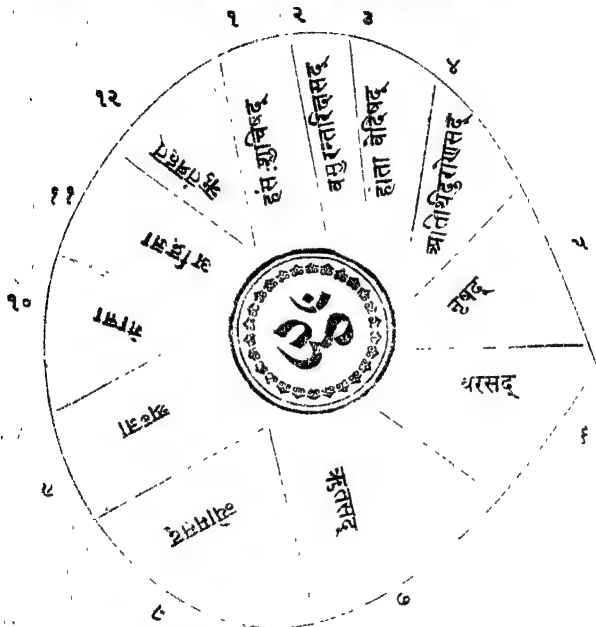
ચતુષ્પદઃ શ્રુતિમવાતિ આ વિદ્યા સિદ્ધ કરનાર પુરુષ આંખે વળગે તેવો
અને જેની હીર્તિ જ્યાં ત્યાં સંભળાય તેવો થાય છે.

આ સાવિત્રી વિદ્યા પ્રધાનપણે ત્રિપદા છે અને ત્રણ પદની
વિદ્યા તે ચતુષ્પદા આનુષ્ટુપ નૃસિંહ દેવતાની છે, તેમાં મહર, જન
તપ અને સત્ય એ લોકનાં શુદ્ધ વિદ્યાનાં તત્વો શુદ્ધધ્વાનાં સમજાય છે.

૧૦૧ શ્રી ઇષ્ટ અનુગ્રહથી વ્યાધિ આવ્યો, શ્રી ઇષ્ટ અનુગ્રહથી વ્યાધિ શમ્યો, દેહ રહ્યો. લોક યાત્રા કરવાનું જ્યાં સુધી શ્રી ઇષ્ટ કૃત મંકેત હશે ત્યાં સુધી વિદ્યાના વિમર્શ કરીશું અને જે સામાન્ય બુદ્ધિના પ્રકાશથી ન સમજાય તે શક્ત વિમર્શ વડે સમજી જાણીશું. સમાન ધર્મ હશે તો સામો સ્કંદ વિદ્યાના મયુરનો ટોકો મંજાણશે. નહીં તો કચ્છપ વિદ્યાની પેઠે જડવત્ સંકાયલાવ સેવી વિશ્વ મંડળનો ભાર ક્યાં લેતાં નથી આવડતો ? ભગવાને પણ કચ્છપાવૈતાર માં એ મર્મ સુચવ્યો હતો--

૧૦૨ આપનાં પૂણ્ય પત્રોથી બહુ આનંદ થયો, આપનું સ્મરણ વારંવાર થાય છે. આનંદ રહે છે જેમ સૂર્યની આસપાસ ફરનાર ગ્રહો તેના પ્રકાશના જોગી થાય છે. તેમ આપની સાથે સંબંધમાં આવનાર સર્વ જન આપની પ્રસન્નતાના ભાગી થાય છે.

આપનો વિશુદ્ધ પ્રેમ પ્રવાહ એ અમારો જખરો બંડાર છે.

હંસ:-જીવચેતન બ્યારે અજપાળ્ય વડે આદિત્યાભિમાની સાથે અમેદ અનુભવે ત્યારે પરમહસ (અ) હંસ હું તે પરમાત્મા છું એ સ્પષ્ટાર્થ છે સર્ગ અને વસર્ગની બે પાંખ ઉપર બેસી પ્રાણ અને અપાન વાયુના બળનો આશ્રય લઇ આ હંસ પક્ષી માવસ સરોવર-માંથી (અનાહતમાંથી) ઉડી

હૃદય	હિતાનાડી	વિશુદ્ધ ચક્ર	ગુહાદ્વાર
૧	૨	૩	૪
આજ્ઞા ચક્ર	દ્વાદશાન્ત	સોમાખ્યચક્ર અને	સહસ્રચક્ર
૫	૬	૭	૮

પદ્મમાં આવી આદિત્ય મંડળના અભિમાની સાથે એક થાય છે. જ્યારે અદ્વૈત સાક્ષાત્કારનું ભાન કરે છે. ત્યારે તે પરમહંસ બને છે. આથી હંસ શબ્દ અજપામંત્રનો હંસ પક્ષીનો જીવાત્માનો અને પરમાત્માનો વાચક છે. વળી તે ગતિવાચક ધાતુમાંથી નીકળે છે. તેથી ગગનમંડળમાં આપાતતઃ અખંડ પ્રવાસ કરનાર સૂર્યનો પણ વાચક છે ઋતું વ્રહ્મત્ અત્યંત વિશાળ અને ગંભીર સદ્બ્રહ્મ ક્યાં છે ? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં આ આ હંસમુક્ત હૃદય પામ્યું છે.

હંસઃ શુચિષ્ઠદ્વૈતે વિશાળ અને ગંભીર બ્રહ્મતત્ત્વ ગગન મંડળમાં આવેલા પરમ પવિત્ર સૂર્ય બિંબમાં આવી વસ્યુ છે. તેમ હૃદયગુહાના પવિત્ર માનસ સરોવરમાં પણ વસેલું છે અને તે હંસ પક્ષીની પેઠે એક કાંઠેથી (હૃદય ગુહામાંથી) બીજે કાંઠે—(સૂર્ય બિંબમાં) જ આવ કરે છે. અને સંસાર જળથી ભિંજાતું નથી. નિર્લિપ્ત રહે છે. આપદ સ્વલોકીકરું છે અને તે સૂર્યદેવતાનું છે.

વસુરન્તરિક્ષસદ્વૈતે બ્રહ્મતત્ત્વ ભુવલોકમાં અથવા અંતરિક્ષમાં વાયુ દેવતામાં આવી વસેલું છે તે પદમાં સર્વ દૈવી સંપત્તિ (વસુ ધન) વસેલી છે હોતાવેદિપદ્વૈતે બ્રહ્મતત્ત્વ ભૂલોકમાં યજ્ઞમાન મૂર્તિ રૂપે અગ્નિ દેવરૂપ બની દેવયજ્ઞની (વેદિ) યજ્ઞ ભૂમિમાં આવી વસ્યું છે.

આ પ્રમાણે ત્રિલોકીમાં સૂર્ય વાયુ અને અગ્નિ એ ત્રણ દેવતા રૂપે અને બ્રહ્મા વિષ્ણુ શંકરી ત્રણ ગુણ મૂર્તિ રૂપે તથા ક્ષત્રિય વૈશ્ય

(વાણીક) અને બ્રાહ્મણ જાતિની અધિષ્ઠાત્રી દેવતાઓ રૂપે અનાહત પદ્મનાં ત્રણ ફલમાં પર્યંતિ વાણી વડે અનુભવાય છે. આ વાણી પછી પડતી નથી. તેથી અનાહત કહેવાય છે.*

અગ્નિ મંડળમાંથી ભૂમંડલ ઉપર તે બ્રહ્મતત્વ મનુષ્યયોનિમાં (નૃસંદ) આવી વસે છે તેમાં પણ પવિત્ર પુરુષોમાં (વૈરમદ) આવી રહે છે. તેમાં પણ વધારે કલાથી વિજ્ઞાનવડે પરમ સત્ય જ્ઞાનનાર ઋષિઓમાં (ઋત્સદ) ઝળકે છે. તેમાં પણ ચિદાકાશના મહાન પ્રદેશમાં રમતા બ્રહ્મનિષ્ઠ (વ્યોમસદ) પુરુષમાં તે સર્વાસે પ્રતિષ્ઠિત હોય છે.

આવી અષ્ટ મૂર્તિમાં આઠ ફલમાં કયા શાકત બળથી રહે છે? ઉત્તર અમ્બજા બ્રાહ્મી સરસ્વતિની શક્તિવડે ગોજા વૈષ્ણવી લક્ષ્મીની શક્તિવડે અને અદ્વિજા રૌદ્રી પાર્વતીની શક્તિવડે તે બારમા ફળનું જ્ઞાન મહત્ત્વ-આઠ મૂર્તિવાળા વિગ્રહથી ઉઠી અષ્ટફલ હૃત્પદ્મમાં ત્યાંથી હિતા માર્ગે વિશુદ્ધમાં, ત્યાંથી ગુહા, આજ્ઞા, હ્રદયાન્ત સોમાખ્ય અને સહજ ફળમાં વિરામ કરતો આવી બીજા કાઠા ઉપર આદિત્ય મંડળના પુરુષ સાથે પરમહસ અને છે.

૧૦૪ યશસ્વી ગંધુશ્રી x x ની અનેક કિર્તિકર પ્રવૃત્તિઓ વિશે વર્તમાન પત્રેથી જાણવામાં આવે છે એ પુરુષાર્થી પુરુષે આપના પુત્રત્વને અરિતાર્થ કર્યું છે.

---

* ત્રીલોકીમાં અનુભવ્યા પછી સર્વ શેષરૂપમાં ભૂલોકમાં અનિષ્ઠિ દુરોગ્ધસદ અતિધિરૂપે આપણા ધરોમાં બ્રહ્મતત્વને આવી બેઠેલ બેસું.

૧૦૫

મહા મૃત્યુંજય જપ વિધિ

સંકલ્પ.

યજમાનસ્ય આયુરારોગ્યં વલ્લ વલ્લૈશ્વર્યામિ વૃદ્ધર્થં અમુક શર્મા
અહં ત્ર્યંબક જપ કરિશ્યે.

ન્યાસાદિ કર્મ કર્યા પછી ધ્યાન મંત્ર નિચેના શ્લોક પ્રમાણે
ભાવના સહીત કરવો.

અચ્છસ્વચ્છારવિન્દ સ્થિતિ રમય કરાંક સ્થિતં પૂર્ણ કુંભં
દ્વામ્યાં વેદાક્ષમાલે નિજકર કમલામ્યાં ઘટૌ નિત્યપૂર્ણે ।
દ્વામ્યાં તૌચ સ્ત્રવતૌ શિરસિ શશિ કલાબન્ધુરેણાવ યન્તૌ
દેહં દેવોદધાનઃ પ્રાદિશતુ ધિશદા કલ્પજાળઃ ત્રિયંબઃ ॥

ભાવાર્થ—અત્યંત શુદ્ધ કમળમાં બેઠેલા બે હાથમાં પૂર્ણ કું-
ભને ધારણ કરી રહેલા, બે હાથમાં વેદ અને માલા ધારણ કરી બીજા
બે હાથ રૂપ કમળ વડે બે પૂર્ણ ઘટના રસને ચંદ્ર કલાથી સુશોભિત
મસ્તક ઉપર રેડતા અને કલ્પનાગળ બેની શુદ્ધ છે એવા શ્રી
ત્ર્યંબક ભગવાન તમારૂં કલ્યાણ કરો.

ત્ર્યંબકના બન્ને શ અક્ષર ॥ બન્ને શ શક્તિઓનું યજન કરવું.

રમા રાકા પ્રમા જ્યોત્સના પૂર્ણો વા પૂર્ણી સુધા વિશ્વા વિધ્યા

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦

સુધા પ્રહ્લા સારા સંધ્યા શિવા નિશા આદ્રા પ્રજ્ઞા પ્રમા મેધા કાન્તિ

૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧

શાન્તિ ધૃતિ મૃતિ પરો મા પાવની પદ્મા શાન્તા મેધા જયા ત્સલા

૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨

જપ સંખ્યા લાખની વિધાન કરી છે. અને હોમનો ક્રમ નિચે પ્રમાણે છે.

પ્રજપેલ્લકાયત્યા દ્વ્યૈ જુહુયાઞ્જપાવસામેચ બિલવ પલા શૌ
લ્હદિરો વરતિલ સિદ્ધાર્થ દૌઘ દુઘ્ધાનિ,

દાધિ દુર્વેતિ દશૈતા ન્યાઞ્વસમેતાનિ હામસ્તુનિ एकैक दश
सहस्र दशभिर्हुत्वा प्रतप्य विप्रोश्चः भवति नर सिद्ध मनुः मंत्रेणच
सर्वं कर्म कर्त्तव्याम्

આ પ્રમાણે મંત્ર સિદ્ધ કરી.

નિજજન્મદિનેપયોન્ધસાવા શત વીર્ય ત્રિતયે પયોબ્રલાક્તે જુહુયાશ્ચ
શતં સવિશર્તિયસલભેદગુરસૈગતાંચિરાય

એ વિધિ પ્રમાણે જન્મ દીવસે ૧૨૦ વાર મંત્રવડે શત વિર્યનાં
તથા પત્રવડે દુધ ધીથી ભીજવાયલાં હોય તેવાં હોમ કરવો અને
સતવિર્યનું ઠેકાણું ન પડે તો શતવિર્ય=એટલે (આંખલીનાં પત્ર)

દુર્વાયુતેનજુહુયારોગાન્નિર્વાસ્ય સર્વમપમૃત્યંમંગાવિતધીરન્દાનાં વિપ્રવરઃ
સર્વથા શતં જીવેત્

અયુન દુર્વાવડે હોમ કરવો.

ઉપર પ્રમાણે શ્રીશંકરાચાર્ય ભગવત્ પ્રપંચ સારમાં રહસ્યવિધિ
દર્શાવે છે તે આ લખ્યું છે.

અમે દિર્ઘાયુ ભોગાર્થે માગતા નથી. પરંતુ તપોર્થમાયુઃ-એ
માએ પ્રજ્ઞા સાક્ષાત્કાર કરવા યોગ્ય તપઃ સિદ્ધિ અર્થે માગીએ છીએ
એટલે કામ્ય પ્રયોગનો આમાં બાધ ગણવાનો નથી.

ધ્યાન શક્તિકારા અને પ્રયોગ કરનારનો સંબંધ બાંધી શકશો.

૧૦૬ + જગન્મિથ્યાત્વ દ્રષ્ટિ અને જગત્ બ્રહ્મરૂપત્વ દ્રષ્ટિ સંબંધી આપના સદ્વિચારથી બહુ આનંદ થયો.

મિથ્યાત્વ સત્ય અધિષ્ઠાનને અવલંબીને રહેલું હોવાથી એ બે દ્રષ્ટિ છેલ્લે સરવાળે એકજ છે અથવા તો જગત્ જગદ્રૂપે મિથ્યા છે. એવો નિશ્ચય કરી. તે બ્રહ્મરૂપ છે, એવી ભાવના કરવી. એવો પૂર્વોપર ક્રમ પણ લાઇ શકાય.

બાળકોએ નોકરથી ભૂતની વાત સાંભળી હોય અને બચના સંસ્કાર સહીત તે નિદ્રાવશ થાય. પછી મધરાતે ધરના દરવાજાનો ખખડાટ થતાં બાળકો જાગી ઉઠે અને લપ્તાકુળ બને પરંતુ છેવટે એમ માલમ પડે કે એ ખખડાટ ભૂતનો નહીં પરંતુ લાંબા પ્રવાસથી પાછા ફરેલા પોતાના પિતાનો જ છે તો પછી બચતો નાશ થતાં રામે રામ આનંદ વ્યાપિ જાય. ભૂત મિથ્યા અને પિતા સત્ય.

આ દ્રષ્ટાંતને મળતી એ બે દ્રષ્ટિઓ મને લાગે છે. આ બધું આપને સુવિદિત જ છતાં વાગવિલાસ કરી લખ્યું !

સર્વ 'પૂણ્યાત્મા મંડળને સસ્નેહ ઇષ્ટ સ્મરણ.

૧૦૭ ચૈતન્ય સિંધુમાં કહી કહી સિંધુરૂપે કદિ કદિ પિંદુરૂપે ખેલતા પરમ પ્રિય + + આજનો દીવસ લૈતિક શરિરનો જન્મ દિવસ હોવાથી આપને ગદ્ગદ કાલે પત્ર લખવાનો હતો, પણ વાતાવરણમાં બુદ્ધો જ પ્રવાહ જામ્યો છે. તેને તટસ્થ વૃત્તિ બેતા છતાં તેના પ્રબળ તરંગો વૃત્તિને જરા જરા સ્થાન કરાવી દેતા તેથી પત્ર કાર્ય રહી ગયું.

આપની વ્રાત્તમાં દેશકાળનું બાનજ છે. તેથી કાલાતિક્રમણ દોષરૂપ થતુંજ રહે.

કાલાતિક્રમણમાં સુસ્થિર રહી જગત્તત્તી લીલા માત્રને પ્રેક્ષકો

જેમ સીનેમાનાં દશ્યો પટ ઉપર દેખી આનંદને પામે છે. તેમ આપ જેવા સમર્થ પુરુષો તદ્દત આ સર્વ લીલાને જોઈ કેવળ આનંદ જ પામે છે. સીનેમાનાં દશ્યો સ્વેત પટ ઉપર પડી પ્રેક્ષકની સમક્ષ રજુ થાય છે. અને સત્યવત્ પ્રતીતિ કરાવે છે. છતાં પ્રેક્ષકો તેને અસત્ય જાણે છે. તેવીજ રીતે આપ જેવા પુરુષો જગતના પટ ઉપરનાં ચિત્રો સત્યવત્ ભાસતાં છતાં અસત્ય છે. એ દ્રઢ જ્ઞાનથી સદા તેની પ્રિય અપ્રિયત્વ સ્થિતિથી અલિપ્ત રહે છે.

એકાદશ અક્ષરનું કવચ.

૧૦૮ પુરા દત્તેન ગુરુણા રણેવૃન્દામુરેણચ ।

કૃપ્પણેન દત્તં કૃપયા બ્રહ્મણેચ તપમ્યતે ॥

एकादशाक्षरो मंत्र कवचं सर्व लक्षणा ।

दत्तमेत्कु माराय पुष्कर ब्रह्मणा पुरा

तेन चांङ्गि रसामुनि रसे दत्ते गुरवेऽङ्गि ॥

આ ઇન્દ્ર પૂત સ્તુતિ જે બ્રહ્મ વૈવર્ત પુરાણે છે તેમાં જાંદોઅ ઉપનિષદનો જે મંત્ર મેં આપને જણાવ્યો છે. તેનું ઉપબૃહ્ણ છે. આ એકાદશ અક્ષરનું કવચ છે. અને તેમાં ગુરુપરંપરા નિચે પ્રમાણે જણાવે છે.

(૧) બ્રહ્માએ પુષ્કર પર્ણ ઉપર રહેલા કુમારને (બાળ મુકુંદને આદિ પ્રજાપતિને)

(૨) તે કુમારે ધૈર આંગિરસને (પ્રાણાધ્યક્ષને)

(૩) ધૈર આંગિરાએ દેવકી પુત્ર કૃષ્ણને (ઇન્દ્રિયાધ્યક્ષને)

(૪) કૃષ્ણે તપ કરનાર બ્રહ્મને એટલે માનુષ્ય બ્રાહ્મણને (સ્થૂળ (સૂક્ષ્મ) અધ્યક્ષને)

(૫) અને તેમાંથી મનુષ્ય લોકમાં કવચનો અવતાર થશે.

અ જ્ઞિ તં અ ચ્યુ તં પ્રા ણ સં શિ ત મ

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧

(અસ્તિ) (ક્રિયાપદ અધ્યાહત પ્રત્યેક પદ સાથે છે.)

આ કવચ--

કારણ શરિરને પ્રાણમય શરિરને, મનોમય શરિરને અને સ્થૂળ શરિરનું રક્ષણ કરે છે.

૧ બ્રહ્મા-મહા કારણ શરીરના અધ્યક્ષ.

૨ કુમાર-આદિમાન સ પુરુષ કારણાધ્યક્ષ

૩ અંગિરા-પ્રાણોનો રસ-(અગરસ) તેના અધ્યક્ષ.

૪ દેવકી પુત્ર-જવલંત લિંગ શરીરના તૈજસ પરીણામ કૃત સંસારની ખેડ કરનાર કૃષ્ણને વિજ્ઞાનમય.

૫ બ્રાહ્મણ-સ્થૂળ શરીરાલિમાની.

૧૦૯ અંતરાત્મા સાથે મનુષ્યોનો સર્વકાળ સંબંધ બન્યો રહે અને તેમાંથી તેને જ્યારે જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું હોય, તે જ્ઞાનને તે પ્રાપ્ત કરી શકે એવું સમર્થ મનુષ્યનામાં છે, પણ વિષયોમાં લુપ્ત થઇને અને સ્થૂળ શરીરનીજ કેવળ કાળજી કરીને આ સામર્થ્યને તેણે દાબી દિધું છે ÷ + આવા આવા કંઇક વિચારો હાલમાં ચાલે છે. સર્વ પ્રસન્ન હશે.

૧૧૦ બ્રહ્મ હું હું એ શ્રેષ્ઠ અને અહંબ્રહ્મ એ ઉતરતિ કલા-વાણુ વાક્ય--

તત્વજ્ઞાનના સંબંધમાં આવૃત્તિ રસકૃદ પદેશાત્

એ બ્રહ્મસૂત્રમાં જણાવ્યા પ્રમાણે આત્માના સ્વરૂપનો જે નિર્ણય કરાયો હોય છે. તેની આવૃત્તિ અંતઃકરણપર આગળ વારંવાર

એ સ્વરૂપને બહુ રાખવાની કૃતિની અપેક્ષા રહે છે. વારંવાર એમ થતાં આત્મા સત્ય છે, જીવ કર્તા બોક્તા છે, ઇલાદિ પ્રતીતિ જેમ સ્થિર થઈ ગઈ છે તેવીજ સ્થિરતાવાળો આત્મા સત્ય છે ઇત્યાદિ નિશ્ચય થઈ રહે છે.

૧૧૧ એક અનંત સમુદ્ર હોય અને તેમાં એક જળ પૂર્ણ ઘડો મૂકાયો હોય.

હવે ઘડાની અંદર તેમજ બહાર સર્વત્ર જળાળ છે તેજ પ્રમાણે જ્ઞાની પુરુષ જોઈ શકે છે કે પોતાની અંદર અને બહાર માત્ર એકજ પરમાત્મ સત્તા વિલસી રહી છે.

હવે ઘડાને લીધે જેમ બંને ઘડાની અંદરના તથા બહારના જલમાં જે બે લાગ જણાય છે. પરંતુ વસ્તુતઃ તેમ નથી તેજ પ્રમાણે અહંભાવ રૂપી ઘડાને લીધેજ આપણે ઇશ્વરથી ભિન્ન છીએ, એવો અધ્યાસ થાય છે પણ જો તે ઘડાને લાગી નાંખવામાં આવે તો શું રહે !!

૧૧૨ શ્રદ્ધાની અનિવાર્ય જરૂર છે, શ્રદ્ધા હિન અંતઃકરણજ દુર્બળ છે. દુર્બળતા શું શ્રદ્ધાનો અભાવ નથી જણાવતી? “સખ જગ રૂઢો રૂઢને દે મેરો રામ રૂઢો ન ચાહીએ-” બલે આપું જગત પણ એક વખત વૈરી થાય પણ એ રામમાં શ્રદ્ધા હોય તો જગત ખન-ચાર શું કરશે !!!

શ્રદ્ધાની ઉપાસનાથી આપણા અંતઃકરણની દુર્બળતા સમજાવી નાશ પામે છે, આ ઉપાસનાથી ચોદશમાં ભલેને આકાશ પ્રાપ્તિ એક થાય તોપણ તે અપૂર્વ આનંદમાં ઉણપ આવવાનો સંભવ નથી, જે સમયે પ્રાણી પશુ વિગેરે આપણાજ જણાવાના.

આ પ્રમાણેની જેણે એકરૂપતાની સમાધિનો લાભ પ્રાપ્ત કર્યો

છે તેજ અક્ષ વીર નર છે. તેજ અંતઃકરણ નિર્ભય છે, તેના શિવાય વાત્સનાં વધ કરનારની ખોટ નથી જણાતી.

૧૧૧ પાસવદ્ધ અયંજીવ પાસ પુલ્કો સદાશિવ

૧ સ્વભાવ પાસ અથવા અણુભલ પાસ.

૨ પાસ અથવા કુંડલિનિતા પાસ. ૩ ત્રીજો કર્મ પાસ

આ ત્રણે પાસ વિનાનું સદાશિવ સ્પંદ વિનાનું, સ્પંદવાળુ તે સ્પંદનું અણુ ચેતન્યની મંથ તે ચિત્ત-અહનું સ્પંદનું તે આત્મા ચેતન્ય આત્મા ચિત્ત મંત્ર-ચિત્ત આત્માભાવ.

શિવ=શુદ્ધ ચિત્તિ સ્પંદ વિનાની

શક્તિ=સ્પંદવાળી, સ્પંદ અને અસ્પંદ એ બેના યોગવાળી અહં અને હૃદની સમાન સ્થિતિ તે તે સદાશિવ-હૃદ ઉપર ભાર અને અહં દબાયલુ એ “ ઇશત્વ ” શુદ્ધ વિદ્યા.

અ+આ+ઈ ર્ઐ=ૐ એને માહેશ્વર બીજ ૐ ભેગ મ એટલે બિંદુ મળી ૐ

અ=શિવ

આ=આનંદ

ઈ=ઇશ્વારબીજ

ૐ=ઇશત્વનું બીજ

જ્યારે શિવ-આનંદાત્મક થઈ સંકલ્પ કરે, ઇશત્વ ધારણ કરે ત્યારે બળવાન વાણીનું અસ્ત્ર બને

૧૧૪ ૐ=અહમ (૦ શક્તિ શાંત: સાત પરમાત્માનું હૃદય-શક્તિ, હૃદય પરમેષિતુ અહં=સ્વ સ્વરૂપ=ઈદં જગત્

અહં અને હૃદને સ્પર્ષ કરે છતાં એ પૃથક નથી. એ નિશ્ચય તે શુદ્ધ વિદ્યા, વિવિધ વાસના જળને કાપે તે વિદ્યા

૧૧૫ આ આઘ બિજનો ઉદ્ધાસ ત્રણ બીજમાંના પહેલા બિજ સંબંધી અપ્રણે વાર્તા થઇ હતી તેના સ્પષ્ટિકરણ અર્થે લખી મો-

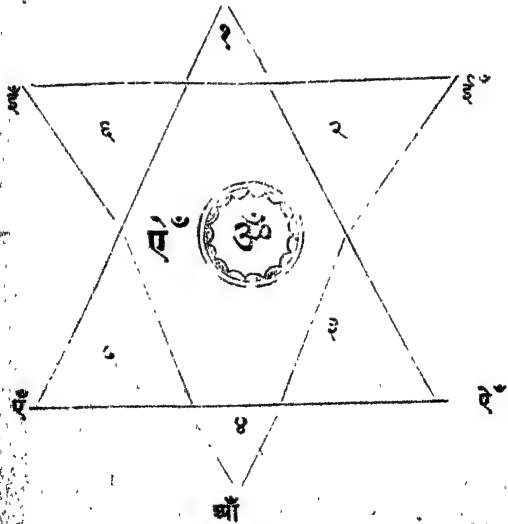
કલ્યાણ છે + + પ્રિય ભાઈ ! સર્વ ગુણ સંપન્ન પવિત્ર અને કાર્ય
કારણભૂત ગાયત્રી મંત્રાત્મક બ્રહ્મ ને જે પુરુષ મથાર્ય બાણે છે તે
જન્મમરણથી છુટે છે, બધા ધર્મ હશે ત્યાં વિજય થશે.

વાગભવ ત્રીજ

તેનાં અંકુર

તેનાં પટલ અથવા પૂર્ણ વૃક્ષ.

ૐ

ૐ=અનું તરે શિવબીજ

ૐ=આનંદ બીજ જે શિવનો પૂર્ણ વિલાસ છે ઉચ્ચારમાં પશુ તે આનંદ સૂચક છે.

ૐ=પ્રજ્ઞાશક્તિનું અંકુર છે જગત્ સર્જનનો આદ્ય સંકલ્પ છે.

ૐ=પ્રશિત્વ છે. જેવો સૃષ્ટ જગત ઉપર અધિષ્ટાતાપણાનું અભિમાન જાગે છે.

ૐ=એકાદશ રુદ્ર-અગીઆરમાં આંકનો તે સ્વર છે.

ૐ=દ્વાદશ આદિત્ય, બારમો આંક

પદ્માસનવાળી પદ્મ મુદ્રા કરી ખેસવું એટલે કાબી હથેલીમાં જ-મણી હથેળી ગોઠવી ખેસવું, આપણા જમણા કરપણવમાં (હથેળીમાં) આ કોણ અથવા સન્મુખ કાર્તિકેય અથવા કુમારને આલેખેલો જોવો, તે કુમારનું મુખ શિવ (પ્રણવ) પ્રતિ છે અને તેને, હરણે (શક્તિ) જાણે ઉત્સર્ગમાં લઈ ખેસાડ્યો છે એવી ભાવના કરવી. આ ખે ભાવના તે સુચવા પ્રણવ અને વાગભવ બીજ (શિવ અને શક્તિને) મધ્ય કર્ણીકામાં ચામલ એટલે સંયુક્ત ચિતર્યાં છે.

મધુરની મગન ગામી ડોક ઉપર આ કુમારનો દેહ ગોઠવાયો હોય એવું ચિંતવવું.

પદ્મમુદ્રામાં આ કુમાર છ કોણ અથવા ચોત્રિથી શિવના જ્ઞાન વીર્યને ખરતું પકડે છે અને પ્રત્યેક ચોત્રિ અથવા કોણ મધ્યકેન્દ્રમાં તે બળને લઈ જાય છે. આ છ કૃતિકાઓ છે જેણે કુમારને પોતાનો પુત્ર એવા ભાવથી ઉછેર્યો હતો-એવી પુરાણની વાતમાં મર્મ ઉઠેલવાનો છે.

છ મુખ વડે } ૧ શબ્દ ૨ સ્પર્શ ૩ રૂપ ૪ રસ ૫ ગંધ અને વિચાર
જોતા ત્વક નેત્ર જીવહા અને દ્રાણ, શ્રોતા સૃષ્ટા દષ્ટા રસેતા

ધાતા એવી ત્રિપુટીને પકડી નાના છ આંકવાળા ત્રિકોણમાં તેને લાવી કુમાર બળવાળો થાય છે.

આ નાના છ ત્રિકોણ દ્વારકા દેવીના છ સ્તનો છે, એ લક્ષમાં રાખવું. આ સંસારના વેધ્ય માત્રને (ગ્રાહ્યને) વેદનવડે (ધન્દ્યો વડે) સર્વશે ચુસી એક રસ બનાવી આ કુમાર પુષ્ટ થઇ જેમ પૂર્ણ ધાવીને ત્રમ થયેલો બાળક માતાનાં સ્તન છોડી પોતાની આંખમાં મુખમાં ધાલી મસ્ત થઇ નેત્રને અર્ધ મીચેલાં રાખે છે. તેમ જે અંકુર રૂપ અંશુલીને પોતાના પ્રણવરૂપ મુખમાં ધાલી સર્વા વયવેને પોતામાં પીડીત કરી લોકો જેમ બળવાન અસુર કહે છે એવા સંસાર માત્રના તારક અસુરને મારવાનો મનમાં સંકેત કરે છે, તેના સંકેતની ભૂમિ સ્વાધિષ્ઠાન છે.

ઉપરની ધારણામાં પદ્મ મુદ્રા તે ચક્ર આગળ છે તે લક્ષ બંધાર નહીં જાય.

પોતાનું અધિષ્ઠાન પોતાનું ચક્ર મુકી યુદ્ધ કરનાર પરાજયને પામે છે પોતાના ચક્રને ત્યજ્યા વિના પરચક્રનું આક્રમણ કરનાર ખરો વીર છે. અ સ્વાધિષ્ઠાનસ્થ વીર કુમાર આજ્ઞા ચક્રથી ઉપર અને ક્ષાણશાન્તની નિચે આવેલું એક મનપ્રચ્છક પડદાનું પારગત્ય વાદીઓ બળીતું છે તેમા ઉંચે ચઢેલા તારકના દેહને લીધે તેવું શર ફેંકે છે તેના પરીણામમાં સંસાર તારક (વૈખરી રૂપ પ્રણવ) પલટાઇ બ્રહ્મ તારક (પરારૂપ પ્રણવ) થાય છે, જે અપરબ્રહ્મ હતો તે પર બ્રહ્મ થાય છે.

૧૧૬ કર્મનો ત્યાગ નહીં પણ કર્મના ફળનો ત્યાગ પ્રત્યેક સંકલ્પમાં કર્મ કર્યા પછી

મિત્ર ત્રાં ન મમ. અર્પણ કરવું પણ મારે કંઇજ નથી.

૧૧૭ સત્તા અને અસ્તિત્વનું જ્ઞાન સર્વને હોય છે, પણ આ-

આના આનંદનું ભાન નથી હોતું. કારણ કિલ્લટ (કલેશવાળા) વૃત્તિ એટલે જે પોતામાં અવળું ભાન કરવું કે હું કુઝી છું છત્તાદિ પર-માત્માનો આનંદ મારામાં ક્યાંથી! એ મની લેવું એ મોટામાં મોટો ક્લેશ તેજ અકિલ્લટ વૃત્તિથી સમે. તે માયાવાદી એમ માને છે કે આવા પ્રકારનો ક્લેશ એ બહારનું વળગણ છે, માહેશ્વરો કહે છે કે આત્માની ત્રણ શક્તિ છે તેમાંની એક છે.

પોતાના સ્વરૂપને) ઢાંકવું, ખુલ્લું કરવું ને હોય તેથી બુદ્ધ ભાન કરવું એ ત્રણ.

વિશ્વમય વિશ્વાન્તર યામિ વિશ્વોત્તિર્ણુ આનંદની પ્રાપ્તિના સંબંધમાં ને ભૂમિકાથી પર રહેતાં આવડવું જોઈએ. જેમ પક્ષીઓને પર્વતાદિ બાધક થતાં નથી, મચ્છોને જળમાં જળ કે અન્યવવધાન નડતું નથી, તેથી બ્રહ્મજ્ઞને વિકારો નડતા નથી તે પર ભૂમિમાં પ્રવેશેછે.

૧૧૮ વિશુદ્ધ અંતઃકરણવાળા પુરુષોજ મહા ભાગ્યશાળી જ-ણાય છે કેમકે તેઓશ્રી ઇષ્ટદર્શનના વિશુદ્ધ અંતઃકરણને લીધે અધિકારિ થઈ ચૂક્યા છે અને જો આપણું અંતઃકરણ તેવું ન હોય તો ભલે આખા વિશ્વના તમામ ધર્મ પુસ્તકો આપણે મુખે હોય છતાં તે નિર્માલ્ય જ છે. એ સુરપષ્ટ જ છે.

૧૧૯ x પરમાત્માની વિભૂતિ રૂપ તમારું ભૌતિક તનું પરમાત્માની દિવ્ય સુવાસને સર્વત્ર પ્રસારતું ચિરકાળ પર્યંત પ્રત્યેકનું હિત સાધવા સમર્થ થાઓ એજ અભિલાષા છે.

૧૨૦ x પરમ કૃપાળુ બાપજીશ્રીના અપાર અનુગ્રહથી તમારાં દર્શન કરી અત્ર સુખરૂપ આવવું થયું છે.

તમારૂં અનૃતમય સ્નેહના ઝરણુ વર્ષાવતું પત્ર ગમ કાલે મળ્યું છે.

આપણા સ્વાર્થ વગરની બીજી પ્રવૃત્તિઓમાં શ્રી ઇષ્ટ આપણા હૃદયમાં ખીરાળ આપણી પ્રવૃત્તિઓનું સુકાન ચલાવે છે અને તેથી

જ દમેશાં જ્યોતિષ સંબંધી તથા બીજી સલાહો હું તમને મુખ્ય હું તમારે ઉત્તર તમારા અંતઃકરણમાં રહેલા શ્રીહૃદિ તરફથી જ મળે છે એમ માની તે પ્રમાણે નિઃશંક અને દૃઢપણાથી પ્રવૃત્તિ કરે હું.

પરમ કૃપાળુ બાપજીશ્રીનો વરદહસ્ત આ શરીરના ઉત્તમાંજે સ્થપાયો છે. અને જ્યારે અંતઃકરણ બહુજ કુમળું હતું એવી બાહ્યા-વસ્થાથી તેમની દૃષ્ટિમાંથી વહેતું અમૃત આ અંતઃકરણમાં સ્થપાયું છે એટલે સ્વધર્મ અને હૃષ્ટ સાક્ષાત્કાર માટે ઉપયોગી નિતીમાંથી હૃષ્ટિજાતો વ્યુતિ નહીજ થાય. અને તેમાં યશતો તેમનોજ છે.

બ્યવહારમાં સંસારમાં ઉન્નતિ વિભૂતિ દુષ્ટેચ્છાથી મળે છે, તે માટે શ્રી હૃષ્ટનો ઉપકાર માની તેમાં લુબ્ધ ન થતાં આપણા પરિજ્ઞાથી કર્તવ્યને ન ચુકવું એ આપણી ફરજ છે કે: તમારા x x ના જલ્પવંત અને જીવંત પ્રસસ્ય ઉદ્ઘાટરણોથી એ કર્તવ્ય સાધવા ઉત્તરોત્તર મતિ પ્રેરાશેજ. ઉત્તરોત્તર પરમાત્માના સ્વાનુભવનો આનંદ સેતા પ્રસન્ન હશે.

૧૨૧ સમગ્ર શુભની સિદ્ધિને અનુભવતાં આ વર્ષ,
વાસ્તવ સચ્ચિત્સ્વરૂપનો પામો સાચો સ્પર્શ.
પરમાનંદ અનુભવો લહેજો યોગક્ષેમ
પરમાત્માનો પામજો અનુપમ નિરવધિ પ્રેમ--

૧૨૨ બ્રહ્માનંદ વિષે હશે સદા સર્વદા મસ્ત,
સંકલ્પોને હૃદયના કરો કલ્યાણ સમસ્ત.
રવિ ઉદય થાતાં થશે, ઉદય નૂતન વર્ષ,
તે સમયે પ્રાતઃકાળનો શુભ સંકલ્પ સદર્પ.

૧૨૩ ભગવાન શ્રી દત્ત મહારાજ સદ્રસ્ય આપ પશુ પ્રભુ-પામો સિદ્ધ કોટીમાં પ્રવેશ કરો એ હૃદિ પ્રતિ પ્રાર્થના છે. શ્રીહૃદિમાં

વૃત્તિને સ્થાપતાં આનંદમાં રહેવાની આપણીની આસાનું પાલન કરવું એજ આપણું કર્તવ્ય છે.

૧૨૪ * * તમારા જેવા સામર્થ્ય વિશેષ સંપન્ન અને સ્નેહાદ્ર અંતરના શુભ સંકલ્પો સિદ્ધ સંકલ્પ રૂપજ હોય છે, તેથી વર્ષારંભે તમારા તરફથી પ્રેરાતા એ સંકલ્પો તેને ત્રેયસ અને ત્રેયસનાં સાધક થઇ રહે છે. આથી તમારૂં આખા વર્ગ પ્રતિ અપૂર્વ વાત્સલ્ય છે, તેથી આખા વર્ગની ઉન્નતિ તથા પૂર્વના જેવી સંહતિ મળ રહે તેવા સંકલ્પની ખાસ જરૂર છે તેથી તે પ્રેરવા કૃપા કરશો.

તમે જાતે તો કૃતકૃત્યતાના શિખરપર સ્થિત છે અને લોક સંગ્રહાર્થે તે તે પ્રવૃત્તિને સિદ્ધ ગણી કરતા રહ્યા છો, તેથી તે આટે તો આ સંસનીય વિશેષ રહેતું જ નથી. છતાં વર્ષારંભે તમારી પ્રાપ્ત આરૂઢ સ્થિતિનો અખંડીત આનંદ તમને સદા પ્રાપ્ત રહે અને તમારા દ્વારા અમારા સર્વના હીતકર કાર્યો સંકલ્પો અને આશીર્વાચનો સદા થતા રહેએજ શ્રી ધૃષ્ટપ્રતિ પ્રાર્થના છે.

તમે લખેલાં આશીર્વાચનો વર વચનરૂપ થઇ રહે એજ સર્વની ધૃષ્ટ પ્રતિ પ્રાર્થના છે, તમારા વિશુદ્ધ સામર્થ્ય સંપન્ન અંતરના સંકલ્પો તે સિદ્ધ સંકલ્પ રૂપ થાય એમાં લેશ પણ આશ્ચર્ય નથી.

તમારા સાનિધ્યવડે પ્રકટતી શીતલતા ન્યૂન થવાથી તાપનું બાન સર્વને રહે છે. તમારા અલ્પ સમયના અત્ર રહેવાથી સર્વને સવિશેષ આનંદ હતો અને આ જગતથી પાર સર્વની વૃત્તિનું રમણ થતું રહેતું નથી તે પુનઃ આ જગતમાં હવે આવી રહી છે. તમારૂં પૂણ્ય સ્મરણ સર્વને વારંવાર થતાં પવિત્રતા પ્રસરાવતું રહે છે.

આપનું ઉચ્ચ વર્ચસ આ સમયે બહુ સમય પછી પ્રત્યક્ષ બોધ અવર્ણનિય આનંદ થયો છે એ યતિ ચમત્કાર ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિને પામે—

હિંદુસ્તાનની તીર્થયાત્રા. [સચિત્ર.]

અને મુસાફરીના ભોમીઓ.

આ પુસ્તક હમણાજ બહાર પડ્યું છે, તેની અંદર હિંદુસ્તાનમાં આવેલાં હિન્દુ, મુસલમાન જેનો, વિગેરેનાં યાત્રાઓનાં સ્થળો, ત્યાં કયે કયે રસ્તે જવાય છે તે, ત્યાં દર્શન કરવાનાં મંદિરો ત્રિગેરે, તેનું શાસ્ત્ર પ્રમાણેનું મહાત્મ્ય; ઇતિહાસીક માહિતી, ખીન જોવા લાયક સ્થળો, ત્યાંની વેપારની કંઈ કંઈ વસ્તુઓ દેશાવર જાય છે વિગેરે ઉપયોગી હકીકત અપેક્ષી છે. જેની અંદર આણંદરાડ, અંબાજી, અમરમેર, પુષ્કરતીર્થ, હાંમગાજ આતા, હોંપુર, જોતપુર, ભિકાનેર, મુસલમાન શ્રીનાથદ્વારા, કાંકગલી, ઉજ્જવન, જોધપુર, ઇંદોર, મથૂરા, આગ્રા, દિલ્લી દરદાર, લાહોર, અમૃતસર, પંજાબ, બદ્રિનદીનાથ, શ્રીનગર-કાશ્મીર, લખનૌ, અયોધ્યા, કાશી, જયપુર, શ્રીસમેતશિખર, વૈજનાથ મહાદેવ, કલકત્તા, જમનાથપુરી, મદ્રાસ, શ્રી સતપથુરામથર, શ્રીરંગજી, શિવકાંચી વિષ્ણુકાંચી, સાક્ષીગાપાળ, કાશી, કુબલી, નાસિક, ત્રાંબક, પુના; મુંબાઈ આણંદ, શુક્રલતીર્થ, કાંકર, દારકા, પ્રભાસપાટણ, ગીરનારપર્વત, પાલીતાણા વિ યાત્રાનાં સ્થળોનું વર્ણન, ત્યાં શું શું યાત્રા કરવાનું ધામ છે. શું જોવાલાયક જગ્યાઓ છે. વપારની કંઈ કંઈ ચીજો છે. ત્યાં ઉતરવાની તા વ્યવસ્થા છે, ગાડી ક્યાં બદલાય છે વિગેરે ઉપયોગી સંપૂર્ણ માહિતીનો આ પુસ્તકમાં સમાવેશ છે.

જેમાં-કાશી, જમનાથપુરી, બદ્રીનાથ દેવારેશ્વર, શ્રી સેતપથુરામથર અને દારકા એ ચારે ધામની યાત્રા; કાશી, કાંચી, (શિવકાંચી અને વિષ્ણુકાંચી) અવંતિકા, (ઉજ્જવન) અયોધ્યા, મથુરા, આગ્રા, (દરદાર) અને દારકા એ સાતપુર, ત્રાંબકથર, ધુબેશ્વર, જોધપુર, મહાકાળેશ્વર, સોમનાથ, કદારેશ્વર, વિશ્વેશ્વર, વૈજનાથ, નાગેશ મહિકાન્તુન, રામેશ્વર અને ભીમ-શંકર એ બાર જ્યોતિર્લિંગો શંકરાચાર્યોના ચાર મંદો, શ્રીવૈશ્ણવોની યાત્રાનાં

સ્થળો; કેશરીયાણ, પાલીતાણા; સમેતશિખર, શેતરૂંજ, ગીરનાર, પાલી-
તાણા વિગેરે જૈનોનાં યાત્રાનાં સ્થળો તેમજ અજમેર, વગેરે સ્થળના મુસ-
લમાનોનાં યાત્રાનાં સ્થળોનું અને પારસીઓનાં ઉદવાડા વિગેરે સ્થળોનું
વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે.

દરેક માણસે આ ઉપયોગી પુસ્તકને પાસે રાખવાની જરૂર છે. જેની
અંદરથી યાત્રાનાં સ્થળોનું વર્ણન, ત્યાં જોવાલાયક સ્થળો, જવા આવવાની
સગવડ ઉતરવાની મગવડ વિગેરે થી છે, વપાગની કંઈ કંઈ વસ્તુઓ અને
છે તેની હકીકત આપવામાં આવી છે. યાત્રાનાં સ્થળો ઉપરાંત હિંદુસ્તાનનાં
બીજાં ધર્મ મંદિરો મંદિરો કલકત્તા વિગેરે જોવા લાયક સ્થળો વગેરે
શેહેરાની પણ હકીકત આપેલી છે. તેની આ પુસ્તક ધર્મજી ઉપયોગી થઈ-
પડશે, યાત્રા કરવા જન રતે તે આ પુસ્તક ખાસ પાસે રાખવા લાયક છે.
તેની અંદર કાશી, રામેશ્વર શ્રીનાથ, વિગેરે તિર્થોનાં ચિત્રો, રેલ્વેનો નકશો
વિગેરે આપેલાં છે. જાડા એક કાગળ, પાકુ પેકુ પૃષ્ઠ ૬૫૦ કી. ૩, ૭

સીહિતશિક્ષક.

અને ચન્દ્રકાંતાની આત્મકથા (બીજી આવૃત્તિ)

આ પુસ્તકમાં લગભગ ત્રીસ કેપરાંત પ્રકરણોમાં—સ્ત્રીઓની મહત્તા,
પત્નીનો પતી પ્રત્યે ૧ ધર્મ, પતિના પત્ની પ્રત્યેની ફરજ, પતીવ્રતપણું
શી રીતે પાળવું સ્ત્રીઓનો ધરકારખાર; સ્ત્રીઓની જવાબદારી; સંકટ વ-
ખતે પતિને સહાય ફરી રીતે કરવી; સતી સ્ત્રીઓનું જીવન, સ્ત્રીઓનું મૃ-
તિદીક્ષાપદ; સ્ત્રીઓને રાજીય સુખ તી રીતે મળે. સ્ત્રી પુરુષના ધર્મ; સ્ત્રી-
ઓનું શીયજવ્રત વિધવા સ્ત્રીના ધર્મ, સ્ત્રીઓનું ધર્મરપરાયણ જીવન,
સ્ત્રીઓ એ પતિની અર્ધાંગના છે સંસારમાં સ્ત્રીઓની પદ્ધિ, સ્ત્રીઓના
ઉત્તમ આચાર વિચાર, સ્ત્રીઓની ચીકીત્સા, બાળકોને કેવી રીતે કેળવવા,
બાળકોની દવાઓ વિગેરે ૩૧ પ્રકરણો ઉપરાંત,—ત્રીયે પ્રમાણે લગભગ
૨૦૦ ઉપરાંત સતી સ્ત્રીઓ ને મહાન પુરુષોનાં જીવનચરિત્રો છે.

સતીરીતા, અનસુયા, દેવકુતી, નર્મદા, સાવિત્રી, દમયંતી, દ્રોપદી, મહાલક્ષ્મી, સુકન્યા, અહલ્યા, અરંધતી, વૃંદા, દેવયની, શાંભળા, મૈત્રેયી, ગાંધારી, તારામતી, મહાસ્વેતા, કાદમ્બરી, શકુન્તલા, લોપામુદ્રા, શાંકલી, જરતકાર, જામતી, કૌશલ્યા, કેકયી, સુમિત્રા, રેણુકા, મંદોદરી, સુલોચના, કુન્તાજી માદ્રા, અરંધતી, રેવતી રક્ષમણી, તારા, ઇલા, વેદવતી, સુભદ્રા, ઉત્તરા, ભારતી, વાગદેવી, અપાના, વિષ્ણુદાસ, ઘોષા, સત્યરૂપા, અંશુમતી, ભોજવતી, માયાદેવી, યશોધરા, શયરો, આર્ગી, સી પાર્વતી લક્ષ્મીજી, સરસ્વતી, ઇન્દ્રાણી, ઓખા, સત્યવતી, દુઃશના માલતી, પદ્મા, પદ્મિણી સત્તભામા, કાલિદેવી સરમા, અંજની, માત, ત્રદા. સુાયરમીના શશીકળા, ખન્ના, કલાવતી, સુનિતી શાંતિ. યુગલા, લીલાવતી; નાચી, સુલભા ચન્દ્ર-પ્રભા, આલમ્બી, કળાવતી, કરમાદેવી, કૃષ્ણકુમારો, સત્યવતી. સંયુક્તા, કમદેવી, તારાબાઈ, ત્રીમળદેવી, રાણુલા, શાનરાણી, જસમા, યુલ્લસદેવી, રાણુકદેવી, નરમતી, મીનમદેવી, અહલ્યાબાઈ, ગારીબાઈ, ચત્સુદેવી, દેવ-તકુમારી, પન્ના. સરદારબા, ચંદા, મીરાંબાઈ, યશોદા, મેનાવતી, ખલોર કામીની; ખેડુલા; સુંદરબા, લાલબા, રૂપસુંદરી દેવી, પ્રભા, ચિદુલા, ચન્દ્ર-કાન્તા, શાન્તિકા, પદ્મિનિ, રામેશ્વરો, કાન્તી. સુજિત્રા, જવા, કળાવતી ૧૫૦ ઉપરાંત સતી સ્ત્રીઓનાં જીવનચરિત્રો ઉપરાંત.

રામચંદ્ર, અત્રિશ્લષિ, કદંમમુનિ કાશિક: મત્યવાન, નગરામ, પાંડવો, ઋષુધ્વજ, અવન ઋષિ, વિગેરે સેંકડા મહાપુરુષોનાં તુલસીદાસ વિગેરે લગભગ ૨૦૦ ઉપરાંત પવિત્ર પુરુષોનાં જીવન ચરિત્રોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આનું અતિ ઉત્તમ પુસ્તક દરેક સ્ત્રી પુરુષને વાંચી મનન કરવા જેવું છે. દરેક આગકને અભ્યાસ કરાવના જેવું છે. આ પુસ્તક એવું ઉપયોગી છે કે તે દરેક ઘરમાં હોવું જ જોઈએ ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહી યજ્ઞ સુખનો અનુભવ કરાવી શકે છે. કી. રૂ. ૪—૦—૦

હે કેમીકલવર્ક્સ અને હે આયુર્વેદિક ફાર્મસી

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

હે ફાર્મસીની દવાઓ ગુણમાં એકદમ ચઢીયાતી છે.

હે ફાર્મસીની દવાઓ ખનાવવામાં શાસ્ત્રના પાઠ પ્રમાણે દરેક
ઓષધીનું ખરોખ્ખર સૌધન કરી અને પછીજ તેનો ઉપયોગ
કરવામાં આવે છે.

હે ફાર્મસીની દવાઓ વિશાલતી દવાઓની હરીફાઈ કરી શકે છે.
ડોક્ટરોએ અને વિદ્વાન વૈદ્યોએ તેનો અનુભવ કરી વાપ-
રી ખાતરી કરેલી છે.

હે ફાર્મસીની દવાઓ પદર વર્ષથી લાખો માણસોએ વાપરી
ખાતરી કરી છે. અને હજારો માણસો રોગમુક્ત થયા છે.

હે ફાર્મસીની દવાઓ ભરમો અને રસો માલીકની જાતી દેખરેખ
નીચે આયુર્વેદ શાસ્ત્રના પાઠ પ્રમાણે વિદ્વાન અને અનુ-
ભવી વૈદ્યો બનાવે છે. જેથી ખાતરી વાળી અને મુશ્કેલીમાં
સર્વોત્તમ છે.

હે ફાર્મસીની દવાઓ ગુણમાં ઉત્તમ હોવા છતાં પણ ભાવમાં
મજબૂત સસ્તી હોવાથી જનસમાજને વાપરવામાં મજબૂત
સમર્થ રહેલી છે.

હે ફાર્મસીની દવાઓ વૈદ્યોએ વાપરવાથી મળેલ જશ મેળવ્યો છે.
વૈદ્યોને ખાસ ઓછા દરથી દવાઓ મુરી પાડવામાં આવે છે.

શ્રી અમદાવાદ હે આયુર્વેદિક ફાર્મસી

હેડ ઓફીસ રીચીરોડ અમદાવાદ.

શ્રીને એકેએક રોગના પંડામાંથી બચાવી શકિત આપી પુષ્ટ કરન

દેવનું— સુંદરી સાથી.

(૧૯૨૮ઈ)

લાખો સરદીફીકેટા મળ્યાં છે

મંગાવો—તે કીઓના તમામ રોગને માટે અકમીર છે. કો-
ઓનાં કોષ પશુ દરદ જેવાં કે, મોલીવા પ્રદર, રક્ત અને પેત
પ્રદર ખેશામે અગત બળે, હાથ પમના નળાઆમા, કેડોમાં
માથામાં અને કોઈ વખતે અ.ખા શરીરમા સમુદા મારે,
ફાટ મુસ અને કળતર થાય, ત્રીંગે તાર હંમેશા આંતે
શરીર સુકાઈ ધોળી પુળી જેવું થાય; આંખોનું તેજ કમી
થાય દિવસે દિવસે શરીર સુકાઈ બેદાય થાય, અશક્તિ આંતે
કામ થઈ શકે નહિ. આખો દિવસ કેડો અને માથું ફાટયાં કરે, ત
ઉધરસ, દમ. ખાંસી, સોજો. ઉલટી અડચી, માસિક અટકાવ-દસ્ત
સંબંધી તમામ રોગ. ગર્ભાશયની પીડા, કસવાવડ સુવરોગ વિં
તમામ રોગ અને આવા અનેક દરદોના મુબુદને આ સુંદરીસા
એકદમ મટાડી શકે છે: અત્યાર સુધીમાં હજારો કીઓએ
દવાથી ગર્ભ ધારણ કરી બાળકોને જન્મ આપ્યો છે.

પીવામાં સ્વદીષ્ટ છે બાટલી ૧ ની કીમત રૂ. ૧) ત્રણ બાટલી-
રૂ. ૨—૧૦—૦ પોસ્ટજ ૦-૧૧-૦ ત્રણ બાટલી પીવી પડે છે.

દરેક વિલાયતી દવા યેચનાર પશુ વેચે છે.

ધી દવે કેમીકલ એન્ડ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્કસ
રીચીરોડ, અમદાવાદ.

